

ประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ปริญญานิพนธ์

ของ

จินตนา ยอคยี่ง

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ตอผวิท 23 พระโขนง กรุงเทพฯ 11 โทร 3821676 3816060

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

ตุลาคม 2519

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตได้พิจารณาปฏิญานพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นเสวนาหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้.

Asst. Prof. Dr. ...

ประธาน

Prof. Dr. ...

กรรมการ

ตุลาคม 2519

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีโดยความช่วยเหลือและอนุเคราะห์จากผู้ที่พระคุณหลายท่าน
ดังนี้

รองศาสตราจารย์กระแสร มลยาภรณ์ และอาจารย์สุพจน์ ส่องแสงจันทร์ ได้กรุณา
เป็นที่ปรึกษาและควบคุมการวิจัย ให้คำแนะนำในการศึกษาค้นคว้า วิธีดำเนินการศึกษา ตลอดจน
การตรวจแก้ไขสำนวนในการเขียนปริญญานิพนธ์นี้

คุณพ่อหลง คุณแม่บัวทอง ยอดยิ่ง และคุณพองนวล ผาทอง ได้อุปการะให้ทุนทรัพย์
และกำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด

คุณพม ผาทอง ได้ให้อุปกรณ์ในการบันทึกเสียง

อาจารย์วดี ชาติอุทิศ อาจารย์นิภา เมธาวีชัย อาจารย์ยุพดี ชาติอุทิศ อาจารย์
เจียร คุณียวงศ์ ได้ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำในด้านภาษา

อาจารย์สุวิมล อนวัชพันธุ์ เป็นผู้ติดต่อประสานงานกับอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์
สมศรี พงจิต เป็นผู้ติดต่อประสานงานกับวิทยากรและหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดแพร่

วิทยากรทุกท่านและประชาชนในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ให้ความร่วมมือและ
อำนวยความสะดวกทุกประการในการให้ข้อมูล

ผู้เขียนขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์และร่วมมือในการ เขียนปริญญานิพนธ์
ครั้งนี้ไว้เป็นอย่างสูง.

จินตนา ยอดยิ่ง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	5
วิธีดำเนินการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล	5
1. แหล่งข้อมูล	5
2. ประเภทของข้อมูล	12
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	12
4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	12
การจัดกระทำกับข้อมูล	13
2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับท้องถิ่น	
จังหวัดแพร่	14
1. ที่ตั้งและอาณาเขต	14
2. ภูมิประเทศ	15
3. ทรัพยากรธรรมชาติ	15
4. การคมนาคม	16
5. ประวัติศาสตร์เมืองแพร่	16
6. ภาษา วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี	19
7. ปูนียสถาน โบราณวัตถุ	22

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
อำเภอเมืองแพร่	23
1. อาณาเขต	23
2. ภูมิประเทศ	23
3. การคมนาคม	23
4. การแบ่งเขตการปกครอง	24
5. ประวัติศาสตร์อำเภอเมืองแพร่	25
6. สถานที่ควรรู้จัก	25
3 ภูมิหลังของวิทยากรและประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	
ก. ภูมิหลังของวิทยากรในตำแหน่งสถานภาพหรืออาชีพ วิธีการรับข้อมูลและอายุ	27
ข. ที่มาของประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	31
ค. สาเหตุในการย้ายมาตั้งหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	32
ง. การอ่านประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	32
จ. ประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	37

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4	
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	297
วิธีดำเนินการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล	297
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	298
อภิปรายผล	299
ข้อเสนอแนะ	302
บรรณานุกรม	305
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. ศัพทานุกรม	309
ภาคผนวก ข. ข้อแตกต่างระหว่างภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่	
กับภาษาไทยกลาง	344
แผนที่จังหวัดแพร่	353
แผนที่อำเภอเมืองแพร่	354
บรรณานุกรม	
บรรณานุกรมที่คัดลอกและหมอบานแยกตามประเภทที่มา	356
บรรณานุกรมที่คัดลอก	360

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุวิทยากรและสถานภาพ หรืออาชีพของวิทยากร	27
2	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพหรืออาชีพของวิทยากร และวิธีการรับข้อมูลของวิทยากร	28
3	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการรับข้อมูลของวิทยากร และอายุของวิทยากร	30
4	แสดงที่มาของข้อมูลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	31
5	แสดงสาเหตุการตั้งหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	32

ภูมิหลัง

ความมุ่งหมายของการศึกษาสมัยปัจจุบันประการหนึ่ง คือ "การศึกษาจะต้องเสริมสร้างให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติ สังคม ศิลปะ วัฒนธรรมและวิทยาการต่าง ๆ ที่มีความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าอยู่เสมอ" (ลีปแลนด์ เกตุทัต, 2517 : 16) ฉะนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้มนุษย์จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงตัวเองให้มีความรู้ความก้าวหน้าและทันสมัย ไม่ว่าบุคคลผู้นั้นจะศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาหรือไม่ก็ตาม ผู้สนใจใคร่ศึกษาอาจค้นคว้าหาความรู้จากสื่อมวลชนต่าง ๆ ได้ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และหนังสือ เป็นต้น แหล่งความรู้สำคัญที่ทุกคนยอมรับคือหนังสือ (อัมพร วีรวัฒน์, 2514 : 16)

หนังสือเป็นเครื่องประพจน์ความรู้ ความคิด สติปัญญา ก่อให้เกิดทัศนคติ สร้างอารมณ์ และให้ความเพลิดเพลิน หนังสือเป็นสื่อถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ต่าง ๆ กล่าวคือ การประสิทธิ์ศึคคณ ตลอดจนผลงานของนักปราชญ์ราชบัณฑิตทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ให้ประโยชน์แก่คนรุ่นหลังในการศึกษาค้นคว้าต่อไป การที่ได้ทราบเหตุการณ์ในอดีตเป็นปัจจัยในการสร้างสิ่งใหม่ มนุษย์ย่อมไม่สามารถสร้างเสริมสิ่งที่ดีขึ้นกว่าเดิมได้ถ้าปราศจากเสียซึ่งการบันทึกสิ่งที่ผ่านมาแล้วทั้งในส่วนที่เป็นความสำเร็จและผิดพลาดของมนุษย์ (Steffurud, 1953 : 18 - 20)

นอกจากนี้หนังสือยังมีบทบาทมากต่อวงการศึกษ เป็นอุปกรณ์สำคัญในการเรียนการสอน และการวิจัยเพื่อการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ความสำคัญของหนังสือในฐานะที่เป็นแหล่งความรู้ที่ยิ่งใหญ่นั้น พิจารณาได้จากกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2515 ก : 58) เนื่องในพิธีเปิดงานปีหนังสือระหว่างชาติและงานแสดงการพิมพ์ครั้งที่ 3 ว่า "...หนังสือเปรียบเสมือนคลังที่รวบรวมเรื่องราวความรู้ ความคิด วิทยาการทุกด้านทุกอย่างที่มนุษย์ได้เรียนรู้ ได้คิดอ่าน และพากเพียรพยายามบันทึกรักษาไว้ด้วย

ลายลักษณ์ หนังสือแพร่ไปทั่ว ความคิดก็แพร่ไปถึงนั้น หนังสือจึงเป็นสิ่งมีค่าและมีประโยชน์ที่จะประมาณมิได้ ..." และ (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2515 ข : 7) ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่คณะสมาชิกห้องสมุดทั่วประเทศว่า "... หนังสือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาทั้งกายและทั้งอาชีพทั้งความรู้วิชาการทั้งการค้นคว้า และในที่สุดความพอใจทางจิตใจของมนุษย์อันสูงสุด ..."

เมื่อได้พิจารณาว่าหนังสือเป็นแหล่งความรู้ที่ยิ่งใหญ่ดังกล่าวแล้ว ห้องสมุดจึงควรมีหนังสือสำหรับอ่านและค้นคว้าอย่างพอเพียง แต่ปัจจุบันนี้ยังขาดแคลนหนังสือบางชนิด เช่น หนังสืออ้างอิง¹ ห้องสมุดมักมีหนังสืออ้างอิงประเภทพจนานุกรมและสารานุกรมเป็นส่วนใหญ่ หนังสืออ้างอิงที่มีน้อยคือหนังสือทั่วไปที่นำมาใช้เป็นหนังสืออ้างอิง (Borderline Books) ฮัทชินส์ (Hutchins, 1969 : 97 - 98) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นหนังสือที่สำคัญและมีคุณค่ามากพอที่จะใช้เป็นหลักฐานในการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงได้ เช่น หนังสือหายาก หนังสือวิชาการ หนังสือปริญญานิพนธ์ เป็นต้น เพ็ญจันทร์ (เพ็ญจันทร์ สิริชุมแสง, 2515 : 131) และ ฉวีลักษณ์ (ฉวีลักษณ์ ศาคะมัย, 2503 : 291 - 292) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับหนังสืออ้างอิง พบปัญหาคือหนังสืออ้างอิงมีเป็นจำนวนน้อยและไม่ครอบคลุมสาขา ทำให้ผู้ใช้มีโอกาสรู้จักหนังสือที่จะนำมาประกอบการค้นคว้าน้อย หนังสืออ้างอิงบางประเภทไม่มีจำหน่าย เช่น งานค้นคว้าเกี่ยวกับการรวบรวมประวัติที่มาของชื่อตำบลหมู่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่าใช้เป็นหลักฐานในการอ้างอิงได้ เพราะประวัติสถานที่เป็นลักษณะวรรณกรรมประเภทหนึ่งของการศึกษาวิชา "คติชนวิทยา" (Folklore)² (กิ่งแก้ว อรรถการ, 2514 ก : 8 - 12) ซึ่งมีประโยชน์สำหรับนักวรรณคดีในแง่ของวรรณกรรมและถือว่าเป็นวรรณคดีที่สำคัญของชาติ ส่วนนักประวัติศาสตร์ใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์

---

¹หนังสืออ้างอิงหมายถึงหนังสือที่อ่านเพื่อให้ทราบเรื่องราวตอนใดตอนหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่จำเป็นต้องอ่านกันทั้งเล่ม และมีการจัดเรียงเป็นแบบโดยเฉพาะ เพื่อให้สะดวกในการค้นคว้าเนื้อหาวิชาที่ต้องการ (Winchell, 1967 : XVI)

²เดิมใช้คำว่า "คติชาวบ้าน" กิ่งแก้ว อรรถการ เห็นว่าควรใช้คติชนวิทยา (กิ่งแก้ว อรรถการ, 2518 : 10)

นักมานุษยวิทยาใช้ศึกษาในด้านชาติพันธุ์วิทยาเพื่อให้เข้าใจวัฒนธรรมของบุคคลในอดีต นักจิตวิทยาใช้คติชนวิทยาให้เป็นประโยชน์ในด้านที่เกี่ยวกับการศึกษารวบรวมความรู้สึกนึกคิดของชาวบ้าน ซึ่งจะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยวิเคราะห์จิตวิทยาสังคมและเอกลักษณ์บุคคล สำหรับนักการศึกษาถือว่าคติชนวิทยาเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติและมนุษยโลก ซึ่งอาจนำมาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร และทำให้หลักสูตรสมบูรณ์มีความหมาย นักวิชาการอื่น ๆ ก็ยังได้ประโยชน์อีกมากจากเนื้อหาของคติชนวิทยาในแง่มุมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความสนใจและความคิดที่จะนำเอาคติชนวิทยามาใช้ให้เป็นประโยชน์ในแง่ใด (Dundes, 1974 : 41)

นอกจากประวัติศาสตร์ที่จะเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งของการศึกษาวิชา "คติชนวิทยา" แล้วประชาชนแต่ละประเทศมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาค้นคว้าถึงเรื่องราวและสภาพความเป็นอยู่และเหตุการณ์ภายในประเทศของตนเองทั้งในอดีตและปัจจุบันว่าในจังหวัดหนึ่งและอำเภอหนึ่งตั้งอยู่ที่ไหน มีภูมิประเทศเป็นอย่างไร มีประวัติความเป็นมาและมีเรื่องราวปรากฏในพงศาวดารกับทั้งมีโบราณสถานวัตถุอย่างไรบ้าง (สงวน อันคง, 2514 : [3]) เพราะคนจำเป็นต้องรู้อดีตของตนเพื่อเป็นลูกกุญแจไขไปสู่เรื่องปัจจุบัน (พระบริหาร เทพธานี, 2496 : ก) และการที่เราต้องการรู้เรื่องอะไรให้ละเอียดถี่ถ้วน ต้องให้รู้ถึงที่มาของเรื่องนั้นว่าเดิมมีมาอย่างไร และคลี่คลายมาเป็นความเจริญวัฒนามาจนทุกวันนี้ได้อย่างไร (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2509 : จ)

ควยความสำคัญและความขาดแคลนหนังสืออ้างอิงที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นทั้งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้รวบรวม "ประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่" และการที่เลือกศึกษาในจังหวัดนี้ เพราะผู้วิจัยมีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอเมืองแพร่ มีความเข้าใจภาษาถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิประเทศ เป็นอย่างดี สามารถได้ถามข้อมูลและข้อเสนอแนะจากวิทยากรตามสถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง รู้สึกปลอดภัยและได้รับความสะดวกนานัปการในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องราวภายในท้องถิ่นของตน ซึ่งจะเป็นผลให้การรวบรวมประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านมีความละเอียดลออ และมีวงกว้างเหมาะสมกับเป็นการศึกษาค้นคว้าอย่างมีหลักเกณฑ์โดยแท้ ตรงตามหลักการเลือกแหล่งศึกษารวบรวมข้อมูลทางคติชนวิทยาของ กิ่งแก้ว อัครถาวร (กิ่งแก้ว อัครถาวร, 2514 ข : 14) ที่ว่า การจะจัดทำการศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นใด เราต้องคำนึงถึงภาษา ความปลอดภัย ความสะดวก ตลอดจนหนังสือประกอบ เพื่อเป็นการวางพื้นฐานก่อนเข้าไปสำรวจ เพื่อจะได้มีความเข้าใจในคติชีวิตแบบไทย ๆ ในดินนั้น

อีกประการหนึ่งจากการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมืองแพร่ เห็นว่ามีประวัติความเป็นมาอันเก่าแก่ มีเรื่องราวนิทานพื้นเมืองที่น่าสนใจเป็นอันมาก เช่น พระลอ ถ้ำนางง และเมืองผี ฯลฯ และยังคงมีคนพื้นเมืองรุ่นเก่าที่จดจำเรื่องราวประวัติท้องถิ่นเล่าสืบทอดกันได้อยู่ นับวันผู้เข้านักก็จะหมดไป คนรุ่นหลังมักไม่มีความสนใจเรื่องเก่าแก่ เพราะเห็นว่าล้าสมัย แม้นักวิชาการส่วนใหญ่ก็มองข้ามไป เพราะภาคเอาเองว่าเมื่อค้นคว้าวิจัยแล้วจะไม่ได้สิ่งใด หรือได้มาก็ไม่มีคุณค่า (กิ่งแก้ว อัคราธร, 2514 ก : 1) นานไปเรื่องราวที่น่าสนใจเหล่านี้อาจจะสูญหายไป หรือเปลี่ยนแปลงจนไม่อาจปะติดปะต่อเป็นเรื่องราวมีสาระได้ จึงเห็นสมควรที่จะรวบรวมประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในครั้งนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อรวบรวมประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
2. เพื่อจำแนกประเภทของวิทยาการ วิธีการถ่ายทอดเรื่องราวที่วิทยาการได้รับสืบทอดกันมา และที่มาของชื่อตำบลหมู่บ้าน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลของการศึกษาค้นคว้าจะได้หนังสืออ้างอิงเกี่ยวกับประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ สำหรับค้นคว้าในห้องสมุด และผู้สนใจได้ศึกษาทั่วไป
2. เป็นการรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วนเกื้อหนุนให้ธำรงไว้ซึ่งสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ
3. เป็นประโยชน์ในการศึกษาภาษาไทยในด้านภาษาถิ่นของไทยเหนือ
4. เป็นแนวทางในการศึกษารวบรวมประวัติของสถานที่อื่น ๆ ในประเทศไทย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ในการศึกษาครั้งนี้จะรวบรวมประวัติของชื่อตำบล 16 ตำบล 127 บ้าน
2. วิจัยการเลือกจากบุตรและสนใจในเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น และมีภูมิสำเนาในตำบลหรือหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ประวัติ หมายถึง เรื่องที่มุ่งแสดงประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้าน หมายถึง ชื่อที่คนทั่วไปเรียกเฉพาะหมู่บ้านนั้น ๆ ซึ่งไม่ใช่ชื่อทางราชการ อาจประกอบด้วย "บ้าน" หลาย ๆ "บ้าน" เช่น หมู่บ้านแห่งหนึ่งของตำบลป่าแดง คนทั่วไปเรียกว่า บ้านม่วงและบ้านใหม่พระธาตุขอแะ แต่ทางราชการถือเป็นหมู่บ้านเดียวกัน คือ ตำบลป่าแดง หมู่ 4

บ้าน หมายถึง ท้องที่หมู่บ้านเรือนหลาย ๆ หลังอยู่ในละแวกเดียวกัน

มุขปาฐะ หมายถึง การบอกเล่าหรือถ่ายทอดด้วยวาจา (จันทร์ศรี สุปัญญากร, 2517 :

6)

วิทยาการ หมายถึง ผู้เล่าประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้าน

วิธีดำเนินการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล

1. แหล่งข้อมูล

1.1 แหล่งค้นคว้าในสนาม ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ผู้รู้ในตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

1.1.1 ตำบลท่าซำ มี 3 หมู่บ้าน

1.1.1.1 หมู่ที่ 1 บ้านท่าขวัญ
บ้านทุ่งตอม

1.1.1.2 หมู่ที่ 2 บ้านไผ่ล้อม

1.1.1.3 หมู่ที่ 3 บ้านท่าซำนั้นหาราม

- 1.1.2 ตำบลทุ่งกวาว มี 4 หมู่บ้าน
- 1.1.2.1 หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งกวาว
- 1.1.2.2 หมู่ที่ 2 บ้านนาแหลมใต้
- 1.1.2.3 หมู่ที่ 3 บ้านนาแหลมเหนือ
- 1.1.2.4 หมู่ที่ 4 บ้านหัวคอง
บ้านปากเซ
บ้านใหม่

- 1.1.3 ตำบลทุ่งไธสง มี 5 หมู่บ้าน
- 1.1.3.1 หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งไธสงใต้
- 1.1.3.2 หมู่ที่ 2 บ้านทุ่งไธสงเหนือ
- 1.1.3.3 หมู่ที่ 3 บ้านรองฟอง
- 1.1.3.4 หมู่ที่ 4 บ้านกอเป่า
- 1.1.3.5 หมู่ที่ 5 บ้านรองฟองใต้

- 1.1.4 ตำบลนาจักร มี 9 หมู่บ้าน
- 1.1.4.1 หมู่ที่ 1 บ้านแค
- 1.1.4.2 หมู่ที่ 2 บ้านคอนแก้ว
- 1.1.4.3 หมู่ที่ 3 บ้านนาจักร
- 1.1.4.4 หมู่ที่ 4 บ้านคอน
- 1.1.4.5 หมู่ที่ 5 บ้านเหลา
- 1.1.4.6 หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งอวน
- 1.1.4.7 หมู่ที่ 7 บ้านคอนดี
บ้านหนองไร่
- 1.1.4.8 หมู่ที่ 8 บ้านหัวฝาย
- 1.1.4.9 หมู่ที่ 9 บ้านหนองบ่อ
บ้านกวาว

1.1.5 ตำบลน้ำคำ มี 2 หมู่บ้าน

1.1.5.1 หมู่ที่ 1 บ้านน้ำคำ

1.1.5.2 หมู่ที่ 2 บ้านน้ำคำ

1.1.6 ตำบลโนเวียง มี 19 หมู่บ้าน

1.1.6.1 บ้านร่อง

1.1.6.2 บ้านเซตวัน

1.1.6.3 บ้านประทุมาน

1.1.6.4 บ้านพระนอน

1.1.6.5 บ้านพงศสุนันท์

1.1.6.6 บ้านศรีชุม

1.1.6.7 บ้านหัวขวาง

1.1.6.8 บ้านใหม่

1.1.6.9 บ้านสันกลาง

1.1.6.10 บ้านสีล่อ

1.1.6.11 บ้านน้ำค้อ

1.1.6.12 บ้านร่องซ้อ

1.1.6.13 บ้านวัดหลวง

1.1.6.14 บ้านทุ่ง

1.1.6.15 บ้านสันเหมืองหลวง

1.1.6.16 บ้านพระวาง

1.1.6.17 บ้านเหมืองหิน

1.1.6.18 บ้านทุ่งค่อม

1.1.6.19 บ้านเหมืองแดง

- 1.1.7 ตำบลบ้านดิน มี 4 หมู่บ้าน
- 1.1.7.1 หมู่ที่ 1 บ้านดินใน
  - 1.1.7.2 หมู่ที่ 2 บ้านดินนอก
  - 1.1.7.3 หมู่ที่ 3 บ้านดินนอก
  - 1.1.7.4 หมู่ที่ 4 บ้านโป่งศรี
- 1.1.8 ตำบลป่าแดง มี 14 หมู่บ้าน
- 1.1.8.1 หมู่ที่ 1 บ้านหนองแสม
บ้านหัวทุ่ง
  - 1.1.8.2 หมู่ที่ 2 บ้านป่าแดง
บ้านแพะ
  - 1.1.8.3 หมู่ที่ 3 บ้านป่าแดง
  - 1.1.8.4 หมู่ที่ 4 บ้านมุง
บ้านใหม่ พระธาตุซอแฮ
  - 1.1.8.5 หมู่ที่ 5 บ้านพันเชิง
  - 1.1.8.6 หมู่ที่ 6 บ้านพันเชิง
  - 1.1.8.7 หมู่ที่ 7 บ้านธรรมเมือง
บ้านตากหมอก
  - 1.1.8.8 หมู่ที่ 8 บ้านไคร
  - 1.1.8.9 หมู่ที่ 9 บ้านใน
บ้านทุ่งสวาย
บ้านปางม่วงคำ
บ้านห้วยมน
บ้านจัวแขวน

- 1.1.8.10 หมู่ที่ 10 บ้านนาทอง
บ้านนาเหล็ก
บ้านปากคอด
- 1.1.8.11 หมู่ที่ 11 บ้านแม่ลัว
บ้านห้วยปู่เชียง
- 1.1.8.12 หมู่ที่ 12 บ้านน้ำกลาย
บ้านปากกลาย
บ้านห้วยสลากลาง
บ้านห้วยสลาเหนือ
บ้านห้วยห้วยวก
- 1.1.8.13 หมู่ที่ 13 บ้านน้ำจอม
บ้านปากห้วย
- 1.1.8.14 หมู่ที่ 14 บ้านปาง
- 1.1.9 บ้านป่าแมต มี 8 หมู่บ้าน
- 1.1.9.1 หมู่ที่ 1 บ้านน้ำโค้ง
- 1.1.9.2 หมู่ที่ 2 บ้านน้ำชำ
- 1.1.9.3 หมู่ที่ 3 บ้านสุพรรณ
บ้านสันป่าฮวก
- 1.1.9.4 หมู่ที่ 4 บ้านมณีวรรณ
- 1.1.9.5 หมู่ที่ 5 บ้านมหาโพธิ์
- 1.1.9.6 หมู่ที่ 6 บ้านหนองใหม่
- 1.1.9.7 หมู่ที่ 7 บ้านสองแคว
- 1.1.9.8 หมู่ที่ 8 บ้านตันทา

1.1.10 ตำบลแม่คำมี มี 5 หมู่บ้าน

- 1.1.10.1 หมู่ที่ 1 บ้านสันป่าสัก
- 1.1.10.2 หมู่ที่ 2 บ้านตมวง
- 1.1.10.3 หมู่ที่ 3 บ้านวังช้าง
- 1.1.10.4 หมู่ที่ 4 บ้านศรีภูมิ
- 1.1.10.5 หมู่ที่ 5 บ้านหนองหา

1.1.11 ตำบลแม่หลาย มี 4 หมู่บ้าน

- 1.1.11.1 หมู่ที่ 1 บ้านบุญเจริญ
- 1.1.11.2 หมู่ที่ 2 บ้านแม่หลาย
- 1.1.11.3 หมู่ที่ 3 บ้านแม่หลายกาของ
- 1.1.11.4 หมู่ที่ 4 บ้านแม่หลายกาของ

1.1.12 ตำบลวังขง มี 5 หมู่บ้าน

- 1.1.12.1 หมู่ที่ 1 บ้านเวียงคั้ง
- 1.1.12.2 หมู่ที่ 2 บ้านวังขง
- 1.1.12.3 หมู่ที่ 3 บ้านหนองหลม
บ้านเกาคา
- 1.1.12.4 หมู่ที่ 4 บ้านหนองกลาง
- 1.1.12.5 หมู่ที่ 5 บ้านปากห้วย

1.1.13 ตำบลวังหงษ์ มี 4 หมู่บ้าน

- 1.1.13.1 หมู่ที่ 1 บ้านวังหงษ์
- 1.1.13.2 หมู่ที่ 2 บ้านวังหงษ์
- 1.1.13.3 หมู่ที่ 3 บ้านวังหงษ์
- 1.1.13.4 หมู่ที่ 4 บ้านวังมอน

1.1.14 ตำบลสวนเขื่อน มี 7 หมู่บ้าน

- 1.1.14.1 หมู่ที่ 1 บ้านสวนเขื่อน
- 1.1.14.2 หมู่ที่ 2 บ้านสวนเขื่อน
- 1.1.14.3 หมู่ที่ 3 บ้านสวนเขื่อน
- 1.1.14.4 หมู่ที่ 4 บ้านดง
- 1.1.14.5 หมู่ที่ 5 บ้านนาคุดา
- 1.1.14.6 หมู่ที่ 6 บ้านนาแคม
- 1.1.14.7 หมู่ที่ 7 บ้านแม่แคม

1.1.15 ตำบลห้วยมา มี 5 หมู่บ้าน

- 1.1.15.1 หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งลอม
- 1.1.15.2 หมู่ที่ 2 บ้านห้วยสูง
- 1.1.15.3 หมู่ที่ 3 บ้านห้วยมา
- 1.1.15.4 หมู่ที่ 4 บ้านโป่ง
บ้านห้วยหอย
- 1.1.15.5 หมู่ที่ 5 บ้านศรีสิทธิ์

1.1.16 ตำบลเหมืองหม้อ มี 7 หมู่บ้าน

- 1.1.16.1 หมู่ที่ 1 บ้านเหมืองหม้อ
- 1.1.16.2 หมู่ที่ 2 บ้านปทุม
- 1.1.16.3 หมู่ที่ 3 บ้านเหมืองหม้อ
- 1.1.16.4 หมู่ที่ 4 บ้านกาซอ
- 1.1.16.5 หมู่ที่ 5 บ้านสระบู่
- 1.1.16.6 หมู่ที่ 6 บ้านเหมืองคำ
- 1.1.16.7 หมู่ที่ 7 บ้านทุ่งน้ำใส

1.2 แหล่งค้นคว้าอื่น ๆ

- 1.2.1 หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- 1.2.2 หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน
- 1.2.3 หอสมุดแห่งชาติ
- 1.2.4 หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.2.5 หอสมุดประชาชนจังหวัดแพร่
- 1.2.6 หอสมุดโรงเรียนสูงเม่นชนูปถัมภ์ จังหวัดแพร่
- 1.2.7 หอสมุดโรงเรียนนารีนรัตน์ จังหวัดแพร่
- 1.2.8 แผนกสารบรรณ ศาลากลางจังหวัดแพร่
- 1.2.9 แผนกสารบรรณ ที่ว่าการอำเภอเมืองแพร่
- 1.2.10 หน่วยศึกษานิเทศก์ จังหวัดแพร่
- 1.2.11 แผนกประชาสัมพันธ์ เทศบาลเมืองแพร่

2. ประเภทของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา มีข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ซึ่งบันทึกจากนุชปาฐะของผู้เล่าโดยตรง และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งรวบรวมจากแหล่งค้นคว้าอื่น ๆ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ใช้วิธีการให้วิทยากรเล่าประวัติของตำบลและหมู่บ้าน พร้อมกับบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียง (Cassett Tape Recorder)

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเป็นขั้น ๆ ดังนี้

4.1 ศึกษาข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องที่ตำบลและหมู่บ้านจากปลัดอำเภอเมืองแพร่, เจ้าจังหวัดแพร่

4.2 เลือกวิทยากรในตำบลและหมู่บ้านแต่ละ 1 - 2 คน จากการเสนอแนะของกำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, เจ้าอาวาส และครู ที่เสนอให้เลือก 4 - 5 คน โดยพิจารณาว่าเป็นผู้รู้และสนใจ

เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นอย่างแท้จริง ประวัติที่เล่ามีความต่อเนื่องกันและมีเนื้อความตรงกัน

4.3 บันทึกประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านจากวิทยากรวัยเครื่องบันทึกเสียงและ
ม้วนเทปแบบ C - 60 รวม 14 ม้วน

4.4 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่ จากแหล่งคนควาอื่น ๆ

การจัดกระทำกับข้อมูล

1. ถอดคำพูดที่เล่าประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่จากเครื่องบันทึกเสียง
โดยพยายามเก็บทุกคำพูดของวิทยากรไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
2. ถอดคำพูดภาษาไทยเหนือ จังหวัดแพร่ ออกมาเป็นภาษาไทยกลาง เพื่อให้คนทั่วไป
สามารถอ่านเข้าใจได้
3. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
จากแหล่งคนควาอื่น ๆ มาประกอบกับประวัติ
4. นำข้อมูลมาแยกประเภทที่มาของชื่อตำบลและหมู่บ้าน
5. แยกประเภทของวิทยากร บอกรายละเอียดเกี่ยวกับอายุ อาชีพ และวิธีการรับข้อมูล
6. นำข้อมูลทั้งหมดของประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มารวมกัน
แล้วเรียงตามลำดับตัวอักษรของชื่อตำบลและหมู่บ้าน
7. ทำศัพทานุกรมภาษาไทยเหนือ จังหวัดแพร่ ที่ปรากฏในประวัติตำบลและหมู่บ้าน
8. ทำบรรณานุกรมชื่อตำบลและหมู่บ้าน แยกตามประเภทที่มา
9. ทำบรรณานุกรมวิทยากร

บทที่ 2

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับท้องถิ่น

จังหวัดแพร่

จังหวัดแพร่เป็นจังหวัดเล็ก ๆ แห่งหนึ่งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย มีอาณาเขตไม่กว้างขวางนัก ล้อมรอบด้วยภูเขาและอุดมไปด้วยป่าไม้โดยเฉพาะไม้สัก มีโรงเรียนป่าไม้¹ แห่งเดียวในประเทศไทย เป็นบ้านเกิดเมืองนอนของนักประพันธ์เอกของเมืองไทยผู้มีนามปากกา "ยาขอบ" หรือ โชติ แพร่พันธุ์ เมืองพระเพื่อน พระแพง หรือนครสองจากวรรณคดีเรื่องเอกคือลิลิตพระลอ ก็สันนิษฐานว่าอยู่ในจังหวัดนี้

ถึงแม้แพร่จะเป็นจังหวัดที่ไม่ใหญ่นัก แต่ก็เป็นที่ดินแดนที่มีเรื่องราวอันน่าสนใจ น่าศึกษา และน่าเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นในด้านอรรถาธิบายอันอิงตามแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมของเจ้าถิ่น ปุชนิยมสถาน และสภาพภูมิประเทศอันสวยงาม เรื่องราวของจังหวัดนั้นมีมาก ไม่สามารถกล่าวโดยละเอียดได้ทุกแง่มุมได้ จึงขอล่าวพอสังเขปเป็นหลักฐานตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ที่ตั้งและอาณาเขต

ตั้งอยู่บนฝั่งของแม่น้ำยม ระหว่างเส้นรุ้งเหนือ 17.40 - 18.44 องศา กับเส้นแวงตะวันออก 99.58 - 100.30 องศา อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 159 เมตร ส่วนยาวที่สุดวัดจากเหนือถึงใต้ประมาณ 118 กิโลเมตร กว้างประมาณ 59 กิโลเมตร ส่วนกว้างที่แคบที่สุดวัดจากตะวันออกถึงตะวันตกได้ประมาณ 6 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเมืองลำปาง และอำเภอองาว จังหวัดลำปาง
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอสา จังหวัดน่าน
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอปง จังหวัดเชียงราย

---

¹เป็นโรงเรียนที่สอนวิชาชีพสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา คือวิชาการป่าไม้ และฝึกอบรมนักศึกษาเพื่อออกไปเป็นพนักงานป่าไม้

- ทิศใต้   ติดต่อกับอำเภอศรีษะนาถ จังหวัดสุโขทัย
                                 ติดต่อกับอำเภอเมืองอุตรดิตถ์และอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
- ทิศตะวันออก   ติดต่อกับอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน
                                 ติดต่อกับอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- ทิศตะวันตก   ติดต่อกับอำเภอแม่ทะ และอำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง

2. ภูมิประเทศ

จังหวัดแพร่มีภูเขาล้อมรอบและประกอบด้วยป่าสูง มีเนื้อที่ประมาณ 9,367 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ป่าและภูเขาประมาณ 2,000 ตารางกิโลเมตร นอกนั้นเป็นที่สูงและที่ราบระหว่างเขา ตอนเหนือเป็นที่ราบสูง ดังนั้นแม่น้ำและลำห้วยต่าง ๆ จึงไหลจากทิศเหนือลงมาตอนกลาง แล้วไหลออกมากไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งเป็นที่ย่ำน้ำ จังหวัดแพร่มีภูเขาที่สำคัญคือคอยผาน้ำคั้น คอยแปะข้าง (ผาสัง) คอยพญาพ้อ และเขาพลึง แม่น้ำที่สำคัญของจังหวัดแพร่ได้แก่แม่น้ำยม ต้นน้ำเกิดจากคอยขุนยวมในเทือกเขาผีปันน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย แม่น้ำนี้ไหลผ่านอำเภอสอง ร้องกวาง อำเภอเมืองแพร่ สูงเม่น เก่นชัย ลอง และวังชัน ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำน่านที่อำเภอสามงาม จังหวัดพิจิตร ยาวประมาณ 550 กิโลเมตร (สมจิตร สร้อยสุริยา และคนอื่นๆ, 2512 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

นอกจากนี้ยังมีธรรมชาติของภูมิประเทศที่สวยงาม เช่น ถ้ำผานาง ถ้ำอลงกรณ์ น้ำตกห้วยโรง น้ำตกสวนเขื่อน และแพะเมืองผี ซึ่งเป็นเสาคินรูปร่างต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากน้ำกัดเซาะนั่นเอง

3. ทรัพยากรธรรมชาติ

3.1 ป่าไม้จะเป็นป่าดิบ คือเป็นป่าดิบ มีไม้ขึ้นหนาแน่น เช่น ไม้ยาง ไม้ตะเคียน และมีป่าแดง คือเป็นป่าโปร่งแบบป่าทุ่งหญ้า มีต้นไม้ขึ้นห่าง ๆ เช่น ไม้พลอง ไม้เต็ง ไม้รัง

3.2 พืชผล ได้แก่ข้าว ยาสูบเวอร์จิเนีย ถั่ว มะพร้าว ฝ้าย ครั่ง หมาก และเมี่ยง

3.3 ผลไม้ ได้แก่ ส้มเขียวหวาน ลำไย สับปะรด ขุนุน ลางสาด ทุเรียน และเงาะ

แบไรท์

3.4 แร่ ไค้แก่ พลวง เหล็กบอคำ กำมะถัน ทองคำ ตะกั่ว ทองแดง

3.5 หิน ไค้แก่ หินปูน หินผา หินลูกรัง และกรวดทราย

3.6 สัตว์ ไค้แก่ วัว ควาย แกะ แพะ เป็ด ไก่ หมู ที่สำคัญที่สุดคือช้าง

4. การคมนาคม

ติดต่อกับจังหวัดอื่นได้ 2 ทาง คือ ทางบกกับทางอากาศ

4.1 ทางบกใช้พาหนะรถไฟ รถยนต์ ดังนี้

- ทางรถไฟ เริ่มต้นจากสถานีเด่นชัย ถึงกรุงเทพฯ และเชียงใหม่
- ทางรถยนต์ เริ่มต้นจากตัวเมืองไปยังจังหวัดต่าง ๆ

4.2 ทางอากาศ จากสนามบินเมืองแพร่ ถึงสนามบินดอนเมือง และสนามบินเชียงใหม่

5. ประวัติศาสตร์เมืองแพร่

จังหวัดแพร่ เป็นเมืองที่ตั้งขึ้นมาช้านานแต่โบราณกาล แต่จะสร้างขึ้นเมื่อใดนั้นยังไม่พบหลักฐาน คงประมาณศตวรรษที่ 15 หรือก่อนนั้นก็เป็นที่ได้ เพราะมีชื่อเมืองแพร่ปรากฏในตำนานพระธาตุลำปางหลวง ซึ่งสร้างในราวศตวรรษที่ 15 (สงวน โชติสุขรัตน์, 2508 : 110 - 112)

ในตำนานเรียกชื่อเมืองแพร่หลายชื่อ พงศาวดารโยนกเรียกว่า "พลนคร" (พระยาประจักษ์จกรจักร, 2504 : 13) ส่วนในหนังสือตำนานพระธาตุช่อแฮ ซึ่งพระธรรมราชานุวัตร (ฟู อุตตสิโว) อดีตเจ้าคณะจังหวัดแพร่ และอดีตเจ้าคณะตรวจการภาค 5 ได้เรียบเรียงไว้ว่า เพราะมีขุนลัวะผู้หนึ่งชื่ออ้ายก้อมหรืออ้ายค้อม ได้นำเอาธงแพร่ไปถวายพระพุทธเจ้าที่คอบโกสยธุดคบรรพต พระองค์ทรงมีพุทธพยากรณ์ว่า ต่อไปจะมีผู้สร้างเมืองขึ้น ณ ที่นี้ และให้นามเมืองว่า เวียงโกศัยหรือเมืองพลนคร อันหมายถึงเมืองที่มีพละกำลังมาก (สงวน โชติสุขรัตน์, 2505 : 791)

ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ราว พ.ศ. 1835 กล่าวถึงอาณาเขตของอาณาจักรสุโขทัยว่า "เบื้องคั่นนอน หอกเมืองแพล เมืองน่าน ..." และเมื่อพิจารณาที่ตั้งในทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดแพร่ จะเห็นว่าเมืองแพลหรือเมืองแพร่ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือ (เบื้องคั่นนอน) ของกรุงสุโขทัยตรงกับที่จารึกไว้ ชื่อจังหวัดแพร่นี้เท่าที่ปรากฏในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงว่า "แพล" แต่ก่อนขึ้นกับอาณาจักรสุโขทัยจะเขียนอย่างไรไม่ปรากฏ แต่ความหมายเดิมหมายถึงผ้าแพรแน่ เพราะสมัยขอมมีอำนาจปกครองลานนาไทย ประมาณปี พ.ศ. 1470-1560 เมืองไทยนิยมเปลี่ยนชื่อเมืองเป็นภาษาบาลีหมด เช่น เชียงใหม่เป็นนครพิงค์ ลำปางเป็นเชลางค์ ลำพูนเป็นหริภุญไชย น่านเรียกว่า เนินพระ และแพร่มีชื่อเรียกว่าเวียงโกศัย แปลว่าเมืองแห่งผ้าแพร และคำว่า "ซ้อแอ" ชื่อพระธาตุอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวแพร่ ก็น่าจะเลื่อนมาจาก "ซ้อแพร่" ซึ่งแปลว่าซ่งแพร่นั้นเอง ต่อมาขอมเสื่อมอำนาจลง เมืองต่าง ๆ ก็กลับมาใช้ชื่อเดิม

ในศิลาจารึกวัดมหาโพธิ์ ตำบลป่าเมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เรียกนามเมืองว่าเมืองโกสยัษฐชพละวิชัย แพร่ แก้วเมืองมูล ซึ่งเป็นนามสมัยหลัง ชาวเมืองเหนือทั่ว ๆ ไปเรียกว่า "เมืองแม่" (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2504 : 570)

ประวัติศาสตร์เมืองแพร่ถูกทำลายจนไม่สามารถเรียงลำดับเหตุการณ์ได้ นอกจากอาศัยพงศาวดารหรือตำนานเมืองอื่น ๆ พอสรุปได้ดังนี้ ตอนแรกขอมปกครองเมืองแพร่ก่อน เมื่อขอมเสื่อมอำนาจลงจึงมาขึ้นกับอาณาจักรสุโขทัย จนถึงสมัยพระเจ้าไสยสือไทย อาณาจักรสุโขทัยตกเป็นของกรุงศรีอยุธยา เมืองแพร่จึงได้ตั้งตนเป็นอิสระ จนถึงปี พ.ศ. 1986 พระเจ้าทีโลกราชพระเจ้าแผ่นดินของนครพิงค์ได้ให้พระราชชนนียกทัพไปล้อมเมืองแพร่ไว้ ในที่สุดท้าวแม่คุดผู้ครองนครแพร่ยอมออกถวายบังคมต่อพระมหาเทวี เมืองแพร่จึงตกอยู่ในอำนาจของเชียงใหม่ ต่อมาในปี พ.ศ. 2003 ตรงกับในรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยา กองทัพทางพระนครศรีอยุธยาได้ยกกองทัพหลวงขึ้นมาทางเขมพลิงเพื่อชิงเอาเมืองแพร่ แต่ไม่สามารถชิงได้เพราะกองทัพทางเชียงใหม่มาช่วยไว้ เมืองแพร่จึงได้รวมอยู่ในอาณาจักรลานนาไทย (สงวน ไรศรีสุวัจน์, 2508 : 116)

ตลอดเวลาที่ผ่านมามีเมืองแพร่จึงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่กองทัพ เชียงใหม่เข้มแข็ง เมืองแพร่จะขึ้นกับล้านนาไทย หากขณะที่กองทัพศรีอยุธยาเข้มแข็งก็เชียงใหม่ เมืองแพร่ก็กลับไปอยู่กับทางอยุธยา เวลาใดที่ทั้งสองฝ่ายอ่อนแอและวุ่นวาย เมืองแพร่ก็จะประกาศตัว เป็นอิสระ (สมจิตร สร้อยสุริยา และคนอื่น ๆ, 2512 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

ต่อมาในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรีได้เสด็จขึ้นไปตีเมืองเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2314 ปรากฏในพงสาวดารว่ามังไชยเจ้าเมืองแพร่มาสวามิภักดิ์ และโปรดตั้งให้เป็น พระยาศรีสุริยวงศ์ เกณฑ์เข้าขบวนทัพไปด้วย (ละออง ศรีสุคนธ์, 2508 : 738)

พ.ศ. 2440 (ร.ศ. 116) ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยได้เปลี่ยนระบบการปกครองจากแบบเจ้าผู้ครองนครมาเป็นแบบเทศาภิบาล ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งข้าหลวงมากำกับเมือง โดยลกอำนาจเจ้าผู้ครองนครลง ก็ได้แต่งตั้ง พระยาไชยบูรณ์ (ทองอยู่) มาเป็นข้าหลวงกำกับราชการเมืองแพร่เป็นคนแรก ครั้นเมื่อปี พ.ศ. 2445 พวกเงี้ยวซึ่งได้มาอาศัยอยู่ในจังหวัดแพร่ ได้เกลี้ยกล่อมและล่อลวงพวกเดียวกันได้เป็นกำลังพอสมควร แล้วก่อการจลาจลขึ้นในเมืองแพร่ เจ้าหน้าที่บ้านเมืองที่ปกครองบังคับบัญชาเมืองแพร่ไม่อาจปราบปรามให้สงบลงได้ เจ้าพิริยเทพวงศ์เจ้าผู้ครองนครไม่คิดสู้ กลับหนีไปพัก ณ เมืองหลวงพระบาง จวบจนสิ้นอายุขัย ส่วนพระยาไชยบูรณ์ได้ต่อสู้กับพวกเงี้ยว ถูกพวกเงี้ยวจับตัวได้และบังคับให้เป็นพวกเดียวกัน แต่พระยาไชยบูรณ์ไม่ยอม หัวหน้าพวกเงี้ยวคือพกาหม่องจึงสั่งให้ฆ่าพระยาไชยบูรณ์ และยึดเมืองแพร่ไว้ชั่วขณะหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีเป็นแม่ทัพ ยกกำลังมาปราบจลาจลพวกเงี้ยวจนสงบราบคาบ และได้สร้างอนุสาวรีย์พระยาไชยบูรณ์ซึ่งได้เลื่อนเป็นพระยาราชฤทธานนท์ไว้ ณ หลักกิโลเมตรที่ 4 ถนนยันตรกิจโกศล ด้วยความประสงค์จะเทอดทูนความกล้าหาญ ความจงรักภักดี และความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่การงานของท่านผู้นี้ไว้ชั่วกาลปาวสาน ตั้งแต่นั้นมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มิได้มีพระบรมราชโองการตั้งเจ้าผู้ครองนครอีก ปัจจุบันเชื้อเจ้าผู้ครองนครแพร่ไม่ได้ใช้นามสกุล ณ แพร่ หากแยกวงศ์ตระกูลเป็นหลายสาย เช่น แพร่พันธุ์ วรราช วังซ้าย เตมียานนท์ แก่นหอม มหายศปัญญา และวงศ์บุรี เป็นต้น

ต่อมาทางราชการมีประกาศใช้วิธีจัดการปกครองหัวเมืองฝ่ายเหนือเป็นมณฑลเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2459 จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดลำปาง รวมกันเป็นเขตปกครองมณฑลมหาสารคาม โดยตั้งที่ว่าการมณฑลขึ้นที่จังหวัดแพร่ และมีสมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลมหาสารคามได้เพียง 3 ท่าน คือ มหาเสวกตรีพระยาเพชรรัตนสงคราม จางวางตรีพระยาไกรเพชรรัตนสงคราม และ มหาเสวกโทพระยาเกษมชิต มณฑลมหาสารคามจึงได้ถูกยุบเมื่อ พ.ศ. 2469 และรวมเขตปกครอง เข้ากับมณฑลพายัพ ซึ่งที่ว่าการมณฑลอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาจนกระทั่งได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติ จัดระเบียบบริหารราชการอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2476 ยกเลิกการปกครองระบอบเทศาภิบาล และ ภายหลังได้มีการรวมจังหวัดขึ้นเป็นภาค จังหวัดแพร่อยู่ในเขตภาค 5 ซึ่งตั้งที่ทำการภาคที่จังหวัด ลำปาง ต่อมาในปี พ.ศ. 2500 จึงได้ยกเลิกภาค โดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (จังหวัดแพร่; งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ, 2500 : 14)

ปัจจุบันจังหวัดแพร่แบ่งเขตการปกครอง¹ ออกเป็น 7 อำเภอ ดังนี้

1. อำเภอเมืองแพร่	มี	16 ตำบล	84 หมู่บ้าน
2. อำเภอสูงเม่น	มี	11 ตำบล	59 หมู่บ้าน
3. อำเภอรองกวาง	มี	9 ตำบล	39 หมู่บ้าน
4. อำเภอสอง	มี	8 ตำบล	40 หมู่บ้าน
5. อำเภอลอง	มี	7 ตำบล	62 หมู่บ้าน
6. อำเภอวังชิ้น	มี	4 ตำบล	39 หมู่บ้าน
7. อำเภอเด่นชัย	มี	2 ตำบล	13 หมู่บ้าน

6. ภาษา วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

6.1 ภาษาและเชื้อชาติ ภาษาที่พูดส่วนมากใช้ภาษาถิ่น คือภาษาไทยเหนือ เว้นแต่ ศิคค่อทางราชการจึงใช้ภาษาไทยกลาง นอกจากนี้ยังมีภาษากะเหรี่ยง ยางพวน ก้อ ลื้อ เขียงแสน

¹ได้จากที่ว่าการอำเภอเมืองแพร่ สํารวจเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2519.

เพราะมีชนเหล่านี้อาศัยตามไหล่เขา และหมู่บ้านบางแห่งสำเนียงและภาษาที่ต่างจากภาษาไทยกลาง คือพูดเสียงสูง กาเป็นกา, ตาเป็นคำ พยัญชนะบางตัวใช้แทนกันได้ เช่น ภาษากลางใช้ "ร" ภาษาไทยเหนือใช้ "ฮ"

ส่วนเชื้อชาตินั้น ชาวจังหวัดแพร่สืบเชื้อสายมาจากไทยใหญ่ ซึ่งแยกย้ายมาจากจีน ตอนใต้ตามแถบลุ่มแม่น้ำสาละวิน

6.2 การกินอยู่, การจัดระเบียบบ้านเรือนและการแต่งกาย

ประชาชนส่วนมากบริโภคข้าวเหนียวกับกับข้าวทุกประเภท

การจัดระเบียบบ้านเรือนในตัวเมืองเป็นตึกแถว หองแถว เช่นเดียวกับภาคอื่น ๆ แต่ในชนบทนิยมปลูกบ้านเรือนด้วยไม้สัก เป็นบ้านชั้นเดียวใต้ถุนสูง

การแต่งกาย แต่งเช่นเดียวกับภาคอื่น แต่ที่ชาวบ้านทั่วไปนิยมใช้ คือ เสื้อหม้อฮ่อม เมื่อมีงานประเพณีชาวแพร่มีวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนเกี่ยวกับการแต่งกาย คือ ผู้ชายสวมเสื้อและกางเกงผ้าหม้อฮ่อม ผู้หญิงสวมเสื้อคำแขนยาว นุ่ง "ซิ่นเหล็ก" ซึ่งเป็นผ้าถุงสีดำ ตรงเชิงมีริ้วสีแดง 2 แถบ

6.3 ประเพณีต่าง ๆ

6.3.1 ประเพณีแห่บั้งไฟ หรือ "แห่บอไฟ" ใช้จุในวันสำคัญ เช่น วันวิสาขบูชา วันฉลองโบสถ์ การจุดบั้งไฟถือว่าเป็นการจุดเพื่อบูชา การทำบั้งไฟโดยมากทำด้วยกระบอกเหล็ก ไม้ สังกะสี ภายในบรรจุดินปืน ก่อนจะนำไปจุดจะมีกำรแห่และร้องรำ เป่าทำนองพื้นเมือง เรียกว่า "ฮ่ำบอไฟ" สถานที่จุดจะเป็นที่โล่งห่างจากชุมชน ทำเป็นร้านสูงจากพื้นดินประมาณ 15 เมตร (จังหวัดแพร่; งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ, 2500 : 18 - 19)

6.3.2 ประเพณีตรุษสงกรานต์ เป็นประเพณีส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ตรงกับเดือนเมษายนหรือเดือน 7 เหนือของทุกปี เริ่มจากวันที่ 13 เมษายน เรียกว่า "วันสังขารล่อง" หมายถึงว่าสังขารและอายุของเราได้ล่วงเลยไป 1 ปี ในวันนี้ชาวบ้านทำ - ความสะอาดบ้านเรือน-เสื้อผ้า และทุกอย่าง ถือว่าเป็นการขจัดสิ่งไม่ดีให้หมดสิ้นไป วันที่ 14----

เมษายน เรียกกันว่า "วันเนา" ถือว่าเป็นวันสันติ ห้ามทุบตี คำทอกัน วันที่ 15 เมษายน เป็นวันเถลิงศก เรียกกันว่า "วันพญาวัน" มีการนำอาหารไปถวายพระสงฆ์ อุทิศส่วนกุศลไปให้ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับ หลังจากเสร็จพิธีทางศาสนาแล้ว จะมีการ "คำหั่ว" ผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นการไปขอขมาและรับพร ตอนบ่ายมีการสงฆ์นำพระ วันที่ 16 เมษายน เรียกว่า "วันปากปี" ในวันนี้จะนิยมนำพิธีมงคล เช่น ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน (จังหวัดแพร่; งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ, 2500 : 19 - 20)

6.3.3 ประเพณีการบวช ทางเหนือเรียกว่า "คายนอย" ในสมัยก่อนนิยมบรรพชาแล้วศึกษาปริยัติธรรม เมื่ออายุครบแล้วจึงอุปสมบท แต่ในปัจจุบันนี้มีโอกาสศึกษาหาความรู้จากโรงเรียน จึงนิยมอุปสมบท ทางเหนือเรียกเฉพาะว่า "พระ" เมื่อสึกออกมาแล้วเรียกว่า "นอย" ส่วนพระภิกษุเรียกว่า "ตุ้" เมื่อสึกออกมาแล้วเรียกว่า "หนาน" ในงานบวชนาคนี้จะมีเพลงขับเรียกว่า "ซอ" เป็นเพลงพื้นเมืองโต้ตอบกันระหว่างชายหญิง มีปี่หรือซึงเป็นคนตรี ส่วนพิธีอื่นๆ คล้ายกับภาคอื่น (สมจิตร สร้อยสุริยา, 2512 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

6.3.4 ประเพณีกินสลาก หรือการถวายสลากภัต มีระหว่างวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 หรือเดือน 12 เหนือ จนถึงวันแรม 8 ค่ำ เดือน 11 หรือเดือนอ้ายเหนือ (ประมาณ ตุลาคม - ธันวาคม) ทางวัดจะแจ้งให้ชาวบ้านทราบ เมื่อจะมีการทำบุญกินสลาก และนิมนต์พระภิกษุสามเณรวัดต่าง ๆ ให้มารับของถวายทานในวันกินสลาก ของถวายทานมี 2 อย่าง คือ "สลากกวย" และ "สลากหลวง"

"สลากกวย" หมายถึงของถวายทานที่ทำด้วย "กวย" หรือชะลอม ภายในบรรจุของตามฐานะผู้ทาน

"สลากหลวง" หมายถึงของถวายทานที่ทำเป็นบ้านจำลองหลังเล็ก ภายในมีของเช่นเดียวกับสลากกวย หรือนำไม้ไผ่ทั้งลำมาทำเป็นต้นกัณฑ์ แล้วเอาไม้ไผ่ขดเป็นวงคล้ายฉัตร แล้วผูกของติดตามวงเหล่านี้ "สลากหลวง" นิยมทำกันอีกอย่างคือ นำเอาไม้ไผ่มาจักสานเป็นรูปสัตว์ขนาดเท่าตัวจริง เช่น ม้า ช้าง วัว ควาย เสือ ภายในบรรจุของที่ถวายทาน แล้วหุ้มรูปสัตว์ด้วยผ้าหรือกระดาษอย่างสวยงาม

เมื่อถึงวันงานจะนำเอา "สลากกวย" หรือ "สลากหลวง" ไปวางไว้รอบๆ โบสถ์หรือวิหาร แล้วนำเส้นทานหรือเส้นสลากทั้งหมดมาปนกันและประกอบพิธีในโบสถ์ เมื่อเสร็จพิธี

แล้ว แบ่งเส้นสลากให้พระภิกษุสามเณรวัดต่าง ๆ ที่ได้นิมนต์มาร่วมถือเส้นสลาก เพื่อให้เจ้าของเส้นสลากมาหาเส้นสลากของตน เมื่อพบแล้วมีการกรวณน้ำ ถวายสลาก เป็นเสร็จพิธี (สมจิตร สร้อยสุริยา และคนอื่น ๆ, 2512 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

6.3.5 ประเพณีสืบชาติตา เป็นการเสาะเคราะห์และให้กำลังใจ มีทั้งสืบชาติบ้าน ชาติตาเมือง และชาติตาคน โดยเฉพาะในคราวที่บ้านเมืองประสบทุกข์ภัยต่าง ๆ เช่น แห้งแล้ง ขาวยากหมากแพง มีคนตายบ่อย ๆ ตลอดจนในวันเกิด วันขึ้นบ้านใหม่ หรือยามเจ็บไข้ไ้ป่วย

พิธีสืบชาติตา มีการเตรียมของคือมีพานหรือ "ขันคั้ง" วางไว้พร้อมทั้งของควา ของหวาน ผลไม้ ใบไม้ ที่คิดว่าจะแก่เคล็ดได้ ให้ผู้ที่สืบชาติตานั่งใกล้ ๆ ของเหล่านี้ โยงเส้นคายสายสิญจน์รอบค่านหลัง ตรงคอติดกับของ แล้วโยงต่อไปบาตรน้ำพระพุทธมนต์ ตรงหน้าพระพุทธรูป มีพระสงฆ์เป็นผู้ทำพิธีสวดพระปริต เมื่อสวดจบก็ใช้คายสายสิญจน์ผูกข้อมือของผู้สืบชาติตาเสร็จแล้วมีการถวายอาหารเพลแก่พระสงฆ์ด้วย

ส่วนประเพณีอื่น ๆ เช่น ประเพณีการแต่งงาน งานศพ และเข้าพรรษา ออกพรรษา ก็คล้ายกับภาคอื่น ๆ (สมจิตร สร้อยสุริยา และคนอื่น ๆ, 2512 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

7. ปุชนิยสถาน โบราณวัตถุ

7.1 อนุสาวรีย์

- 7.1.1 อนุสาวรีย์พระยาไชยบูรณ์ อำเภอเมืองแพร่
- 7.1.2 อนุสาวรีย์ราษฎรจังหวัดแพร่ อำเภอเมืองแพร่
- 7.1.3 อนุสาวรีย์เสาวนัญชาชาติ อำเภอเด่นชัย

7.2 ปุชนิยสถาน

- 7.2.1 พระธาตุช่อแฮ ตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่
- 7.2.2 เจดีย์วัดหลวง ตำบลคอนมูล อำเภอสูงเม่น
- 7.2.3 เจดีย์วัดศรีคอนคำ - ตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง

- 7.2.4 เจกียั้วค้แหลมลี ตำบลปากกาง อำเภอลอง
 7.2.5 พระธาตุปู่แจ ตำบลบ้านเวียง อำเภอร้องกวาง
 7.2.6 เจกียั้วค้หัวขวาง ตำบลโนนเวียง อำเภอเมืองแพร่

อำเภอเมืองแพร่

1. อาณาเขต

ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่
 ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอสูงเม่น อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่
 ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน และอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
 ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอลอง จังหวัดแพร่

2. ภูมิประเทศ

มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบมีภูเขาล้อมรอบ ตอนกลางเป็นที่ราบ เหมาะแก่การเพาะปลูก
 เช่น ทำนา ไร่อ้อย ไร่ข้าวโพด ไร่ยาสูบ บนภูเขาโดยทั่วไปเป็นป่าไม้สัก ไม้เบญจพรรณ โดยเฉพาะ
 บนภูเขาคำนตะวันออกของอำเภอนอกจากจะเป็นป่าไม้ดังกล่าวแล้ว ยังใช้ปลูกเมี่ยงซึ่งเป็นสินค้าออก
 ที่สำคัญอย่างหนึ่งของอำเภอเมืองแพร่ มีลำน้ำสำคัญคือลำน้ำยม ลำน้ำแม่แคม ลำน้ำแม่กตอน และ
 ลำน้ำแม่สาย

3. การคมนาคม

3.1 การคมนาคมติดต่อกับจังหวัด ตัวอาคารศาลากลางจังหวัดอยู่ห่างจากที่ว่าการ
 อำเภอประมาณ 80 เมตร

3.2 การคมนาคมระหว่างอำเภอกับหมู่บ้าน ตำบลต่าง ๆ มีรถยนต์เข้าได้ทุกหมู่บ้าน
 บางแห่งเป็นถนนลูกรัง

4. การแบ่งเขตการปกครอง

อำเภอเมืองแพร่จัดการปกครองออกเป็น 16 ตำบล¹ ดังนี้

ลำดับ	ตำบล	ชาย	หญิง	รวม
1	โนเวียง	9,581	9,385	18,966
2	ป่าแดง	5,854	5,886	11,740
3	นาจักร	3,853	3,985	7,838
4	สวนเขื่อน	2,696	2,710	5,406
5	บ้านดั้น	3,248	3,189	6,437
6	เหมืองหม้อ	3,796	3,188	6,984
7	ทุ่งกวาว	2,155	2,087	4,242
8	ทุ่งโฮ้ง	4,439	4,233	8,672
9	ห้วยมา	3,448	3,303	6,751
10	น้ำชำ	842	833	1,675
11	แม่หลาย	2,271	2,252	4,523
12	วังหงษ์	1,680	1,764	3,444
13	แม่คำมี	3,281	3,143	6,424
14	หาซาม	2,016	1,938	3,954
15	วังธง	1,576	1,474	3,050
16	ป่าแมต	5,184	4,946	10,130

¹ได้จากที่ว่าการอำเภอเมืองแพร่ สํารวจเมื่อเดือน มีนาคม 2519

5. ประวัติศาสตร์อำเภอเมืองแพร่

อำเภอเมืองแพร่ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2440 ในสมัยที่ประเทศไทยจัดให้มีการปกครองในระบบเทศบาล เดิมทีที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ถนนไชยบูรณ์ในเขตเทศบาลเมืองแพร่ปัจจุบัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2481 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งที่ข้างสนามบิน ตำบลนาจักร เหตุที่ย้ายเนื่องจากที่เดิมไม่ปลอดภัยจากน้ำท่วม เพราะอยู่ใกล้ฝั่งน้ำยม ครั้นปี พ.ศ. 2489 ทางราชการเห็นว่าสถานที่ห่างจากชุมชน ประกอบกับทางกระทรวงสาธารณสุขต้องการที่ดินแห่งนั้นจัดสร้างโรงพยาบาล จึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอเมืองแพร่กลับไปตั้ง ณ ที่เดิมจนถึงปัจจุบัน

6. สถานที่ควรรู้จัก

6.1 กำแพงเมือง เป็นคั่นกำแพงดินล้อมรอบตัวเมือง สูงประมาณ 5 เมตร กว้างประมาณ 10 เมตร ยาวประมาณ 3,000 เมตร มีประตูออก 4 ทิศ

ทิศเหนือเรียกว่าประตูเลี้ยงม้าและประตูใหม่

ทิศใต้เรียกว่าประตูมาน

ทิศตะวันออกเรียกว่าประตูชัย

ทิศตะวันตกเรียกว่าประตูศรีชุม

ปัจจุบันนี้กำแพงเมืองบางส่วนได้พังทลายลง และมีการขุดเอาดินไปถมถนน แต่ยังคงมีสภาพและรูปร่างเป็นกำแพงอยู่ ส่วนรอบนอกกำแพงเมืองเป็นคู เรียกว่า "คูเมือง" แต่ชาวบ้านเรียกว่า "คือ"

6.2 หลักเมืองหรือสะเคือเมือง ตั้งอยู่ใจกลางเมือง ตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพร่ ที่หลักเมืองมีศิลาจารึก 1 แผ่น มีตัวอักษรขอม 30 บรรทัด

บทที่ 3

ภูมิหลังของวิทยากร

และ

ประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ประวัติของชื่อตำบล 16 ตำบล และหมู่บ้าน 127 หมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ รวบรวมได้ทั้งหมด 149 เรื่อง จากวิทยากร 112 คน เป็นชาย 104 คน หญิง 8 คน วิทยากรบางคนเล่าประวัติชื่อของตำบลและหมู่บ้านได้มากกว่า 1 หมู่บ้าน เนื่องจากตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ส่วนใหญ่เป็นตำบลและหมู่บ้านขนาดเล็ก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส และครู มักจะเสนอแนะวิทยากรคนเดียวกันใน 1 หมู่บ้าน ฉะนั้นผู้ศึกษาจึงได้เลือกนำมาเสนอเพียงตำบลหรือหมู่บ้านละ 1 เรื่อง ยกเว้น 8 หมู่บ้านที่นำมาเสนอหมู่บ้านละ 2 เรื่อง

ข้อมูลที่รวบรวมได้ ผู้ศึกษาขอเสนอผลตามลำดับดังนี้

- ก. ภูมิหลังของวิทยากรในด้านสถานภาพหรืออาชีพ วิธีการรับข้อมูลและอายุ
- ข. ที่มาของประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
- ค. สาเหตุในการย้ายมาตั้งหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
- ง. การอ่านประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
- จ. ประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ก. ภูมิหลังของวิทยากรในด้านสถานภาพหรืออาชีพ วิธีการรับสมัคร และอายุ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างอายุวิทยากรและสถานภาพหรืออาชีพของวิทยากร

ตาราง 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุวิทยากรและสถานภาพหรืออาชีพของวิทยากร

สถานภาพ หรืออาชีพ	30 - 39		40 - 49		50 - 59		60 - 69		70 - 79		80 - 89		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กำนัน					3	2.68	4	3.57	3	2.68			10	8.93
สารวัตรกำนัน											1	0.89	1	0.89
ผู้ใหญ่บ้าน					4	3.57	2	1.79	4	3.57	2	1.79	12	10.72
พระ			1	0.89	6	5.36	2	1.79	2	1.79	1	0.89	12	10.72
มรรคนายก					1	0.89	1	0.89	7	6.25	2	1.79	11	9.82
ข้าราชการ			1	0.89	1	0.89	2	1.79					4	3.57
ครู	1	0.89	1	0.89	2	1.79	2	1.79	4	3.57	1	0.89	11	9.82
แพทย์ประจำตำบล							1	0.89	2	1.79			3	2.68
บรรณารักษ์							1	0.89					1	0.89
ชาวนา					3	2.68	9	8.04	13	11.61	3	2.68	28	25.00
ชาวสวน	1	0.89			3	2.68	2	1.79	7	6.25	1	0.89	14	12.50
พ่อค้า	1	0.89					3	2.68			1	0.89	5	4.46
รวม	3	2.68	3	2.68	23	20.54	29	25.89	42	37.50	12	10.71	112	100.00

ตาราง 1 แสดงให้เห็นความสัมพันธ์อายุกับสถานภาพหรืออาชีพของวิทยากรครั้งนี้ วิทยากรช่วงอายุ 70 – 79 ปี มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.50 และส่วนใหญ่เป็นชาวนา (ร้อยละ 11.61) รองลงมาได้แก่วิทยากรช่วงอายุ 60 – 69 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.89 และส่วนใหญ่เป็นชาวนาเช่นกัน (ร้อยละ 8.04) อันดับสามได้แก่วิทยากรช่วงอายุ 50 – 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.54 และส่วนมากเป็นพระ (ร้อยละ 5.36) วิทยากรอายุน้อยที่สุดมีช่วงอายุ 30 – 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.68 เป็นพ่อค้า ชาวสวน และครู (ร้อยละ 0.89) เท่ากัน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพหรืออาชีพของวิทยากร และวิธีการรับข้อมูลของวิทยากร

ตาราง 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพหรืออาชีพของวิทยากร และวิธีการรับข้อมูลของวิทยากร

วิธีการรับข้อมูล ของวิทยากร สถานภาพหรืออาชีพ	ถ่ายทอดทาง มุขปาฐะ		ศึกษาค้นคว้า		เป็นผู้ช่วยใน เหตุการณ์ ตอนตั้งชื่อ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กำนัน	10	8.93					10	8.93
สารวัตรกำนัน					1	0.89	1	0.89
ผู้ใหญ่บ้าน	9	8.04			3	2.68	12	10.72
พระ	11	9.82	1	0.89			12	10.72
มรรคนายก	9	8.04	1	0.89	1	0.89	11	9.82
ข้าราชการ	2	1.79	2	1.79			4	3.57
ครู	9	8.04	1	0.89	1	0.89	11	9.82
แพทย์ประจำตำบล	3	2.68					3	2.68
บรรณารักษ์	1	0.89					1	0.89

ตาราง 2 (ต่อ)

วิธีการรับข้อมูล ของวิทยาการ	ถ่ายทอดทาง มุขปาฐะ		ศึกษาค้นคว้า		เป็นผู้อยู่ใน เหตุการณ์ ตอนตั้งชื่อ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพหรืออาชีพ								
ชาวนา	19	16.96	1	0.89	8	7.14	28	25.00
ชาวนาน	11	9.82			3	2.68	14	12.50
พ่อค้า	5	4.46					5	4.46
รวม	89	79.47	6	5.35	17	15.18	112	100.00

ตาราง 2 แสดงให้เห็นว่าวิทยาการส่วนมากเป็นชาวนา คิดเป็นร้อยละ 25.00 และรับข้อมูลโดยถ่ายทอดทางมุขปาฐะ (ร้อยละ 16.96) อันดับสองวิทยาการเป็นชาวนาน คิดเป็นร้อยละ 12.50 และรับข้อมูลโดยถ่ายทอดทางมุขปาฐะ (ร้อยละ 9.82) มีวิทยาการเป็นสารวัตรกำนันและบรรณารักษ์น้อยที่สุดเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 0.89 สารวัตรกำนันรับข้อมูลโดยเป็นผู้อยู่ในเหตุการณ์ตอนตั้งชื่อ บรรณารักษ์รับข้อมูลโดยถ่ายทอดทางมุขปาฐะ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการรับข้อมูลของวิทยากรและอายุของวิทยากร

ตาราง 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการรับข้อมูลของวิทยากรและอายุของวิทยากร

วิธีการรับข้อมูล ของวิทยากร อายุ	ถ่ายทอดทาง มุขปาฐะ		ศึกษาค้นคว้า		เป็นผู้อยู่ใน เหตุการณ์ ตอนตั้งชื่อ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
30 - 39	1	0.89	1	0.89	1	0.89	3	2.68
40 - 49	2	1.79	1	0.89			3	2.68
50 - 59	17	15.18	1	0.89	5	4.46	23	20.54
60 - 69	24	21.43	2	1.79	3	2.68	29	25.89
70 - 79	35	31.25	1	0.89	6	5.36	42	37.50
80 - 89	10	8.93			2	1.79	12	10.71
รวม	89	79.47	6	5.35	17	15.18	112	100

ตาราง 3 แสดงว่าวิทยากรได้รับข้อมูลโดยถ่ายทอดทางมุขปาฐะมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.47 และส่วนมากเป็นวิทยากรที่มีช่วงอายุ 70 - 79 ปี (ร้อยละ 31.25) รองลงมาวิทยากรรับข้อมูลโดยเป็นผู้อยู่ในเหตุการณ์ตอนตั้งชื่อ คิดเป็นร้อยละ 15.18 และส่วนมากเป็นวิทยากรที่มีช่วงอายุ 70 - 79 ปี (ร้อยละ 5.36) วิทยากรได้รับข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.35 และส่วนใหญ่เป็นวิทยากรที่มีช่วงอายุ 60 - 69 (ร้อยละ 1.79)

ข. ที่มาของประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ข้อมูลที่ได้ศึกษามีทั้งหมด 149 เรื่อง อาจจำแนกออกตามที่มาของชื่อเรื่องดังนี้

ตาราง 4 แสดงที่มาของชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ที่มาของประวัติชื่อ	จำนวนเรื่อง	ร้อยละ
ลักษณะภูมิประเทศ	53	35.57
ชื่อต้นไม้	22	14.76
ตำนาน	19	12.75
ชื่อบ้านเดิม	14	9.40
ชื่อวัด	19	12.75
ชื่อแม่น้ำ คลอง หนอง ห้วย	22	14.77
รวม	149	100

ตาราง 4 แสดงให้เห็นว่าที่มาของชื่อตำบลและหมู่บ้านนี้มาจากการตั้งตามลักษณะภูมิประเทศมากที่สุด (53 เรื่อง) คิดเป็นร้อยละ 35.57 ถัดไปตั้งตามชื่อแม่น้ำ คลอง หนอง ห้วยและชื่อต้นไม้เท่าๆกัน (22 เรื่อง) คิดเป็นร้อยละ 14.76 อันถัดสามมาจากตำนานและชื่อวัด (19 เรื่อง) คิดเป็นร้อยละ 12.75 เท่ากัน และน้อยที่สุดคือ ตั้งตามชื่อบ้านเดิม (14 เรื่อง) คิดเป็นร้อยละ 9.40

ค. สาเหตุในการย้ายมาตั้งหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ประวัติชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีทั้งหมด 133 เรื่อง มีสาเหตุในการย้ายมาตั้งหมู่บ้าน ดังนี้

ตาราง 5 แสดงสาเหตุการตั้งหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

สาเหตุในการตั้งหมู่บ้าน	จำนวนเรื่อง	ร้อยละ
เพื่อหาที่ทำกิน	99	74.44
หนีอุทกภัย	11	8.27
แพสงคราม	8	6.01
ถูกโจรคุกคาม	1	0.75
ไม่ทราบสาเหตุแน่นอน	14	10.53
รวม	133	100.00

ตาราง 5 แสดงว่าส่วนมากมาตั้งหมู่บ้านใหม่เพื่อหาที่ทำกิน (99 เรื่อง) คิดเป็นร้อยละ 74.44 รองลงไปหนีอุทกภัยมา (11 เรื่อง) คิดเป็นร้อยละ 8.27 และที่มาตั้งหมู่บ้านโดยไม่ทราบสาเหตุแน่นอน (14 เรื่อง) คิดเป็นร้อยละ 10.53

ง. การอ่านประวัติชื่อของตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่ มีสำเนียงแตกต่างจากภาษาไทยกลางเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคำและเสียงวรรณยุกต์ ผู้ศึกษาได้พยายามถอดเสียงออกมาเป็นตัวอักษรให้ใกล้เคียงกับเสียงวิทยากร แต่เนื่องจากอักขรวิธีตามที่ใช้กันอยู่ในภาษาไทยกลางไม่สามารถบันทึกเสียงภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่ได้หมดทุกเสียง ดังนั้นผู้ที่อ่านภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่จากปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้ ควรทำความเข้าใจตามข้อตกลงดังนี้

1. หน่วยเสียงพยัญชนะ

1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเกี่ยวกับความข้อมูลที่มี 21 หน่วยเสียง คือ

ลำดับที่	หน่วยเสียง	อักษร เขียนข้อมูล
1	[ก]	ก
2	[ค]	ค, ข
3	[ง]	ง
4	[จ]	จ
5	[ช]	ช, ฉ
6	[ซ]	ซ, ส
7	[ย]	ย
8	[ญ] นาสีก	ญ
9	[ท]	ท
10	[ด]	ด
11	[น]	น, ณ
12	[บ]	บ
13	[ป]	ป
14	[ฟ]	ฟ, ฝ
15	[พ]	พ, ฝ
16	[ม]	ม
17	[ล]	ล
18	[ว]	ว
19	[ธ]	ธ, ห
20	[อ]	อ
21		

1.2 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นประสมตามข้อมูลการศึกษา

1.2.1 หน่วยเสียงที่ควบกล้ำ ล กับ ร ไม่มีในภาษาไทยเหนือ จังหวัดแพร่
เช่น พระ เป็น พะ

1.2.2 หน่วยเสียงคำควบกล้ำ ว มี 3 หน่วยเสียง คือ คว ขว, กว
และ อว แต่เสียงสระจะกลายไป เช่น

ขวา เป็น ขว้า

ความ เป็น คว้าม

กว่า เป็น กว้า

1.3 หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายตามข้อมูลศึกษามี 8 หน่วยเสียง คือ

ลำดับที่	มาตราแม่	หน่วยเสียง	อักษรเขียนข้อมูล
1	กก	[ก]	ก
2	กค	[ค]	ค
3	กบ	[บ]	บ
4	กก	[ง]	ง
5	กน	[น]	น
6	เกย	[ย]	ย
7	กม	[ม]	ม
8	เกอว	[ว]	ว

2. หน่วยเสียงสระ

เสียงสระภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่ ส่วนมากจะออกเสียงยาวกว่าภาษาไทยกลาง

2.1 หน่วยเสียงสระเดี่ยวตามข้อมูลที่มี 18 หน่วยเสียง คือ

ลำดับที่	หน่วยเสียงสระ	สระเขียนข้อมูล
1	[อี]	เ-ย
2	[อื]	เ-ย
3	[อี้]	เ-ย
4	[อึ]	เ-ย
5	[อุ]	เ-ย
6	[อู]	เ-ย
7	[เอะ]	เ-ะ
8	[เอ]	เ-
9	[เอะะ]	เ-อะ, เ-ะ
10	[เออ]	เ-อ, เ-ะ
11	[โอะะ]	โ-ะ
12	[โอ]	โ-
13	[แอะ]	แ-ะ
14	[แอ]	แ-
15	[อะ]	-ะ
16	[อา]	-า
17	[เอาะ]	เ-าะ
18	[ออ]	-อ

2.2 หน่วยเสียงสระประสม จากการศึกษาคู่มือในภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่ จะมี

4 เสียง คือ

เอียะ	สระเขียนข้อมูลว่า	เียะ
เอีย	สระเขียนข้อมูลว่า	เีย
อัวะ	สระเขียนข้อมูลว่า	ัวะ
อัว	สระเขียนข้อมูลว่า	ัว

2.3 หน่วยเสียงสระเกิน ตามคู่มือศึกษาในภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่ จะมี

4 เสียง คือ

อำ	สระเขียนข้อมูลว่า	ำ
ไอ	สระเขียนข้อมูลว่า	ไ-
ไอ	สระเขียนข้อมูลว่า	ไ-
เอา	สระเขียนข้อมูลว่า	เ-า

3. หน่วยเสียงวรรณยุกต์

ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่ นอกจากมีเสียงวรรณยุกต์ครบทั้ง 5 เสียงแล้ว ยังมีเสียงวรรณยุกต์เพี้ยน คือ เอกเพี้ยน โทเพี้ยน ทรีเพี้ยน จัตวาเพี้ยน รวมเป็นทั้งหมด 9 เสียง

ตามข้อมูลที่ได้ถอดออกมาเป็นตัวอักษรนั้นจะเป็นดังนี้

1. คำไทยเหนือจังหวัดแพร่ที่มีเสียงสามัญ เอก โท ทรี จัตวา จะเขียนตามอักขรวิธีที่ใช้ในภาษาไทยกลาง

2. คำไทยเหนือจังหวัดแพร่ที่มีเสียงเพี้ยนจะเขียนสัญลักษณ์ - กำกับบนคำนั้น เช่น

เสียงเอกเพี้ยน	เก็ค
เสียงโทเพี้ยน	นอย
เสียงทรีเพี้ยน	เท้า
เสียงจัตวาเพี้ยน	ค้ำ

หมายเหตุ - ข้อมูลต่อไปนี้ผู้อ่านอาจพบมีข้อสับสนกันในการเขียน เพราะผู้ศึกษาคำนี้ถึงการถอดเสียงให้ตรงกับเสียงของวิทยากรแต่ละคน

จ. ประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ผู้ศึกษาได้นำประวัติชื่อของตำบลและหมู่บ้านมาเสนอ โดยเรียงตามลำดับตัวอักษร

ชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน	หน้า
กวาว, บ้าน	45
กอเปา, บ้าน	46
กาช่อง, บ้าน	48
เกาค่า, บ้าน	49
ไคร้, บ้าน	51
จำแฉวน, บ้าน	52
เขตวัน, บ้าน	53
กง, บ้าน	55
คอนแก้ว, บ้าน	57
คอนดี, บ้าน	59
คนมวง, บ้าน	62
คนหา, บ้าน	65
คอน, บ้าน	67
ตลาดหมอก, บ้าน	69
แต, บ้าน	70
ท่าชัย, บ้าน	72
ทุ่งค่อม, บ้าน	74
ท่าข้าม, ตำบล	75
ท่าข้ามนันทาราม, บ้าน	76
ทุ่ง, บ้าน	78
ทุ่งกวาว, ตำบล	82

ชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน

หน้า

ทุ่งกวาว, บ้าน	83
ทุ่งคอม, บ้าน	85
ทุ่งน้ำใส, บ้าน	86
ทุ่งลอม, บ้าน	87
ทุ่งสวาย, บ้าน	89
ทุ่งอวน, บ้าน	90
ทุ่งโอง, ตำบล	92
ทุ่งโองไค้, บ้าน	94
ทุ่งโองเหนือ, บ้าน	94
ธรรมเมือง, บ้าน	97
นาคูหา, บ้าน	98
นาแค้น, บ้าน	101
นาจักร, ตำบล	103
นาจักร, บ้าน	104
นาทอง, บ้าน ¹	106
นาเหล็ก, บ้าน	108
นาแหลมไค้, บ้าน	109
นาแหลมเหนือ, บ้าน	109
น้ำกลาย, บ้าน	112

---

¹วิทยากร 2 คน

ชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน	หน้า
ปากกลาย, บ้าน	113
ห้วยสลากลาง, บ้าน	113
ห้วยสลาเหนือ, บ้าน	113
ห้วยหยวก, บ้าน	113
น้ำค้อ, บ้าน	115
น้ำโคง, บ้าน ¹	117
น้ำจอม, บ้าน	120
น้ำชา, ตำบล	121
น้ำชำหมู 1, บ้าน	121
น้ำชำหมู 2, บ้าน	121
น้ำชำ, บ้าน ตำบลป่าแมต	123
โน, บ้าน	126
โนเวียง, ตำบล	128
บ้านดิน, ตำบล	130
บ้านดินนอกหมู 2, บ้าน	130
บ้านดินนอกหมู 3, บ้าน	130
บ้านดินในหมู 1, บ้าน	130
บุญเจริญ, บ้าน	132
ป่ง, บ้าน ตำบลป่าแดง	134
ป่ง, บ้าน ตำบลห้วยมา	135

ชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน

หน้า

ปทุม, บ้าน	136
ประคูนาน, บ้าน	138
ปากเซ, บ้าน	139
ปากซอค, บ้าน	141
ปากห้วย, บ้าน	142
ปางม่วงคำ, บ้าน	144
ป่าแดง, ตำบล	145
ป่าแดง, บ้าน	147
ม่วง, บ้าน	148
ป่าเมต, ตำบล	150
โป่งศรี, บ้าน	152
ไผ่ล้อม, บ้าน	154
พงษ์สุนันท์, บ้าน ¹	156
พระนอน, บ้าน	162
พระร่วง, บ้าน	166
พันเชิง, บ้าน	169
แพะ, บ้าน	171
มณีวรรณ, บ้าน ²	172
มหาโพธิ, บ้าน	174
แม่คำมี, ตำบล	179

1,2 วิทยากร 2 คน

ชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน

หน้า

แม่แคม, บ้าน	181
แม่ลัว, บ้าน	184
แม่หลาย, ตำบล	186
แม่หลาย, บ้าน	188
แม่หลายกาของ หมู่ 3, บ้าน	191
แม่หลายกาของ หมู่ 4, บ้าน	191
ร่อง, บ้าน	195
ร่องซอ, บ้าน ¹	196
ร่องฟอง, บ้าน	198
ร่องฟองใต้, บ้าน	198
วังช้าง, บ้าน	200
วังชิง, ตำบล	202
วังชิง, บ้าน	204
วังมอน, บ้าน	210
วังหงษ์, ตำบล	206
วังหงษ์ หมู่ 1, บ้าน	206
วังหงษ์ หมู่ 2, บ้าน	206
วังหงษ์ หมู่ 3, บ้าน	206
วัดหลวง, บ้าน	211
เวียงตั้ง, บ้าน	215

---

¹วิทยากร 2 คน

ชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน

หน้า

ศรีชุม, บ้าน	217
ศรีภูมิ, บ้าน	221
ศรีสิทธิ์, บ้าน	223
สวนเขื่อน, ตำบล	225
สวนเขื่อน หมู่ 1, บ้าน	225
สวนเขื่อน หมู่ 2, บ้าน	227
สวนเขื่อน หมู่ 3, บ้าน	228
สองแคว, บ้าน	230
สระบัว, บ้าน	232
สันกลาง, บ้าน	233
สันป่าสัก, บ้าน	235
สันป่าฮวก, บ้าน	236
สันเมืองหลวง, บ้าน	238
สีลว, บ้าน	240
สุพรรณ, บ้าน ¹	241
หนองกลาง, บ้าน	245
หนองแถม, บ้าน	248
หนองบ่อ, บ้าน	250
หนองไร่, บ้าน	254
หนองหลุม, บ้าน	255

ชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน

หน้า

หนองท่า, บ้าน	257
หนองไผ่, บ้าน ¹	259
ห้วยปู่เชียง, บ้าน	263
ห้วยมา, ตำบล	264
ห้วยมา หมู่ 3, บ้าน	264
ห้วยมน, บ้าน	266
ห้วยหอย, บ้าน	267
ห้วยสูง, บ้าน	269
ห้วยขวาง, บ้าน	270
ห้วยคง, บ้าน	272
ห้วยทุ่ง, บ้าน	275
ห้วยฝาย, บ้าน	276
เหมืองคำ, บ้าน	277
เหมืองแดง, บ้าน	278
เหมืองหม้อ, ตำบล	279
เหมืองหม้อ หมู่ 1, บ้าน	281
เหมืองหม้อ หมู่ 3, บ้าน	281
เหมืองหิต, บ้าน	285
เหล่า, บ้าน	287

---

¹วิทยากร 2 คน

ชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน

หน้า

ใหม่, บ้าน¹

289

ใหม่พระราชโชด, บ้าน

293

กาว, บาน

วิทยากร : พระจำเริญ ไหมน อายุ 54 ปี

จากคณะกำนัน

พระอริการจำเริญ ไหมน อายุห้าสิบสี่ปี
 เกิดที่หมู่บ้านกาวปัจจุบันนี้ ยังไม่มีบ้านเลย
 อยู่ตรงกะวันออกสนามบินโนน เขาอยู่โนนแล้ว
 หนึ่งถูกไฟเผาไหม้ไรบวงเขา เขากเลยย้าย
 และที่บ้านกาวเคียน เป็นป่าทองกาว
 มีคนทองกาวมาก พม่าหักร้างทางพงสร้างบ้าน
 มากจน ก็เลยใช้ชื่อว่าบ้านกาว เจอนามตาม
 คนทองกาวนั้น อยู่กันละข้างของทุ่งนาที่บ้าน
 หนองบอ แด่ยมเคียวกับบ้านหนองบอ
 แด่กอน ๆ มานน ยกคนละม คือบ้านกาว
 คนยกกับบ้านทองบอ แลวกบ้านหนองบอ
 เองก็ไปขึ้นยกกับบ้านหัวฝาย ถอมามันมี
 ลากสะกอนนกคน เขากเลยตั้งคนแถม
 บานนงเป็นแม่เกา ก็เลยเอามารวมกัน
 บ้านหนองบอกับบ้านกาวรวมกันมานี้ได้
 ประมาณสิบกว่าปี มีผู้ใหญ่บ้านสามคนแล้ว
 แต่เดิมที่บ้านกาวอยู่นั้น เพราะมันน้อย
 ยึดงัดนาโค่นไฟลายกวน พม่าเคียวบ้านนั้น
 ก็อยู่กัน เป็นส่วนน้อย บ้านเกาที่เขาขึ้น
 จอวามานานาว แดวาเป็นยังใจถึงชอบบ้าน
 นานาวโมร แลวกย้ายจากนั้นมาอยู่
 บ้านกาวย้ายจากบ้านนานาว มาอยู่ประมาณ
 ซักห้าสิบกว่าปีแล้ว ญาเฒ่ามอเลย.

พระอริการจำเริญ ไหมน อายุห้าสิบสี่ปี
 เกิดที่หมู่บ้านกาวปัจจุบันนี้ ยังไม่มีบ้านเลย
 อยู่ตรงกะวันออกสนามบินโนน เขาอยู่โนนแล้ว
 หนึ่งถูกไฟเผาไหม้ไรบวงเขา เขากเลยย้าย
 และที่บ้านกาวเคียน เป็นป่าทองกาว
 มีคนทองกาวมาก พม่าหักร้างทางพงสร้างบ้าน
 มากจน ก็เลยใช้ชื่อว่าบ้านกาว เจอนามตาม
 คนทองกาวนั้น อยู่กันละข้างของทุ่งนาที่บ้าน
 หนองบอ แด่ยมเคียวกับบ้านหนองบอ
 แด่กอนกอน ๆ นน อยู่กันละม คือบ้านกาว
 ขึ้นอยู่กับบ้านทองบอ แลวกบ้านหนองบอ
 เองก็ไปขึ้นยกกับบ้านหัวฝาย ถอมามันมี
 ราษฎรมากจน เขากเลยตั้งคนออกหมู่
 บ้านหนึ่งเป็นแม่เกา ก็เลยเอามารวมกัน
 บ้านหนองบอกับบ้านกาวรวมกันมาได้
 ประมาณสิบกว่าปี มีผู้ใหญ่บ้านสามคนแล้ว
 แต่เดิมที่บ้านกาวอยู่นั้น เพราะมันน้อย
 อยู่เผ่าหงนาโค่นไฟลายกวน มาเคียวบ้านนั้น
 ก็อยู่กันเป็นส่วนใหญ่ บ้านเดิมที่เขาขึ้น
 จอวามานานาว แดวาเป็นยังใจถึงชอบบ้าน
 นานาวโมร แลวกย้ายจากนั้นมาอยู่
 บ้านกาวย้ายจากบ้านนานาว มาอยู่ประมาณ
 สักห้าสิบกว่าปีแล้ว ย้ายมาพักเลย.

กอเปา, บ้าน

วิทยากร : นายเฉลิม ศรีพิพงค์

อายุ 62 ปี

อดีตกำนันตำบลทุ่งโฮ้ง

ฉะหลิม ศรีพิพงค์ อดีตกำนันทุ่งโฮ้ง
จะขอเล่าประวัติของหมู่บ้าน กอเปา หรือ
กอเปา ทางกาบเลียง คือเดิมถนนคนเดินเป็น
ถนนของบ้านทุ่งโฮ้ง กอเปาพวกนี้ทางนั้น
ระยะทางจากหมู่สองไปบ้านกอเปา ระยะทาง
ประมาณกิโลเมตร ๕๕ กิโลเมตร พอสอง
สองพันสองร้อยหกสิบกว่า ๆ มี ลาคะสองพันสอง
คำมันทุ่งโฮ้ง อพยพพวกนี้เลย
ไปแล้งเลย ยุคนี้ได้อะก่อนนั้น
เป็นนาเตย คนก็เห็นว่าลาคะทำนาสะดวกก็
จึงไต่ออกไปหลายครอบครัว นำสัตว์เลี้ยง
ไปเลี้ยงยัดกันใกล้กันทำนาต่อมาในระยะ
หลัง ๆ ก็มีคนอพยพไปทีละครอบครัว
สองครอบครัว เกิดมีมาก สมัยตอนหลัง
ประมาณสามสิบสี่ปีหลังจากนั้น การที่เรียก
หมู่บ้านว่า "กอเปา" ก็เรียกตามชื่อหมู่บ้านไป
ตั้งอยู่ คือหมู่บ้านหมู่สี่ บ้านกอเปาไปตั้งอยู่นั้น
มันมีเป็นหนองน้ำ มีปลักควาย มีน้ำ
อยู่แล้ว ก็ในหนองนั้นทำเล่นน้ำมันไม่แฉะ
ไม่เปา คือไม่เต่ง ไม่รัง ปลักควายที่มันน้ำ
สองวาววก คือววกกอเปาเป็นพายุความววก

เฉลิม ศรีพิพงค์ อดีตกำนันทุ่งโฮ้ง
จะขอเล่าประวัติของหมู่บ้าน กอเปา หรือ
กอเปา ทางกาบเลียง คือเดิมถนนคนเดินเป็น
ถนนของบ้านทุ่งโฮ้ง คือเป็นพวกกันทั้งนั้น
ระยะทางจากหมู่สองไปบ้านกอเปา ระยะทาง
ประมาณกิโลเมตร ๕๕ กิโลเมตร พอสอง
สองพันสองร้อยหกสิบกว่า ๆ มี ราษฎรหมู่สอง
ตำบลทุ่งโฮ้ง อพยพพวกนี้เลย
ไปแล้งเลยอยู่ที่โน้น แต่เดิมยังไม่
เป็นนาเลย เห็นว่าลาคะทำนาสะดวกก็
จึงไต่ออกไปหลายครอบครัว นำสัตว์เลี้ยง
ไปเลี้ยงยัดกันใกล้กันทำนา ต่อมาในระยะ
หลัง ๆ ก็มีคนอพยพไปทีละครอบครัว
สองครอบครัว เกิดมีมาก สมัยตอนหลัง
ประมาณสามสิบสี่ปีหลังจากนั้น การที่เรียก
หมู่บ้านว่า "กอเปา" ก็เรียกตามชื่อหมู่บ้านไป
ตั้งอยู่ คือหมู่บ้านหมู่สี่ บ้านกอเปาไปตั้งอยู่นั้น
มันมีเป็นหนองน้ำ มีปลักควาย มีน้ำ
อยู่แล้ว ก็ในหนองนั้นทำเล่นน้ำมันไม่แฉะ
ไม่เปา คือไม่เต่ง ไม่รัง ปลักควายที่มันน้ำ
เรียกว่า "ววก" คือววกกอเปาเป็นพายุความววก

ไม่เป๋านัก เขาเลยฮองวามวกเกาเป๋า ๆ ทำอู
 ความลักไฉนแท้ ๆ สำเนียงลาวพวนแท้
 ฮองวามานบวกกอเป๋า คำว่ากหมายควมว่า
 คน บานตงโฮงเขาเล็ก อย่างเกาไม่เล็ก
 กอไม คนกวยคอกอกวย เพราะฉะนั้น
 กอเป๋าหมายควมว่าเกาเป๋า ตอนเขาคงมูชี่
 คนเป๋ามานัน ฅมญกนทญคิม คอ
 ละยะนั้นฅมญบวคเนนลาว ๆ พอสอฮกขิมแป็ค
 ฮกขิมเกา.

ไบ่เป๋ามาก เขาเลยเรียกวามวกเกาเป๋า ๆ กามุค
 ตามหลักไฉนแท้ ๆ สำเนียงลาวพวนแท้
 เรียกวามานบวกกอเป๋า คำว่ากหมายควมว่า
 คน บานตงโฮงเขาเรียก อย่างกนไม่เรียก
 กอไม คนกวยคอกอกวย เพราะฉะนั้น
 กอเป๋า หมายควมว่าคนเป๋า ตอนเขาคงมูชี่
 ขันเป็นหมุบานัน ฅมยังทั้นเห็นอูกรับ คือ
 ระยะเวลาฅมยังบวชเนนลาว ๆ พ.ศ. หกลสิบแปด
 หกลสิบเกา.

กาซ่ง, บาน

วิทยากร : นายบัน เหมืองจา อายุ 74 ปี

มรรคนายกักกาซ่ง

นายบัน เหมืองจา อายุเจ็ดสิบสี่ปี
เกิดที่บ้านกาซ่งน้อ ป่อแมงกะเป็นคนบาน
กาซ่ง ทำเป็นตุงคนกะไคลอยเอคปี
บานกาซ่งนตามปะวัก ตะกอนมมอเตามา
ควคณทนะ มังหลวงควนงตาย กามาจับ
มากินงน เป็นวาทนะ เป็นวามานกาซ่ง
แล้วตะกอนน บางคนเป็นวามานทอซ่ง
แต่พมาเคยวน เป็นวามานกาซ่งคนเทาคคนเก
อูเอะทะหนา คางไตของบานต เขาเม้งบาน
สองจันยูน มลอมมามแล้วเปคคัมฮัน
กะนกะเขาซ่งวามานลองเปค แต่กะเป็นบาน
กาซ่งนทนะ บอลเว้นวคตะกอนมาเป้งอก
เป้งแ้ง บอใจซีเหลมจะอ แล้วกะมังหลวง
ออกมาตาย เป็นวากามากนอ กามากนงซ่งไว
ซ่งแป่วนาก กามมามนาก จับซ่งไวอเอะ
บานกาซ่งมีเกยบสามลยหลคฮาเฮยน
มีอาซิบ ญะนา ญะไฮ ญะสวน ตะอันเลาะ
บอใจบอเลียงปอหญังกคนเป้งมิงมมออะ
คามตเป้งมาซางวคณนเมยทคบานกาซ่งน
มีซิบเจคหลคฮาเฮยน ตเป้งมาซางวิหาน
ตอนเลคตเป้งมามยซิบเจคหลคฮาเฮยน
เลียงลวามนโคยบฟ้งมาจากป่อสาม
เป้งป่อของป่อน้อ.

นายบัน เหมืองจา อายุเจ็ดสิบสี่ปี
เกิดที่บ้านกาซ่งน้อและ พอแมงกะเป็นคนบาน
กาซ่ง กาทานยังมืซิบตอยกไครอยเอคปี
บานกาซ่งนตามปะวัก แต่กอนมมอเตามา
ทวคณน มังใหญ่ทวทงตาย กามาจับ
มากินงน ทานวอยางน้อและ ทานวามานกาซ่ง
แล้วแต่เคยวนบางคนทามวามานทอซ่ง
แต่ปัจจุบัน ทานวามานกาซ่งคนเทาคคนเก
พลว้างนเอะ ทางไตของบานต เขาปลุกบาน
สองจันยูน มีรอมมามแล้วเปคคัมคัมคั้งน
กนกะเขาเรียกวามานรองเปค แต่กะเป็นบาน
กาซ่งนและ บรีเวคตแต่กอนนคคเคยว
ไปมา ไมโซลเหลมแบบน แล้วมิงูใหญ่
ออกมาตาย ทานวากามากิน กามากินงนเคมไปพมก
ซ่งแปลวามาก กามมามมาก จับเคมไปพมค
ว้างนเอะ บานกาซ่งมีเกยบสามรอยหลคฮาเฮยน
มีอาซิบพำนา ทำไร ทำสวน เทานนและ
ไมโซมไคเรฐหรืออะไรที่คนเป็นคนร่ำรวยไม่มีทวค
คามททานมาสร้างวคณน เมื่อเคมที่บ้านกาซ่งน
มีลิบเจคหลคฮาเฮยน ทำทานมาสร้างวิหาร
ตอนแรกททานมามีลิบเจคหลคฮาเฮยน
เรื่องราวพกนไครบฟ้งมาจากพอสามเป้งพอ
เป้งพอของพอนนและ.

เกาคา, บาน

วิทยากร : นายจอย วั่งกาวัน อายุ 72 ปี

อดีตผู้ใหญ่บ้านเกาคา

ป้อจ้อวา ป้อจอย วั่งกาวัน อ้ายไค
เจกสิบสองปี เล็กที่บ้านเกาคา เป็นบานหมสาม
คำบนวังหง อ้าเพอเมียงแม่ จังวัคแป่ ตอน
หนุ่ม ๆ เกยเป็นตะหนานชะหมัยสังคามอินโกจัน
และเกยเป็นพี่ใหญ่บานหมสามไคสิบสามปี
วันนเป็นวันทีเจก กุมพาพน สองพัน
ฮาลอยซิบเกา นางสาวจินตะนา ยอดยิ่ง
นิสิทมะหวักทะยาลัยสินะคะลันวิโลก ปะสามนิกร
ไคมาตามประวัติบานเกาคา ป้อกะป้อ
หะเลฮือฟ่ง เพาะป้อแม่เป็นเกยเลฮือบ ๆ
กันมา

บานเกาคานตั้งมาแล้วประมาณลอซิบปี
เพาะคำนวนเอาจากอายุของแม่เพากำทีเป็น
เป็นแม่ของป้อใหญ่จอยน เป็นเลฮือฮือฟ่งวา
ป้อเพามุงซิงเป็นป้อของเป็นไคเป็นคนบ้า
จาวบานหัวขวงไนเวียงมั่ง ออกมาทำไร่
ทำสวน ตีเป็นเล็กเอาต้นเป็นเพาะยูโก
แมนามูม เป็นพี่ชายของนามแมนูม และอีก
อย่างหนึ่งยูโกทางหลวงเซกเกดไคเวลาคน
ไนเวียงหะคักตอไปทางเมียงสอง เจียงฮาย
เจ้าหลวง ป้อกาใจทางเซกเมค

พ้อจ้อวา พ้อจอย วั่งกาวัน อ้ายไค
เจกสิบสองปี เล็กที่บ้านเกาคา เป็นบานหมสาม
คำบล้างฮอง อ้าเพอเบื่องแพร จังหวัคแพร ตอน
หนุ่ม ๆ เกยเป็นทหารสมัยสงครามอินโคจัน
และเคยเป็นพี่ใหญ่บานหมสามไคสิบสามปี
วันนเป็นวันทีเจก กุมพาพน สองพัน
คารอยซิบเกา นางสาวจินตะนา ยอดยิ่ง
นิสิทมะหวักทะยาลัยสินะคะลันวิโลก ปะสามนิกร
ไคมาตามประวัติบานเกาคา พ้อกะพ้อ
จะเลไให้ฟ่ง เพาะพ้อแม่ทานเคยเลฮือบ ๆ
กันมา

บานเกาคานตั้งมาแล้วประมาณลอซิบปี
เพาะคำนวนเอาจากอายุของแม่เพากำทีทาน
เป็นแม่ของพ้อใหญ่จอยเอง ทานเลไให้ฟ่งวา
พ้อเพามุงซิงเป็นพ้อของทาน ไคเป็นคนเก
ชาวบานหัวขวงไนเมืองพวทหนึ่ง ออกมาทำไร่
ทำสวน ทานเลอกเอาต้นเป็นเพาะยูโก
แมนามูม เป็นพี่ชายของแมนามูม และอีก
อย่างหนึ่งยูโกทางหลวงเซกเกดไคเวลาคน
ไนเมืองจะคักตอไปทางเมืองสอง เจียงราย
เจ้าหลวง พ้อคาใจเส้นทางเซกเมค

ป๋อมาัยเมิ่นเกา ลักหลานแพนเก็กกาย
 เปนหมบานขึ้น คอนไชจอบาน เห็นวบบลิเวน
 นิ่มเกาคาหลาง ปะมานชาวกักเคนเหลียม
 เลยไชจอบานเกาคา หมาเคยวนบานมัย
 ซิบสองหลังคาเฮียน มคนสองลอยปาย
 อาชันญะไญะนา.

พอยนานเขา ลูกหลานแพนมากเขากลาย
 เปนหมบานขึ้น คอนไชจอบาน เห็นวบบลิเวน
 นิ่มคาคาใหญ่ ประมาญะสิบก¹ ที่เคนกวาอะไร
 เลยไชจอบานเกาคา มาเคยวนบานมัย
 สิบสองหลังคาเรือน มีคนสองรอยกวา
 อาชีพหาไรพำนา.

---

¹ มาตรการวัดรอบของทรงกระบอก 1 กว้าง 20 เซนติเมตร.

ไกร, บาน

วิทยากร : นางนวล ประสมสวย อายุ 82 ปี

ชาวสวน

คนเท่าคนแกเป็นเลาฮ้อฟังวามเกาโกหลวง
 อยู่บ้านนี้ เลยใจจ้อวามานไค แต่เกาโกนน
 หะยไทมแมกะบอห์น ไคฮันคนเท่าคนแกเลาฮ้อ
 ฟังวามตนไคยนี้ ตนไคควานยัคไคของบาน
 บอฮู แตมนมแน เลยงนแมพอนของแมเลาฮ้อฟัง
 เกยถามเป็นชะหม้นอย ๆ วาเป็นจะไคมาจ้อวา
 บานตนไค เป็นกะวามตนไคหลวงยน
 เกาไคนเป็นพลยตน เอามาแบ่งไทเค้า
 นิงเกา เพาะมันนอคคทนค
 ตะกอนมาหลัง บอใจมบานนค มบอค
 หลังกาเฮียน คนทำมาหากนทางญะนา
 ส่วนเมียงพอง ส่วนเมียงแคยบานนาเล็ก
 นาทองปุม.

คนเขาคนแกทานเลาให้ฟังวามมีตนไครไหญ
 อยู่บ้านนี้ เลยใจจ้อวามานไคร แตคนไกรนน
 จะอยไทมแมกไม่เท็น ไคยีนคนเขาคนแกเลาให้
 ฟังวามตนไครอยน ทนไครทวามอตรงไทมของมา
 ไมรู แตมนมแน เรองนทวคของแมเลาให้ฟัง
 เกยถามทานสมัยเด็ก ๆ วาทำไมถึงจ้อวา
 บานตนไคร ทานกวามมีตนไครไหญอยน
 ตนไกรนเป็นพลยตน เอามาทำไหชา
 นิงชาว เพราะมันทนค
 แตกอนมานนยังไม่มีบานมาก มีไม้ก
 หลังกาเรือน คนทำมาหากนทางทำนา
 ส่วนเมียงบาง แตส่วนเมียงอยูทางบานนาเหล็ก
 นากองโนน.

จำเขวน, บาน

วิทยากร : นายวัลลภ ธรรมเมือง อายุ 34 ปี

พoca

บ้านจำเขวนนี้ไปยาก เป็นทางขึ้นค้อยไป
 รถไปไม่ถึง ผมกะบ่หะฮะฮะเลยบ่
 จอพอ ผมเคย คนเฒ่าคนแก่เป็น
 เลาฮอพง และเห็นแล้วทวว่า บ้านจำเขวน
 เนบ่บ่รู้จักคนตามลักษณะของจำ "จำ" แปล
 ว่ากินามออก เป็นค้ายางนามย่น แล้ว
 ไหลลงมารูนามแมกถนน "จำ" เนบ่บ่เขวนอยู่
 กะเคยฮอจวว่าบ้านจำเขวน จ้านเนบ่บ่ย่ง
 คายกับเขวนอยู่ มีบานย่ปะบานซิบหลังคาเฮียน
 คนกับมูเจก ประชาชนกะมาฮอฮะฮะฮะฮะฮะฮะ
 จกทอง อะหยังมู.

บ้านจำเขวนนี้ไปยาก เป็นทางขึ้นค้อยไป
 รถไปไม่ถึง ผมกะพอจะรู้เรื่องบ่
 ซอบาง ผมเคยอยู่ คนเฒ่าคนแก่พาน
 เลาให้ฟัง และเห็นแล้วทวว่าบ้านจำเขวน
 เนบ่บ่รู้จักคนตามลักษณะของจำ "จำ" แปล
 ว่ากินามออก เป็นค้ายางนามย่น แล้ว
 ไหลลงมารูนามแมกถนน "จำ" เนบ่บ่เขวนอยู่
 กะเคยเรียกฮอจวว่าบ้านจำเขวน จ้านเนบ่บ่ย่ง
 คลายกับเขวนอยู่ มีบานย่ปะบานซิบหลังคาเฮียน
 คนกับมูเจก ประชาชนกะมาฮอฮะฮะฮะฮะฮะฮะ
 เกบ่บ่ทอง อะไรพวกนี้แหละ.

เชตะวัน, บ้าน

วิทยากร : นายสมิต วรรณกุล อายุ 62 ปี อดีตบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน จังหวัดแพร่

ผมสมิต วันมะกัน อายุได้หกสิบสองปี
เกิดที่บ้านเชตะวัน ไชยสถานสี่กั๊กเบียงคันต์
โล่งเลยนน้ำลึก ทัดจากฮันกะโล่งเลยนพื
และตอนปลายไม้คืบลิ้นสะล่อย จึงใหม่ จนกระทั่ง
พอสอบ สองปีขึ้นสละอัยเจกิมฮักโก๋มอแปด
ผมมีความสนใจความเป็นไปเป็นมาของท้องถิ่น
ต่างเห็นของเฮาโดยจะเพาะก่เมียงแป่ แควว
ความสนใจนั้นมันกะจำกัคย เพราะเฮาบอโคม
โอกาสออกไปแสวงหา ไคตามกับคนเท้าคันแก
เพาะฉะนั้นเฮาเท้าคันแป่ไปไค กะวันนั้น
กะอาจานจินตะนา เป็นมาถาถึงความเป็นไปเป็น
มา หรือเกิดปะวัติสาต บอนาหะเลียว
ปะวัติสาตคืบ เพาะว่ามกานบ้นทักแก ๆ
มันกะบอม เคาคสอตามมคนเท้าคันแกล่อนก่อน ๆ
คืบอาจาน ถึงความเป็นไปเป็นมาของบ้าน
เชตะวันนั้นกะพอหะไคความว่าแต่เดิมมัน
ซึกปะมานซึกล่อยกว่าปะมานอะ บ้านเชตะวัน
นั้น ถูยงแป่ปาแป่ปงยูน มันแป่ทลาลม
มันเง่แม่นามมูม ตอนแรกเลมเคมทนนแป่ก
เล็กก่นวามานนอกเวียง บานนอกเวียง
เพาะว่าสะฟามของบ้านเชตะวันนั้นมูม คตง

ผมสมิต วรรณกุล อายุได้หกสิบสองปี
เกิดที่บ้านเชตะวัน ใต้การศึกษาเบ้องคันท์
โรงเรียนนารี ถัดจากนั้นก็โรงเรียนพิริ
และตอนปลายไปไคปรีนสรอยล์ เชียงใหม่ จนกระทั่ง
พ.ศ. สองพันสี่ร้อยเจ็ดสิบหก ก็ไค ม.แปด
ผมมีความสนใจความเป็นไปเป็นมาของท้องถิ่น
ทางเหนือของเราโดยเพาะก่เมืองแพร่ แควว
ความสนใจนั้นมันกะจำกัคย เพราะเราไม่ได้ไค
โอกาสออกไปแสวงหา ไคตามกับคนเท้าคันแก
เพาะฉะนั้นเฮาเท้าคันแป่ไปไค กะวันนั้น
กะอาจารย์จินตะนา ทานมาถาถึงความเป็นไปเป็น
มา หรือเกิดปะวัติสาต ไม่มาจะเรียกวา
ปะวัติสาตคืบ เพราะว่ามีกานบ้นทักแก ๆ
มันกะไม่มี เคาคสอตามพวกคนเท้าคันแกล่อนก่อน ๆ
ครุบาอาจารย์ ถึงความเป็นไปเป็นมาของบ้าน
เชตะวันนั้นกะพอจะไคความว่าแต่เดิมมัน
สักประมาณสักร้อยกว่าปีมานั้นแหละ บ้านเชตะวัน
นั้น ถูยงแป่ปาแป่ปงยูน มันแป่ทลาลม
มันเง่แม่นามมูม ตอนแรกเลมเคมทนน ทานก
เรียกก่นวามานนอกเวียง บานนอกเวียง
เพาะว่าสภาพของบ้านเชตะวันนั้นมูม คตง

อยู่นอกกำแพงเมือง อ้า จากนั้นมากจากกำบัง
 เล้าของคนเฝ้าคนแก เป็นกะบอกวากะเฮ้า
 หยะถอยหลังไป ฟังไปละกะ ฮักวากะจกจำ
 กันไคเพียงวา คุปกา เค้าใจวากอนกะฉง
 บอกรบอหวน บอเคมคิม เป็นเพียงเลี่ยก
 กันงาย ๆ วากูปกา ตังจึงเป็นทาหะไซลังกา
 จากนั้นมากจะเป็นกะมุดะนะซอมแหมฮ่อเป็น
 อ่าลามักกวักใหญ่ ขนหมานนกก
 ชะหยายควคินมา ชะหยายจนกะหงบคน
 มียลวมสองสอยกวักหลังคา นักรว้าเป็น
 หมานใหญ่ หมานหนึ่งในอำเภอเมียงนั กัว่า
 เรทะวันเนี้ยะ ก็เป็นกำที่ออกมาจาก
 วนะคะคิ อ้าขอโทษมาจากปะวัติสาถ
 ของอินเคียละคิม เป็นส่วนของเจ้าเซก
 จอเคิมเป็นคามลักสะนะชบมนนะ เป็นว่า
 เป็นส่วนของเจ้าเซก เจ้าเซกไคถึงไว
 ฮอกบสาถสะหนาเฮ้า เลยเอาแบบเอาอย่าง
 ของเป็นว่า เซทะวัน วกกะเอาจอเพะวัน
 บานกะพอยเอาจอตามวก บานเซทะวัน
 เหมียนกัน.

อยู่นอกกำแพงเมือง อ้า จากนั้นมาก จากกำบัง
 เล้าของคนเฝ้าคนแก หานกะบอกวากะเรา
 จะถอยหลังไป ฟังไปละกะ รู้สึกวากะจกจำ
 กันไคเพียงวา หลวงปูกา เค้าใจวากอนกะฉง
 ไม่ครบถ้วนไม่เต็มทีครับ เป็นเพียงเรียก
 กันงาย ๆ วาหลวงปูกา ที่จริงทานถาจะไชยลังกา
 จากนั้นมากทานกับพระซอมแหมให้เป็น
 อารามที่กว้างใหญ่ ส่วนหมานนั้นก็
 ขยายตัวขึ้นมา ขยายจนกะหงบคน
 มียลวมสองสอยกวักหลังคา นักรว้าเป็น
 หมานใหญ่ หมานหนึ่งในอำเภอเมียงนั คำว่า
 เซทะวันนั้นะ ก็เป็นคำที่ออกมาจาก
 วรรณคดี อ้าขอโทษ ประวัติศาสตร์
 ของอินเคียละคิม เป็นส่วนของเจ้าเซก
 จอเคิมทานตามลักษณะศัพท์พจนานะ ทานว่า
 เป็นส่วนของเจ้าเซก เจ้าเซกไคถึงไว
 ให้กับศาสนาเรา เลยเอาแบบเอาอย่าง
 ของทานว่า เซทะวัน วกกะเอาจอเซทะวัน
 บานกะพอยเอาจอตามวก บานเซทะวัน
 เหมียนกัน.

กง, บาน

วิทยากร : นายอภิวังศ์ เชื้อนสอง

อายุ 78 ปี

อดีตครูโรงเรียนบ้านคง

พ่อจ้าวอะฟ้าง เชื้อนสอง อายุได้
เจ็ดสิบแปดปี เกิดที่บ้านคงบึง ตำบลสวนเคียน
อำเภอเมืองแปะ จังหวัดแพร่ ตอนหนุ่ม ๆ เกยแปะ
ทหารไคสามปี ไครับยศเป็นสิบตรี คอมา
บ้านคงทองการกร เพราะสร้างโรงเรียนขึ้นเป็น
ครั้งแรก เป็นอยู่ไคสองปี โรงเรียนเล็กไป บ้าง
ใหม่แถมเตยงจนกะทงปลกะเสียน
เมยพอสสองปีนฮาลอยหนึ่ง พ่อขอเล่า
ประวัติของจอและความเปมาของบ้านนี้
ที่เคยไครับฟังมาจากเขาพ่อเขาแม่แถม
ก้านง ปอกะบอตนฮตันทน เป็นเลาฮอพงว่า
พวกคมาอยู่บ้านคงเมยถนถนยุดเมยงหลา
เมยงพง แควนสิบสองปันนา แดกตอนเป็น
ผูกทขจับฮักไคนกวาคตอนเป็นระเลยมาไว
คมาบ้านเสียน หลอบางคตองวาสะเกิน
ตำบลฮวยฮอก อำเภอปง จังหวัดน่าน
คมาถึงสะหมัยเจ้าหลวงพิมะสาน หลอ
เจ้าหลวงชาเก เป็นไปฮบ กวาคตอมาจาก
เมยงสะเกิน เอามาเป็นคตองไค หมายถึคต
ฮบใจเลยงฆาง เลยงมา ตอนแรกเอามา
เลยงมา ปอลเวนคตองคตองเลยงมา ของ
เจ้าหลวง คอบอลเวนคตองคตองคตองคตอง
ตอนแรกไคฮอวามานคอกมา คอมาเมยง ๆ เขา
มลูกหลานออกมามากเกา หนวามลเวนน
เป็นป่าแปะใหญ่ เมาะสลัมเป็นคตองมา

พ่อจ้าวอะฟ้าง เชื้อนสอง อายุได้
เจ็ดสิบแปดปี เกิดที่บ้านคงบึง ตำบลสวนเคียน
อำเภอเมืองแปะ จังหวัดแพร่ ตอนหนุ่ม ๆ เกยแปะ
ทหารไคสามปี ไครับยศเป็นสิบตรี คอมา
บ้านคงทองการกร เพราะสร้างโรงเรียนขึ้นเป็น
ครั้งแรก เป็นอยู่ไคสองปี โรงเรียนเล็กไป บ้าง
ใหม่แถมเตยงจนกะทงปลกะเสียน
เมื่อ พ.ศ. สิบสองพันร้อยเอ็ด พ่อขอเล่า
ประวัติของจอ และความเปมาของหมู่บ้านนี้
ที่เคยไครับฟังมาจากบรรพบุรุษ
ที่หนึ่ง พอกไม่ทนต์เห็น ทานเลาให้ฟังว่า
พวกคมาอยู่บ้านคงเมยถนถนยุดเมยงหลา
เมืองพง แควนสิบสองปันนา แดกตอนท
ยุดทขจับฮักไคนกวาคตอนเป็นระเลยมาไว
คมาบ้านเสียน หลอบางคตองวาสะเกิน
ตำบลฮวยฮอก อำเภอปง จังหวัดน่าน
คมาถึงสะหมัยเจ้าหลวงพิมะสาน หรือ
เจ้าหลวงชาเก ทานไปรบ กวาคตอมาจาก
เมืองสะเกิน เอามาเป็น "คนโรง" หมายถึคต
รับใจเลยงฆาง เลยงมา ตอนแรกเอามา
เลยงมา บริเวณคตองคตองเลยงมาของ
เจ้าหลวง คอบริเวณคตองคตองคตองคตอง
ตอนแรกไคฮอวามานคอกมา คอมาเมยง ๆ เขา
มลูกหลานออกมามากเขา เห็นวามบริเวณ
เป็นป่าคงใหญ่ เหมาะสำหรับเป็นคตองมา

หากิน และแถมอย่างหนึ่ง เจ้าหลวงเป็น
 ปลดปล่อยให้เป็นอิสระ ก็เลยสร้างเป็นบ้าน
 เมืองใหญ่ขึ้น เรียกชื่อว่าบ้านคง ตามลักษณะของ
 พื้นที่เป็นคง ความภูมิใจอย่างหนึ่งของชาวบ้าน
 คงคือ สามารถรักษาภาษาเดิมไว้ได้ ของวาฬภาษา
 "กอ" หรือ "พอก" และไม่มีวันที่จะหายไปไหน
 เพราะพอเกิดออกมา พอแม่ออกพาสักอี่สิบ
 อาทิตย์ก็พาไปฟังภาษาไทมอญเลย พอไป
 ไล่เล่นถึงห้วยอูพาสักไท้ก็ คัดสอนชั้น
 ประถมหนึ่ง ต้องเป็นคนบ้านคง เพื่ความ
 สะดวกในการสอน ขอยกตัวอย่างภาษากอ
 อีกสองสามคำ เช่น

ฉัน ว่า โง่
 เทอ ว่า นอ
 กินเคา ว่า หอใจ

กินบ้านคงนี้สามารถคบกับคนบ้าน
 สะเก็น คำบนฮวยญอก อำเภอม่วงสามสิบ
 มาก โดยใจพาสักกอ พอเคยไปหมู่บ้าน
 สะเก็นมาแล้วเหมือนกัน เวลาพูดกันใน
 บ้านคง จะใช้ภาษาบ้านคง ตลอดเวลา
 บอวาระเถกเถกออน ๆ เจ้าหล่อนคนไหนคนแก
 แดพอกกับคนบ้านอื่นสามารถใจพาสักไท้เห็น
 ไ้ได้เหมือนกันเมื่องแปดก้อย่าง คนบ้านคง
 หมาเคยมาหมาฮับญะนาญะไฮ ปูกัดคน
 ปูกยา และทุกคนจอตักคือทำบุญ

หากิน และอีกอย่างหนึ่ง เจ้าหลวงท่าน
 ปลดปล่อยให้เป็นอิสระ ก็เลยสร้างเป็นบ้าน
 เมืองใหญ่ขึ้น เรียกชื่อว่าบ้านคง ตามลักษณะของ
 พื้นที่เป็นคง ความภูมิใจอย่างหนึ่งของชาวบ้าน
 คงคือ สามารถรักษาภาษาเดิมไว้ได้ เรียกว่าภาษา
 "กอ" หรือ "พอก" และไม่มีวันที่จะหายไปไหน
 เพราะพอเกิดออกมาพอแม่ออกพาสักอี่สิบ
 อาทิตย์ก็พาไปฟังภาษาไทยไม่ว่าเรื่อง พอไป
 โรงเรียนถึงจะพูดภาษาไทยได้ ครึ่งที่สอนชั้น
 ประถมหนึ่ง ต้องเป็นคนบ้านคง เพื่ความ
 สะดวกในการสอน ขอยกตัวอย่างภาษากอ
 อีกสองสามคำ เช่น

ฉัน ว่า โง่
 เทอ ว่า นอ
 กินขาว ว่า หอใจ

คนบ้านคงนี้สามารถพูดกับคนที่หมู่บ้าน
 สะเก็น คำบนฮวยญอก อำเภอม่วงสามสิบ
 มาก โดยใจพาสักกอพอเคยไปหมู่บ้าน
 สะเก็นมาแล้วเหมือนกัน เวลาพูดกันใน
 บ้านคง จะใช้ภาษาบ้านคง ตลอดเวลา
 ไม่วาลูกเล็กเด็กแกง พระ หรือคนไหนคนแก
 แดพอกกับคนบ้านอื่นสามารถใจพาสักไท้เห็น
 ไ้ได้เหมือนกันเมื่องแปดก้อย่าง คนบ้านคง
 เคยมาหมาฮับญะนาญะไฮ ปูกัดคน
 ปูกยา และทุกคนจอตักคือทำบุญ

ทอนแถว, บาน

วิทยากร : นายพวง สัจกร อายุ 71 ปี

อดีตแพทย์ประจำตำบลนาจักร

พ่อจ้อพ่อพวง สัจกร อายุได้เจ็ดสิบเอ็ดปี
เกิดที่บ้านเหล่า ซึ่งอยู่ไกลบ้านคอนแวนน์ มาอยู่
บ้านคอนแวนน์ได้ห้าสิบปีแล้ว อาชีพเดิมเป็น
แพะประจำตำบลมีความสนใจในเลี้ยงลาว
เกี่ยวกับเลี้ยงลาว ของที่บ้าน จะขอเล่าเรื่อง
ประวัติบ้านคอนแวนน์ ที่ใคร่มาจากราคันเทีย
คนแก่ ที่ใคร่สอบถามเป็นไวสะหมยเมือมาอยู่
บ้านคอนแวนน์ใหม่ ๆ ว่าเดิมทีเป็นตัยของ
เงี้ยว เพราะมีลูกหลานคือป่าชาพม่าเคยวน
เคยเป็นวัดของเงี้ยวมาก่อน ต่อมาเงี้ยว
โยนไล่หนีไป แต่สืบขอไควาหะเป็น
สะหมยโค ต่อมาแพะกับกะมอฮกะมีคนมาอยู่
เจ็ดแปดหลังคาเรือน บอสนวนาญายมาจากราไท
แต่คงหะเป็นคนเมืองแปดเต เพราะฟังจาก
เสียงอู ต่อมากะมีพระญาคำวังซึ่งเป็นคน
ในเวียงญายคอบกวมาอยู่ พระญาคำวังนี้
ตอนเป็นมาอยู่ใหม่ ๆ เป็นอาญชาวกวบี
ตอนเป็นตายอาญไคลอยสามสิบปี ทำเป็น
ญิงคนอาญเป็นไคลอยเกาจิเบเกาบี
เพราะฉะนั้นบ้านคอนแวนน์ท่านคงแต่
พระญาคำวังมาจนถึงพม่าเคยวนไคลอยเจ็ดสิบปี

พ่อจ้อพ่อพวง สัจกร อายุได้เจ็ดสิบเอ็ดปี
เกิดที่บ้านเหล่า ซึ่งอยู่ไกลบ้านคอนแวนน์ มาอยู่
บ้านคอนแวนน์ได้ห้าสิบปีแล้ว อาชีพเดิมเป็น
แพะประจำตำบล มีความสนใจในเรื่องราว
เกี่ยวกับเรื่องราวของพม่าบ้าน จะขอเล่าเรื่อง
ประวัติบ้านคอนแวนน์ ที่ใคร่มาจากราคันเทีย
คนแก่ ที่ใคร่สอบถามท่านไวสะหมยเมือมาอยู่
บ้านคอนแวนน์ใหม่ ๆ ว่าเดิมทีเป็นตัยของ
เงี้ยว เพราะมีหลักฐานคือป่าชาปัจจุบันนี้
เคยเป็นวัดของเงี้ยวมาก่อน ต่อมาเงี้ยว
โยนไล่หนีไป แต่สืบไม่ได้ว่าจะ
สมัยใด ต่อมาอีกก็บักไม่วัดมีคนมาอยู่
เจ็ดแปดหลังคาเรือน บอสนวนาญายมาจากราไท
แต่คงจะเป็นคนเมืองแพะจริง เพราะฟังจาก
เสียงพูด ต่อมากะมีพระญาคำวัง ซึ่งเป็นคน
ในเวียงญายคอบกวมาอยู่ พระญาคำวังนี้
ตอนท่านมาอยู่ใหม่ ๆ ท่านอายุยี่สิบกว่าปี
ตอนท่านตายอายุได้ร้อยสามสิบปี ท่าน
ยังมีชีวิต อายุท่านได้ร้อยเกาสิบเกาบี
เพราะฉะนั้นบ้านคอนแวนน์ ท่านคงแต่
พระญาคำวังมาจนถึงบัดนี้ใคร่ขอเจ็ดสิบปี

เมียคนมาขานคน กะเลยกคนามบ้านคน
 เนียงจากบ้านนเป้นที่ส่งที่คอน และอยากจะ
 ออมก่าก ๆ ทอหาย กะเลยปิกสาคนโดยมี
 พะญาคำวงเป้นถนคิด กะเลยทงจอวา
 บ้านคอนแถว

ตอมาปอหลวงกา มีวของแม่ใหญ่นวน
 แม่ของเมียปอหมอพวงนี้ ไคคควางวักคน
 หมาเคียนมเกาสีสามหลังกาเฮียน มีคน
 ปะมานยาลอยคน.

เขอมกมาอมาขึ้น กะเลยกคนามบ้านคน
 เนียงจากบ้านนเป้นที่ส่งที่คอน และอยากจะ
 ให้ก่าดี ๆ ทอหาย กะเลยปิกสาคนโดยมี
 พะญาคำวงเป้นถนคิด กะเลยทงจอวา
 บ้านคอนแถว

ตอมาพอหลวงกา มีวของแม่ใหญ่นวน
 แม่ของเมียหมอหมอพวงนี้ ไคคควางวักคน
 มาเคียนมเกาสีสามหลังกาเรือน มีคน
 ประมาณหารอยคน.

คอนกี้, บาน

วิทยากร : นายชันแก้ว คงทน อายุ 65 ปี

อดีตผู้ใหญ่บ้านคอนกี้

ผมจอนายชันแก้ว คงทน อายุได้หกสิบห้าปี
เกิดที่บ้านหนองโล ม.เจ็ด ม.เกวียน
คอนกีน กนกกับท่านนาจก อำเภอมะนัง
จังหวัดยะลา แล้วมาไถ่ลูกได้เมียที่บ้านคอนกีน
ตอนหนุ่ม ๆ เคยเป็นตำรวจ ได้สี่ปี
ออกมาค้าขาย ฐานะดี ฐานะดี ตอนหลังได้เป็น
ผู้ใหญ่บ้าน บ้านคอนกีน จนกระทั่งปลดเกษียณ
วันนั้นเป็นวันดีแปด กุมภาพันธ์ พ.ศ.
สองพันห้าร้อยยี่สิบเก้า นางสาวจินตนา ยอดยิ่ง
นิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ได้มาถามประวัติที่บ้านคอนกีน
และความเป็นมาของบ้านคอนกีน ผมจะเล่าให้ฟัง
ก็ได้เหมือนกัน แต่เห็นว่าไม่ละเอียดนัก
และไม่ถนัด เลยพาไปถามจากคนเฒ่าคนแก่
ที่อายุหาหมาก ๆ แล้ว ได้แก่วอเซาจันทร์ ผาสึงห์
อายุได้เจ็ดสิบสี่ปี พ่อเขามั่ง จันทน์น๊ะ
อายุหกสิบเก้าปี พ่อหน้อยกัน จักจาง อายุ
แปดสิบเอ็ดปี แม่คนจ้าวพาหนานเมือง
วงศ์เงิน อายุได้ห้าสิบแปดปี อายุหน้อยไปหน้อย
หนึ่ง แต่ท่านเคยเป็นเจ้าอาวาสวัดคอนกีนมาก่อน
และผมเองก็เคยไต่ถามจากคนเฒ่าคนแก่
มาพอ - สะหลูบไควา - - - - -

ผมจอนายชันแก้ว คงทน อายุได้หกสิบห้าปี
เกิดที่บ้านหนองโล หมู่เจ็ด หมู่เกวียน
บ้านคอนกีน ชนกับตำบลนาจก อำเภอมะนัง
จังหวัดยะลา แล้วมาไถ่ลูกได้เมียที่บ้านคอนกีน
ตอนหนุ่ม ๆ เคยเป็นตำรวจ ได้สี่ปี
ออกมาค้าขาย ทำไร่ ทำนา ตอนหลังได้เป็น
ผู้ใหญ่บ้าน บ้านคอนกีนจนกระทั่งปลดเกษียณ
วันนั้นเป็นวันที่แปด กุมภาพันธ์ พ.ศ.
สองพันห้าร้อยยี่สิบเก้า นางสาวจินตนา ยอดยิ่ง
นิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ได้มาถามประวัติที่บ้านคอนกีน
และความเป็นมาของบ้านคอนกีน ผมจะเล่าให้ฟัง
ก็ได้เหมือนกัน แต่เห็นว่าไม่ละเอียดนัก
และไม่ถนัด เลยพาไปถามจากคนเฒ่าคนแก่
ที่อายุหาหมาก ๆ แล้ว ได้แก่วอเซาจันทร์ ผาสึงห์
อายุได้เจ็ดสิบสี่ปี พ่อเขามั่ง จันทน์น๊ะ
อายุหกสิบเก้าปี พ่อหน้อยกัน จักจาง อายุ
แปดสิบเอ็ดปี อีกคนชื่อว่าพอนานเมือง
วงศ์เงิน อายุได้ห้าสิบแปดปี อายุหน้อยไปหน้อย
หนึ่ง แต่ท่านเคยเป็นเจ้าอาวาสวัดคอนกีนมาก่อน
และผมเองก็เคยไต่ถามจากคนเฒ่าคนแก่
มาพอ - สะหลูบไควา - - - - -

บ้านดอนก็ เริ่มจ้อวบานเปี้ยว ก่อน
 หยะไคจ้อวบานเปี้ยว คั่นเทักันแก
 สืบ ๆ กันมาว่า จ้อวบานนางเหลียว เหตุที่
 ไคจ้อวบานนางเหลียว เพาะวบานนังาม
 วัควาอาลามงคางม ไคกายไปกายมา
 กะคองเหลียว แทะกะเป็นกำเลาสืบตอกันมา
 ทุกคนเห็นไม่ตามมา เป็นวาเก็กมา
 กะไคอันของจ้อวบานเปี้ยว แต่เหตุที่เป็น
 จะไคถึงไคจ้อวบานเปี้ยวนั้น บอมไคฮ
 สาเหตุแน่นอน มีเหตุตำนานที่เป็นเล่าสืบมาว่า
 ในสมัยหนึ่ง เกยมีวัววิเศษรูปร่าง
 ทุกอย่าง จ้อวางวัสบพะลัด หากินคนลง
 ยแถมบอเลเว้น ไคมากินคนละไม้ละนิกนึ่ง
 ฮักความนเปี้ยว หลอชม บานนี้เลยไคจ้อ
 วบานเปี้ยว ตอมาในปีพอสสองปีช้อย
 แะคืบเจ็ก ตอนพอนานเมียง วงเงิน
 เป็นควาวคดอนก็ ฉายาวาคูบาปาลักกะโม
 มกวมท่นว จ้อวบานเปี้ยว บอไคมวน
 บอเมาะสม อยากเป็นจ้อวักใหม่ เลยไป
 ปักสาเจ้าคนปะลียัก ซึ่งตอนนั้นเป็น
 เจ้าคณะจ้องวัคแป ญิงบอไคเป็นเจ้าคณะ
 พากเกย เป็นเลยบอกวา กวนหะคังจ้อวัก
 ววาคดอนก็ เพาะวัคยคังเห็นชาน เป็น
 คัสักคองทอง ไคไคมาบานมากะหัน
 วัคคางมคิ คูบาปาลักกะโม เป็นกะหันด้วย

บ้านดอนก็ เริ่มจ้อวบานเปี้ยว ก่อน
 จะไคจ้อวบานเปี้ยว คนเขากันแก เล่า
 สืบ ๆ กันมาว่า จ้อวบานนางเหลียว เหตุที่
 ไคจ้อวบานนางเหลียว เพาะวบานนังาม
 วัควาอาลามงคางม ไครณไปณมา
 คคองเหลียว แทะเป็นคำสืบตอกันมา
 ทุกคนที่เห็นไม่ตามมา ทานวาเก็กมา
 กไคอันเรียจ้อวบานเปี้ยว แต่เหตุที่เป็น
 ยังไคถึงไคจ้อวบานเปี้ยวนั้น ไม่มีไคกร
 สาเหตุแน่นอน มีเหตุตำนานที่เล่าสืบมาว่า
 ในสมัยหนึ่ง เกยมีวัววิเศษรูปร่าง
 ทุกอย่าง จ้อวาววัศกรราช หากินคนลง
 ออยแถมบริเวนี้ ไคมากินคนละไม้ละนิกนึ่ง
 รุสีกวามนเปี้ยว หรือสม บานนี้เลยไคจ้อ
 วบานเปี้ยว ตอมาในปี พ.ศ.สองพันสี่ร้อย
 แะคืบเจ็ก ตอนพอนานเมือง วงศ์เงิน
 เป็นเจ้าอวาสวัคดอนก็ ฉายาวาคูบาปาลักโก
 มีความเห็นว่า จ้อวักบานเปี้ยว ไม่ไคกรเพราะ
 ไม่เหมาะสม อยากเปลี่ยนจ้อวักใหม่ เลยไป
 ปักษาเจ้าคุณปริยวรรต ซึ่งตอนนั้นเป็น
 เจ้าคณะจ้องวัคแป ยังไม่ไคเป็นเจ้าคณะ
 ภาคเลย ทานเลยบอกวา กวรจะคังจ้อวัก
 ววาคดอนก็ เพาะววาคอยทางเห็นชาน เป็น
 หุสีกคองนอยบาง ไคโรชาหมบานมากเห็น
 วัคคางมคิ คูบาปาลักโก ทานกเห็นด้วย

เลยเปลี่ยนชื่อวักควาคอนคี่ จอมบาน
 เป็นใหม่จากบานเปี้ยวเป็นบานคอนคี่
 ตั้งแท่นคนงานหมาเคียวโคสามสิบเอ็ดปีแล้ว
 ส่วนประวัติความเป็นมานั้น จากคำเล่า
 ของพ่อเหาะจีน ผาสึง พ่อเหาะมั่ง จันทน์หะ
 และพ่อนอยกัน จักจาง คี่เป็นโค
 สืบฟังจากเท้าพ่อเหาะแม่ เป็นแถมกำหนดว่า
 คนบานคอนคี่มีมากหลายสาย บางกลุ่มมาจาก
 เจียงฮาย เจียงแสน เมืองล่อ พระเฒ่า และ
 เมืองยอง พวกนี้โค่นกวาคอนคี่สมัยพุทธ
 จักรก ป่อมายเมื่อนี้เขาจะกายเป็นคนเมืองแม่
 ไปมค พวกนี้ ทาคิดอาญอนคนไปแล้ว
 โคเกียบล่อยแมคซิบปี แด่สายหนึ่ง เป็นคน
 เมืองแม่ มาเขาจะหาทำไธทำนา ทำสวน
 คอมากจะแพลลุดแพหลานออกมาจนเป็นหมู่บ้าน
 ใหญ่ขึ้น มีสองล่อยซิบหลังคาเฮียน
 มีคนประมาณพันกว่าคน.

เลยเปลี่ยนชื่อวักควาคอนคี่ ชื่อหมู่บ้าน
 เปลี่ยนใหม่จากบานเปี้ยวเป็นบานคอนคี่
 ตั้งแท่นคนงานคนโคสามสิบเอ็ดปีแล้ว
 ส่วนประวัติความเป็นมานั้น จากคำเล่า
 ของพ่อเหาะจีน ผาสึง พ่อเหาะมั่ง จันทน์หะ
 และพ่อนอยกัน จักจาง ที่หานโค
 รับฟังจากบรรพบุรุษอีกทีหนึ่งว่า
 คนบานคอนคี่มีมากหลายสาย บางกลุ่มมาจาก
 เชียงราย เชียงแสน เมืองล่อ พระเฒ่า และ
 เมืองยอง พวกนี้โค่นกวาคอนคี่สมัยพุทธ
 มีศักราช พ่อฮานานเขาก็กายเป็นคนเมืองแพร่
 ไปมค พวกนี้ทาคิดอาญอนคนไปแล้ว
 โคเกียบล่อยแมคซิบปี อีกสายหนึ่ง เป็นคน
 เมืองแพร่ ออกมาหาทำไธ ทำนา ทำสวน
 คอมากแพร่ลูกหลานออกมาจนเป็นหมู่บ้าน
 ใหญ่ขึ้น มีสองล่อยซิบหลังคาเรือน
 มีคนประมาณพันกว่าคน.

คนมวง, บาน

วิทยากร : พระครูสุทธธรรมรัตน์ อายุ 54 ปี

เจ้าอาวาสวัดคนมวง

อาตมาชื่อวา พระครูสุทธธรรมรัตน์
เกิดที่บ้านคนมวง มสอง ตำบลแมคำม
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อายุห้าสิบสี่ปี
ขอเล่าประวัติบ้านคนมวงที่ได้รับฟังมาจากคนเฒ่า
คนแก่ คือแม่ใหญ่จันทร์ วีระคำ อายุท่านได้
เก้าสิบสองปี เป็นเลาฮ่อฟังว่า ตอนแม่เป็น
ม่านเป็นนบ อยู่บ้านสันป่าสัก หน่าเกยวัน
แต่โดนนามทวมปีหนึ่งสามสี่ครั้ง ก็เลย
ย้ายมาอยู่ลเวณ พื่อพ่อแม่แม่ใหญ่จันทร์
ย้ายมาอยู่ไหนก็เลยเกิดแม่ใหญ่จันทร์
แม่ใหญ่จันทร์เป็นว่า พ่อแม่เป็นเลาฮ่อฟัง ก็พ่อหะ
สันนิษฐานไควว่า บ้านคนมวงนี้คงมาได้
ประมาณเก้าสิบสามปี

ขณะที่พ่อแม่ของแม่ใหญ่จันทร์ย้ายมาจาก
บ้านสันป่าสัก ก็มีพะญาคำลือ เป็นหัวหน้า
ป่ามุกกันคนละหนึ่ง ฮกกอบครัวด้วยกันย้าย
มาจาก มบ้านฮวยฮ่ง ตำบลฮวยมา อำเภอ
เมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มาทำไร่ไถ่เกาหาดี
ทำกิน ต่อมาก็คมีคนมาจากร้านเปี้ยว
แถว มป่องหนามวงเป็นหัวหน้า ต่อมาก็ค
มีคนย้ายมาจากบ้านสองแคว มีแม่โต

อาตมาชื่อวา พระครูสุทธธรรมรัตน์
เกิดที่บ้านคนมวง มสอง ตำบลแมคำม
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อายุห้าสิบสี่ปี
ขอเล่าประวัติบ้านคนมวงที่ได้รับฟังมาจากคนเฒ่า
คนแก่ คือแม่ใหญ่จันทร์ วีระคำ อายุท่านได้
เก้าสิบสองปี ท่านเล่าให้ฟังว่า ตอนแม่ท่าน
ทองท่านนั้น อยู่บ้านสันป่าสัก ปัจจุบันนี้
แต่โดนนำทวมปีหนึ่งสามสี่ครั้ง ก็เลย
ย้ายมาอยู่ลเวณ พื่อพ่อแม่ของแม่ใหญ่จันทร์
ย้ายมาอยู่ไหนก็เลยเกิดแม่ใหญ่จันทร์
แม่ใหญ่จันทร์ท่านว่า พ่อแม่ท่านเล่าให้ฟัง ก็พ่อจะ
สันนิษฐานไควว่า บ้านคนมวงนี้ คงมาได้
ประมาณเก้าสิบสามปี

ขณะที่พ่อแม่ของแม่ใหญ่จันทร์ย้ายมาจาก
บ้านสันป่าสัก ก็มีพะญาคำลือ เป็นหัวหน้า
พาบุคคลคณะหนึ่ง หกครอบครัวด้วยกัน ย้าย
มาจากหมู่บ้านฮวยฮ่ง ตำบลฮวยมา อำเภอ
เมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มาทำไร่ปลูกข้าวหาดี
ทำกิน ต่อมาก็คมีคนมาจากร้านเปี้ยว
อีก มีพ่อหนามวงก็เป็นหัวหน้า ต่อมาก็ค
มีคนย้ายมาจากบ้านสองแคว มีแม่โต

เป็นหัวหน้า คอมาคนยามาจาก
 บ้านเหมียงแก มีพ่อควงแก้วเป็นหัวหน้า
 คอมาคนในเวียงมายแถมแม่ทาสี
 แม่ทาสี แม่เภาเพี้ย เป็นหัวหน้า และ
 คอมาคนบ้านฮองเฟมาอยุ่ถึก มีแม่ทาสี
 เป็นหัวหน้า นับไครวมทั้งหมกเจกสาย
 แพร่ลูกแพรหลานกลายเป็นหมู่บ้านใหญ่
 ปล่อยมาโคกหนอง กะคักตั้งนามบ้านคน
 หันวาบอเวนมเภาหมามวงใหญ่สามเกา
 ยายกัน เป็นหมามวงกาย หมามวงไซ
 หมามวงมา เกาคีใหญ่หักเป็นหมามวงกวย
 ใหญ่ชาวกำส่งชาววิเสด มกักกันเป็นคอมเย็น
 เลยไซจอบานวาวานตนมวง คอมาคนมวงอันเป็น
 นามบ้านกะต่ายไปตามอายุสังขาร กักกันสาขา
 พากตกลงมา พอมมาถึงสมัยหลวงปู่ญา
 เจ้าอะทักกันวัก และพ่อกันไนหว หลาคามี
 หันวาบอไวหะเป็นอันทะลายแก่เจาบ้าน
 จึงโคปึกสักัน บ้างเสียในเคียนซิบเอค
 เพน พอสื่อ ส่องปันช้อยฮำซิบเจก
 ขออนุญาตไปทอนตงบ้านใหม่ ๆ พะญาคำลือ
 และเจาบ้านทองไปทำบุญตักบาตรทั่วบ้าน
 สันป่าสัก บอโกสะควนก กูมมีเลียง
 ตะลก ๆ เลาวา พะญาคำลือเป็นไปไซบาค
 บอตน กะเลยกคขวางวักคนเองหลังจากตง
 มุบ้าน ไคซิกสามซิบ ตงกับเคียนซิบเหนย

เป็นหัวหน้า คอมาคนยามาจาก
 บ้านเหมียงแก มีพ่อควงแก้วเป็นหัวหน้า
 คอมาคนในเมืองมาอยุ่ถึก มีแม่ทาสี
 แม่ทาสี แม่เภาเพี้ย เป็นหัวหน้า และ
 คอมาคนบ้านฮองเฟมาอยุ่ถึก มีแม่ทาสี
 เป็นหัวหน้า นับไครวมทั้งหมกเจกสาย
 แพร่ลูกแพรหลานกลายเป็นหมู่บ้านใหญ่
 ปล่อยมาโคกหนอง กะคักตั้งนามบ้านคน
 หันวาบอเวนมเภาหมามวงใหญ่สามเกา
 ยายกัน เป็นหมามวงกวย มะมวงไซ
 มะมวงมา คนที่ใหญ่ที่สุดคือมะมวงกวย
 ใหญ่สืบกำส่งยสืบวาเศษ มกักกันเป็นทรมเย็น
 เลยไซจอบานวาวานตนมวง คอมาคนมวงอันเป็น
 นามบ้านกะต่ายไปตามอายุสังขาร กักกันสาขา
 พากตกลงมา พอมมาถึงสมัยหลวงปู่ญา
 เจ้าอาวาสวัก และพ่อกันไนหว หลาคามี
 เห็นว่าปล่อยไว้จะเป็นอันตรายแก่ชาวบ้าน
 จึงโคปึกสักัน ไคลงเสียในเคียนซิบเอค
 ใหญ่ พ.ศ.สองพันสี่ร้อยห้าสิบเจ็ด
 ขออนุญาตไปทอนตงบ้านใหม่ ๆ พะญาคำลือ
 และชาวบ้านทองไปทำบุญตักบาตรทั่วบ้าน
 สันป่าสัก ไคโกสะควนก ยังมีเรื่อง
 ตะลก ๆ เลาวา พะญาคำลือหานไปไคบาตร
 ไคทัน ก็เลยคิคว้างวักขึ้นเอง หลังจากตง
 หมบ้านไคสัสามซิบ ตรงกับเคียนซิบเหนย

ในรัชกาลท้าวหา ซึ่งพระองค์ท่านได้ขึ้นครอง
 ราชสมบัติแล้ว เป็นสหายสืบ ตรงกับปี
 ร.ศ. รอยหก จ.ศ. แห่งพันสองร้อยสี่สิบเก้า
 พ.ศ. สองพันสี่ร้อยสามสิบ พอถึงเดือนสิบเก้า
 ขึ้นสิบค่ำ ฤๅษาคือ ซึ่งเป็นทายาท และเป็น
 ใหญ่เป็นประธาน ไกลไปนิมนต์พระ
 เฑาะเป็นใหญ่ ผู้เป็นหลานชาย ซึ่งบวชเป็นพระ
 อยู่วัดสันป่าสัก มาเป็นเจ้าอาวาส
 วัดแม่คำมกมวงน มีเจ้าอาวาสมาหลายองค์
 ปัจจุบันนี้อาตมาจะเป็นเจ้าอาวาสวัดนี้
 รูปที่เก้า เป็นมาไตรสามสิบสองปีแล้ว
 บานแม่คำมกมวงนมีชื่อยกกว่าหลวงกาเฮยน
 มีคนประมาณสองพันกว่าคน ประกอบอาชีพ
 ญะไฮ ญะนา เลี้ยงชีพ ปุ๊กเค้าไปด
 ด้ว ยาสูบ.

ในรัชกาลท้าวหา ซึ่งพระองค์ท่านได้ขึ้นครอง
 ราชสมบัติแล้ว เป็นสหายสืบ ตรงกับปี
 ร.ศ. รอยหก จ.ศ. แห่งพันสองร้อยสี่สิบเก้า
 พ.ศ. สองพันสี่ร้อยสามสิบ พอถึงเดือนสิบเก้า
 ขึ้นสิบค่ำ ฤๅษาคือ ซึ่งเป็นทายาท และเป็น
 ใหญ่เป็นประธาน ไกลไปนิมนต์พระ
 เฑาะเป็นใหญ่ ผู้เป็นหลานชาย ซึ่งบวชเป็นพระ
 อยู่วัดสันป่าสัก มาเป็นเจ้าอาวาส
 วัดแม่คำมกมวงน มีเจ้าอาวาสมาหลายองค์
 ปัจจุบันนี้อาตมาจะเป็นเจ้าอาวาสวัดนี้
 รูปที่เก้า เป็นมาไตรสามสิบสองปีแล้ว
 บานแม่คำมกมวงนมีชื่อยกกว่าหลวงกาเฮยน
 มีคนประมาณสองพันกว่าคน ประกอบอาชีพ
 ทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์ ปลุกชาวโพ
 ด้ว ยาสูบ.

๖ ๖ ๖
 ตันทา, บาน

วิทยากร : นายอ้าย ทาประเสริฐ อายุ 76 ปี

ชาวนา

ป้ออ้าย ทาปะเส็ค อ้ายเจ็ทสิบกปี
 ตะกอนกมป้อเต้าป็น เป็นคนแรกที่เคยมา
 ยืน นำลูกนำหลานออกจากบ้านสุพรรณมา
 เพาะวานามทวม นามแม่มไปคนาม ๗ หนตะกะ
 เป็นป้า ป้ามาหญิง กะมาซางลักถานยูกบตง
 กับน้า ญะโฮ ญะสวน หนกะมป้อตัน
 ป้ออ้าย เนยะ คัดตามมาแถม ป้อตาแถม
 ป้อใหญ่จนแถม มายัน ตงบานจอวา
 บาน "บานนามออกฮู" ทิวาจอ "นามออกฮู"
 เพาะวานามมนโคตนอกมา คล้ายวงแสงนง
 ตางหัวบานนี้ ถึงปากคยูกวนนกะญะออกฮู
 ตะลอคบิตะลอคจากของมนจนถึง
 หนาเคียน นทะเล เขาถึงฮองบานนวา
 บานนามออกฮู แดวาทอมมาในบานนกะมี
 บานนกกิน ประมานสามสิบซิมหลังคา
 กะโคเปียน มุบานคนจอวามานเกาฮ่า
 เมียพอสสองป็นฮาลอยเกา เพาะวามเกาฮ่า
 เปนสันยาลกยทางมบาน ญะมลักถานยูก
 บัน หนาเคียนโคตกลางกันฮองวา
 บานตนฮ่า กาลังกคซางวักกัน เลิมซาง
 เมียวนท๊ ฆาวอก มินาคม สองป็นฮาลอย

พ้ออ้าย ทาปะเส็ค อ้ายเจ็ทสิบกปี
 ตะกอนกมพ้อเต้าป็น เป็นคนแรกที่เคยมา
 ยืน นำลูกนำหลานออกจากบ้านสุพรรณมา
 เพาะวานามทวม นามแม่มทวมฮาก ครั้งแรกก็
 เป็นป้า พามาทำไม ก็มาสร้างหลักรฐานอยูกบตง
 กับน้า ทำไร ทำสวน หนกะมพ้อตัน
 พ้ออ้ายนทะเล คัดตามมาอีก พ้อตาอีก
 พ้อใหญ่จนทริก มายัน ตงบานจอวา
 บาน "บานนำออกฮู" ทิวาจอ "นำออกฮู"
 เพาะวานามมนโคตนอกมาที่ล้าหวยแห่งหนึ่ง
 พางหัวบานนี้ ถึงปรากฏฮูทวนนกะญะออกฮู
 ตะลอคบิตะลอคชาติ ของมนจนถึง
 บัน นทะเล เขาถึงเรียกบานนวา
 บานนำออกฮู แดวาทอมมาในบานนกะมี
 บานมากชน ประมานสามสิบสี่หลังคาเรือน
 กะโคเปียน หนาเคียนชอวามานตนทา
 เมือ พ.ศ. สองพันหกรอยเกา เพาะวามตันทา
 เป็นสัญญลักธอยูกถางหมุบาน ยังมีหลักรฐานอยูก
 บัน มาเคียนโคตกลางกันเรียกว่า
 บานตันทา กาลังคคซางวักกัน เริ่มสร้าง
 เมือวันท๊สิบหก มินาคม สองพันหกรอย

ชิบแปด บานตนฮานมียลอยฮา
 หลงคาเฮียน คนมีลูกส่วยกวากน เล่มก่ง
 เป้นแม่แปด บานตนฮาเมียพอสอสองป็น
 ฮาลอยเกา ทานบักเตสหมัยเล็ก ๆ
 สหมัยพอป็น ไคปะมานฮาซิบปีแล้ว
 บานตนฮานประกอบฮาซิบ ญะนา
 ญะไฮ ญะสวน ถึงลุดแดงเคียน
 กะมชนปะทานเกิดคนมา ไคบูกถัว
 ปักยา.

ชิบแปด บานตนฮานมียลอยฮา
 หลงคาเรือน คนมีลูกส่วยกวากน เริ่มก่ง
 เป้นแม่แปด บานตนหา เมื่อ พ.ศ.สองพัน
 หวอยเกา ถานบักเตสหมัยแรก ๆ
 สหมัยพอป็นไคประมาณหาสิบปีแล้ว
 บานตนฮานประกอบฮาซิบพำนา
 ทำไร ทำสวน ถึงถูกรอนเคียน
 กะมชนปะทานเกิดคนมา ไคบูกถัว
 ปักยา.

ตอน, บาน

วิทยากร : นายคำ ตอนจักร

อายุ 71 ปี

อดีตมรรคนายกวัดเสด็จ

นายคำ ตอนจักร วาญเจ็ดสิบเอ็ดปี
 บานยูนานตอน มชี่ คำบนนาจักร อำเภอมะเข็ญ
 จังวัดแพะ ปอเพาแม่เพาเกาะเป็นคนบานตอน
 ปอหะขอเลาประวัติดานตอน
 คนเพาคนแก่งหลายเลาว่า พระพุทธเจ้า
 มาสันเพน แต่คำลาบอมไผ่เขียน
 ไว่ไท่ไหน หะแนกะบอแนบอฮัก คำทาง
 เหนยเฮาน สันเพวากันเคาตอน บานกะ
 เลยโคจวาวานตอน นอกจากนยังมี
 ทอตอน และเหมียงตอน ลูกจากบานป่าแก่ง
 พานมาบานแต่ พานมาบานตอน ปอแม่เลามา
 สิบ ๆ ก็มาว่าจจะน คนบานตอนเป็นคน
 เมียงแพะแต่ บอใจคนล่อ คนลาว
 อะหยังที่ไหนด วัคบานตอนจวาวักสะเคก
 เหมพพานมนฮางกัน คนบอมนกกเตย
 แลวทักกะมกมนกคน มนญกคน เวลา
 บัวคไม่บัวควักนาจักร ไปบัวคบน
 เป้นๆเป็นพะบน คอมาเป็นวามนกกคน
 เป้นมาฮาวักสะเคก ตอนฮางมาเพว
 กันหะกอน เพวแหวแลวจะทักกะ
 มาแปงโฮงนิก ๆ นอย ๆ ยู กะมเจ้านาย

นายคำ ตอนจักร วาญเจ็ดสิบเอ็ดปี
 บานยูนานตอน หมูสี่ คำบนนาจักร อำเภอมะเข็ญ
 จังวัดแพะ คายายักเป็นคนบานตอน
 พอจะขอเลาประวัติดานตอน
 คนเขากันแก่งหลายเลาว่า พระพุทธเจ้า
 มาสันเพลทิน แต่คำราไม่มีใครเขียน
 ไว่ไท่ไหน จะแนหรือไมแนไมรู้ใด คำทาง
 เหนยเฮาน ฉั้นเพลวากันชาวตอน บานก
 เลยโคจวาวานตอน นอกจากนยังมี
 ทอตอน และเหมียงตอน ไหลจากบานป่าแก่ง
 ผานมาบานแต่ ผานมาบานตอน พอแม่เลามา
 สิบ ๆ ก็มาว่าอย่างนี้ คนบานตอน เป็นคน
 เมียงแพะแต่ ไม่ใช่คนล่อ คนลาว
 อะไรที่ไหนด วัคบานตอนจวาวักเสด็จ
 เหมพพานมนฮางกัน คนไม่มีมากหรือ
 แลวทักกะมกคนมากจน มันยักเยี้ยกัน เวลา
 บวชไปบวชที่วัดนาจักร ไปบวชโนน
 เป้นพระเป็นสงฆ์โนน คอมาทนามันคับแคบ
 ทามาสร้างวัดเสด็จ ตอนสร้างมาถาง
 กันเสียกอน ถางป่าแลวทักกะ
 มาปลูกศาลาเล็ก ๆ นอย ๆ อยู่ กะมเจ้านาย

๖
ตากหมอก, บ้าน

วิทยากร : นายวัลลภ ธรรมเมือง อายุ 34 ปี

๖ ๖
พoca

นายวันลบ ทำเมียง อายุสามสิบสี่ปี
เกิดที่บ้านตากหมอกนี้ เป็นลูกของแม่ใหญ่
กะยู่ในตากหมอกนี้ แม่ใหญ่เป็นลูก
ของปอนอวังหลอ สืบเจียสืบสายมาจาก
พ่อใหญ่มอย พ่อใหญ่มอยยู่
เป็นเวลานานแล้ว พ่อใหญ่มอยไก่อเล้า
ผมฟังว่า บอเลเวนนมนามตกลงมาจากผา
แล้วกะมีไอนามกินมา เลียกตากหมอก
หมอกกะหมายถึงไอนาม กะเลีย
ไก่อวานามตกตากหมอก บ้านกะจื่อวา
บ้านตากหมอก มีอยู่เพียงแปดหลังคาเรือน
คนยู่กับหมเจก คำบับปาดัง มีอาชีพ
เก็บเมียง ปูกเมียง อะหยังมุนี.

นายวัลลภ ธรรมเมือง อายุสามสิบสี่ปี
เกิดที่บ้านตากหมอกนี้เอง เป็นลูกของแม่อน
กะยู่ในตากหมอกนี้ แม่ใหญ่เป็นลูก
ของพอนอวังหลอ สืบเชื้อสายมาจาก
พ่อใหญ่มอย พ่อใหญ่มอยยู่
เป็นเวลานานแล้ว พ่อใหญ่มอยไก่อเล้า
ผมฟังว่า บริเวณแม่น้ำตกลงมาจากผา
แล้วกะมีไอน้ำขึ้นมา เรียกตากหมอก
หมอกกะหมายถึงไอน้ำ กะเลีย
ไก่อวาน้ำตกตากหมอก บ้านกะจื่อวา
บ้านตากหมอก มีอยู่เพียงแปดหลังคาเรือน
คนยู่กับหมเจก คำบับปาดัง มีอาชีพ
เก็บเมียง ปูกเมียง อะไรพวกนี้.

แต่, บาน

วิทยากร : นายชั้น เพียรพาก อายุ 74 ปี

อดีตมรรคนายก

พ่อใหญ่ชั้น เพียรพาก อายุเจ็ดสิบสี่ปี
 ได้รับฟังเรื่องราวจากยาย และแม่อะเลาให้
 ฟังซ้ำซาก ยืมนานแต่ มุ่ง ท้ายนาจกร
 อำเภอมะนังแป จังวัดแป แม่ของพ่อใหญ่ชั้น
 ก็เป็นคนบ้านแต่ ปอเทพาแม่เทากะเป็นคนบ้านแต่
 ปอเทพาเป็นเกยไคยบุดเป็นแสนลาค
 แม่เทากะเลาประวัติกานแทนฮอฝงมัน ๆ
 เติมทอนทาวนานนเป็นจาวนานนาแมว
 ยเล็กกว่านี้เคาไปนอย
 ทินกะมันโก เป็นเพราะว่าตังบ้าน
 นาแวนน เติมมันเป็นป่า ปามันคัมแมว
 มีศตปาลาตุงนิก แลวกะมันนา เขากะเลย
 ใจจาวนานนาแมว แต่บ้านนาแมวโยกนอม
 เพราะปลูกกลางพองกะเลยมาจันคิ
 ฮัมแต่หลวง กะเลยตุงคนมา ตุงคนมากน
 มายูปะกะกันแต่หลวง เกิดเป็นมานกวงกิน ๆ
 เลย ๆ เลยใจจอนามบ้านเปิ่นนาเป็น
 บ้านแต่ แต่เป็นเคียนกันนามเคานาณนะ
 คาย ๆ ยิงกบฝาย แคววบอใจของถาวร
 เหนามออกโคมค แคววบอใจเพี้ยนฝาย
 อย่างฝายนั้น เป็นของถาวร ฝายกะกันนาม

พ่อใหญ่ชั้น เพียรพาก อายุเจ็ดสิบสี่ปี
 ได้รับฟังเรื่องราวจากยาย และแม่อะเลาให้
 ฟังซ้ำซาก ยืมนานแต่ มุ่ง ท้ายนาจกร
 อำเภอมะนังแป จังวัดแป แม่ของพ่อใหญ่ชั้น
 ก็เป็นคนบ้านแต่ ตายายก็เป็นคนบ้านแต่
 ตาทานเคยไครับยศเป็นแสนราษฎร
 ยายไคเลาประวัติกานแตให้ฟังนอย ๆ
 เติมทอนแรกชาวนานนเป็นชาวนานนาแมว
 ยเล็กกว่านี้เคาไปนอย
 ทินกะมันโก เป็นเพราะว่าตังบ้าน
 นาแวนน เติมมันเป็นป่า ปามันคัมแมว
 มีศตปาลาอะไรมาก แลวกะมันนา เขากะเลย
 ใจจาวนานนาแมว แต่บ้านนาแมวอยู่ไกลน้า
 เพราะปลูกยาก บางคนก็เลยมาเผานาที่
 ริมเตาใหญ่ ก็เลยยกขมา ยกขมากัน
 มาอยู่รวมกันที่เตาใหญ่ เกิดเป็นมานกวงกิน ๆ
 เรือย ๆ เลยใจจอนามบ้านเปิ่นนาเป็น
 บ้านแต่ แต่เป็นเคียนกันน้ำชานานนแหละ
 คาย ๆ อย่างกบฝาย แคววบอใจของถาวร
 เหนามออกโคมค แคววบอใจเพี้ยนฝาย
 อย่างฝายนั้น เป็นของถาวร ฝายกะกันน้ำ

ไร่เหมือนกัน แรกกันนามเค้านาเหมือนกัน
 แต่เวลาบอทองกานกะเทออกไปไม่ได้ แต่หลวง
 ฉะเพาะลำเหมียงนกวังในลาวฮ่าฮกเม็ค
 เหมียงมันกว้างใหญ่อยู่ก่อน คนบ้านแต่ประกอบ
 อาชีพทำนา ทำสวนเมียง ยืนคอย เก็บได้
 ทำฮ้อฮก เอามาอัด เอามาน้ำ ชายที่บ้าน
 สะพานของบ้านแต่ สะพานพอใหญ่เป็นละออน
 มันกะน้อยเหลือกวาน คาย ๆ กับบ้านเมียง
 มันบอโคจะเล็น เนียงจากเค้านามบอโค
 เป้นัว คินบ้างทักะหนีไปพอง บ้างที่บาน
 กะกว้างออกมา ต่อมากะปากัญญาออกมา
 ยูนอกมด ไคฮ้อทไคทนาจากเจ้านายทาง
 ในเวียง เป้นกะชายฮ้อ เฮากะเลเฆมาแบ่ง
 มาปันกัน มาแบ่งเฮียนยูนอกมด เกิดเป้น
 บ้านเป้นจ่องใหญ่ตามหมาเคียว.

ไร่เหมือนกัน แรกกันน้ำเขานาเหมือนกัน
 แต่เวลาบอทองการกะเทออกไปหมดได้ แต่ใหญ่
 เฉเพาะลำเหมียงนกว้างประมาณหาหกเมตร
 เหมียงมันกว้างใหญ่อยู่ก่อน คนบ้านแต่ประกอบ
 อาชีพทำนา ทำสวนเมียงอยืนคอย เก็บได้
 ทำให้ฮัก เอามาอัดเอามาอัดให้แน่น ชายที่บ้าน
 สะพานของบ้านแต่ สมัยพอใหญ่เป็นเค็ก
 มันกะเล็กมากกว่าน คาย ๆ กับบ้านเมือง
 มันไมโครเจริญ เนื่องจากขาน้ำไมเค็ก
 เป้นโรค คนบางที่กินไปบาง บางที่บาน
 กะกว้างออกมา ต่อมากะปากัญญาออกมา
 ยูนอกมด ไคฮ้อทไคทนาจากเจ้านายทาง
 ในเมือง ทานักชายให้ เรากะเลเฆมาแบ่ง
 มาปันกัน มาปลุกบ้านอยูนอกมด เกิดเป้น
 บ้านของใหญ่จนทุกวันนี้.

ทาขวัญ, บาน
ทุ่งคอม, บาน¹

วิทยากร : นายอน วงศ์ชู

อายุ 89 ปี

อดีตสารวัตรกำนันตำบลทาขาว

ป่อจัว ป่ออน วงศ์ อำนุไคแม่คิมเกาปี
เกิดที่บ้านทาขาว หล่อมาเคียวน เขาของวา
บานตาขวนหมึง ตำบลทาขาว อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่ ป่อเกยเป็นสารวัตรกำนัน
อยู่สามสิบกว่าปี มีความสนใจประวัติท้องถิ่น
เพราะต้องเล่าให้เจ้านายฟังเสมอ เวลาทำมา
ราชการ ได้รับฟัง ชักถามประวัติเก่าแก่จากพ่อ
แม่ และจำไคย หยะเลอฮอพง เป็นเลอฮอพงว่า
เมื่อยประมาณร้อยปีมาแล้ว อันนั้นเอาจากอายุ
คนรุ่นแรก ๆ ที่เป็นคนกัน ส่วนมากหยะมา
จากในเวียง เช่นป่อหนานใจ แม่เตา ทะนุชชัย
มาจากบ้านสี่ล้อ แม่ดวง แม่เทาสม มาจาก
บ้านพระนอน ป่อจา แม่มน มาจากบ้าน
เหมียงคา มาจากบ้านสันกลางนาคชุก กอ
พะญาสัท แม่หอม พะญาใจ แม่เฮียน
พะญาญก แม่แปง ป่อนวน แม่ป
ป่อตะมา แม่แห และต่อมาพะญาญก ป่อนวน
ป่อตะมา สามคนหลังนี้ละ ที่ป่าเจ้าหลวง
วิลัยะ เทพะวัง ออกจากเมืองแพร่ ตอน

พ่อจัว พ่ออน วงศ์ อายุไคแม่คิมเกาปี
เกิดที่บ้านทาขาว หล่อมาเคียวน เขาเรียกว่า
บานทาขวัญหมึง ตำบลทาขาว อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่ พ่อเกยเป็นสารวัตรกำนัน
อยู่สามสิบกว่าปี มีความสนใจประวัติท้องถิ่น
เพราะต้องเล่าให้เจ้านายฟังเสมอ เวลาทำมา
ราชการ ได้รับฟัง ชักถามประวัติเก่าแก่จากพ่อ
แม่ และจำไคย หยะเลอฮอพง ทานเลาให้ฟังว่า
เมื่อประมาณร้อยปีมาแล้ว อันนั้นเอาจากอายุ
ของคนรุ่นแรก ๆ ที่ทานมากัน ส่วนมากจะมา
จากในเวียง เช่นพ่อหนานใจ แม่เตา ทนุชชัย
มาจากบ้านสี่ล้อ แม่ดวง แม่เทาสม มาจาก
บ้านพระนอน พ่อจา แม่มน มาจากบ้าน
เหมียงคา มาจากบ้านสันกลางนาคชุก คือ
พญาศรีวิ แม่หอม พญาใจ แม่เฮียน
พญาญก แม่แปง พ่อนวล แม่ป
พ่อตะมา แม่แห และต่อมาพญาญก พ่อนวล
พ่อตะมา สามคนหลังนี้ละที่ป่าเจ้าหลวง
วิลัยะ เทพวงค์ ออกจากเมืองแพร่ตอน

¹อยู่ในตำบลทาขาว.

เงี้ยวป่น ปี่ พ.ศ.สองพันสี่ร้อยสี่สิบห้า
 นอกจากยายลูกในเวียงมาแล้ว ยังมีแถมพวกนาง
 มาจากบ้านมหาโพธิ ตำบลป่าเมต อำเภอมือง
 จังหวัดแพร่ คือ พ่อเซาฮู พ่อวง แม่คาง
 พ่อเซาฮู เป็นพ่อของพ่อวง พ่อวงเป็นพ่อ
 ของพ่ออนคนเล่าน

มาทอนนั้นเป็นเล้าวามาจับจองที่ไร่นา
 บอลิเว่นเป็นป่าไฟ ป่าสัก ยู่ใกล้สนาม
 เมาะเป็นที่ทำมาหากิน แบ่งไฮแบ่งนาได้
 กะเลฆาแบ่งบ้านแบ่งของยุแตะเพาะว่า
 มาจากหลายสาย หลายครอบครัว ลูกหลาน
 เลยแพร่แล้ว หมายเคียนมสร้อยสามสิบเกา
 คิวเฮียน มกเฆะมานสองพันกววคน
 ประกอบอาชีพ ฐานะ ฐานะ ฐานะ ฐานะ
 นามบ้านวามานตาคาม เป็นเพาะบอลิเว่น
 นเป็นเคียนนามที่สำคัในบอลิเว่นมานถ้วน
 และคนบ้านตากามนเป็น "คนโง่ง" หมายถึง
 คนใจของเจ้าหลวง บางคนก็เป็น "คนมอ"
 ต้องไปอยู่เวรทุกเจ็ดวัน คำนเลยเป็นศาสำคน
 จาวบ้านกะเลยโง่งจอบานวามานตาคาม
 ตอนสมัยกำนันสมเป็นกำนันบ้านตากาม
 เปียนเป็นบ้านตากวน เพาะหันวามานตาคาม
 มุหน่งน ยูกาง และฮือเป็นสิริมงคล
 ตอนามบ้านควย หมายเคียนนามบ้านกะเลย
 จอวามานตากวน มุหน่ง กำนันตากาม

เงี้ยวป่น ปี่ พ.ศ.สองพันสี่ร้อยสี่สิบห้า
 นอกจากยายลูกในเวียงมาแล้ว ยังมีอีกพวกหนึ่ง
 มาจากบ้านมหาโพธิ ตำบลป่าเมต อำเภอมือง
 จังหวัดแพร่ คือ พ่อเซาฮู พ่อวง แม่คาง
 พ่อเซาฮู เป็นพ่อของพ่อวง พ่อวงเป็นพ่อ
 ของพ่ออนคนเล่าน

มาทอนแรกนั้นทานเล้าวามาจับจองที่ไร่นา
 บริเวณนั้นเป็นป่าไฟ ป่าสัก อยู่ใกล้สนาม
 เหมาะเป็นที่ทำมาหากิน ทำเป็นไร่นาเป็นนาได้
 ก็เลฆาทำเป็นบ้านเป็นช่องอยู่จริงเพราะว่า
 มาจากหลายสาย หลายครอบครัว ลูกหลาน
 เลยแพร่รวดเร็ว มาเคียนมสร้อยสามสิบเกา
 ครอบครัว มีคนประมาณสองพันกววคน
 ประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ ค้าขาย ที่ใดขอ
 นามบ้านวามานตาคาม เป็นเพาะบริเวณ
 นเป็นที่ขามน้ำที่สำคัญในบริเวณหมู่บ้านถ้วน
 และคนบ้านตากามนเป็น "คนโง่ง" หมายถึง
 คนใจของเจ้าหลวง บางคนก็เป็น "คนมอ"
 ต้องไปอยู่เวรทุกเจ็ดวัน ทานเลยเป็นศาสำคัญ
 ชาวบ้านกะเลยโง่งจอบานวามานตาคาม
 ตอนสมัยกำนันสมเป็นกำนันบ้านตากาม
 เปี้ยนเป็นบ้านตากวน เพราะเห็นวามานตาคาม
 มุหน่งน อยู่กลาง และให้เป็นสิริมงคล
 ตอนามบ้านควย มาเคียนนามบ้านกะเลย
 จอวามานตากวน มุหน่ง กำนันตากาม

พหุชาดก

วิทยากร : นายแก้ว คาวคิงส์ อายุ 60 ปี

กำนันตำบลพหุชาดก

ผม นายแก้ว คาวคิงส์ อายุหกสิบปี เกิดที่
บ้านไผ่ล้อม ตำบลพหุชาดก อำเภอเมืองแพร่
 จังหวัดแพร่ เกษเป็นทหาร ตอนสงครามโลก
 ครึ่งหนึ่ง มาเกษเป็นกำนันตำบลพหุชาดก
 อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นมาแล้วสิบหกปี
 พอจะเล่าจะพหุถึงตำบลพหุชาดกได้
 ตำบลพหุชาดกมีสามหมู่บ้าน หมู่หนึ่งชื่อ
 บ้านพหุชาดกกับบ้านทุ่งคอม แต่ลากระดาน
 สองวาบ้านพหุชาดกอย่างเดียว หมู่สองคือ
 บ้านไผ่ล้อม หมู่สามคือบ้านพหุชาดกนั้นหาราม
 หมู่หนึ่งกับหมู่สองอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำยม
 หมู่สามอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำยม ที่โคจั่ว
 บ้านพหุชาดก ก็เพราะว่าทั้งสามหมู่บ้านนี้ มี
 ชาไปขามมา สมัยก่อน ๆ หมู่บ้านแถวนี้
 เชนบ้านวังหงษ์ บ้านยาว เชนบ้านน้ำลึก
 วังหลวง เวลาคะขามไปเวียง มาขาม
 ตามน.

ผม นายแก้ว คาวคิงส์ อายุหกสิบปี เกิดที่
 บ้านไผ่ล้อม ตำบลพหุชาดก อำเภอเมืองแพร่
 จังหวัดแพร่ เกษเป็นทหาร ตอนสงครามโลก
 ครึ่งหนึ่ง มาเกษเป็นกำนันตำบลพหุชาดก
 อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นมาแล้วสิบหกปี
 พอจะเล่าจะพหุถึงตำบลพหุชาดกได้
 ตำบลพหุชาดกมีสามหมู่บ้าน หมู่หนึ่งชื่อ
 บ้านพหุชาดกกับบ้านทุ่งคอม แต่ลากระดาน
 เรียกว่าบ้านพหุชาดกอย่างเดียว หมู่สองคือ
 บ้านไผ่ล้อม หมู่สามคือบ้านพหุชาดกนั้นหาราม
 หมู่หนึ่งกับหมู่สองอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำยม
 หมู่สามอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำยม ที่โคจั่ว
 บ้านพหุชาดก ก็เพราะว่าทั้งสามหมู่บ้านนี้ มี
 ชาไปขามมา สมัยก่อน ๆ หมู่บ้านแถวนี้
 เชนบ้านวังหงษ์ บ้านยาว เชนบ้านน้ำลึก
 วังหลวง เวลาคะขามไปเวียง มาขาม
 ตามน.

ทาชามันนันทาราม, บ้าน

วิทยากร : นายมัน ธิงสา

อายุ 63 ปี

อดีตผู้ใหญ่บ้านทาชามันนันทาราม

พ่อมัน ธิงสา อายุได้หกสิบสามปี เกิด
ที่บ้านทาชามันนันทาราม หมู่สาม ตำบลทาชาม
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เคยเป็นผู้ใหญ่บ้าน
เมื่อ พ.ศ.สองพันสี่ร้อยเก้าสิบเอ็ด ลาออกเมื่อ
พ.ศ.สองพันห้าร้อยเจ็ด รวมเป็นผู้ใหญ่บ้าน
ได้สิบหกปี มีความสนใจเรื่องประวัติบ้าน
อาณาเขตของบ้าน ได้สอบถามคนเฒ่าคนแก่อยู่
เลย ๆ แทะกะบอได้ประวัติที่นั่น เพาะเป็น
ตายไปหมดแล้ว ฮั่วเตวาทะเดิมมีคามาอยู่แรก ๆ
เป็นคนบ้านเปี้ยว บ้านทุ่งอวน ตำบลนาจักร คนใน
เวียงกะมีพอง มาอยู่คอกกับฝั่งซ้ายของแม่น้ำยม
เพาะเห็นว่าเป็นที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับทำไร่
ทำสวนครัว และเป็นทาชามนำไปวังหง
ทุ่งแขว วังหลวง ทางเมืองสองขามพันหมก
มาอยู่กันพันกกงวะคี เพาะที่มากมาอยู่ชากลาย
เป็นหมู่บ้าน ได้ชื่อบ้านว่าบ้านทาชามเก่า ตอน
หลัง ๆ มีคนจากกาของ เขมียงมอมาอยู่ เอา
พมาเฮะ พอยกันเม้น ๆ เค้า โคนนามทวม
มัน ๆ ปากันญายทนามคนมาก ๆ วิกกะ
ญายมาสองเคยแล้ว จนมาจนถึงตำบล
พมาเคียววัน แดจอบานกงใจอย่างเดิม

พ่อมัน ธิงสา อายุได้หกสิบสามปี เกิด
ที่บ้านทาชามันนันทาราม หมู่สาม ตำบลทาชาม
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เคยเป็นผู้ใหญ่บ้าน
เมื่อ พ.ศ.สองพันสี่ร้อยเก้าสิบเอ็ด ลาออกเมื่อ
พ.ศ.สองพันห้าร้อยเจ็ด รวมเป็นผู้ใหญ่บ้าน
ได้สิบหกปี มีความสนใจเรื่องประวัติบ้าน
อาณาเขตของบ้าน ได้สอบถามคนเฒ่าคนแก่อยู่
เรื่อย ๆ แทะกะบอได้ประวัติละเอียดขึ้น เพราะหา
ตายไปหมดแล้ว รูเตวาทะเดิมมีคามาอยู่แรก ๆ
เป็นคนบ้านเปี้ยว บ้านทุ่งอวน ตำบลนาจักร คนใน
เวียงกะมีพอง มาอยู่คอกกับฝั่งซ้ายของแม่น้ำยม
เพาะเห็นว่าเป็นที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับทำไร่
ทำสวนครัว และเป็นทาชามนำไปวังหง
ทุ่งแขว วังหลวง ทางเมืองสองขามพันหมก
มาอยู่กันพันกกงวะคี เพาะที่มากมาอยู่ชากลาย
เป็นหมู่บ้าน ได้ชื่อบ้านว่าบ้านทาชามเก่า ตอน
หลัง ๆ มีคนจากกาของ เขมียงมอมาอยู่ เอา
ถวระ พอยกันเม้น ๆ เขา โคนนำทวม
บอย ๆ พากันญายทนามมาเรื่อย ๆ วิก
ยาพมาสองครั้งแล้ว จนมาจนถึงตำบล
ปัจจุบันนี้ แดจอบานกงใจอย่างเดิม

คือนานตากามเกา

ในปีสองพันสี่ร้อยเก้าสิบแปด ตอนพอ
เป็นผีโหลยบาน เห็นว่าจอบานตากามเกา
บอเมาะสม ถึกเป็นจ้อใหม่ไต่ปลากบฏเจ้า
และคะณะกำมะกานวด ตกลงกันว่าเอาจอ
ของทูลเจ้านา ซึ่งเป็นคนกษัตริย์วงศ์ กงไถ่
เป็นวัดเล็กสมนามบ้น และวัดไถ่ยายมาเลย ๆ
เลยใช้จ้อวาวตากามนันทาลาม บานกะเบี่ยน
จากบานตากามเกามาเป็นบานตากามนันทาลาม
หรือเป็นพาส่ากลางว่า "บานทาขามนันทาลาม"
บานตากามนันทาลามนี้ทั้งหมด
สองร้อยสามสิบหลังคาเรือน มีคนพันกว่าคน
ประกอบอาชีพทำไร่ทำนา.

คือนานทาขามเกา

ในปีสองพันสี่ร้อยเก้าสิบแปด ตอนพอ
เป็นผีโหลยบาน เห็นว่าจอบานทาขามเกา
ไม่เหมาะจะสม ถึกเป็นจ้อใหม่ไต่ปลากบฏเจ้า
และคะณะกรรมการวัด ตกลงกันว่า เอาจอ
ของหลวงลุงนันทา ซึ่งเป็นคนคิดสร้างวัด ตั้งแต่
เป็นวัดแรกริมแม่น้ำโนน และวัดไถ่ยายมาเรื่อย ๆ
เลยใช้จ้อวาววัดทาขามนันทาราม บานก็เปลี่ยน
จากบานทาขามเกามาเป็นบานทาขามนันทาราม
หรือเป็นพาส่ากลางว่า "บานทาขามนันทาราม"
บานทาขามนันทารามนี้ทั้งหมด
สองร้อยสามสิบหลังคาเรือน มีคนพันกว่าคน
ประกอบอาชีพทำไร่ทำนา.

ทุ่ง, บาน

วิทยากร : นายหลง ยอดคิ่ง

อายุ 63 ปี

พอค

ผมจำว่านายหลง ยอดคิ่ง อาศัยอยู่กับ
สามปี เป็นคนเกิดบ้านทุ่ง ตำบลในเวียง
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มาเรียนที่
กาชาดที่บ้านทุ่งนี้ ผมสนใจเรื่องลาวเกี่ยว
กับประวัติเกาะแก่งและของพม่าเกาะทั้งหลาย
ตอนเป็นเด็กได้ถามจากคนเฒ่าคนแก่
ที่เจ้าในวัดพอง มาเรียนที่มหาวิทยาลัย
มักหะเลาเรียนหนังสืออยู่หลายปี เอาไว้
สืบต่อไปหาพม่า

วันก่อนที่ผมหะเลาเรียนประวัติความ
เป็นมาของบ้านทุ่งนั้น ก็ได้รวบรวมจากคำเล่า
ของคนเฒ่าคนแก่ว่าผมพอง ลุนลาวลาว
เกี่ยวกันพอง มีพ่อข้างออง หรือ
นายกุศล ปัญญาบาลย์ เป็นเสกดี เป็นคน
ใจบุญ อาศัยอยู่กับสามแล้ว พ่อค้า แพนทอง
อาศัยอยู่กับสามปี แม่แก้ว เกศทัตพิม
อาศัยอยู่กับสามปี และพ่อ ขุนคำ อาศัยกับ
ฮกซิมฮกซิม สละหลบแล้วจะไคว

เทศบ้านแถวบ่อลเวนนีไจจัวว่า บ้านทุ่ง
หลอบบ้านทุ่ง เพราะแต่แรกสมัยก่อนหะมี
บ้านมีเรือนมาตั้งอยู่เป็นตึกตึกนาของ

ผมชื่อว่า นายหลง ยอดคิ่ง อายุหกสิบ
สามปี เป็นคนเกิดบ้านทุ่ง ตำบลในเวียง
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มาเรียนที่
กาชาดที่บ้านทุ่งนี้ ผมสนใจเรื่องลาวเกี่ยว
กับประวัติเกาะแก่งและของโบราณทั้งหลาย
ตอนเป็นเด็กได้ถามจากคนเฒ่าคนแก่
พระในวัดบาง มาเรียนที่มหาวิทยาลัย
มักหะเลาเรียนหนังสืออยู่หลายปี เอาไว้
สืบต่อไปหาพม่า

วันก่อนที่ผมจะรวบรวมเลาเรื่องประวัติความ
เป็นมาของบ้านทุ่งนั้น ก็ได้รวบรวมจากคำเล่า
ของคนเฒ่าคนแก่ว่าผมพอง ลุนลาวลาว
เกี่ยวกันบาง มีพ่อข้างออง หรือ
นายกุศล ปัญญาบาลย์ เป็นเศรษฐี เป็นคน
ใจบุญ อาศัยอยู่กับสามแล้ว พ่อค้า แพนทอง
อาศัยอยู่กับสามปี แม่แก้ว เกศทัตพิม
อาศัยอยู่กับสามปี และพ่อ ขุนคำ อาศัยกับ
ฮกซิมฮกซิม สละหลบแล้วจะไคว

เทศบ้านแถวบ่อลเวนนีไจจัวว่า "บ้านทุ่ง"
หรือบ้านทุ่ง เพราะแต่แรกสมัยก่อนจะมี
บ้านมีเรือนมาตั้งอยู่เป็นตึกตึกนาของ

เจ้านายทางโนนเวียง หมายถึงในกำแพงเมือง
ทั้งนั้น ตอนผมเป็นละคอน กระจุกทนทนย เมย
มีบ้านคนมาตั้งคน เป็นเลยของกันวามานทง
ตามลักษณะเดิม

บ้านทงนี้ ตะกอนมามีลักษณะเป็นบ้าน
นอกเวียง เพราะวายุวนอกกำแพงเมือง
ไปมาหากันกับคนในเวียงยาก คนบ้านทง
บอไปแหวในเวียง คนในเวียงบอไปแหว
บ้านทง กระทบทนทางนากางปะสาคไป
หลมเปียงเก้งซาน คนที่ไปมาอยู่บ้านทง
ตอนแรก ๆ นั้น มีหลายพวกหลายเผ่า จ้าวทาง
จากมณฑล โดยจะเพาะเงี้ยวหรือไทใหญ่
ปอปางของล้ากับควมฮอพงว่า คนที่มาอยู่
ตอนแรก ๆ นั้นมี นายฮอย จักกา ปญามาลัย
ปอของปอฮางฮอง กับมูมโนงเป็นมาจากล้าปาง
มีากางวาทงป้าฮา แหวทาน หล่อสุโขทัย
พมาเคยวัน แฉมพวกหนึ่งเป็นเจ้านาย
เจียสายทางโนนเวียง ก็เป็นล้าลาว
มตงมนายทงเผ่ คอปอเจาเส่า แม่เจาญวงคำ
เจาญอมะหาใจบัว เจาญอมเมือง มาตอนแรก
มาอยู่กับโรกับนาเกบเกยวเค้า ต่อมาเห็นว่ามีคน
นักบอมากว เลยมาอยู่เป็นบ้านแต่ ๆ แฉมพวก
หนึ่งเป็นคนจีน มีเจกคค พะญากงคาค ป้าม
และป้าแดงจิง พวกนี้มากาชาย แฉมพวกนี้
เป็นพะมา หมองโพฮาน หมองโพหยัน พวกนี้

เจ้านายทางในเมือง หมายถึงในกำแพงเมือง
ทั้งนั้น ตอนผมเป็นเด็ก ก็ยังทนทนอย เมย
มีบ้านคนมาตั้งคน ท่านเลยเรียกกันวามานทง
ตามลักษณะเดิม

บ้านทงนี้ แต่เดิมมีลักษณะเป็นบ้าน
นอกเวียง เพราะวายุวนอกกำแพงเมือง
ไปมาหากันกับคนในเวียงยาก คนบ้านทง
ไม่ไปเที่ยวในเวียง คนในเวียงไม่ไปเที่ยว
บ้านทง กระทบทนทางทนาผน โคลน
คิกหลมเพียงกรังซาน คนที่ทามาอยู่บ้านทง
ตอนแรก ๆ นั้นมีหลายพวกหลายเผ่า ชาวทาง
ชาติมีมาก โดยจะเพาะเงี้ยวหรือไทใหญ่
พอสางของล้ากับควมให้พัว คนที่มาอยู่
ตอนแรก ๆ นั้นมี นายฮอยจักกา ปญามาลัย
พอของพอสางฮอง กับพมพินองทามาจากล้าปาง
มาคาวัวบรรทุกปลาธา แหวธานี หรือสุโขทัย
ปัจจุบันนี้ อีกพวกหนึ่งเป็นเจ้านาย
เจียสายทางโนนเวียงที่ทานร้าววย
มีพมมีนายทงนี้ คือพอเจาเส่า แม่เจาญวงคำ
เจาญอมะหาใจบัว เจาญอมเมือง มาตอนแรก
มาอยู่กับโรกับนาเกบเกยวขาว ต่อมาเห็นว่ามีคน
มากไม่มากแล้ว เลยมาอยู่เป็นบ้านแต่ ๆ อีกพวก
หนึ่งเป็นคนจีน มีเจกคค พญาคงคาค ป้าม
และป้าแดงจิง พวกนี้มากาชาย อีกพวกหนึ่ง
เป็นพะมา หมองโพฮาน หมองโพหยัน พวกนี้

มาเป็นค่าย ๆ กับข้าลาชะกานาไม่
พวกทองส้ม แต่จำไม่ได้ว่ามีใครบ้าง
บ้านทุ่งตังมาโคประมาณรอยสิบห้าปี
คิดเอาจากอายุของวัดตนรง หล่อทิวาบ้าน
สองก่นวาวักเงี้ยว คนตนคิดคือ นายฮอย
จักรา ปัญญาบาลย์ นั้นทักไว้ว่าสร้างเมื่อ
ปีสองพันสี่ร้อยเจ็ด คือร้อยสิบสองปีมาแล้ว
เป็นมาอยู่โคสองสามปีถึงคิดสร้างวัด ที่คนที่ใช่
สร้างวัด ขอควยเงินหกสิบรูป ตะกอนไขเงิน
รูป และตอนตั้งชื่อวัดโคเอาตนรงใหญ่
แถว ๆ หนาวัก มาเป็นสันยะลัก วัดกะเลยโค
จอวาวักตนรง

วัดบ้านทุ่งแฉวคณจอวาวักจยมกน
หล่อฟ้าสาทางว่า "วัดชัยมงคล" คับาวัง
วัดพระบาทเป็นคนคิดสร้างขึ้น สร้างมาโคสักไม่ถึง
ร้อยปี ประมาณแปดสิบปี ตอนแรกครบบาวัก
ใช้จอวาวักแฉวมกนเพาะตอนเพยวทาง
มีคนศุคเอาแฉวเมคฮอย ๆ มาฮอยเป็น แต่ต่อมา
เปลี่ยนเป็นวัดชัยมงคล เพาะตะกอนมาบอเลเวนน
เป็นคั้งจาง หมายถึงคัพักจางของเจ้าหลวง
ก่อนเคาเวียงหล่อออกเวียง หยะมาแฉวเอาเล็ก
เอาจยตน

วัดสองวัดกะมัยตามหนาเคียว วัดเงี้ยว
ป่อซางอองเป็นกะซางวิหานใหม่ ซางคนเคียว
เป็นเป็นชวณนิก เจ้าบ้านจวยพอง วัดจยมกน

มาเป็นคล้าย ๆ กับข้าราชการนาไม่
พวกทองส้ม แต่จำไม่ได้ว่ามีใครบ้าง
บ้านทุ่งตังมาโคประมาณรอยสิบห้าปี
คิดเอาจากอายุของวัดตนรง หรือทิวาบ้าน
เรียกกันวาวักเงี้ยว คนตนคิดคือ นายฮอย
จักรา ปัญญาบาลย์ นั้นทักไว้ว่าสร้างเมื่อ
ปีสองพันสี่ร้อยเจ็ด คือร้อยสิบสองปีมาแล้ว
หามาอยู่โคสองสามปีถึงคิดสร้างวัด ที่คนที่ใช่
สร้างวัด ขอควยเงินหกสิบรูป ตะกอนไขเงิน
รูป และตอนตั้งชื่อวัดโคเอาตนรงใหญ่
แถว ๆ หนาวัก มาเป็นสัญลักษณ์ วัดก็เลยโค
จอวาวักตนรง

วัดบ้านทุ่งอวกัดหนังชื่อวาวัก "ชัยมงคล"
หรือภาษากลางว่า "วัดชัยมงคล" ครบบาวัก
วัดพระบาทเป็นคนคิดสร้างขึ้น สร้างมาโคสักไม่ถึง
ร้อยปี ประมาณแปดสิบปี ตอนแรกครบบาวัก
ใช้ชื่อวาวักแฉวมกน เพราะตอนแฉวทาง
มีคนศุคเอาแฉวเมคเล็ก ๆ มาให้พาน แต่ต่อมา
เปลี่ยนเป็นวัดชัยมงคล เพราะแตกอนบรีเวนน
เป็นคัพักจาง หมายถึงคัพักจางของเจ้าหลวง
ก่อนเคาเวียงหรือออกเวียง จะมาแฉวเอาฤกษ
เอาชยตน

วัดสองวัดกะมัยจนบักนี้ วัดเงี้ยว
พอสางอองทานกสร้างวิหารใหม่ สร้างคนเคียว
ทานเป็นส่วนมาก ชาวบ้านชวยบาง วัดชัยมงคล

เป็นกะเลิมข้างวิหารใหม่โน้น ฟอสสองบัน
 ฮาลอฮิบเกา บอยหะแฉวหมาไก คนบ้านทงไป
 ทงสองวัด ฟอถึงวันสิ้นวันพระ วัชฌมกน
 ไช้ปากเจ้า วัชฌทงไช้ปากชวายนอยนง
 ทอนสะหมัยชักฮกฮิบเจกฮิบมีมาน
 กะมิกญามาจากบ้านหนอง บ้านแมค้ำมี
 บ้านเหมียงฮัก บ้านฮองขอ บ้านพระนอน คนจีน
 คนเงี้ยว กะแพมกนคน เจยสายเซากะญง
 เหลียยพองตามกาดคน
 หมาเคียน บ้านทงยูไนเซกเทกสะบ้าน
 ตำนโนเวียง อ่าเพอเมียง จังวัคแป เปน
 ตกลามขานจอง คนเกา ๆ แก ๆ บอไมมี ถึงมี
 กะโคโนกเคาไปแบ่งลานกา สุนกานกามค
 เปนแหล่งที่จะเล่นตักขงเมียงแป ฌมิกสาว
 ทงพาบนาโนสะหมัยกอน ๆ แพบบอออกเลย
 มีบ้านของคนเกาคนแกยบอกบ้าน พวกเงี้ยว
 ที่สะหมัยทอนฌมยง เปนละออนเมเปนลวย
 เหลือบอกคน อย่างทบอกนนะว่า โคโนซอก
 แลฉายไปยบ้านนอก ทายไปกะมพอง
 ตเลามานกะกงปอโคแนวทวงสาบฮอ
 ลูกหลานโคเอาไวเลาสืบ ๆ กันไปในวันข้างหน้า.

หานกัเริ่มสร้างวิหารโน้น ฟ.ศ.สองพัน
 หารอยสืบเกา ไบรูจะเสร็จเมื่อไร คนบ้านทงไป
 ทงสองวัด ฟอถึงวันที่สิ้นวันพระ วัชฌมกน
 ไช้ปากเจ้า วัชฌทงไช้ปากชวายนอยนง
 ทอนสมัยชักฮกฮิบเจกฮิบมีมาน
 กะมิกญามาจากบ้านหนอง บ้านแมค้ำมี
 บ้านเหมียงฮัก บ้านรองขอ บ้านพระนอน คนจีน
 คนเงี้ยว กะแพมมีมากชน เซอสายเซากะญง
 เหลืออยู่บางตามตลาดคน

ปัจจุบันนี้ บ้านทงอยู่ในเขตเทศบาล
 คำบลโนเวียง อ่าเพอเมียง จังวัคแพร์ เปน
 ตึกรามบ้านช่อง คนเกา ๆ แก ๆ ไมโครมี ถึงมี
 ก็ไคโนซอกที่เอาไปปลูกรานคาตุนยการคาหมค
 เปนแหล่งที่เจริญที่สุดของเมืองแพ ฌมิกภาพ
 ทงภาพนาโนสะหมัยกอน ๆ แพบไมออกเลย
 มีบ้านของคนเกาคนแกยอยู่ไมกบ้าน พวกเงี้ยว
 ที่สมัยทอนฌมยง เปนเคกมีเป็นรอย
 เหลือไมกคน อย่างทบอกนนแหละว่า โคโนซอก
 แลฉายไปอยู่บ้านนอก ทายไปก็มีบาง
 ที่เลามานักคงพอโคแนวทางสำหรับให้
 ลูกหลานโคเอาไวเลาสืบ ๆ กันไปในวันข้างหน้า.

ทุ่งกวาว, ตำบล

วิทยากร : นายหวัช ทุ่งกวาว อายุ 78 ปี

มรรคนายกวัดทุ่งกวาว

ตำบลทุ่งกวาวก็มีประวัติข่อยอย่างที่เล่ามาแล้ว
 กอบริเวณนี้ เดดก่อนมานั้นเป็นป่าทองกวาว
 หนาบานคอก มันปลูกแดง เตมทุ่งงาม คอมา
 บุกเบิกมาแผ้วไฮ แผ้วนา เกากวาวกะเลยเขียง
 ไป เหลือฮ้อหันเป็นนามบ้านบอกเกา แฉ่นอย
 ดาหะเขียงไ่มก ละฮอนลุนหลังบอไคหัน
 เกยกดหะปึกไวเพิ่มยกัน เสดงบอไค
 เล่มก่าเตย ตำบลทุ่งกวาวนี้เป็นตำบลไค
 เวียงศรีสุต แยกเกียบบอไควาชวนไหนเป็น
 ตำบลในเวียง ชวนไหนเป็นตำบลทุ่งกวาว เช่น
 มุขีบานใหม่ ชวนหนึ่งเป็นบานใหม่ตำบล
 ทุ่งกวาว ชวนหนึ่งเป็นตำบลในเวียง ตำบล
 ทุ่งกวาวนี้มีชมนาน ผากตางเผือกเป็นหมู่หนึ่ง
 บานทุ่งกวาวกับมุขีบานหัวตง ปากเซ
 บานใหม่ ลายละหนนตางปุ่นจะเป็นหมู่สอง
 บานนาแหลมไค มุสามบานนาแหลมเหียบ
 กานท่ามาหากิน ประกอบอาชีพของคน
 ตำบลทุ่งกวาวกะเพิ่มยกันเมียงแต่คือน ๆ
 คือ ญะไฮ ญะนา ญะสวนคว และป็น
 หมากันก เป็นวากันวป็นหมากันก ไผ่ขี้คิน
 บานนาแหลม บานทุ่งกวาวบอไค.

ตำบลทุ่งกวาวก็มีประวัติข่อยอย่างที่เล่ามาแล้ว
 กอบริเวณนี้ เดดก่อนมานั้นเป็นป่าทองกวาว
 หนาบานคอก มันสะพรังแดง เตมทุ่งสวยงาม คอมา
 บุกเบิกมาทำไรทำนา ตนทองกวาวก็เลยหมก
 ไป เหลือให้เห็นเป็นนามบ้านไมกกัน อีกหนอย
 คงจะหบกไป เค็กรุนหลังไมโกเห็น
 เคยคิกจะปลุกไวเหมือนกัน แถยังไมไค
 เริ่มสักที่ ตำบลทุ่งกวาวนี้เป็นตำบลที่ไกล
 เวียงที่สุด แยกเกียบไมไควาชวนไหนเป็น
 ตำบลในเวียง ส่วนไหนเป็นตำบลทุ่งกวาว เช่น
 มุขีบานใหม่ ส่วนหนึ่งเป็นบานใหม่ตำบล
 ทุ่งกวาว ส่วนหนึ่งเป็นตำบลในเวียง ตำบล
 ทุ่งกวาวนี้มีชมนาน ผากตางนิกเป็นหมู่หนึ่ง
 บานทุ่งกวาวกับมุขีบานหัวตง ปากเซ
 บานใหม่ ขางถนนทางโนนก็เป็นหมู่สอง
 บานนาแหลมไค หมู่สามบานนาแหลมเหียบ
 การทำมาหากิน ประกอบอาชีพของคน
 ตำบลทุ่งกวาวก็เพิ่มยกันเมียงแต่คือน ๆ
 คือ ทำไร ทำนา ทำสวนควัว และป็น
 อีฐ เขาว่ากันวป็นอีฐ ไกรสุคน
 บานนาแหลม บานทุ่งกวาวไมไค.

ทุ่งกวาว, บาน

วิทยากร : นายหวั่น ทุ่งกวาว

อายุ 73 ปี

มรรคนายกวักทุ่งกวาว

พ่อหนานหวั่น อายุเจ็ดสิบสามปี
เป็นอาจาวกขวาน บานโคจรวาบาน
ทุ่งกวาว เพราะบานแตกอนเมตทกวาวมาก
แตกมาเดียนไมโครมีแล้ว ตักไปมาก
ยังเหลืออยู่เล็ก ๆ น้อย ๆ ในบานในทุ่ง มี
ไขจอบานตามลักษณะว่าเป็นตงคมี
เกากวาวนาก เป็นบานตงกวาว แตหะข้าง
มาโคกปออยู่ ทางวัดกะโคพะยยามเซาะหา
ประวัติของวัด กบโค อยู่ตาวากขวานตงกวาว
นี้ชวณมากอบพะยบมาจากเวียงจันทน์ เสียงอุ
ของคณลุนกอน ๆ มากะเป็นลาว ตอมาคณลุนหลัง
นี้โคเป็นไทไป เพราะฟ้าสาโทกับฟ้าสาลาว
บอต่างกัน สำเนียงอันนะตต่างกัน เมมเคา
กะกายเป็นไทไปค ป่อของพ่อหวั่นนี้เป็น
อสนกนทงไทตงลาว แมหมอนของคุดาว
นี้ฆ่าธาย อเป็นลาวจิกเกง เสียงของลาว
หะดอน บางคณณน ๆ สะหมยปอญนอย ๆ นี้
เป็นปากวาว เวลาบานปะเทมตณ คณบาน
ตงกวาวมีอาธิบทำนาทำไร่ คณลุนเวียงจันทน์
มานัน กะทำหะมาบุกเบิกเอาแบ่งไร่ไคคินา
เป็นปากวาวฮือ กะบุกเบิกแบ่งเป็นไร่
ไคคินา เกากวาวทำหะเจียงญอนจะนี้เพง

พ่อหนานหวั่น อายุเจ็ดสิบสามปี
เป็นมรรคนายกวขวาน บานโคจรวาบาน
ทุ่งกวาว เพราะบานแตกอนเมตทกวาวมาก
แตกมาเดียนไมโครมีแล้ว ตักไปมาก
ยังเหลืออยู่เล็ก ๆ น้อย ๆ ในบานในทุ่ง มี
ไขจอบานตามลักษณะว่าเป็นตงคมี
คณตงกวาวมาก เป็นบานตงกวาว แตจะสร้าง
มาโคกปอไม่รู้ ทางวัดโคโคพะยยามเซาะหา
ประวัติของวัด ก็ไม่โค ไร่แควคณบานตงกวาว
นี้ชวณมากอบพะยบมาจากเวียงจันทน์ เสียงพล
ของคณลุนกอน ๆ มากะเป็นลาว ตอมาคณลุนหลัง
นี้กลายเป็นไทยไป เพราะภาษาไทยกับภาษาลาว
ไม่ต่างกัน สำเนียงเท่านั้นแหละที่ต่างกัน นานเข้า
ก็กลายเป็นไทยไปหมด พ่อของพ่อหวั่นเองทาน
พจนกันทั้งไทยทั้งลาว ทวคของหลวงอา
นียงแล้ว พจนเป็นลาวเกงมาก เสียงของลาว
จะอน บางคณนเนน ๆ สมัยพอยังเด็ก ๆ นี้
เป็นปากตงกวาว เวลาบานสะพริงเทมตณ คณบาน
ทุ่งกวาวมีอาธิบทำนาทำไร่ คณมาจากเวียงจันทน์
นัน ก็คงจะมาแควตงเอาทำไร่ไคคินา
ทานแมงปากตงกวาวให้ ก็แควตงทำเป็นไร่
ไร่ไคคินา คณตงกวาวคงจะพบคเพราะอยางน้าง

นอกจากตะไคร้ไธ้ระนา กะมีป็นหมาคั่นก
 พองสีกัณมา เจนปอเทาเมเทาเป็นมา
 ป็น บานเนมยประมานลอยเมคคิมกว
 หลงคาเฮยน ตอนเป็นอบพะยบจากเวียงจัน
 มานมาพอมกับลาวพวนของบานตงโง้ง.

นอกจากทำไร่ทำนากมีป็นอิฐ บาง
 สีกัณมา ตังแต่ปยาตาบายาหาณา
 ป็น บานเนมยประมานรอยแปคสีกวา
 ครอบครัว ตอนทานอพพจากเวียงจันพน
 มานัน มาพอมกับลาวพวนของบานตงโง้ง.

ทุ่งทอม, บ้าน¹

วิทยากร : นายหมื่น วัชรกร

อายุ 73 ปี

อดีตครู

นายหมื่น วัลลหะกอน อายุได้เจ็ดสิบสามปี
เคยเป็นครูประชาบาลมาเป็นเวลาล้านปี
พออายุถึงหกสิบปีก็ปลดเกษียณ
รับราชการบ้านบุญ บ้านทุ่งทอมตาม
คนเขาคนแกเล่าให้ฟังว่า มีแม่ประวัติด
กานกอน ว่าที่เป็นทั้งบ้านน้เตกอนเป็น
ป่าไม้ และมีทุ่งนาลอมลอม เขาเลยให้ชื่อว่า
บ้านทุ่งทอม

บ้านทุ่งทอมนี้เป็นเนินสูงชัน เป็นป่าไม้
หยาบทำเป็นนาไม่ได้ จึงมีคนแก่อัน
ถือปอหล่อ ปอสม ปอวัน ปอสม
ปากณาปากกะทอมเล็ก ๆ มุงหลังคาด้วยหญ้าคา
ปากหลาหลาหมากัน ทำไร่ทำสวนอยู่
พื้นกะมลูกหลานแพออกมา มีลูกมีหลาน
จนมีบ้านมีเรือนถึงเจ็ดสิบหลังคาเรือน
บ้านทุ่งทอมทั้งมานานสามร้อยกว่าปีแล้ว
พื้นละ เมียงในบ้านทุ่งทอมมีอาชีพหลายอย่าง
อย่างทึงกาชาย อย่างทึงสองกะทำ
ลาคะกาน อย่างทึงสามกะทำไร่นา.

นายหมื่น วัชรกร อายุได้เจ็ดสิบสามปี
เคยเป็นครูประชาบาลมาเป็นเวลาล้านปี
พออายุถึงหกสิบปีก็ปลดเกษียณ
รับราชการบ้านบุญ บ้านทุ่งทอมตาม
คนเขาคนแกเล่าให้ฟังว่า มีแม่ประวัติด
กานกอน ว่าที่เป็นทั้งบ้านน้เตกอนเป็น
ป่าไม้ และมีทุ่งนาลอมลอม เขาเลยให้ชื่อว่า
บ้านทุ่งทอม

บ้านทุ่งทอมนี้เป็นเนินสูงชัน เป็นป่าไม้
จะทำเป็นนาไม่ได้ จึงมีคนแก่อัน
คือ พอหล่อ พอสม พอวัน พอสม
พากันมาปลูกกระทอมเล็ก ๆ มุงด้วยหญ้าคา
พาลูกหลานมาอยู่กัน ทำไร่ทำสวนอยู่
พื้นกะมลูกหลานแพออกมา มีลูกมีหลาน
จนมีบ้านมีเรือนถึงเจ็ดสิบหลังคาเรือน
บ้านทุ่งทอมทั้งมานานสามร้อยกว่าปีแล้ว
พลเมืองในบ้านทุ่งทอมมีอาชีพหลายอย่าง
อย่างทึงกาชาย อย่างทึงสองกะทำ
ราชการ อย่างทึงสามกะทำไร่นา.

¹ อยู่ในคำวลีในเวียง.

ทุ่งน้ำใส, บาน

วิทยากร : นายเมืองใจ ทรินทรากุล

อายุ 80 ปี

อัคริกรูใหญ่

บ้านตงนามีใส ยมเจก กำบนเหมียงมอ
 อำเภอมือง จังหวักแป ตงมาบอเมนน
 บอเองทั้นทั้นญ แยกออกไปจากบ้านเหมียงมอ
 มสาม เพราะวา มบ้านมนี้ใหญ่มาก กาน
 ปกครองบอหวถึง ตักกันออกไปน เพียงแต่แบ่ง
 แยกออกเป็นมเจก กำนกลงไปว่า นละเนอ
 แบ่งเขตมสามกับมเจก ท้าเข้าหะไปทางบ้าน
 ตงโฮงฮ้างวาย มีถนนลาดยางผ่านหน้าบ้านเลย
 บ้านนกำลังพัฒนา ชาวบ้านชาวช่องกคอ
 คนเหมียงมอเป็นชนน

สาเหตุที่โคชอวามานตงนามีใส เพราะ
 กำบนัน ลือโลก กำนันคนก่อนที่ตายไป
 ตงจอฮอเพราะวา นานอกบ้านน พอไถพอ
 เพี้ยแลวกำเกียวนามกะใสแล้ว นามบอคุณ
 อย่างกินเค็นล็คไม้บะบอโคคุณ
 นวมเป่งามค้ไหลมาจากบ้านโป่ง บ้านถึมาลง.

บ้านทุ่งน้ำใส อยู่มเจก กำบลเหมียงมอ
 อำเภอมือง จังหวักแป ตงมาเมือไม่นานมานี้
 พอเองทั้นทั้นญ แยกออกไปจากบ้านเหมียงมอ
 มสาม เพราะวา มบ้านมนี้ใหญ่มาก การ
 ปกครองไมทั่วถึง ตักกันออกไปน เพียงแต่แบ่ง
 แยกออกเป็นมเจก กำนกลงไปว่า นละเน
 แบ่งเขตมสามกับมเจก ถ้าเราจะไปทางบ้าน
 ทุ่งโฮงฮ้างวาย มีถนนลาดยางผ่านหน้าบ้านเลย
 บ้านนกำลังพัฒนา ชาวบ้านชาวช่องกคอ
 คนเหมียงมอเป็นส่วนมาก

สาเหตุที่โคชอวามานทุ่งน้ำใส เพราะ
 กำนันัน ลือโลก กำนันคนก่อนที่ตายไป
 ตงจอฮอเพราะวา นานอกบ้านน พอไถพอ
 ครากแล้วเคียวเคียวน้ำก้ใสแล้ว นำไมขุน
 อย่างคนเงินผานไปน้ำก้ไมใครขุน เป็นเพราะคิ
 นำเป็นน้ำที่ไหลมาจากบ้านโป่ง บ้านถึมาลง.

พุทธม, บาน

วิพากกร : พระครูโฆสาสังฆกิจ อายุ 53 ปี

เจ้าอาวาสวัดพุทธม

อาตมาพบจ้าวพระครูโฆสาสังฆกิจ
อายุได้ห้าสิบสามปี เกิดที่บ้านวังเย็น เป็นหมู่หนึ่ง
ตำบลห้วยมา อำเภอมืองแพ จังหวัดแพร่
บวชเป็นเณร เมื่อปี พ.ศ. สองพันสี่ร้อยเจ็ด
สิบเก้า บวชเป็นพระเมื่อปี พ.ศ. สองพันสี่ร้อย
แปดสิบหก อาตมาสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับ
ท้องถิ่น และครั้งหนึ่งตอนทำประวัติ
ได้ถามจากคนเฒ่าคนแก่ มาเกี่ยวบางคนเป็น
ก็ตายไปแล้ว คนที่ยังมีชีวิตอยู่ก็
ป้อใหญ่ทอง ชุมพื่อน เป็นนงยูม ๆ
อาตมาถามว่า อาตมาเป็นได้แก่ใครแล้ว
มามานพุทธมมท น ทาหะวากน
แต่ ๆ แล้วมีสองมามาน คือวังเย็นกับพุทธม
มามานทิศะวันตกจ้าวมามานวังเย็น ตั้งอยู่บน
ฝั่งขวาของแม่น้ำหลาย ป้อใหญ่ทองเป็นบอกว่า
กมมายทนนเป็นคนบานเปียว หลอบาน
คตบค แทหะยมมากปักบอฮ เทศโคจ้าว
มามานวังเย็น เพราะนามแมลายบอเลเวนเป็น
วังเล็ก นามเย็นชะหนาคกนคตลงเสนบอโค
เลยโคจ้าวมามานวังเย็น แทหะยมมมมมมา
กายเป็นนามคน ๆ ทาหะกา

อาตมาพบจ้าวพระครูโฆสาสังฆกิจ
อายุได้ห้าสิบสามปี เกิดที่บ้านวังเย็น เป็นหมู่หนึ่ง
ตำบลห้วยมา อำเภอมืองแพ จังหวัดแพร่
บวชเป็นเณร เมื่อปี พ.ศ. สองพันสี่ร้อยเจ็ด
สิบเก้า บวชเป็นพระเมื่อปี พ.ศ. สองพันสี่ร้อย
แปดสิบหก อาตมาสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับ
ท้องถิ่น และครั้งหนึ่งตอนทำประวัติ
ได้ถามจากคนเฒ่าคนแก่ มาเกี่ยวบางคนทาน
ก็ตายไปแล้ว คนที่ยังมีชีวิตอยู่ก็
ป้อใหญ่ทอง ชุมพื่อนทรว ทานนงยูมกล ๆ
อาตมาถามว่า อาตมาเป็นได้แก่ใครแล้ว
มามานพุทธมมทนน ทาหะวากน
จริง ๆ แล้ว มีสองมามาน คือวังเย็นกับพุทธม
มามานทิศะวันตกจ้าวมามานวังเย็น ตั้งอยู่บน
ฝั่งขวาของแม่น้ำหลาย ป้อใหญ่ทองทานบอกว่า
คนมาอยู่ตอนแรกนั้นเป็นคนบานเปียว หรือบาน
คตบค แทหะยมมากปักบอฮ เทศโคจ้าว
มามานวังเย็น เพราะนามแมลายบอเลเวนเป็น
หวงน้ำลึก น้ำเย็นทาคคนคตคตลงเสนไมโค
เลยโคจ้าวมามานวังเย็น แทหะยมมมมมมา
กลายเป็นน้ำคน ๆ อกรรมกา

แถมบ้านหลังกะตงยูนฝั่งขวาของนาม
 แมลาย เหมือนกัน แต่ทางตะวันออก
 บางคนเรียกว่าบานวังเย็นเหนือ หรือชาวบ้าน
 อองกาย ๆ เลยวามานเหนือ มีบางคนเรียกว่า
 บานปงพร้าว เพราะทวีบริเวณเป็นปง และมี
 ฒาปวณิก คินมเล็ก ๆ ฒายูนานเหนือ
 มาจากบานเหมียงมอ มาตอนแรก ๆ กะมาจับจอง
 ไร่ไถนา ปอຍເມືນ ໆ ເຄາກຍເປນບານເປນຈອງ
 คิน อองวามานวังเย็นเหนือ หลอบานเหนือ
 ทั่วมาแล้ว

ต่อมาประมาณหลายสิบปีมานี้ พ่อเจ้าอินตา
 มาจากบานเหมียงมอ คำบ้านเหมียงมอ
 อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นพวกรวักคน
 รั้วข้างคันทอง ธารออกมาจากบานเหนือ และ
 เป็นรั้วที่สืบต่อมาจากรวักบ้านห้วยสูง เลยใช้ชื่อ
 วารวักห้วยสูง พอถึงพอสองสอเป็นสอแยกคืบสาม
 พระปักแกว อาทะ ทั่นวารวักห้วยสูงเป็นจอ
 บอเหมาะสม เพราะบอโคยในบานห้วยสูง
 แดเป็นรั้วคันทองลอมลอบ เต้ยเป็นจั่ว
 รั้วคันทอง จอบานเลยเป็นเป็นคันทองตามรั้ว
 แดพาเคียวทงบานวังเย็นและบานคันทอง
 อองลวมกนวามานคันทองมทง
 มีสองสอสิบหลังคาเตียน มักเป็นท้าวคน
 ประกอบอาชีพเพาะไถ้

อีกหมู่บ้านหนึ่ง กะตงยูนฝั่งขวาของแม่น้ำ
 หลาย เหมือนกัน แต่อยู่ทางตะวันออก
 บางคนเรียกว่าบานวังเย็นเหนือ หรือชาวบ้าน
 เรียกว่า ๆ เลยวามานเหนือ มีบางคนเรียกว่า
 บานปงพร้าว เพราะทวีบริเวณเป็นปง และมี
 มะพร้าวมาก คนหมแรก ๆ ฒาอยูนานเหนือ
 มาจากบานเหมียงมอ มาตอนแรก ๆ กะมาจับจอง
 ไร่ไถนา พอยนาน ๆ เขากลายเป็นบานเป็นรอง
 ทุบ เรียกว่าบานวังเย็นเหนือ หรือบานเหนือ
 ทั่วมาแล้ว

ต่อมาประมาณหลายสิบปีมานี้ พ่อเจ้าอินตา
 มาจากบานเหมียงมอ คำบคันทองมอ
 อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นบุสรวักคน
 รั้วสร้างคันทอง ธารออกมาจากบานเหนือ และ
 เป็นรั้วที่สืบต่อมาจากรวักบ้านห้วยสูง เลยใช้ชื่อ
 วารวักห้วยสูง พอถึง พ.ศ.สองพันสี่ร้อยแปดสิบสาม
 พระปักแกว อาทะ ทั่นวารวักห้วยสูงเป็นจอ
 ไม่เหมาะสม เพราะไม่โคยอยู่ในบานห้วยสูง
 แดเป็นรั้วคันทองลอมลอบ เต้ยเปลี่ยนชื่อว่า
 รั้วคันทอง จอบานเลยเปลี่ยนเป็นคันทองตามรั้ว
 แดมาเคียวทงบานวังเย็นและบานคันทอง
 เรียกรวมกนวามานคันทองมทง
 มีสองสอสิบหลังคาเตียน มีคนท้าวคน
 ประกอบอาชีพทำไร่นา.

ทุ่งสวย, บ้าน

วิทยากร : นายทอง กุแหว อายุ 86 ปี

อภิศัญญ์ใหญ่บ้านทุ่งสวย

นายทอง กุแหว อายุแปดสิบหกปี เคยเป็น
ผู้ใหญ่บ้านมาห้าปี เล่าประวัติบ้านทุ่งสวยสมัย
เมื่อยมเจ้าหลวงขุน นาก้าก่อนนั้นเป็นนามผน
บอใจ ไคไจนามผานามเหมียง เจียพมาเคียวนี้
เคย มนนามผนเป็นสะละเปยวอก หลงทน
แล้วกะไคทำปุกเคาปุกนาคิน แล้วกะทนกะเว้ลา
ปุกเคาไคเคาผานา เวลาเจ้าหลวงออกมา
เป็นเอาเคานันไปละหวายกบพะทาคจอเฮ
กบฮอเจ้าหลวงพอง หลอเอาไปส่งสวย เลยไคจอ
วามานทุ่งสวย คือหลังจากเกบเคาแล้วกะเอา
เคาไปส่งเจ้าหลวง เขาเอาฮอฟงอเดอะ
ปอเตบอใจไคผะ บอตนหันจับก่อนน
เป็นเลาฮอฟงสับตอ ๆ กันมา ส่วนบานนี้
หะขางมาแล้วกปลูกคไทนมานบอมไคฮ
เป็นบอไคเลากันไว เอากะเป็นคางปี้คางปาย
เป็น.

นายทอง กุแหว อายุแปดสิบหกปี เคยเป็น
ผู้ใหญ่บ้านมาห้าปี เล่าประวัติบ้านทุ่งสวยสมัย
เมื่อยมเจ้าหลวงโนน นาก้าก่อนนั้นเป็นนาคผน
ไมโซ ไคไจนามผานาเหมียง เหมือนเคียวนี้
หอรอก มนน้ำผนเป็นสะละเปยลัคอะไร ที่
แล้วกะไคปลูกชาวปลูกนาขึ้น แล้วกะทนเวลา
ปลูกชาวไคชาวจากนา เวลาเจ้าหลวงออกมา
ทานเอาขาวนั้นไปถวายกับพระธาตุซอเฮ
กับให้เจ้าหลวงบาง หรือเอาไปส่งสวย เลยไคจอ
วามานทุ่งสวย คือหลังจากเกบชาวแล้วกะเอา
ชาวไปส่งเจ้าหลวง เขาเอาให้ฟ้งว้างนั้นเอะ
พอเองไมไคทำ ไมทนเห็นคนรุนก่อนโนน
ทานเลาให้ฟ้งสับ ตอ ๆ กันมา ส่วนบานนี้
จะสร้างมาแล้วปี จากที่ไทนมานันไม่มีไครรู้
ทานไมไคเลากันไว เราก้เป็นคนรุนหลัง ๆ
ทาน.

ท่งอวน, บาน

วิทยากร : นายจันทร์ นันทเสรี อายุ 59 ปี

ข้าราชการ

ผมชื่อวานายจัน นันทเสรี อายุห้าสิบเก้าปี
เกิดที่บ้านท่งอวน มุกดงัก ตำบลนาจักร
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นบุตรชายเสมียนตรา
จังหวัดแพร่ จะขอเล่าประวัติของบ้านท่งอวน
เท่าที่สืบได้จากคนเฒ่าคนแก่มา ดังมาน
มาเมื่อแล้ว ประมาณสองร้อยปีขึ้นไป และได้ออ
อาศัยลายนามเจ้าอาวาส ที่ปกครองวัดมาแล้ว
ประกอบกันสันนิษฐาน และการศึกษาเล่าเรียน เท่าที่
ดูอายุแน่นอนคือเจ้าอาวาสภาณุจนะ ท่านเกิดปี
สองพันสี่ร้อยห้า มาเถยวันทาท่านยังมีชีวิตอยู่
อายุได้ร้อยสี่สิบปี และยังมีเจ้าอาวาส
ก่อนหน้าท่านอีกสี่รูป และก่อนหน้าท่านสิบไมได้
ก็ต้องมีอีกไมรูกรูป พอจะสันนิษฐาน
ได้ว่าวัดสร้างมาแล้วสองร้อยกว่าปีเท่าที่
คนเฒ่าคนแก่ได้เล่าสืบมา เหตุที่มานทองสร้าง
มาก่อนวัดหลายปี ตอนนั้นมาอายุได้สิบแปดปี
ได้มาเล่นประชันลูกเต๋ายาวประวัติก่อน ประวัติก
เพราะก่อนนั้น หะยังวังพระวิหารที่โครอ ขำรุก
อันเนื่องมาจากเกิดจากพายุ ทำให้ฝ่ายหนึ่งพัง
จะสร้างใหม่ มีคนเฒ่าคนแก่ที่พอจะรู้ประวัติ
ของบ้านของวัดหลายคน และก็ยังมีชีวิตอยู่
มาเถยวันคนเฒ่าคนแก่พวกนี้ตายไปหมดแล้ว

ผมชื่อวานายจัน นันทเสรี อายุห้าสิบเก้าปี
เกิดที่บ้านท่งอวน หมู่ที่หก ตำบลนาจักร
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นบุตรชายเสมียนตรา
จังหวัดแพร่ จะขอเล่าประวัติของบ้านท่งอวน
เท่าที่สืบได้จากคนเฒ่าคนแก่มา ดังมาน
มานานแล้ว ประมาณสองร้อยปีขึ้นไป และได้
อาศัยลายนามเจ้าอาวาส ที่ปกครองวัดมาแล้ว
ประกอบการสันนิษฐาน และการศึกษาเล่าเรียน เท่าที่
ดู อายุแน่นอนคือเจ้าอาวาสภาณุจนะ ท่านเกิดปี
สองพันสี่ร้อยห้า มาเถยวันทาท่านยังมีชีวิตอยู่
อายุได้ร้อยสี่สิบปี และยังมีเจ้าอาวาส
ก่อนหน้าท่านอีกสี่รูป และก่อนหน้าท่านสิบไมได้
ก็ต้องมีอีกไมรูกรูป พอจะสันนิษฐาน
ได้ว่าวัดสร้างมาแล้วสองร้อยกว่าปีเท่าที่
คนเฒ่าคนแก่ได้เล่าสืบมา สาเหตุที่มานทองสร้าง
มาก่อนวัดหลายปี ตอนนั้นมาอายุได้สิบแปดปี
ได้มาเล่นประชันลูกเต๋ายาวประวัติก่อน ประวัติก
เพราะก่อนนั้น จะสร้างพระวิหารที่โครอ ขำรุก
อันเนื่องมาจากเกิดจากพายุ ทำให้ฝ่ายหนึ่งพัง
จะสร้างใหม่ มีคนเฒ่าคนแก่ที่พอจะรู้ประวัติ
ของบ้านของวัดหลายคน และก็ยังมีชีวิตอยู่
มาเถยวันคนเฒ่าคนแก่พวกนี้ตายไปหมดแล้ว

เป็นเลวากอนที่จะมาโคจรวาบันตงอวนนั้น
 ของก้นมาหลายอย่าง บางคนของ
 จอบานตามจอหนอง จอหนองอวน แล้ว
 ภายมาเป็นหนองอวน คำว่าอวนนั้นเป็นคำ
 เป็นเมืองแปะทางยาว ชะหยายออกไป ก็น่าจะ
 เป็นไปได้ เพราะวลัสนะนั้นตีพิมพ์เคยวันกะดุง
 มลุมหนองหลอสองคน ๆ บ้างคนบอกว่า
 จอบานสองอวน ต่อมาเจ้าของตงแถวบ่อลเวน
 นั้น ก็เป็นเจ้านายทางในเวียง เห็นว่าบ่อลเวนนี้นั้น
 มีเตงลอมรอบ บ่อมลอ กวนหะฮอง
 เป็นบานตงอวน แต่บ่อฮวาเป็นมาเมยโค
 เหมียนกัน ตงอวนนั้นพาสาไท่ทางวาตงอวน
 วัดโคจรวาตงอวนเหมือนกัน ปอดชน
 สะหมักบากานจะนะเป็นเจ้าอวาก เมยปี
 พอสอสองปีช้อยสามสิบ เป็นไคฮางกุดค
 วิหาน พระอุโบสถ จนเป็นวัดที่สมบูรณ์แบบ
 นวนว่าเป็นไคฮางความจะเล่นฮวาคเป็นอย่างยิ่ง
 พดเป็นมอละนะพาบ เมยปีพอสอสองปีช้อย
 เกาฮิบ เพียเป็นเกียกปะวัด วัดกะเลย
 เป็นเป็นวัดกานจะนาตามฉายาเป็น
 บานตงอวนมลอฮกิบสองหังคาเฮยน
 มีคนเจกลอยเกาฮิบแปดคน ปะกอบอาฮิบ
 ญะไฮ ญะนา ปักยาฮูป.

ทานเลวากอนที่จะมาโคจรวาบันตงอวนนั้น
 เรียกกันมาหลายอย่าง บางคนเรียก
 จอบานตามจอหนอง จอหนองอวน แล้ว
 กลายมาเป็นหนองอวน คำว่าอวนนั้นเป็นคำ
 พิมพ์เมืองแปะทางยาว ชะหยายออกไป ก็น่าจะ
 เป็นไปได้ เพราะวลัสนะพิมพ์ปัจจุบันก็ยัง
 มีรูปหนองหรือร่องน้ำคน ๆ บ้างคนบอกว่า
 จอบานรองอวน ต่อมาเจ้าของตงแถวบริเวณ
 นั้น ที่เป็นเจ้านายทางในเวียง เห็นว่าบริเวณนี้
 มีเตงลอมรอบ ไม่มีร่องน้ำ ควรจะเรียก
 เป็นบานตงอวน แต่ไม่รู้วาเปลี่ยนมาเมื่อไร
 เหมือนกัน ตงอวนนี้ภาษาไทยกลางว่าตงอวน
 วัดโคจรวาตงอวนเหมือนกัน พอดชน
 สมัยครูบาภาณุจะเป็นเจ้าอาวาส เมื่อปี
 พ.ศ.สองพันสี่ร้อยสามสิบ ทานโคสร้างกุฏิ
 วิหาร พระอุโบสถ จนเป็นวัดที่สมบูรณ์แบบ
 นวนว่าทานโคสร้างความจริงให้วัดเป็นอย่างดี
 พอดทานมณฑภาพ เมื่อปี พ.ศ.สองพันสี่ร้อย
 เกาฮิบ เพียเป็นเกียกปะวัด วัดกะเลย
 เปลี่ยนเป็นวัดภาณุจนารามตามฉายาทาน
 บานตงอวนมีรอยหกสิบสองหลังคาเรือน
 มีคนเจ็กรอยเกาฮิบแปดคน ปะกอบอาฮิบ
 ทำไร ทำนา ปลุกยาฮูป.

หุงโอง, คำบาล

วิทยากร : นายเฉลิม ศรีพิพท์ อายุ 62 ปี

อดีตกำนันตำบลหุงโอง

นายเฉลิม ศรีพิพท์ อดีตกำนันตำบล
หุงโอง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ สมัย พ.ศ.
สองพันสี่ร้อยแปดสิบ รัชการเป็นครู
ประชาบาล ในเขตอำเภอสอง อำเภอวังชิ้น
อำเภอสูงเม่น อำเภอเมือง แลวกลาออก
เป็นกำนันตำบลหุงโอง เริ่มปี พ.ศ.สองพัน
สี่ร้อยแปดสิบเจ็ด ถึง พ.ศ.สองพันห้าร้อย
สิบเจ็ด เป็นเวลาเกือบสามสิบเอ็ดปี
ปกครองเสีย เมื่สองพันห้าร้อยสิบเจ็ด เมื่ก่อน
นี้เคยเล่าประวัติของบ้านหุงโอง ไปครั้งหนึ่ง แต่ขอ
ละเอียดพอ จำเป็นต้องคอยเติมในสิ่งที่ละเอียด
ก็ขานหุงโองนี้ ตามพ่อแม่ พ่อเฒ่าแม่เฒ่า เป็น
บอกเรื่องราวมาจากเมืองพวน ประเทศลาวเกียน
แล้วจะมาขยนิ ชะเนนตมกประมาณปี
ห้าร้อยคอบกว มนเป็นบ้านที่มีทำเลลือว่า
เป็นศิลาเวียง ไปทางทิศเหนือ ทิศตะวันตก
เฉียงเหนือ ประมาณสองกิโลกว่า ๆ จึงได้เลือก
จอบานหุงโองเป็นสองตอน คือทางตอนหนึ่งว่า
มูหนิง กอว่าบ้านหุงโองโตมีประมาณสามร้อย
หลังคา หนักทั้งมูหนิง เล็กบ้านหุงโองเหนือ
มีประมาณแปดร้อยคอบกว นอกนั้นจะไปมูหนิง

นายเฉลิม ศรีพิพท์ อดีตกำนันตำบล
หุงโอง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ สมัย พ.ศ.
สองพันสี่ร้อยแปดสิบ รัชการเป็นครู
ประชาบาล ในเขตอำเภอสอง อำเภอวังชิ้น
อำเภอสูงเม่น อำเภอเมือง แลวกลาออก
เป็นกำนันตำบลหุงโอง เริ่มปี พ.ศ.สองพัน
สี่ร้อยแปดสิบเจ็ด ถึง พ.ศ.สองพันห้าร้อย
สิบเจ็ด เป็นเวลาเกือบสามสิบเอ็ดปี
ปลัดเกษม เมื่อสองพันห้าร้อยสิบเจ็ด เมื่อก่อน
นี้เคยเล่าประวัติของบ้านหุงโอง ไปครั้งหนึ่ง แต่ไม่
ละเอียดพอ จำเป็นต้องคอยเติมในสิ่งที่ไม่ละเอียด
คือบ้านหุงโองนี้ ตามพ่อแม่ ตายาย ทาน
บอกให้วามาจากเมืองพวน ประเทศลาวปัจจุบันนี้
แล้วมาตั้งอยู่ที่นี่ ชะเนนตมกประมาณพัน
ห้าร้อยคอบกว มนเป็นบ้านที่มีทำเลลือว่า
เป็นศิลาเวียง ไปทางทิศเหนือ ทิศตะวันตก
เฉียงเหนือ ประมาณสองกิโลกว่า ๆ จึงได้เรียก
จอบานหุงโองเป็นสองตอน คือทางตอนหนึ่งว่า
มูหนิง กอว่าบ้านหุงโองโตมีประมาณสามร้อย
หลังคา หนักทั้งมูหนิง เล็กบ้านหุงโองเหนือ
มีประมาณแปดร้อยคอบกว นอกนั้นจะไปมูหนิง

แยกออกไปตั้งแถมหนึ่ง เลี้ยวขวามานั่งเก้าเป่า
หลอมวักเก้าเป่า

สาเหตุที่เลี้ยวขวามานั่งโง่งเห้น
คงโง่งโศก เขาเลือกตามนามสองฟอง ซึ่งไหล
จากทิศใต้ไปทิศเหนือ ทำเลที่ยืนตามเหนือนาม
เขาเลือกจากทิศเหนือ ทิศเหนือนั้นหมายความว่า
มูสองนั้น แทนที่จะเรียกเป็นทิศใต้ตามแผนที่
ก็เลยเป็นทิศเหนือ ตามลำนามฮวยสองฟอง
ทางทิศเหนือถึงหนง คงยืนบน แทนที่จะเรียก
ไปอีกอย่างว่าทิศเหนียกับเป็นทางทิศใต้ นอกจาก
สามมบ้านความา ยังมีมสองมบ้าน กอ
มสามมบ้านของฟอง มฮาบมของฟองโต เป็น
มบ้านตั่งมาที่หลัง คนต้อยสองมบ้านหลังนี้
บอใจคนท่ง โง่งแถ อพยพมาจกหลายที่
ออกไปจากท่ง โง่งกะมี นาแหลมกะมี เหมียงมอ
กะมี หนาเกียวกะเป็นมบ้านใหญ่โต.

แยกออกไปตั้งอีกหนหนึ่ง เรียกว่าบ้านเก้าเป่า
หรือบวักเก้าเป่า

สาเหตุที่เลี้ยวขวามานั่งโง่งเห้น
ท่งโง่งโศก เขาเรียกตามน้ำรองฟอง ซึ่งไหล
จากทิศใต้ไปทิศเหนือ ทำเลที่ยืนหน้าเหนือน้ำ
เขาเรียกว่าทิศเหนือ ทิศเหนือนั้นหมายความว่า
มูสองนั้น แทนที่จะเรียกเป็นทิศใต้ตามแผนที่
ก็เลยเป็นทิศเหนือ ตามลำนามฮวยสองฟอง
ทางทิศเหนือถึงหนง คงยืนบน แทนที่จะเรียก
ไปอีกอย่างว่าทิศเหนือกลับเป็นทางทิศใต้ นอกจาก
สามมบ้านความา ยังมีมสองมบ้าน กอ
มสามมบ้านรองฟอง มฮาบมรองฟองโต เป็น
มบ้านตั่งมาที่หลัง คนต้อยสองมบ้านหลังนี้
บอใจคนท่ง โง่งแถ อพยพมาจกหลายที่
ออกไปจากท่ง โง่งกะมี นาแหลมกะมี เหมียงมอ
กะมี มาเคียวนกเป็นมบ้านใหญ่โต.

หุงโง้งโต, บาน
หุงโง้งเหินอ, บาน

วิทยากร : เณรฉิม ศรีพิงศ์

อายุ 62 ปี

อดีตกำนันตำบลหุงโง้ง

อา ปะวัคของบ้านตงโง้ง แต่เดิมนั้น
บ้านนี้ อา มีเชื้อสายมาจากเมืองลาว เขาของ
ลาวพวน ลาวพวนมันอยู่กับ ทิดทอกกับทาง
เวียงจันทน์ ไอเมืองลาวเมืองพวน สมัยนั้น
ตรงกับพาสาลาวที่เขาของแขวงเชียงขวางในลาว
สมัยรัชกาลที่หนึ่ง เจ้าพระยามหากระษัตริย์
ไคยูกองทัพไปตีในเวียงจันทน์ พอดี
กวาดต้อนผู้คนมาในครั้งนั้น ลาวพวนก็เลยไคยูก
กวาดต้อนมาครั้งนั้นด้วย มากันมาก และสำหรับ
จำว่าเวียงจันทน์ถูกกวาดต้อนมานั้น มากันเป็น
ชว่นนอย ลูกหลานที่พอจะอ้างอิงไคยูก บาน
ตงกวาว อำเภอมะนังแม่ จังวัดแม่ มีชาว
เวียงจันทน์มาอยู่หาหกกกรอบครัว เกยวันสูญพันธุ
หมกแล้ว นอมแล้ว สำหรับคนพวน ลาวพวนที่มา
ครั้งนั้นมากันมาก คนที่ไม่สามารถจะเดินทาง
ต่อไปไหวแล้ว ก็ตั้งลูกหลานในที่ต่าง ๆ กัน
อย่างในจังหวัดน่าน ก็มีบ้านฝางแมน อำเภ
ท่าวังผา แลวกในเมียงแม่ ก็มีบ้านตงโง้ง
อำเภอมะนัง สำหรับคนที่อยากเดินทางต่อก
เดินทางต่อไป บางคนไปอยู่อำเภอสันติสุขนะลย

อา ประวัคของบ้านหุงโง้ง แต่เดิมนั้น
บ้านนี้ อา มีเชื้อสายมาจากเมืองลาว เขาเรียก
ลาวพวน ลาวพวนมันอยู่กับ ทิดทอกกับทาง
เวียงจันทน์ ไอเมืองลาวเมืองพวน สมัยนั้น
ตรงกับพาสาลาวที่เขาเรียกแขวงเชียงขวางในลาว
สมัยรัชกาลที่หนึ่ง เจ้าพระยามหากระษัตริย์
ไคยูกองทัพไปตีในเวียงจันทน์ พอดี
กวาดต้อนผู้คนมาในครั้งนั้น ลาวพวนก็เลยไคยูก
กวาดต้อนมาครั้งนั้นด้วย มากันมาก และสำหรับ
ชาวเวียงจันทน์ที่ถูกกวาดต้อนมานั้น มากันเป็น
ชว่นนอย หลักฐานที่พอจะอ้างอิงไคยูก บาน
หุงกวาว อำเภอมะนังแม่ จังหวัดแม่ มีชาว
เวียงจันทน์มาอยู่หาหกกกรอบครัว เกยวันสูญพันธุ
หมกแล้ว ไม่มีแล้ว สำหรับคนพวน ลาวพวนที่มา
ครั้งนั้นมากันมาก คนที่ไม่สามารถจะเดินทาง
ต่อไปไหวแล้ว ก็ตั้งลูกหลานในที่ต่าง ๆ กัน
อย่างในจังหวัดน่านก็มีบ้านฝางแมน อำเภ
ท่าวังผา แลวกในเมียงแม่ ก็มีบ้านตงโง้ง
อำเภอมะนัง สำหรับคนที่อยากเดินทางต่อก
เดินทางต่อไป บางคนไปอยู่อำเภอสันติสุขนะลย

จังหัดสุโขทัย บางพวกก็ไปตั้งหลักฐานอยู่ตำบล
 จั้วงาม บ้านปากกวาง จังหัดอุตรดิตถ์ บางพวก
 ก็ยังมุดเดินทางต่อไปอีก ก็เดินทางไปถึงที่
 อำเภอบานหมื่น จังหัดลพบุรี และบางพวกก็ยัง
 อยากเดินทางต่อไปอีก ก็เดินทางไปถึงจังหัด
 สุพรรณบุรี อำเภอบางปลาม้า กระทั่งจังหัด
 ปราจีนบุรี อำเภอกะรังมหาโพธิ์ สำหรับศรีมหาโพธิ์
 นั้นหมายความว่าคนอพยพไปตั้งหลักฐานอยู่หนาแน่นมาก
 เป็นปึกแผ่น อันนี้พูดถึงไพร่ราษฎรลาวพวน
 สำหรับพวกเจ้าพวกนายเขายู่โดยเฉพาะของเขา
 ที่อำเภอบานนา จังหัดนครนายก
 ขบธรรมเนียมมอโรต่าง ๆ ของลาวพวนโดยมาก
 ออกจะถูกเปลี่ยนแปลง ถูกกลืนไปหมดแล้ว เด็ก ๆ
 หรือว่าเด็กที่อายุรุ่นยี่สิบสามสิบ ไม่สามารถที่
 จะใช้ภาษาถิ่นเดิมที่พูดมาแต่เดิม ยังจำกันอยู่
 เด็กอาจไม่เข้าใจก็ได้ เพราะถูกวัฒนธรรมไทย
 กลืนเข้าไปมากแล้ว ยังมีเหลือภาษาที่เด็กยัง
 คงใช้อยู่ในระยะนี้ประมาณนักแปลเปอร์เซ็นต์ กว่า
 บานทุ่งโฮ้ง ทุ่งโฮ้งนี้ บ่อใจทุ่ง แต่เดิมมัน
 บานทุ่งโฮ้ง อพยพมาจากเมืองพวนของลาว
 ไ้มาตั้งหลักฐานอยู่บ้านทุ่งโฮ้งนี่เอง
 จากวาเป็นทำเลที่เหมาะไ้ทำไร่ทำสวนมันามบอ
 ยบอนง กับบอไทยแสงเลย เขาของวามบอเสดถึ
 บอเสดถึ เคยวนญูงปากถอย คำว่าบาน
 ทุ่งโฮ้งนั้นเพี้ยนมาจากคำว่าทุ่ง-ตังโฮ้ง

จังหัดสุโขทัย บางพวกก็ไปตั้งหลักฐานอยู่ตำบล
 จั้วงาม บ้านปากกวาง จังหัดอุตรดิตถ์ บางพวก
 ก็ยังมุดเดินทางต่อไปอีก ก็เดินทางไปถึงที่
 อำเภอบานหมื่น จังหัดลพบุรี และบางพวกก็ยัง
 อยากเดินทางต่อไปอีก ก็เดินทางไปถึงจังหัด
 สุพรรณบุรี อำเภอบางปลาม้า กระทั่งจังหัด
 ปราจีนบุรี อำเภอกะรังมหาโพธิ์ สำหรับศรีมหาโพธิ์
 นั้นหมายความว่าคนอพยพไปตั้งหลักฐานอยู่หนาแน่นมาก
 เป็นปึกแผ่น อันนี้พูดถึงไพร่ราษฎรลาวพวน
 สำหรับพวกเจ้าพวกนายเขายู่โดยเฉพาะของเขา
 ที่อำเภอบานนา จังหัดนครนายก
 ขบธรรมเนียมมอโรต่าง ๆ ของลาวพวน โดยมาก
 ออกจะถูกเปลี่ยนแปลง ถูกกลืนไปหมดแล้ว เด็ก ๆ
 หรือว่าเด็กที่อายุรุ่นยี่สิบสามสิบ ไม่สามารถที่
 จะใช้ภาษาถิ่นเดิมที่พูดมาแต่เดิม ยังจำกันอยู่
 เด็กอาจไม่เข้าใจก็ได้ เพราะถูกวัฒนธรรมไทย
 กลืนเข้าไปมากแล้ว ยังมีเหลือภาษาที่เด็กยัง
 คงใช้อยู่ในระยะนี้ประมาณนักแปลเปอร์เซ็นต์ กว่า
 บานทุ่งโฮ้ง ทุ่งโฮ้งนี้ ไม่ใช่ว่า แต่เดิมมัน
 บานทุ่งโฮ้ง อพยพมาจากเมืองพวนของลาว
 ไ้มาตั้ง หลักฐานอยู่บ้านทุ่งโฮ้งนี่เอง
 จากวาเป็นทำเลที่เหมาะไ้ทำไร่ทำสวนมันามบอ
 ยบอพองที่ไม่เคยแห้งเลย เขาเรียกว่าบอเสดถึ
 บอเสดถึ เคยวนยังปรากฏอยู่ คำว่าบาน
 ทุ่งโฮ้งนั้นเพี้ยนมาจากคำว่าทุ่ง-ตังโฮ้ง

คือว่าอาชีพของคนเหล่านี้ มีอาชีพในการที่เหล็ก
 ที่พร้า ที่มีด ที่เสียม ที่ทุกวันนี้จนกระทั่งจนถึง
 ทั้งที่เหล็กนั้นมันบุบลงไป ลีกลงไป ลีกลงไป
 เขาเรียกว่าไปไหน ไปบ้านทุ่งโฮ่ง
 ผลที่สุด คนพาลหลัง เลยเรียกชื่อว่าทุ่งโฮ่ง
 ถาหากว่าเราจะมีวินิจัยเอาตามหลักเกณฑ์เอาว่า
 ที่ใจกว้างทุ่งโฮ่ง มันไม่ถกหลัก โดยเฉพาะ
 นานานทุ่งโฮ่ง แทนที่ตรงข้าม บ้านทุ่งโฮ่ง
 นาคอน นาไผ่ นาคูสูง บ้านทุ่งโฮ่งนี้
 ทุ่งกมวกหะนะท่าเกาแก เพาะโบลาน
 ที่นาสนใจ ประเพณีบางอย่างเหมือนกัน คนเก่า
 คนแก่จะอยู่หลายเมียนกัน อาชีพของคน
 บ้านทุ่งโฮ่ง ฐานะอยู่ฐานะ ฐานะคน
 เลี้ยงไก่ จกพามอฮอม มีใจเลี้ยงสัตว์
 ความเป็นอยู่ของประชาชนก็ ชะหย่น มีความคิด
 ลึกเลี่ยมจะนั้นจะนี่.

คือว่าอาชีพของคนเหล่านี้ มีอาชีพในการที่เหล็ก
 ที่พร้า ที่มีด ที่เสียม ที่ทุกวันนี้จนกระทั่งจนถึง
 ทั้งที่เหล็กนั้นมันบุบลงไป ลีกลงไป ลีกลงไป
 เขาเรียกว่าไปไหน ไปบ้านทุ่งโฮ่ง
 ผลที่สุด คนพาลหลัง เลยเรียกชื่อว่าทุ่งโฮ่ง
 ถาหากว่าเราจะมีวินิจัยเอาตามหลักเกณฑ์เอาว่า
 ที่ใจกว้างทุ่งโฮ่ง มันไม่ถกหลัก โดยเฉพาะ
 นานานทุ่งโฮ่ง แทนที่ตรงข้าม บ้านทุ่งโฮ่ง
 นาคอน นาไผ่ นาคูสูง บ้านทุ่งโฮ่งนี้
 ยังคงมีวัฒนธรรมเก่าแก่ เพลงโบราณ
 ที่นาสนใจ ประเพณีบางอย่างอีกมาก คนเก่า
 คนแก่ยังเหลืออยู่มากเหมือนกัน อาชีพของคน
 บ้านทุ่งโฮ่ง ทำไร่นา ทำสวนครัว
 เลี้ยงไก่ ขอมพามอฮอม มีใจเลี้ยงสัตว์
 ความเป็นอยู่ของประชาชนก็ ชะหย่น มีความคิด
 ริเริ่มอย่างนั้นอย่างนี้.

ธรรมเมือง, บ้าน

วิทยากร : พระครูจันทา

อายุ 50 ปี

เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม

มบ้านท่าเมียงน ยุกตบ้านปันเจิง คำว่า
บ้านท่าเมียงน หมายความว่าเพี้ยนมาจากคำว่า
ท่าเหมียง เหมียงนตะกอนคกจากบ้านกว้าง
บ้านมา คือเขาคงเป็นปางตลอดพักแรมอยู่
และคกเหมียงกัน คอกันเวลานานคคก จึง
ทะลุมาถึงเหมียง ปักจุนัน แล้วต่อมา
จึงไถนามว่าบ้านท่าเหมียง จากท่าเหมียงแล้ว
ทนกล่เปลี่ยนมาเป็นท่าเมียง.

หมู่บ้านธรรมเมืองนี้ยุกตบ้านปันเจิง คำว่า
บ้านธรรมเมืองนี้ หมายความว่าเพี้ยนมาจากคำว่า
ท่าเหมียง เหมียงนเมือกอนชุกจากบ้านกว้าง
โน้นมา คือเขาคงเป็นที่พักแรมอยู่
และชุกเหมียงกัน คือกินเวลานานที่สุด จึง
ทะลุมาถึงเหมียง ปักจุนัน แล้วต่อมา
จึงไถนามว่าบ้านท่าเหมียง จากท่าเหมียงแล้ว
ทนกล่เปลี่ยนมาเป็นธรรมเมือง.

นาคูหา, บ้าน

วิทยากร : พระอนันตสาโร

อายุ 70 ปี

เจ้าอาวาสวัดนาคูหา

วันนี้นางสาวจินตนา ยอดยิ่ง ไคมาถาม
ประวัติบ้านนาคูหา ว่ามีความเป็นมาอย่างไร
อาตมาจึงอวาทะอนันตสาโร อายุเจ็ดสิบปี
เกิดที่บ้านนาคูหา หมายความว่า เป็นเจ้า
อาวาทะนาคูหา อาตมาเป็นคนสนใจ
ในประวัติเก่าแก่ของบ้านเมือง โดยเฉพาะประวัติ
บ้านนาคูหา ไคสอบถามประวัติจากคนเฒ่าคนแก่
และจดจำเล่าฮูลูก ๆ หลาน ๆ พระเนนเตนน้อย
มนพยุชะเหมอ วันมาตามกคแล้ว หยะเล่า
ฮูล่ง

เมื่อยประมาณหลายสิบปีมาแล้ว เวลานั้น
ขอไคเน เพาะบวกรเอาจากอายุของอาตมา
กับพ่อใหญ่ของอาตมา แดบอคิดเกียนนัง
เท่าใด คนตมามากก่อนมคอปอใหญ่สอน
ปอใหญ่ลาต สองกนมาจากหนองแหม แดมคน
คือปอใหญ่กาแพน มาจากป่าแดง มาทำไร่ไถ
สวน หาคสวนจับจอง ลุกเมยบอไคเอามาถวาย
ยุมาไคน้อยหนึ่ง ทำมาหากินไคเนนิก ไปถวาย
เอาลูกเมยมาถวาย เป็นคอบแปนควาใหญ่คน
เกิดเป็นหมู่บ้านคน จอมบ้านนาคูหาไคยบ
ฟังมาสองทาง บางคนเลวาวา จอวา

วันนี้นางสาวจินตนา ยอดยิ่ง ไคมาถาม
ประวัติบ้านนาคูหา ว่ามีความเป็นมาอย่างไร
อาตมาจึงอวาทะอนันตสาโร อายุเจ็ดสิบปี
เกิดที่บ้านนาคูหา มาไคยวันเป็นเจ้า
อาวาทะนาคูหา อาตมาเป็นคนสนใจ
ในประวัติเก่าแก่ของบ้านเมือง โดยเฉพาะประวัติ
บ้านนาคูหา ไคสอบถามประวัติจากคนเฒ่าคนแก่
และจดจำเล่าฮูลูก ๆ หลาน ๆ พระเนน
พวกนพยุชะเหมอ วันมาตามกคแล้ว จะเล่า
ให้ฟัง

เมื่อประมาณร้อยหลายสิบปีมาแล้ว เวลานั้น
ไมไกรเน เพราะบวกรเอาจากอายุของอาตมา
กับตาของอาตมา แดไมคลาดเคสือมาก
เท่าใด คนที่มาเป็นคนแรกคือพ่อใหญ่สอน
พ่อใหญ่ลาต สองกนมาจากหนองแหม อีกคน
คือพ่อใหญ่กาแพน มาจากป่าแดง มาทำไร่ไถ
สวน หาคสวนจับจอง ลุกเมยไมไคเอามาถวาย
อญมาไคสักพักหนึ่ง ทำมาหากินไคเนนิก ไปตาม
เอาลูกเมยมาถวาย เป็นครอบครัวใหญ่ชน
เกิดเป็นหมู่บ้านชน จอมบ้านนาคูหาไคยบ
ฟังมาสองทาง บางคนเลวาวาจอวา

บ้านนาขโมย เพราะนายหวนเขาส่งเป็นโจรที่
 เก่งลือชื่อที่สุด หันมาหลบซ่อนอยู่ ต่อมา
 สองเฒ่า ๆ เขา เสียใจเสียใจไปเป็น
 นาขโมย อยู่ไปอยู่มากลายเป็นนาขโมย
 บางคนกะว่า เพราะว่าต่าง ๆ มุขานมเฒ่าส่ง
 อันหนึ่งสี่หม้อย ๆ และกินแถมกันคุกออกมา ผอ
 สมนอกหม้อย ๆ น้อยหนึ่ง สมน้อยหมายถึง
 สีสอกเทา ๆ คำ ๆ ผามอยก็เห็นอยู่ข้างหนานะใจ
 มุขานนจอบานนาผามอยอยู่หลายปี วัควา
 อาลามกะไคจ้อวาวักนาผามอย โลงเล่นจ้อวาว
 โลงเล่นนาผามอย จนกระทั่งตอนหลัง พระค
 คำลา โอฬาคพุกคูน เจ้าคณะตำบลบ้านดิน
 เป็นไคมาเป็นเป็นบ้านนาถา เพราะเป็น
 หนาคีผามอยมีห้าหลอกหาญบ้านผามอย
 เลยไคจ้อวาวานนาถา ตามหาเคียว ตอนหลัง
 พระคาบคเป็นทองมาถึงถิ่น สองวาวานนาบุญ
 มีคนพาคนแก่อองยสองสามคน บอมไผ่ของ
 ควย จอคงเป็นบ้านนาถาอย่างเกา
 มุขานนาถาเป็นบ้านป่าดงบึงเย็บ
 คนตังบ้านเฮียนเป็นหมู่ม ๆ ยสองคางคาง
 ของนามแม่แถมที่ไหลห่านบ้านคนในหมู่บ้านเลย
 สองจ้อบานไปต่าง ๆ กันตามคตังของมุขานน
 มุขานฮวยเมียง บ้านกลาง บ้านป่าหมาก
 บ้านหัวทง บ้านป่ากฮวย บ้านท่า แดบ้านหลาย ๆ
 บ้านถวมกันสองวาวานนาถาหมาฮา คำบถ
 ส่วนเคียน อำเภอมะเข่งแปะ จังหวัดแปะ

บ้านนาขโมย เพราะนายหวนเขาส่งเป็นโจรที่
 เก่งลือชื่อที่สุด หันมาหลบซ่อนอยู่ ต่อมา
 เรียบกาน ๆ เขา เสียใจเสียใจไปเป็น
 นาขโมย ทำไปทำมากลายเป็นนาขโมย
 บางคนกะว่าเพราะว่าต่าง ๆ มุขานมเฒ่าส่ง
 อันหนึ่งสี่หม้อย ๆ และกินแถมกันคุกออกมา คุ
 สมนอกหมอย ๆ หนอยหนึ่ง สมน้อยหมายถึง
 สีสอกเทา ๆ คำ ๆ ผามอยก็เห็นอยู่ข้างหนานะใจ
 มุขานนจอบานนาผามอยอยู่หลายปี วัควา
 อาลามกะไคจ้อวาวักนาผามอย โรงเรียนจ้อวาว
 โรงเรียนนาผามอย จนกระทั่งตอนหลัง พระกร
 คำหลา โอฬาสพุทธิคุณ เจ้าคณะตำบลบ้านดิน
 หนานไคมาเป็นเป็นบ้านนาถา เพราะหนาน
 เห็นว่าที่ผามอยมีห้าหลอกหาญบ้านผามอย
 เลยไคจ้อวาวานนาถา จนเคียว ตอนหลัง
 พระคาบสทานมุงคมาถึงถิ่น เรียบกวาวานนาบุญ
 มีคนพาคนแก่อยสองสามคน ไม่มีไกร
 เรียบตามซอกเป็นบ้านนาถาอย่างเดิม
 มุขานนาถาเป็นบ้านป่าดงบึงเย็บ
 คนปลุกบานเรือนเป็นหมอย ๆ อยู่สองข้างทาง
 ของน้ำแม่แถมที่ไหลห่านบ้านคนในหมู่บ้านเลย
 เรียบจ้อบานไปต่าง ๆ กันตามคตังของมุขานน
 มีบ้านฮวยเมียง บ้านกลาง บ้านป่าหมาก
 บ้านหัวทง บ้านป่ากฮวย บ้านท่า แดบ้านหลาย ๆ
 บ้านถวมกันเรียบกวาวานนาถาหมาฮา คำบถ
 ส่วนเขอน อำเภอมะเข่งแปะ จังหวัดแปะ

ตะกอนมาหล่นบนบ่อเกยกมมากอนเคย
 ว่าจะไต่เห็นถนน มีรถเตี้ยๆเข้ามาตะกอน
 เวลาไปไหนมาไหนเห็นงูๆก้นเอาตังนั้น
 คนหมู่บ้านเห็นเห็นเกยบ่อว่าคนเท่าคนแก่ ละออน
 หยะไปเอาเวียงเตี้ยหนึ่ง ทองงูๆออกไป
 คนลลลแม่แถม ขนเคาของเคามาใจว้าง
 มาปีแล้วนี้ พอสองสองปีฮาหลายสิบแปด
 บอกเกยมนาน ลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลล
 เกามาในหมู่บ้าน มลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลล
 ทุกวัน คุณนาย แม่เลี้ยงทางในเวียงมาแจก
 พา แจกแซ่ แจกพาชมบ่อผุด
 คนบ้านนาคูหา มั่งมั่งมั่งมั่งมั่งมั่งมั่งมั่งมั่ง
 มั่งมั่ง แลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลล
 ญะไฮ ญะไมกวาด ญะสวนเมียง มลลลลลล
 เคามาจะอ บานเมียงทาหะคิน.

แดกอเมานันไมเคยคิดมากอนเลย
 ว่าจะไต่เห็นถนน มีรถเตี้ยๆเข้ามาตะกอน
 เวลาไปไหนมาไหนเห็นงูๆก้นเอาตังนั้น
 คนหมู่บ้านเห็นเห็นเกยบ่อว่าคนเท่าคนแก่ เด็ก
 จะไปเตี้ยเวียงครั้งหนึ่ง ทองเกยออกไป
 ขนรถที่แม่แถม ขนขาวของเคามาใจว้าง
 มาปีแล้วนี้ พ.ศ. สองพันห้าร้อยสิบแปด
 ไม่ก็เคอนมานัน รัฐบาลให้เงินฉัฉัฉัฉัฉั
 เขามาในหมู่บ้าน มีรถเขามาวันละเตี้ย
 ทุกวัน คุณนาย แม่เลี้ยงทางในเวียงมาแจก
 ผา แจกเสื้อ แจกผาหมอยุ่เสมอ
 คนบ้านนาคูหา มีทั้งหมกหารอยสามสิบคน
 ขันบ้าน แลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลล
 ทำไร ทำไมกวาด ทำสวนเมียง มีรถฉัฉั
 เขามาแบบัน บานเมียงกจะคิน.

โป่ง บ้านถิ่น บ้านเหมียงม่อ แดนเป็นเจียสาย
บ้านถิ่นเหน็น ตะกอนมามานนาแถม มีคนมากกว่า
หมาเกยวน ตอนแม่ธำคณแลวนมรักเกย
ฮักขบหลังคาเฮียน หมาเกยวนมีสามขบหลังคา
เฮียน มีคนลอยขาวฮักคน ชวนมากเป็นคนจน
บอมเงินเกบ ปอกินเป็นปี ๆ ออกอยากหนีไป
ไปพอง

หมู่บ้านนาแถมนี้ เป็นหมู่บ้านที่ไกลที่สุด ไปไหน
มาไหน ญางเอาตังนั้น บอมลัดถับ ลกญนอะหญง
ซักอย่าง คนบ้านนี้คนกอยเกง หนึ่งเป็นสาว
จะอ แม่ตาคนกอยแคงกันแม่บอโกออ ตะกอน
มาหลัง เวลาที่ลื้อไผหะเคาเวียงตองญางคน
คอยลงฮวย ผานบ้านนาผามอย ออกไปคนลค
คแม่แถมนอกปุ่น ทาเมียบอกันกววมคำ
กลางป่า ตองแะนอนบานแม่แถม มาปีแล้วนี้
หลวงเป็นฮ้อเงินข้างตางลคมาผวน บอนัก
บอผันพักนอย ลคเคามาฮักคละเตยสองเตย
มาซังคนเกบเมียงพอง เกบงไปแม่ญพอง
คนบ้านนี้กะหากินตงญะไหญ่นา ปุกพัก
ไมไชหญาอะหลิกจิกจอกไปจะนั้น ญะสวน
เมียง ปุกเคาพอง.

โป่ง บ้านถิ่น บ้านเหมียงม่อ แดนเป็นเจียสาย
บ้านถิ่นเหน็น ตะกอนมามานนาแถม มีคนมากกว่า
เกยวน ตอนแม่ธำคณแลวนมีลคเกบ
หลกขบหลังคาเรือน มาเกยวนมีสามขบหลังคา
เรือน มีคนรอยยลคฮักคน ส่วนมากเป็นคนจน
ไม่มีเงินเกบ พอกินเป็นปี ๆ ออกอยากหนีไป
บาง

หมู่บ้านนาแถมนี้เป็นหมู่บ้านที่ไกลที่สุด ไปไหน
มาไหนเงินเอาตังนั้น ไม่มีรถจักรยาน รถยนต์อะไร
ซักอย่าง คนบ้านนี้ชนเขาเกง หนึ่งเป็นสาว
แม่บอแม่ทาชนกอยแคงกันแม่บอไมไคหาออก แตะกอน
มาหลัง เวลากรหรือใครจะเข้าเวียงตองเคาเข้า
เขาลงหวย ผานบ้านนาผามอยออกไปขึ้นรด
ที่แม่แถมนอกโนน ถ้ากลับไม่ทันกลวมันคำ
กลางป่า ตองแะนอนบานแม่แถม มาปีแล้วนี้
หลวงทานให้เงินสร้างทางรตมาถึงนี้ ไม่นัก
ไมผันสักนอย รดเข้ามาอาทิตยลคครั้งสองครั้ง
มาส่งคนเกบเมียงบาง เกบงไปทำไม้กวาดบาง
คนบ้านนี้กะหาหาหินทางทำไรทำนา ปลุกยัก
ไมไรหญาเล็ก ๆ นอย ๆ ไปอย่างนั้น ทำสวน
เมียง ปลุกชาวบาง.

นาจักร, คำบล

วิทยากร : นายยอก ธรรมสอน

อายุ 59 ปี

อดีตครู

นายยอก ทำมะสอน ขณะนี้เป็น
กาลาชะกานบ้านนา ชะนะตลบลาชะกานยู
เป็นครูไคสามสิบห้าปี บุตรนายกาใจใหญ่
บานหมสาม ผมต้องการอยากไคเลาเลียงตำบล
นาจักร เพื่อยอดอะนุชนคนหลังไคทราบ เหตุไค
ถึงจื่อว่าตำบลนาจักร ก็เพราะเมื่อ พ.ศ. สองเก้า
สี่ร้อยห้าสิบเจ็ด เป็นระยะที่เริ่มตั้งกำนัน
พวกลาชะกานจึงวัดกะตังกำนันที่บ้านนาจักร
เป็นกนแลก หันควมสำคัญของบ้านนาจักร
จนเอามาตั้งเป็นชื่อตำบล กำนันคนแรกคือ
พระธาตุพนม หักจากถนนมา กะไคแกชุนนาจักร
จำเริญ เป็นกำนันหักจากชุนนาจักร แลวกะ
ชุนวิเชียรเป็นกำนัน แลวกะนายทอง เสนวิมล
หักกันกะเป็นนายตา แสงโสด ปัดจุนนกำนัน
จอนายเมียง พิงเพ็ด เป็นคนบ้านแถมหนึ่ง
ตำบลนาจักรเวลานั้นมีเกาหมบ้าน มหนึ่ง
บ้านแต มสองบ้านคอนแหว มสามไคแถบนา
นาจักร มสี่ไคแถบนาตอน มห้าไคแถบนาเลา
มหกบ้านทุ่งอวน มเจ็ดบ้านเปี้ยว มแปดบ้าน
หัวฝาย มเกาบ้านกวาวกับบ้านหนองบอ เหตุไค
จื่อว่าตำบลนาจักรก่เนื่องจากว่าบ้านนาจักรนี้เป็น
เลาสืบกันมาว่าเดิมทีแรกถิ่นนี้มีแต่ป่าสักนานไป
นานไป เขาเรียกว่าบ้านนาสัก นาสักแผลงเป็น
บ้านนาจักร.

นายยอก ธรรมสอน ขณะนี้เป็น
ข้าราชการบ้านนา ขณะนี้รับราชการอยู่
เป็นครูไคสามสิบห้าปี บุตรนายกาใจ ใหญ่
บานหมสาม ผมต้องการอยากจะเลาเรื่องตำบล
นาจักร เพื่อให้อนุชนคนรุ่นหลังไคทราบ เหตุไค
ถึงจื่อว่าตำบลนาจักร ก็เพราะเมื่อ พ.ศ. สองเก้า
สี่ร้อยห้าสิบเจ็ด เป็นระยะที่เริ่มตั้งกำนัน
พววราชการจึงวัดกตังกำนันที่บ้านนาจักร
เป็นต้นแรก เห็นความสำคัญของบ้านนาจักร
จนเอามาตั้งเป็นชื่อตำบล กำนันคนแรกคือ
พญาสุพรรณ ถัดจากนั้นมา ก็ได้แก่ชุนนาจักร
จำเริญ เป็นกำนันหักจากชุนนาจักร แลวก
ชุนวิเชียรเป็นกำนัน แลวก้นายทอง เสนวิรัช
ถัดจากนั้นก็เป็นนายตา แสงโชน ปัจจุบันนี้กำนัน
ชอนายเมียง พริงเพ็ด เป็นคนบ้านแถมหนึ่ง
ตำบลนาจักรเวลานั้นมีเกาหมบ้าน หมหนึ่ง
บ้านแต หมสองบ้านคอนแหว หมสามไคแถบนา
นาจักร หมสี่ไคแถบนาตอน หมห้าไคแถบนาเลา
หมหกบ้านทุ่งอวน หมเจ็ดบ้านเปี้ยว หมแปดบ้าน
หัวฝาย หมเกาบ้านกวาวกับบ้านหนองบอ เหตุไค
จื่อว่าตำบลนาจักรก่เนื่องจากว่าบ้านนาจักรนี้
เลาสืบกันมาว่าเดิมทีแรกถิ่นนี้มีแต่ป่าสักนานไป
นานไป เขาเรียกว่าบ้านนาสัก นาสักแผลงเป็น
บ้านนาจักร.

นาจักร, บาน

วิชากร : นายบุญยัง ธรรมสอน อายุ 53 ปี

ชาวนา

ข้าพเจ้านายบุญยัง ธรรมสอน ขอเล่าประวัติ
แห่งบ้านนาจักร ตามเดิมทีอย่างนี้ ที่ปายทาหวก
ได้เล่าสืบๆ กันมา คือตัวผมมีพ่อคนหนึ่งชื่อว่า
ปอกาใจ พ่อของปอกาใจชื่อแสนสุวรรณ พ่อของ
แสนสุวรรณชื่อท้าวธรรมสอน ตามประวัติที่พ่อ
กาใจได้ฟังสืบ ๆ ต่อกันมานั้น คือว่าท้าวธรรมสอน
กะเป็นโกลาบอกว่าในบ่านนี้จะมีคนเป็นแคปซึก
ดังนั้น โกลาจากบ้าน พุทะไปเอาไม้หะตอง
เอาตามนอกบ่านนั้น พุทะไปเอาไม้หะตอง
คือว่าเสาวีหาวนาจักร ตามพเพทพแกบอก
เอาตามนอกบ่านนั้น ใจถวายไปปักลากกันมา
ฉะนั้นกะเลยทอ ๆ มากะเลยทำเป็นนาขึ้น
เบิกเป็นไร่เป็นนาขึ้น กะเอากะเลยใจจาวนาจักร
เพิ่นออกมาเขาเคยวันเป็นนาจักร เป็นวาจะนี้
ผมเป็นลูกซึกทองของปอกาใจ เคยวันอายุ
ได้ห้าสิบสามปีแล้ว คนบ้านนาจักรประกอบ
อาชีพทำนา ปลูกข้าว

ประวัติบ้านนาจักรแฉอย่างหนึ่ง ตามที่
เป็น ว่ากันมาหะเป็นประวัติปล่มปะลาหือ
จะโกนกะผิงบอแน เพาะว่าเล่าสืบ ๆ กันมา
โดยบอโกจกบักไ้ไ้ไ้ ไ้ ไ้ ไ้ บอว่าสมัยนั้น

ข้าพเจ้านายบุญยัง ธรรมสอน ขอเล่าประวัติ
แห่งบ้านนาจักร ตามเดิมทีอย่างนี้ ที่ปายทาหวก
ได้เล่าสืบๆ กันมา คือตัวผมมีพ่อคนหนึ่งชื่อว่า
ปอกาใจ พ่อของปอกาใจชื่อแสนสุวรรณ พ่อของ
แสนสุวรรณชื่อท้าวธรรมสอน ตามประวัติที่พ่อ
กาใจได้ฟังสืบ ๆ ต่อกันมานั้น คือว่าท้าวธรรมสอน
กะเป็นโกลาบอกว่าในบ่านนี้จะมีคนเป็นแคปซึก
ดังนั้น โกลาจากบ้าน พุทะไปเอาไม้หะตอง
เอาตามนอกบ่านนั้น พุทะไปเอาไม้หะตอง
คือว่าเสาวีหาวนาจักร ตามพเพทพแกบอก
เอาตามนอกบ่านนั้น ใจถวายไปปักลากกันมา
ฉะนั้นกะเลยทอ ๆ มากะเลยทำเป็นนาขึ้น
เบิกเป็นไร่เป็นนาขึ้น กะเอากะเลยใจจาวนาจักร
เพิ่นออกมาเขาเคยวันเป็นนาจักร ทานวาอย่างนี้
ผมเป็นลูกซึกทองของปอกาใจ เคยวันอายุ
ได้ห้าสิบสามปีแล้ว คนบ้านนาจักรประกอบ
อาชีพทำนา ปลูกข้าว

ประวัติบ้านนาจักรอีกอย่างหนึ่ง ตามที่
ทานเล่ากันมา จะเป็นประวัติปรัมปราหรือ
อย่างไรนั้นก็ยังไม่แน เพราะว่าเล่าสืบ ๆ กันมา
โดยไม่ได้อรรถกัณฑ์ไว้ที่ไหน บอว่าสมัยนั้น

ในสมัยนั้นในบานนี้ยังเป็นป่าอยู่ ไม่มี
 จอบาน แลวกมีขมิ้มหกละเจ็ดต้น
 เลี้ยกวาวว จวนเป็นหนาจก จวตวนเป็น
 จวตชะหมยบแล้วกะจนเกดชุก ทาเป็น
 ชะหมยบ แลวกบอมทวจับ และเป็นจวตอยู่
 กางงานหญังกก เป็นจวตเขาเลี้ยกวาว
 จววิเสกกว่าไค ฉะนั้นบานนี้เขาจะเลี้ยเอาจอ
 จวนนั้นมาคองคนวานาจก เพาะงวนน
 เป็นหนาจก อีกอย่างหนึ่งตามประวัติเป็น
 เล่า ๆ กันมาหะเพกจึงแคไทนนั้นกญบอยู่
 กะอยู่เพยงตะออะ.

ในสมัยนั้นในบานนี้ยังเป็นป่าอยู่ ไม่มี
 จอบาน แลวกมีขมิ้มหกละเจ็ดต้น
 เรียกว่าว ววนเป็นหนาจกร ววตวนเป็น
 ววตชะหมยบแล้วกะจนเกดชุก ทาเป็น
 ชะหมยบแล้วไม่มีทวจับ และเป็นววท
 การงานอะไรก็ เป็นววที่เขาเรียกว่า
 วววิเสกกว่าไค ฉะนั้นบานนี้เขาจะเลี้ยเอาจอ
 จวนนั้นมาคองคนวานาจกร เพราะววนั้น
 เป็นหนาจกร อีกอย่างหนึ่งตามประวัติที่ทาน
 เล่า ๆ กันมาจะเท็จจริงแคไทนนั้นกญบอยู่
 กญบเพียงแค่นั้นแหละ.

นาทอง, บ้าน

วิทยากร : นายแก้ว ตะวงค์ อายุ 61 ปี

ชาวนา

ปอแก้ว ตะวงค์ อายุหกสิบเอ็ดปี ยูนาน
ทำเมียง มูเจก คำบงปาดัง ญาญมาญนาทอง
มูริบโกสาลิมปี มาตังเต พ.ศ.สองพันสี่ร้อย
แปดสิบเก้า มาตอนแรกก็ของวามาน
นาทองนั้น เพราะวามานพันไร่สี่ส่วนกิน เป็น
ชะมูกอน ต่อมาจาวามานจาวจองหนวาก
กะตวยเป็นมาพันไร่สี่ส่วนตวย ก็มี
คนหัวคอง มาทำไร่ทำนาเพิ่มเติมฝ่าย
คิน ไร่ไร่ปากกอน คนละเล็กละน้อย
จับคนไปหนี้ไร่ไร่ไป คนกะเต็มกันเข้ามา
ทยอก ๆ ยอย ๆ กนบานนอกกน ๆ หยาก ๆ บอ
ปัวคองเอ็ง ออกมาพันไร่สี่ส่วนกินกันจะนี้
กะเลยแบ่งไปมาเป็นจอง กอนนบมานเมียง
บอใจจะเลินจะน คนกอยลอบฮวย นกะกะพน
ทองหาพามาสองปี เกาตองกะมาพันออกไป
กายเป็นไร่เป็นนา เมียม มูมามากคน
ตอนนีชอมานาทอง เพราะแถมเกาตอง
นิก จาวามานจาวจองกะหนวาก พมาเคียวนม
ฮากขบกวัดังคาวเฮียน ปอโกฮบฟงเลียงลาวเลาน
มาจากปอเทใจ อานะพย เป็นตายไปแล้ว
ทำเป็นตุงคน อาญุใดเก วมกวาไปแล้ว.

พอแก้ว ตะวงค์ อายุหกสิบเอ็ดปี ยูนาน
ธรรมเมือง มูเจก คำบงปาดัง ญาญมาญนาทอง
มูริบโกสาลิมปี มาตังเต พ.ศ.สองพันสี่ร้อย
แปดสิบเก้า มาตอนแรกที่เรียกว่ามาน
นาทองนั้น เพราะวามานพันไร่สี่ส่วนกิน เป็น
ชะมูกอน ต่อมาจาวามานชาของเห็นว่า
ก็ตามทานมา พันไร่สี่ส่วนตวย ก็มี
คนหัวคอง มาทำไร่ทำนา ที่เพิ่มองที่ฝ่าย
ขึ้น ทำเป็นไร่ไร่ขึ้น คนละเล็กละน้อย
ทำคนละไร่ไร่ไป คนก็เพิ่มกันเข้ามา
ที่ละเล็กละน้อย คนบานนอกกน ๆ หยาก ๆ ไม่
พอกิน ออกมาพันไร่สี่ส่วนกินกันอย่างนี้แหละ
ก็เลยปลูกบานของ กอนนบมานเมียง
ยังไม่เจริญแบบน ชนเขาตงหวย นิกกน
พังจะไม่มานสองปี คนตอง¹ ก็มาพันออกไป
กลายเป็นไร่เป็นนา เมื่อมีพมามามากชน
ตอนนีชอมานาทอง เพราะแถมคนตอง
มาก ชาวมานชาของก็เห็นควย มาเคียวนม
หกสิบกว่าหลังคาเรือน พอไกรับฟังเรื่องราวเหล่านี้
มาจากพอเขาใจ อานะพย ทานตายไปแล้ว
กทานยังมีชีวิตอยู่ อายุได้เกาสิบกว่าปีแล้ว.

¹ หมายถึงคนทองหลาง

นาคอง, บาน

วิทยากร : นายบุญล ภาควิบูลย์ อายุ 75 ปี

ชาวนา

พ่อของพ่อใหญ่มนัน ไคมายบานนาคอง
มาพันไร่พันสวน ตอนเป็นป่าพ่อใหญ่มาตอน
แล่นนบ่อใหญ่มาอายุได้แปดปี ไคนามันคันทัน
กะบ่อไข่มุข เป็นวาโกปามาจนาคอง งามเป็น
วามหญิงพองคันทอง เป็นวาบอมหญิง มีเตา
เกาทอง แล้วเป็นไปจิดไฮ จักสวนเมียงกัน
เกมทักกะเปบ่งจะกะกะ มนบ่อไข่มุขนาเคย
เปบ่งไปฮวกไมขวาง เขากะมาบุกเบิกเป็นไฮ
เปบ่งนา และมีเกาทองยูนก เปบ่งกะ
เลยไปจิดฮองวานาคอง นาคองวาจะน
แล้วตอนมาทนมชกบฮาลงคาเฮยน
บอมโลงเลยน บอมวคหญิงชกอน
ตอนหลังถึงไคขวาง โลงเลยน ขางวัก
เกาตันทันนนะ.

พ่อของพ่อใหญ่มนัน ไคมาอยู่บานนาคอง
มาพันไร่พันสวน ตอนทันทพพ่อใหญ่มาตอน
แรกนั้น พ่อใหญ่มาอายุได้แปดปี ไคนาพวกนี้ที่เท
ก็ไม่มีหม้อหุง ทานวาอยากพามาอยู่นาคอง งามทาน
ว่ามีอะไรบางที่นาคอง ทานว่าไม่มีอะไร มีแต่
คันทองกลาง แล้วทานไปทำไร่ ทำสวนเมียงกัน
เกมทักเป็นทราบลุมอย่างนั้นแหละ มันไม่มีนาหุง
เป็นป่าไมไผ่ไมขวาง เขากะมาบุกเบิกเป็นไร
เปบ่งนา และมีคันทอง(ทองกลาง)อยู่มาก ทานก็
เลยไปจิดฮองวานาคอง นาคองวาอย่างนั้นแหละ
แล้วตอนมาตอนแรกมีสักสิบห้าหลังคาเรือน
ไม่มีโรงเรียน ไม่มีวัดอะไรสักอัน ตอนหลัง
ถึงไคสร้างโรงเรียน สร้างวัด
เกาตันทันนนะ.

นาเหล็ก

วิทยากร : นายทวน ศรีจันทร์ อายุ 54 ปี

ชาวสวน

คือประวัติคนเก่าแก่มาก เล่าให้ฟัง คนที่เล่า
ให้ฟังคืออาเหมื่อย อากาศทิพย์ ท่านเล่าให้ฟัง
ว่าท่านเดิมที่เป็นปงและมีคนชื่อเหล็กใหญ่อยู่ข้างนี้
ปงนี้หมายถึงเป็นที่อุดมสมบูรณ์ ยังไม่ใช่เป็นนาเลย
ต่อมาคนมากมายเบียดกันเป็นไฮเป็นนาไป คนที่มา
ยืนตอนแรก ๆ มาจากบ้านไค บ้านท่าเมียง
มาเพียมาวกเมียงจกทองกอง กามบ้านไค
บ้านท่าเมียงนนนหมอบอกัน ป่อมายเมิน ๆ
เคา กะญายปาลูกป้าเมียมายเป้นานเป้นจอง
แต่คนจนทกวันน จอบานนาเหล็กมาจาก
เกาไม เกาคเล็ก บจใจวามนเมเล็ก
มีทองอะหยังอะ.

คือประวัติคนเก่าแก่มาก เล่าให้ฟัง คนที่เล่า
ให้ฟังคืออาเหมื่อย อากาศทิพย์ ท่านเล่าให้ฟัง
ว่าท่านเดิมที่เป็นปงและมีคนชื่อเหล็กใหญ่อยู่ข้างนี้
ปงนี้หมายถึงเป็นที่อุดมสมบูรณ์ ยังไม่ใช่เป็นนาเลย
ต่อมาคนมากมายเบียดกันเป็นไรนาไป คนที่มา
ยืนตอนแรก ๆ มาจากบ้านไค บ้านธรรมเมือง
มาเพียมาวกเมียงเก็บในทองกอง แกะบ้านไค
บ้านธรรมเมืองนี้เน้นหาไม่พอกัน พอหาอยู่นาน ๆ
เขา กยายพาลูกพาเมียมาอยู่เป็นบ้านของ
จริงจนจนทกวันน จอบานนาเหล็กมาจาก
คนไม คนชื่อเหล็ก ไม่ใช่วามนเมเล็ก
มีทองอะไรหอรอก.

นาแหลมไถ่, บ้าน
นาแหลมเหนือ, บ้าน

วิทยากร : พระปณฺญาโฬ (ทองแก้ว ทนาวรรณ) อายุ 60 ปี เจ้าคณะตำบลทุ่งกวาว

[illegible]

หะซอเลาปะวัคบานนาแหลมโดยไก่อชามมา
จากบนพระบุตโดยวิเลาสิบตอกมา นอโกลบนตก
ไว ปนลายลักอัสสอน วามอลเวนต์เป็น
คิงของบานนาแหลมพมาเกยวท หนทีเป็น
ตนา ตมลกสะนะคายกบแหลมตกกะชนาป
กวยสองล้านนาม ล้านนามเพงจอวาชองสะหวัน
ซงเปนนามตง และล้านนามแมแควมซงเป
ล่าฮวยไหลจากเขานามตกแมแควม ตอมาเมีย
มคินมายหนาแนณคน ตนากายเปตบ้าน

อาตมาขอว่าพระครูทองแก้ว ทนาวรรณ นาย
 บัญชาพิไล อายุหกสิบปี บวชเป็นเณรตั้งแต่
 อายุสิบสองปี พออายุสิบเจ็ดปี ก็อุปสมบท
 เรือนาจนันท์ เป็นคนขยันหาแหล่ไม้ หมู่สอง
 ค่ายลพบุรีกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
 รับราชการครูเมื่อวันที่หา พฤษภาคม สองพัน
 สี่ร้อยแปดสิบเอ็ด ตลอดจนนับกับไ้สามสิบ
 แปดปี จะปลดเกษียณเดือนตุลาคม สองพัน
 หกร้อยสิบเก้า และปัจจุบันเป็นเจ้าอาวาสวัด
 โสภณาลัย ตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่
 จังหวัดแพร่ และเป็นเจ้าคณะตำบลด้วย

จะขอเล่าประวัติบ้านนาแหลมโดยไต่ถามปาก
จากบรรพบุรุษโดยวิธีไล่สืบต่อกันมา ไม่ได้นับที่
ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร วามริเวณที่เป็น
ที่ตั้งของบ้านนาแหลมปัจจุบันนี้ เดิมที่เป็น
ทุ่งนา ปลูกมะพร้าวคล้ายกับแหลมตึกกระหนาบ
ควยสองลำน้ำ ลำน้ำหนึ่งชื่อธารทองสวรรค์
ซึ่งเป็นน้ำพุ และลำน้ำแม่แควซึ่งเป็น
ลำห้วยไหลจากเขาน้ำตกแม่แคว ต่อมาเมื่อ
มีคนมาอยุ่หนาแน่นขึ้น ที่นาก็กลายเป็นที่นา

เลย์ไค้งนามบานวามานนาแหลมคามลัษณะ
 ภูมิศาสตร์ ส่วนจะตั้งบานมาแลวกป็น
 สัมชามบอไค แต่คาควาทองเกินกว่าหนึ่ง
 ลอยขาวอกปี เพาะว่าอาคทะมาไคชามจาก
 ปอนอยาย นาสแหลมบอกลีมา เกี่ยวกบ
 กานบระนวก และมีกานฉะหลองวัก เมีย
 หนึ่งลอยขาวอกปีมาแล้ว เพาะจะนมนานหะ
 ทองตงมากอนวัก ซึ่งวักนาแหลมกตองตง
 มาเม้นแล้วถึงจะมาบระนวะชอมแซมไค
 พิจาจะนาแลวกหนา จะตองกงบานมาแล้ว
 เกินกว่าสองลอยปี เพาะอาคทะมาไคสังเกตุวัก
 กุเกี้ยงไวไ้วีคาน เป็นของเกาโบราณมาก
 ทัเถียว วักนาแหลมนาง โดยปอเทกนค
 จะเลินกสน เป็นเงี้ยว เกิมทจอวาวัก
 นาสแหลม มีครุบาทหรือเจ้าอาวาสหลายองแล้ว
 แต่ที่ปากกจอกคอกบาไจป็น ทอมาเป็นครุบาท
 อะพิจ ซึ่งมอละนะพาบเมียบอสองป็น
 ชีลอยแปดสิบ อาคทะมากไคเป็นเจ้าอาวาส
 ทัมาจนปัจจุบันนี้ ไคสามสิบเกปีแล้ว ในปี
 สองป็นชีลอยเกาสิบสอง พระอุบาลีคุณเมาจารย์
 ซึ่งป็นกนจิงวักแพ ซึ่งไปป็นอะคคเจากณะ
 พากเทมื่อ และเป็นเจ้าอาวาสวักพระสิง
 จิงวักเจียงใหม่ ไคป็นจิวัดมาเป็น
 วักโสพะนาลัย

เลย์ไค้งนามบานวามานนาแหลมคามลัษณะ
 ภูมิศาสตร์ ส่วนจะตั้งบานมาแลวกป็น
 สัมชามบอไค แต่คาควาทองเกินกว่าหนึ่ง
 รอยยีสืบทมิ เพาะว่าอาคทะมาไคชามจาก
 ปอนอยาย นาสแหลมบอกลีมา เกี่ยวกบ
 การบระนวกและมีการฉลองวัก เมื่อ
 หนึ่งรอยยีสืบทมิมาแล้ว เพาะจะนมนานจะ
 ทองตงมากอนวัก ซึ่งวักนาแหลมกตองตง
 มานานแล้วถึงจะมาบระนวะชอมแซมไค
 พิจาแล้วเกหนา จะตองกงบานมาแล้ว
 เกินกว่าสองลอยปี เพาะอาคทะมาไคสังเกตุวัก
 กุเกี้ยงไวไ้วีคาน เป็นของเกาโบราณมาก
 ทัเถียว วักนาแหลมนสร้างโดยพอเจ้ากต
 เจริญกุล เป็นเงี้ยว เกิมทจอวาวัก
 นาสแหลม มีครุบาทหรือเจ้าอาวาสหลายองแล้ว
 แต่ที่ปรากฏชื่อคือกรุบาทไจป็น ทอมาเป็นครุบาท
 อภิรัช ซึ่งมรภาพเมื่อ พ.ศ. สองพัน
 สี่ร้อยแปดสิบ อาคทะมากไคเป็นเจ้าอาวาส
 ทัมาจนปัจจุบันนี้ ไคสามสิบเกปีแล้ว ในปี
 สองพันสี่ร้อยเกาสิบสอง พระอุบาลีคุณเมาจารย์
 ซึ่งเป็นคนจิงวักแพ ซึ่งไปป็นอะคคเจากณะ
 ภาคเทมื่อ และเป็นเจ้าอาวาสวักพระสิง
 จิงวักเจียงใหม่ ไคเปลี่ยนชื่อวักมาเป็น
 วักโสพานาลัย

เนียงจากมบ้านนาแหลมเป็นมบ้านค
 กวางและยาว จึงแบ่งเขตการปกครอง
 ออกเป็นสองมบ้าน มบ้านทางเหนือ
 เรียกว่าบ้านนาแหลมเหนือ เป็นมสาม
 มบ้านทางใต้เรียกว่าบ้านใต้เป็นมสอง
 ลาดสะคอนในมบ้านนาแหลม มีอาชีพหลัก
 คือการทำนา พืชสวนจากการทำนา
 ปลูกกล้วย ปลูกกล้วย.

เนียงจากมบ้านนาแหลมเป็นมบ้านที่
 กวางและยาว จึงแบ่งเขตการปกครอง
 ออกเป็นสองมบ้าน มบ้านทางเหนือ
 เรียกว่าบ้านนาแหลมเหนือ เป็นมสาม
 มบ้านทางใต้เรียกว่า มบ้านใต้เป็นมสอง
 ราษฎรในมบ้านนาแหลม มีอาชีพหลัก
 คือการทำนา พืชสวนจากการทำนา
 ปลูกกล้วย ปลูกกล้วย.

น้ํากลาย, บาน
 ปากกลาย, บาน
 หวยสลากลาง, บาน
 หวยสลาเหนือ, บาน
 หวยหวยก, บาน

วิทยากร : นายจันทร์ ศิริมอก   อายุ 75 ปี

ชาวสวน

วันวันคชบ กุมพาพน พอส่องบั้น
 ยาลอยริมเกาะ อ่อนงจันทนา ยอดยิ่ง ไคมา
 ตามประวัคบ้านนามกาย มธิบสอง คำบนปาแก
 อำเภอมะยงแป จังวัดแป ก่อนอนปอขอเลา
 ประวัคของปอกอน ปอจิวาปอพนานวัน สิริมอก
 เกิดบ้านบั้นเจิง อาญไคเจคหิบบาปี ปอพนาน
 เป็นคนแรกคมาบยานนามกายน มาตอนแรก
 มากันสามคนคือ ปอมง ปอตน ละกปอพนาน
 ลูกเมียบไคเอามาควย เพราะก้งใจมากค
 คุดางวาญะไคญะส่วนอะหญังไคพอง ตอนน้น
 เป็นป้อะหล พอส่องบั้นบ้นคอยแปคหิบบ พอไป
 ถึงกะเห็นว่าเป็นปาหีบอากาศเย็น เหมาะสำหรับ
 ปูกเมียบ ไปตอนแรกคินกันไป ญงบอมี
 ณะทนเคย พองหามามณะทนลคเคยา
 ตอนสะหมัยสงครามโลกค้งคี่สอง ประมาณ
 พอส่องบั้นบ้นคอยแปคหิบบแปค เป็นเขนตาง
 สายยุคทะสาค ไปถึงอุคทะละคคิ ตอนคปอ

วันวันทลบกุมพาพน พ.ศ.สองพัน
 หาวยลิมเกาะ หนจันทนา ยอดยิ่ง ไคมา
 ตามประวัคบ้านน้ํากลาย หมลิมสอง คำบนปาแก
 อำเภอมะยงแป จังหวักแปร ก่อนอ่มพอขอเลา
 ประวัคของพอกอน พอชอวาพอพนานจันทร์ ศิริมอก
 เกิดบ้านบั้นเจิง อายุไคเจคหิบบาปี พอพนาน
 เป็นคนแรกคมาบยานน้ํากลายน มาตอนแรก
 มากันสามคนคือพอมง พอตน แลวกพอพนาน
 ลูกเมียบไคเอามาควย เพราะก้งใจมากค
 คุดางวาทำไรทำสวนอะไรไคบาง ตอนน้น
 เป็นป้อะหล พ.ศ.สองพันสี่ร้อยแปดสิบ พอไป
 ถึงก็เห็นว่าเป็นปาหีบอากาศเย็น เหมาะสำหรับ
 ปูกเมียบ ไปตอนแรกคินกันไป ยังไม่มี
 ถนนรอก เพิ่งจะมีถนนรคแดน
 ตอนสมัยสงครามโลกค้งคี่สอง ประมาณ
 พ.ศ.สองพันสี่ร้อยแปดสิบแปด เป็นเส้นทาง
 สายยุทธศาสตร์ ไปถึงอุคทะละคคิ ก่อนทพอ

ไปครึ่งแลกลั่น ไปยกพัก แ่งคนน้อย ๆ
 ยู่ช่วยสะหลา ไปโซเกาไธก่อน ป่อเกมเกียวเค้า
 แลว กะปึกเมียง ยู่ไปเมื่นๆเค้าลูกๆหลานๆ
 ทั่วโยยทั่วย ภายเป็นมามานน้อย ๆ ไซจ้อ
 วามานฮวยสะหลา ไคจ้อวามานฮวยสะหลาเพาะ
 เขาเอาสะหลากาฉิ่นไปค้าฮวยนั้น สะหลา
 หมายถึงเงี้ยว ป่อเตมอใจคันหัน เขาเลา
 สอพง คอบามกนแถมสองคน คอปอบ สิล
 กับป้อมี เยอ เป็นคนบานปิ่นเจิงเหมียนกัน
 ไปฮะสวนเมียง คูปากนามกาย ยู่เมื่น ๆ เค้า
 ภายเป็นมาม ไซจ้อวามานปากกาย
 ตามจ้อของนามกาย

ค่อมามีป่อลอกจากบานปิ่นเจิงเหมียนกัน
 ไปโยแถกทาง ๆ ฮวยสะหลาไซจ้อบานวามานฮวยสะหลาไปโยแถกกลาง ๆ หวยสะลาไซจ้อบานวามานฮวยสะลา
 เพยฮ้อแตกทางกับมามฮวยสะหลาตอนแลก
 เลยไซจ้อบาน ของป่อหนานตามาก่อนก่อนนนา
 บานฮวยสะหลาเห็นย และบานฮวยสะหลาอันใหม่
 นจ้อวามานฮวยสะหลากาง

คอบามป่อนอยทั้ง และนอยมม ทั่วโย
 ญะสวนเมียง กับออลเวนฮวยหยวก เพาะมี
 เกากวนนิก ยกนเมื่นๆเค้ากายเป็นมามานน้อยๆ
 ไซจ้อวามานฮวยหยวกตามจ้อของลำฮวย
 เลยงของมามานนามกายญะสวนเมียง เพาะ
 มนมีมามหลายบาน ป่อหะขอลำกับคววมฮ้อพง
 แถกกันง พวกคักังบา ยู่ตามฮวยสะหลา

ไปครึ่งแลกลั่น ไปยกพักสร้างกระหอมเล็ก ๆ
 ยู่ฮวยสะลา ไปทำชาวไรก่อน เออเกมเกียวชาว
 แลว ก็ปลุกเมียง ยู่ไปเมื่อนๆเขาลูกๆหลานๆ
 ตามไปโยยทั่วย กลายเป็นหมมามานเล็ก ๆ ไซจ้อ
 วามานฮวยสะลา ไคจ้อวามานฮวยสะลาเพาะ
 เขาเอาสะลาฉิ่นไปค้าที่หวนนั้น สะลา
 หมายถึงเงี้ยว พอไม่ทันเห็น เขาเลา
 ให้ง ค่อมามีคนอีกสองคน คือพ้อมี สิริ
 กับพ้อมี เยอ เป็นคนบานปิ่นเจิงเหมียนกัน
 ไปทำสวนเมียงที่ปากน้ำกลาย อยู่นาน ๆ เขา
 กลายเป็นมาม ไซจ้อวามานปากกลาย
 ตามจ้อของเมื่อน้ำกลาย

ค่อมามีพ้อรอกจากบานปิ่นเจิงเหมียนกัน
 ไปโยแถกทาง ๆ หวยสะลาไซจ้อบานวามานฮวยสะลา
 เพยฮ้อแตกทางกับมามฮวยสะลาตอนแรก
 เลยไซจ้อบานของพ้อหนานตามาก่อนก่อนนนา
 บานฮวยสะลาเห็นย และบานฮวยสะลาอันใหม่
 นจ้อวามานฮวยสะลากาง

ค่อมามีพ่อนอยทั้ง และนอยมม ตามไป
 ทำสวนเมียงที่บริเวณหวยหยวก เพาะมี
 ถนกลวยมาก อยู่กันนานๆเขากลายเป็นหมมามานเล็กๆ
 ไซจ้อวามานฮวยหยวก ตามจ้อของลำฮวย
 เรืองของหมมามานน้ำกลายยังหนอยนะ เพาะ
 มีมามหลายบาน พ้อจะขอลำกับค่อมามีให้ง
 อีกที่หนึ่ง พวกคักังบา ยู่ตามฮวยสะลา

ฮองวามานฮวยสะหลากาง กับมานฮวยสะหลา
เห็น

พวกตังบานญปากนามกาย ฮองวามาน
ปากกาย พวกตังบานตามฮวยหยวกไซจื่อวา
บานฮวยหยวก ตังมคชบานนลวมฮองวา
บานนามกาย เพราะฮวยสะหลา ฮวยหยวก
ไหลมาลวมกันเปนนามกาย

นามกายหมายถึงนามไหลทนกะไค

มบานนามกายนตังมคชอยกววหลังคาเฮียน
มีฮาลอยกววคน จำนวนกนบอโคแนอน

เกา ๆ ออก ๆ ทั้ทาเปหนาเกบเมียงเกียนซี เจ็ด

เกา สิบสอง คนยังนิก ป่อเกบเมียงแลวกะ

กบมายูบานป็นเจิงป่าแดงตามเกิม.

เรียกวามานฮวยสะหลากาง กับมานฮวยสะลา
เห็น

พวกตังบานญปากน้ำกลาย เรียกวามาน
ปากกลาย พวกตังบานตามฮวยหยวกไซจื่อวา
บานฮวยหยวก ฟังหมคชบานนลวมเรียกวา
บานน้ำกลาย เพราะฮวยสะลา ฮวยหยวก

ไหลบารวมกันเป็นแม่น้ำกลาย

น้ำกลายหมายถึงน้ำไหลผานกัไค

หมบานน้ำกลายเมตังหมครอยกววหลังคาเวือน

มีหรรอยกววคน จำนวนกนไมโครแนอน

เซา ๆ ออก ๆ ทั้ทาเปหนาเกบเมียงเกียนซี เจ็ด

เกา สิบสอง คนยังนิก พอเกบเมียงแลวก็

กลับมายูบานพันเจิงป่าแดงตามเกิม.

น้ำคือ, บาน

วิทยากร : นายเกษ อินทุคม อายุ 71 ปี

อดีตศึกษานิเทศก์จังหวัดแพร่

นายเกษ อินทุคม อายุเจ็ดสิบเอ็ดปี เกิมเกย
รับราชการเป็นศึกษานิเทศก์จังหวัดแพร่ เชารับ
ราชการครั้งแรก เป็นครูอยู่โรงเรียนพิริยาลัย
แล้วไปเป็นศึกษานิเทศก์อำเภอสอง ทลอบ
จนเป็นผู้ช่วย เป็นศึกษานิเทศก์จังหวัดแพร่
กะเรียนเมยพอสสองปีฮาลอยแปด ลวมเวลา
สิบสามชะกานยี่สิบสามปี เวลานั้นจินะนา
โถมอยากทราบค้อมนเกยวกับประวัติบานน้ำคือ
ซึ่งเป็นบานเกิดของคาพะเจ้า คาพะเจ้าเกิดบาน
นามคือ บานนามค้อนเคาคชบาจากเจ้าคุณ
มะหาเมฆกอน เจ้าอาวาสวัดเมฆกาวาค
และเจ้าคณะจังหวัดทานไคเลาเลียงฮ้อฟงวา
บานนามค้อน เกิมทื่อวบานนางเหลียว
เป็นบานโบราณมาแล้ว ทอมาทางฝ่าย
เจ้าพดกนนะคอนแพ คุณล้าคือล้าเหมียง
ละบายนาม เมยคคเหมียงละบายนามแล้ว
สันเหมียงมันลอมเมยงฮ้อจวาสันนามคอ
เมยจจอเป็นสันนามค้อแล้ว เมยเวลาลาคสะคอน
ทงมูบานย จิงไคนามวบบานนามค้อ อันนั้นเป็น
เลียงคทานเจ้าคุณเลาฮ้อฟงหนา ในสมัย
กัณฐังเป็นสามมะเนนลูกชิกของเป็น เป็นกะ

นายเกษ อินทุคม อายุเจ็ดสิบเอ็ดปี เกิมเกย
รับราชการเป็นศึกษานิเทศก์จังหวัดแพร่ เชารับ
ราชการครั้งแรก เป็นครูอยู่โรงเรียนพิริยาลัย
แล้วไปเป็นศึกษานิเทศก์อำเภอสอง ทลอบ
จนเป็นผู้ช่วย เป็นศึกษานิเทศก์จังหวัดแพร่
กะเรียนเมย พ.ศ.สองพันหารอยแปด รวมเวลา
รับราชการยี่สิบสามปี เวลานั้นจินะนา
โถมอยากทราบค้อมนเกยวกับประวัติบานน้ำคือ
ซึ่งเป็นบานเกิดของคาพะเจ้า คาพะเจ้าเกิดบาน
น้ำคือ บานน้ำค้อนเคาคชบาจากเจ้าคุณ
มหาเมฆังกร เจ้าอาวาสวัดเมฆังกราวาส
และเจ้าคณะจังหวัดทานไคเลาเลียงฮ้อฟงวา
บานน้ำค้อน เกิมทื่อวบานนางเหลียว
เป็นบานโบราณมาแล้ว ทอมาทางฝ่าย
เจ้าคุณวงนกรแพร่ ชูล้าคือล้าเหมียง
ระบายนำ เมยชคเหมียงระบายนำแล้ว
สันเหมียงมันลอมเมืองอยู่โพฮอวาสันน้ำคือ
เมยทงชือเป็นสันน้ำคือแล้ว เมยเวลาราชฎ
ทงมูบานย จิงไคนามวบบานน้ำคือ อันนั้นเป็น
เลียงคทานเจ้าคุณเลาให้ฟงนะ ในสมัย
กัณฐังเป็นสามเนร ลูกชิกชองทาน ทานกั

ไ้เลาเลียงปะวักบานนามกือเป็นบานคัมมาแต่
 โบลานะกาน มน่มวักกลางยุดะเพาะบานนามคือ
 น เติมมวักยอวาวักนางเหลียว เมียคง
 จือเป็นบานนามคือ แลวกะเลียวกนางเหลียว
 เปี่ยนมาเป็นวักนามคือ ตามจือเดิมของสันคือ
 ทอมาทานเจ้าคุณพินละท่า เวลานั้นเป็น
 เจ้าคณะตรวจการผูกพัน ทานไ้มา
 ตรวจจิงวักแพ ทานไ้มาชอบพอกับทานมะหา
 เมื่อก่อน จิงไ้ชะหนานนามวักนามคือใหม่
 วาวักเมื่อกะลาวาก ในปัจจุบันนี้คน
 บางคนเขาของวาว นามคือ บางทกะวา
 บานเมื่อกะลาวาก ก้าวาคือเป็น
 กำเมียงกิบ ทาเป็นพาสากางวักเมียงกิบ
 เจ้าคุณตเป็นเลาฮอพงันเป็นคนบานนามคือ
 และยวักนามคือจนบัดละนะพวยไป ตอนนั้น
 เป็นอายุไ้เจ็ดสิบสองปี เป็นมอละนะพวย
 ไ้ไ้ขาวกว่าปีละ.

ไ้เลาเลียงปะวักบานน้ำคือเป็นบานคัมมาแต่
 โบลานะกาน มน่มวักวางอยู่เฉพาะบานน้ำคือ
 น เติมมวักยอวาวักนางเหลียว เมียคง
 จือเป็นบานน้ำคือ แลวกะเลียวกนางเหลียว
 เปี่ยนมาเป็นวักน้ำคือ ตามจือเดิมของสันคือ
 ทอมาทานเจ้าคุณพินละท่า เวลานั้นเป็น
 เจ้าคณะตรวจการผูกพัน ทานไ้มา
 ตรวจจิงวักแพ ทานไ้มาชอบพอกับทานมะหา
 เมื่อก่อน จิงไ้ชะหนานนามวักน้ำคือใหม่
 วาวักเมื่อกะลาวาส ในปัจจุบันนี้คน
 บางคนเขาเรียกวาน้ำคือ บางทักวา
 บานเมื่อกะลาวาส ก้าวาคือเป็น
 คำเมืองกริบ ถ้าเป็นภาษากกลางวักเมืองกริบ
 เจ้าคุณตเป็นเลาฮอพงันเป็นคนบานน้ำคือ
 และยวักน้ำคือจนมรณภาพไป ตอนนั้น
 ทานอายุไ้เจ็ดสิบสองปี ทานมรณภาพ
 ไ้ไ้สีกว่าปีแล้ว.

น้ำโคง, บาน

วิทยากร : นายสุช วรรณกลิ้ง

อายุ 75 ปี

ชาวนา

ปอชุก วันนะก้ง อาญุไคเจคธิบฮาปี
 ยานนามโคง คำบนนาแมก มัทหนึ่ง อ้าเพอเมียง
 จังวักแพ ปอแมของปอชุกเป็นคนบานนามโคงนี้
 ปอชอวาปอนอย มะหวาน แมจอแมเขียว เป็นเป็น
 คนบานนามโคง ปอใหญ่แมใหญ่กะเป็นคน
 นามโคงนี้ ปอใหญ่จอวาปอหนาหมก
 บานนามโคงนี้เพราะว่าตั้งยอมีฟ่งแผนามญม
 ไหลชอไป แล้วกะมันไปอ้อมคันทานแวง
 แงงมาเฒ มาทะวืนตก กะเลยเป็นโคงยอฮัน
 กะเลยไคจอวาบานนามโคง แต่เคิมมันกะยอ
 ลุมบ่ บานนามโคงนี้หนะ มันกะฉายคินมา
 ยบมันกะบอกหลังคา ญาณาเพราะกวรรณมา
 มันกะมาเป็นโคงกวรรณมาแควหัวกะเลย
 ญาณคินมายันบนเฒ กะญองชอวาบานนามโคง
 ยอ บานกะมีถาง บานไคกะมีบานแมเทา
 ตอม บานแมเทาปา บานแมเทาเตียง
 บานเพียกมันมากะบานแมเทาไค
 บานแมใหญ่ผงคันไปกะบาน กะเป็นบาน
 ปอเทาตา อู ก่อนนั้นมันขป้า ซักหญ้าง
 เสียนันนะ ตะกอนเลี้ยงหมูเลี้ยงหญ้างไว
 ญงบานเอาไวลุมขอใจไค เสียนมาเอาหญ

พอสูช วรรณกลิ้ง อาญุไคเจคธิบฮาปี
 อยู่บานน้ำโคง คำบนนาแมก หมูหนึ่ง อ้าเพอเมียง
 จังวักแพ พอแมของพอสูชเป็นคนบานน้ำโคงนี้
 พอชอวาพอนอย มหาวัน แมจอแมเขียว ทานเป็น
 คนบานน้ำโคง คายายก็เป็นคน
 น้ำโคงนี้ คาชอวา พอหนาหมก
 บานน้ำโคงนี้เพราะว่าตั้งยอมีฟ่งแผนามญม
 ไหลตรงไป แล้วกะมันไปอ้อมคันทานแวง
 วณมาทางนี้ มาทางตะวันตก ก็เป็นโคงอยู่ตรงนี้
 กะเลยไคจอวาบานน้ำโคง แต่เคิมมันกะยอ
 ลางโนน บานน้ำโคงนี้หนะ มันกะฉายคินมา
 อยู่บนนิกไม่กหลังคา ยายมาเพราะกลัวน้ำ
 มันแหละมันมาเป็นโคงกลัวน้ำลอมรอบกเลย
 ยายชมาอยสันบนัน ก็ยังคงเรียกวาบานน้ำโคง
 อย บานกมทาง บานไคกมบานแมเทา
 ตอม บานแมเทาปา บานแมเทาเตียง
 บานเพียกชมากะบานแมเทาไค
 บานแมใหญ่ผงคันไปกะบาน ก็เป็นบาน
 พอเทาตา โอ๊ะ ก่อนนั้นมีสัตว์ป่า สัตว์อะไร
 เสียนันนะ แดกอนเลี้ยงหมูเลี้ยงหญ้างไว
 กับบานเอาไวขางลางไม้ไค เสียนมาเอาหญ

ไปกิน หม่าเหมอหฺยงนี้ ไก่กกกเขี่ย เห็น
 จอน โอ มีซักสิบกว่าหลังคาเฮยน
 คอนปอญงน้อย ๆ ย หม่าเคยวนสองลอมบาย
 มีอาซบทำนา หม่าเคยวน มีกานชนปะทานคิน
 มีปลูกถั่วปลูกยา.

ไปกิน หม่าเหมออะไรนี้ ไก่กกกเขี่ย เห็น
 พังพอน โอ๊ะ มีสักสิบกว่าหลังคาเรือน
 คอนพอยังเล็ก ๆ อยู่ มาเคยวนสองรอยกว่า
 มีอาซบทำนา บัดนี้ มีการชลประทานดีขึ้น
 มีปลูกถั่วปลูกยา.

น้ำโคง, บ้าน

วิทยากร : นายสนั่น สองแคว

อายุ 79 ปี

อดีตมรรคนายกวัดน้ำโคง

คนเท่าคนแกทานเล้าฮ่อฟังว่า นามิโตขุน
มันบ้านใหม่มนโคง แล้วเขาไปตั้งบ้าน
ฮั่น แล้วหมาลูน ขนหลามา กะปากกันยาย
คินมาเฒ่า กะเอาจอนมาตั้งว่าเป็นนามโคง
ก็อยู่ทะลอลไป.

คนเขาคนแกทานเล้าให้ฟังว่า น้ำทางใต้โคง
มันบ้านใหม่มนโคง แล้วเขาไปตั้งบ้าน
น่น แล้วกอนหลัง ๆ มา ก็พากันยาย
ขมมาเฒ่า กะเอาจอนมาตั้งว่าเป็นน้ำโคง
ก็อยู่ทะลอลไป.

น้ำจอม, บาน

วิทยากร : นางนวล เข้มขุ่น อายุ 51 ปี

ชานา

แม่ นวล เข้มขุ่น อายุห้าสิบเอ็ดปี แม่
 บานไค มาอยู่บ้านน้ำจอม ตั้งแต่อายุสิบห้าปี
 ยี่มาไคสามสิบหกปีแล้ว แม่โกลบฟังเสียงลาว
 เกี่ยวกับบ้านน้ำจอม จากป่อเตาเป็นเป็นคนแรก
 ที่มาฟังโกลบส่วนต้น ตอนมาลกลานกะตวยมา
 ภายหลังเป็นงานเป็นจองนกคน ที่ไคจาวานาน
 นานจนมองตามใจช่วยที่บ้านตั้งย เพราะวา
 อยมมกิก นามกะนอย เขาโกลบจาวานานจอม
 กวางหลอชคตอตอนแอ บอกลางนามต้น เพาะ
 กวาวงบอคนเวลายามสี่ยามหึ่งมา ป่อเตาป่อ
 เป็นเห็นฮวยมมกิกตมขอม และบานกนกะตง
 ยายไปถามฮวยกะเลยโกลบจาวานานจอม ทาง
 ติไคโกลบจาวานานนามจอมไค ทางเห็นฮวย
 วนานจอมเห็น ฆมาเกี่ยววันเป็นตายไปแล้ว
 ทาเป็นฆงกนทาหะฮายกอลอยปาย เฮากะบอ
 นิกบอฮวยหะมีไผมาตาม นิกะตามป่อเตาป่อ
 เป็นไว บอฮวยฮวย นิกะหะฮวยไปแหวในวอ
 ในเวียงในกรุงบเนาะ

จาวานานมีฮวยฮวยบักเมียง ฟันไฮ ญะนาฟอง
 ติทมานเพาะบอฮวยฮวยมาหาฮักกัน อเป็น
 บอไค กะเลยฮวยออกมา.

แม่ นวล เข้มขุ่น อายุห้าสิบเอ็ดปี แม่อยู่
 บ้านไค มาอยู่บ้านน้ำจอม ตั้งแต่อายุสิบห้าปี
 ยี่มาไคสามสิบหกปีแล้ว แม่โกลบฟังเรื่องราว
 เกี่ยวกับบ้านน้ำจอม จากพ่อผัวท่านเป็นคนแรก
 ที่มาฟังโกลบส่วนต้น ตอนมาลกลานกะตวยมา
 ภายหลังเป็นงานเป็นจองนกคน ที่ไคจาวานาน
 นานจนมองตามใจช่วยที่บ้านตั้งย เพราะวา
 อยมมกิก นามกะนอย เขาโกลบจาวานานจอม
 กวางหลอชคตอตอนแอ ไม่กลางน้ำต้น เพราะ
 กลัววังไม้ต้นเวลามีเสือหรืออะไรมา พอเจอ
 หนเห็นฮวยมมกิกตมขอม และบานกนกะตง
 เรียงรายไปตามห้วยกะเลยโกลบจาวานานจอม ทาง
 ติไคโกลบจาวานานนามจอมไค ทางเห็นฮวย
 วนานจอมเห็น มาเคียววันท่านตายไปแล้ว
 ทาทานยังมีฮวยฮวยฮวยจะฮวยฮวยฮวยฮวย เรากไ
 นิกไม่ฮวยฮวยจะมีไครมาตาม นิกตามพอเจอ
 หนไว ไม่ฮวยฮวย นิกจะฮวยฮวยไปแหวในเวียง
 ในกรุงบเนาะ

จาวานานมีฮวยฮวยบักเมียง ฟันไฮ ทำนาบาง
 ติทมานเพาะบอฮวยฮวยมาหาฮักกัน ฮวย
 ไค กะเลยฮวยออกมา.

น้ำชำ, คำบล
น้ำชำหมู่ 1, บาน
น้ำชำหมู่ 2, บาน

วิทยากร : นายคุษย์ ชัยพิริต

อายุ 72 ปี

อดีตแพทย์ประจำตำบลน้ำชำ

ป่อนอยคุษย์ ชัยพิริต อายุได้เจ็ดสิบ
สองปี มาอยู่บานน้ำชำได้สิบแปดปีแล้ว
อาศัยเป็นแพทย์ประจำตำบล
ตำบลน้ำชำเป็นตำบลน้อย ๆ ที่เกิดขึ้น
ใหม่ประมาณสามร้อยปี โดยกำหนดเอาจาก
อายุคนแรกคนแรกมาอยู่ครั้งแรก คนแรก
ที่มาอยู่ มีพ่อเขาชื่อ พ่อเขาสม พ่อเขาแสนสอน
ซึ่งเป็นกำนันบานน้ำชำคนแรก พ่อเขาใจจง
คนอื่น ๆ จำไม่ได้ มีทั้งหมดประมาณสิบสองหลังคา
เรือน พากันมาจากเมืองหม้อ มาเลี้ยงวัวเลี้ยง
ควาย พันไร่ทำสวน จับจองที่ไร่นา เลี้ยงมาแบ่งบาน
แบ่งจองอยู่แต่ ต่อมาเมื่อชาวบ้านไป บานแตก ย้าย
ควาย เกือบหลายครอบครัว หลายบานคนกะเลย
คิดตั้งนามบานกัน เห็นว่าบานนั้นอุดมสมบูรณ์ มีน้ำ
ออกอยู่ทั่วไป จึงเขาเรียกว่า มีจำใหญ่ทาง
ตะวันออกของบาน เลยใช้ชื่อว่าบานน้ำชำ หรือ
พาสาลาดกระดานว่าบานน้ำชำ คนแรกเห็นมาก
หะออกเสียงตัว จอ เป็นตัว จอ

พอนอยคุษย์ ชัยพิริต อายุได้เจ็ดสิบ
สองปี มาอยู่บานน้ำชำได้สิบแปดปีแล้ว
อาศัยเป็นแพทย์ประจำตำบล
ตำบลน้ำชำเป็นตำบลเล็ก ๆ ที่เกิดขึ้น
ใหม่ประมาณร้อยสามร้อยปี โดยกำหนดเอาจาก
อายุคนแรกคนแรกมาอยู่ครั้งแรก คนแรก
ที่มาอยู่ มีพ่อเขาชื่อ พ่อเขาสม พ่อเขาแสนสอน
ซึ่งเป็นกำนันบานน้ำชำคนแรก พ่อเขาใจจง
คนอื่น ๆ จำไม่ได้ มีทั้งหมดประมาณสิบสองหลังคา
เรือน พากันมาจากเมืองหม้อ มาเลี้ยงวัวเลี้ยง
ควาย พันไร่ทำสวน จับจองที่ไร่นา เลี้ยงมาปลูกบาน
ปลูกของอยู่จริง ต่อมาเมื่อชาวบ้านไป บานแตก ย้าย
ตาม เกิดเป็นหลายครอบครัว หลายบานคนกะเลย
คิดตั้งนามบานกัน เห็นว่าบานนั้นอุดมสมบูรณ์ มีน้ำ
ออกอยู่ทั่วไป จึงเขาเรียกว่า มีจำใหญ่ทาง
ตะวันออกของบาน เลยใช้ชื่อว่าบานน้ำชำ หรือ
พาสาลาดกระดานว่าบานน้ำชำ คนแรกเห็นมาก
จะออกเสียงตัว จ เป็นตัว จ

คำบนนามจ้าน เนียงจกวางหะมีมเคียว
 กะกวงไปล้ำบากในกานปลก่อง เลียงเนงเป
 สองม กือบานนามจ้ามหนึ่ง กับนามจ้ามสอง
 เกยไปกนกับคำบนฮวยมาชีฮ่าปี แดคอมา
 กลับมาตั้งเปเต้าบนของตัวเองใหม่ คือคำบน
 นามจ้วนปลกุ่มน คำบนนามจ้ามสองลอย
 เจ็ดสิบกว่าหลกคาเฮียน มีคนสองป่นกวาคน
 ประกอบอาชปห้าไรห้านา เลียงซัก เลียงงว
 เลียงกวาย ทัไทฮะบอโค คคนจ่อแถมอย่างค้อ
 กานเผาทาน คำบนนามจ้ามมลงน มีเกาไมนิก
 บานเมียงส่งบคิ.

คำบนนำช้านเนองจกวางจะมีหนึ่งหม
 ก็กวางเกินไป ล้ำบากในการปลกรอง เลียงเนงเป
 สองหม กือบานนำช้ามหนึ่ง กับนำช้ามสอง
 เกยไปขึ้นกับคำบนฮวยมาชีฮ่าปี แดคอมา
 กลับมาตั้งเปเต้าบนของตัวเองใหม่ คือคำบน
 นำช้วนปัจจุบัน คำบนนำช้ามสองรอย
 เจ็ดสิบกว่าหลกคาเรือน มีคนสองพันกวาคน
 ประกอบอาชปห้าไรห้านา เลียงซัก เลียงงว
 เลียงกวาย ทัไทฮะบอโค ทัชชวอออกอย่างค้อ
 การเผาทาน คำบนนำช้านมรณมคนไมมาก
 บานเมืองส่งบคิ.

น้ำคำ, บ้าน คำบลป่าเมต

วิทยากร : นายตา สุรินทร์ อายุ 79 ปี

อภิกขุใหญ่บ้านน้ำคำ

พ่อตา สุรินทร์ เกิดที่บ้านนามจำ ตำบล
ป่าเมต อำเภอโคกเจ็ดชัยเก่า ปอแมกเป็นคน
นามจำ ปอจอวาปอดก แม่จอวาแมก้า แต่
ปอใหญ่ตานเป็นใหญ่บ้าน เมียพอสสองบัน
ช้อยอกขิมสอง นานประมานโกสามสิบสามปี
ออกหอสอกเกาขิม แต่แตกปอปอตานเป็นกะ
เป็นใหญ่บ้านเดิมมาติดต่อกันมา ปอลำมา
แล้วกะปอตานกะ เขาตั้งเป็นใหญ่บ้านต่อมาแหม
ก่อนจะลาออกโกลบเปลี่ยนจากนายอำเภอ
วิชาญ ประมลลาด วากันมาโกลบเปลี่ยน
แล้วกะลาออก ทอไปน้ปอตาหะประวัคเลียง
บ้านนามจำแมก้าหนึ่ง จากที่เล็กลูกจากเซตะวัน
มาตั้งหมูลาเนายกน มีปอเทาอายคนหนึ่ง
เมียของปอเทาอาย จอเมเทาเคียง ปอเทาจอม
คนหนึ่ง เมียของเป็นจอวาแมเค้าเป็งมาตั้ง
พอลำเนายกน อยู่เซตะวันกะบอเป็นมก
นามทวมยบอย ๆ กะเลียบพะยบกนมาคิน
ประมานลยฮายสิบปีกวมาแล แดบ้านหม
ตะกอแมหลังมีเป็นปาลกตุงลงยุ เป็นป่าไม
ป่าทอกหนาย ชักป่าคหึงกะเป็นก
ทุ่นละมุนกนยูกนหมวกคน แลวกนคินมาย

พ่อตา สุรินทร์ เกิดที่บ้านน้ำคำ ตำบล
ป่าเมต อำเภอโคกเจ็ดชัยเก่า ปอแมกเป็นคน
น้ำคำ พอจอวาพอดก แม่จอวาแมก้า แต่
ปอใหญ่ตานเป็นใหญ่บ้าน เบื่อ พ.ก.สองพัน
สี่ร้อยหกสิบสอง นานประมานโกสามสิบสามปี
แตกลาออก พ.ก.เกาสิบสี่ แต่แรกพอพอกันทาหนัก
เป็นใหญ่บ้าน เดิมมาติดต่อกันมา พอลามา
แล้วก พอตานก เขาตั้งเป็นใหญ่บ้านต่อมาอีก
ก่อนจะลาออกได้รับเหรียญจากนายอำเภอ
วิชาญ ปลัมราชวร จากนั้นมาได้รับเหรียญ
แล้วกะลาออก ทอไปน้พอตาจะประวัคเรดง
บ้านน้ำคำอีกที่หนึ่ง จากที่แรกมาจากเซตะวัน
มาตั้งภูลำเนายกน มีพอเทาอายคนหนึ่ง
เมียของพอเทาอาย จอเมเทาเคียง พอเทาจอม
คนหนึ่ง เมียของคานจอวาแมเค้าเป็ง มาตั้ง
ภูลำเนายกน อยู่เซตะวันกะไม่เป็นสุข
นำทวมยบอย ๆ กะเลียบพพกนมาคิน
ประมานรอยหาสิบปีกวมาแล แดบ้านหม
แตกอแม มีเป็นปารกรุงรังอยู่ เป็นป่าไม
ปารกคหึง สัตว์ป่าคหึงอะไรเป็นที
ทุ่นละมุนกนยูกนหมวกคน แลวกนคินมาย

กว๋ยหล้ง มีปอเข้าโละคอบควท้ง ปอนอยโทะ
 คอบควท้ง เม่นเกา ๆ กะล็กหลานเม่นเกมาแหม
 มาเป็นหมบานในโคจวามบานนามบอจางลงเพาะ
 วามีชางปามากเป็นฝูง ๆ มันมากคณามกบอยคน
 กะเลยโคจวามบอจางลง คอมากมีปอของ
 ปอกาน เป็นใหญ่บานคน กะมีลาตระกาน กะมา
 ตงคนเป็นนามจำ ทวามานนามจันกะมันเป้นาม
 เป้นง เป้นทอง ภายหลังโคตงเป็นหมบานคน
 กะโคเป็นนามจำ แลวกะเลยเลยกเป็นนามซ้ำไป
 แหม คอมากมีหมบานนิกะนิกคน หลงคากะนิกคน
 เหมาเคียวโคตงโคเขาเลยกวามซ้ำ กะค
 กะนอะ นามจำกับนามซ้ำกะคอกัน คนบานนามจำ
 มีอาชัพบิจางพอง ทำนาพอง ทำไร่พอง พองพอง
 นิกะความบาง เหมยงกันนละ ปอคาโคยบาง
 เลยงลาวมูมาจากพ่อแม่ และนามบอจางลง
 กะญมยสะหมยปอเป็นละออข คามมูม
 เป้นปากปลูกหนา โส ปาเสีย ปาหมี ปาจาง
 ปาทุลนกันนอย มันเกยเคามาในหมบาน เสีย
 หมี ผีปา กะมาในบาน เป้นเสียใหญ่กินัว
 กิควาย หม่าเคียวนกะบอมละ เล็กกันไป
 ละ จางกะเล็กไปแล้ว เสียกะเล็กไปแล้ว
 หมีกะเล็กไปแล้ว เพราะคนมันมาก มาหม่าเคียวนี้
 กะปายอใจมละ ลูกเป็นโฮเป้นมากนมคแล้ว
 เคียวนี้ เคียวนี้ควักมาตงอยู่ในนามจำสองนี้
 เตะคววมจึงกะลูกจากนามโก่งมา ญงเป็นกิง

ตามหล้ง มีพอเข้าโละครอนครวท้ง วนอยโทะ
 ครอนครวท้ง นานเขา ๆ กิถหลานพอกันเกมาอีก
 มาเป็นหมบานในโคจวามบานบอจางลงเพาะ
 วามีชางปามากเป็นฝูง ๆ มันมาชุกเข้าชคบอยคน
 กะเลยโคจวามบอจางลง คอมากมีพอของ
 พอคาน เป็นใหญ่บานคน กะมีลาตระกาน กะมา
 ตงคนเป็นนามจำ ทวามานนามจันกะมันเป้นาม
 เป้นง เป้นทอง ภายหลังโคตงเป็นหมบานคน
 กะโคเป็นนามจำ แลวกะเลยเลยกเป็นนามซ้ำไป
 อีก คอมากมีหมบานนิกะนิกคน หลงคากะนิกคน
 มาเคียวนคนทางโคเขาเลยกวามซ้ำ กะค
 กะนอะ นามจำกับนามซ้ำกะคอกัน คนบานนามจำ
 มีอาชัพบิจางพอง ทำนาพอง ทำไร่พอง พองพอง
 นิกะความบาง เหมยงกันนละ และ พอคาโคยบาง
 เรองราวเทกมาจากพ่อแม่ และบอจางลง
 กะญมยสะหมยปอเป็นละอ กะพอกันนง
 เป้นปากปลูก โส ปาเสีย ปาหมี ปาจาง
 ปาทุลนกันนอย มันเคยเคามาในหมบาน เสีย
 หมี ผีปา กะมาในบาน เป้นเสียใหญ่กินัว
 กิควาย มาเคียวนกะไม่มีทรอก เล็กกันไป
 แลว ชางกะเล็กไปแล้ว เสียกะเล็กไปแล้ว
 หมีกะเล็กไปแล้ว เพราะคนมันมาก มาเคียวนี้
 กะปากไม่มแล้ว ทำเป็นไรเป้นากันหมคแล้ว
 เคียวนี้ เคียวนี้ควักมาตงอยู่ในนามจำสองนี้
 เตะคววมจึงกะมาจากนาคอง ยังเป็นกิง

ของวักน้าโก้งอยู่ แต่มาทงยู่นี่ประมาณได้
 ฮกปี นกยูงบอส์เล็ก เชือกกานเคียกอซาง
 กนยูงบอส์เล็ก แคววคนกะนกกคนมา
 เหมียนกัน แควบมเงินปอ.

ของวักน้าโก้งอยู่ แต่มาทงยู่นี่ประมาณได้
 หกปี นี่ก็ยังไม่สำเร็จเสร็จการเลย กอสราง
 กันยังไม่สำเร็จ แคววคนก็มากจนเรื่อย
 เหมียนกัน ไม่มีเงินพอ.

ใน, บ้าน

วิทยากร : พระอินทวิโร (คุณ ดวงศิริชัย) อายุ 70 ปี

เจ้าอาวาสวัดบ้านโนน

พระอธิการคุณ ดวงศิริชัย อินทวิโร อายุ
ได้เจ็ดสิบปี เป็นคนบ้านโนน เกิดที่บ้านโนน
พ่อแม่อีกเป็นคนบ้านโนน ตามคำโบราณของปู่ย่า
ตายาย วามานนั้นนามจ้าววามานโนนเพราะว่าได้
เข้ามาถึงถิ่นฐาน เข้ามาอยู่ลึกเข้ามา ถึงถิ่นฐาน
อยู่ริมเข้ข้างแม่น้ำกลอน แม่สาย แม่น้ำกลอน
แม่สายนั้นมาจากเขาพัง นามสองแคว
น้ำไหลไหลลงมาเรื่อย ๆ มาผสม
มาสมกับบ้านโนน มีตำนานอยู่สองอย่าง
ที่ชาวโนนนั้นเล่าว่ามาอยู่ในเขามาติดกันกับ
พ่อเขา และคอย ขอนามแม่ออน และแม่สาย
ปะกัน อีกอย่างหนึ่งก็โบราณเป็นว่า แดง
เค็มนั้น มันเป็นที่อาศัยของสัตว์มาป่าที่หา
ของวามานโนน มันก็เกยมาอยู่ตามบ่อ ๆ เวลา
เจ้าบ้านมาตั้งบ้านอยู่ใหม่ ๆ มันก็บ่อใหม่หลาย
ก็เลยใช้ชื่อวามานโนน กับบ้านโนนมาเดี๋ยวนี้
มีสองรอยกววหลังคาเรือน ประกอบอาชีพทำนา
เดิมทำไร่ก่อนขอหนา ไร่เท่า ต่อมาเมื่อเคื่อกะหัน
วามนกลาย พ่อหะญะคนาโค ก็ทำเป็นนาคน
คนบ้านโนนแต่เดิมเป็นคนมาจากเจียงฮาย
คือวามาจากคอยสะง คอยตงเจียงแสน เดิมมา
ตั้งถิ่นฐานใกล้กับบ่อ หะญะลวยกววปี เข้าคิด

พระอธิการคุณ ดวงศิริชัย อินทวิโร อายุ
ได้เจ็ดสิบปี เป็นคนบ้านโนน เกิดที่บ้านโนน
พ่อแม่อีกเป็นคนบ้านโนน ตามคำโบราณของปู่ย่า
ตายาย วามานนั้นนามจ้าววามานโนนเพราะว่าได้
เข้ามาถึงถิ่นฐาน เข้ามาอยู่ลึกเข้ามา ถึงถิ่นฐาน
อยู่ริมเข้ข้างแม่น้ำกลอน แม่สาย แม่น้ำกลอน
แม่สายนั้นมาจากเขาพัง นามสองแคว
น้ำไหลลงมาเรื่อย ๆ มาผสม
มาสมกับบ้านโนน มีตำนานอยู่สองอย่าง
ที่ชาวโนนนั้นเล่าว่ามาอยู่ในเขามาติดกันกับ
พ่อเขา และคอย ตรงแม่น้ำกลอน และแม่สาย
พบกัน อีกอย่างหนึ่งก็โบราณหาว่า แดง
เค็มนั้น มันเป็นที่อาศัยของสัตว์มาป่าที่หา
เรียกวามานโนน มันก็เกยมาอยู่ตามบ่อ ๆ เวลา
ชาวบ้านมาตั้งบ้านอยู่ใหม่ ๆ มันก็บ่อใหม่
ก็เลยใช้ชื่อวามานโนน คนบ้านโนนปัจจุบันนี้
มีสองรอยกววหลังคาเรือน ประกอบอาชีพทำนา
เดิมทำไร่ก่อนวามานโนน ไร่ขาว ต่อมาเมื่อเข้าก็เก็บ
วามนที่รวมพอจะทำนาได้ ก็ทำเป็นนาคน
คนบ้านโนนแต่เดิมเป็นคนมาจากเจียงฮาย
คือวามาจากคอยสะง คอยตงเจียงแสน เดิมมา
ตั้งถิ่นฐานใกล้กับบ่อ หะญะลวยกววปี เราคิด

เอาจากอายุของผู้ลับไปแล้ว อย่างเจ้าอาวาส
 มีของ จอศุบาอะนันทะ มอละนะพาทย์อายุไต่แปด
 ขีปี หลวงสูงไม่เกยเห็นเขาเลาให้ฟัง องค์ต่อมา
 บอโกเขมออายุนี้หนา เขมออายุป่าแก่งป่น
 ในสาว อายุแปดขีปี มอละนะพาทย์หม่องหนึ่ง
 มอละนะพาทย์คน อายุหกขีปี หนึ่งหม่องหนึ่ง
 ตายคนเหมือนกัน อายุไต่แปดขีปีแล้ว
 กะมาถึงหลาง เลียงลาวมณฑล ไชยพ
 มาจากคนเฝ้ากันแก ปะเลาะตามเป็นต่งเตแป
 ละออน คนกษานโนนนอกจากเป็นคนเจียงแสนแล้ว
 กะมีคนจอแฮหม่มสามสี่หลังคาเฮียน นอกจาก
 นกะมีคนศาหาคะมี เป็นศาหาคะใจ
 เจ้าหลวงเป็นท่านชะหม่มบอมหม่มชก
 เป็นท่านกษานจางฮอมาบกษมศาหาคะจอแฮ
 บานนกะมีคนยแลวพอง เม่นไปกะมาตักโค
 กอบกวยทนต์ และกะกอมนานคนมานโนน
 เป็นคนฮกสาพะศาหาคะจอแฮ เกนตเจ้าออกมา
 สะหม่มปะเพนเคียนฮกเห็นกะยทางนี้
 คโงเลียงน ลายตางป่นบะนะมาใหม่ทนต์
 คุมาส่วจยมาบะนะจอแฮนแอ หลางสูงเกยเห็น
 สาลาของเจ้าหลวง กุเจ้าขุนาย ขีปีกว่วหลัง

เอาจากอายุของผู้ลับไปแล้ว อย่างเจ้าอาวาส
 มีสองค จอศุบาอะนันทะ มรณาพายุไต่แปด
 ขีปี หลางสูงไม่เกยเห็นเขาเลาให้ฟัง องค์ต่อมา
 ไม่โคหมคอายุนี้หนา หมคอายุที่ป่าแก่งโนน
 ในราอายุแปดขีปี มรณาพอกองคหนึ่ง
 มรณาพทนต์ อายุหกขีปี อีกองคหนึ่ง
 ตายคนเหมือนกัน อายุไต่แปดขีปีแล้ว
 กะมาถึงหลางสูง เรืองราวพทนต์หลางสูงไต่รับโง
 มาจากคนเฝ้าคนแก ประจบตามทนต์ต่งเตแป
 เกก กนทมนโนนนอกจากเป็นคนเจียงแสนแล้ว
 กะมีคนฮอแฮอีกสามสี่หลังคาเรื่อน นอกจาก
 นกะมีคนศาหาคะมี เป็นศาหาคะใจ
 เจ้าหลวงทนต์ทนต์หม่มไม่มีทัพไม่มีตัก
 ทนต์ทนต์ทนต์ทนต์ทนต์ทนต์ทนต์ทนต์ทนต์
 บานนกะมีคนยแลวพอง บานไปกะมาตักโค
 กรอบครวอยทนต์ และกะกอมนานคนมานโนน
 เป็นคนรักมาพระศาหาคะจอแฮ ลานทเจ้าออกมา
 หม่มมีประเพนเคียนฮกเห็นกะยทางนี้
 ที่โรงเรือนนทางคาน โนนบะนะมาใหม่ทนต์
 คุมาส่วจยมาบะนะจอแฮนแอ หลางสูงเกยเห็น
 กาลาของเจ้าหลวง พระสงฆ์ของเจ้าสิบกว่วหลัง

ในเวียง, คำบล

วิทยากร : นายหม่น แหม่นทอง อายุ 80 ปี

พoca

วันนี้หลานมาถามประวัติคำบลในเวียงว่าเป็น
 อยางไร จะใ้จื่อว่าคำบลในเวียง มันกะกว้าง
 ไกลเกินไ้ไป เพราะสร้างมาแล้วกลอยมีกะบ่อ
 จากกานที่บ่อไ้ถามไ้จากคนเฒ่าคนแก่กะคือ
 เพาะว่ามันเป็นตำบลที่ตั้งของเวียง ของคุณ
 เจ้าหลวง เป็นเวียงของเจ้าหลวงอยู่มาก่อน
 เป็นกะเลยี่ไซ้จื่อว่าคำบลในเวียง ชวนประวัติ
 ความเป้นมานาน เจ้านายเจือสายของเจ้าหลวง
 เมืองแปะเกาเป็นเลาฮอพง คือแม่เจ้าจันแสง
 โพธิ์ลังสียาก่อน ซึ่งเป็นโคยบพมาจากบ่อเจ้า
 นามะวัง หลานเจ้าลาวชะวัง ลูกของเจ้าหลวง
 อนาคตะจย ว่าเดิมท้าวบานคำบลในเวียงนี้
 มาทางเวียงจึงแลกกคำบลมานานเวียง อำเภอ
 สองกวาง ทอมาญายมาที่เวียงเทบ อำเภอสอง
 ทอมาญายมายคำบลในเวียงทอง อำเภอสงเม
 แล้วญายมายทอทกวนน คือคำบลในเวียง ก่อน
 หะตั้งเป็นตำบลในเวียงนั้น เขตในเวียงค้เป็น
 ของกนมนเป็นเขตค้ของเจ้าหลวง มีลักษณะ
 เหมือนกนกะทะแป้นใหญ่ ลอมลอมควย
 ก้าแพงคินที่แข็งแรง กวางสองเมค สูงห้าเมค
 ญาวบันเมค บ้างคนเป็นฮองว่าเวียงซัง
 กะมี ก้าแพงลอมลอมนมีประคู้ประคู้คือ

วันนี้หลานมาถามประวัติคำบลในเวียงว่าเป็น
 อยางไร ท้าไมฮื่อว่าคำบลในเวียง มันกะกว้าง
 ไกลเกินไ้ไป เพราะสร้างมาแล้วกลอยมีกะบ่อ
 จากการทพอไ้ถามไ้จากคนเฒ่าคนแก่กะคือ
 เพราะมันเป็นตำบลที่ตั้งของเวียง ของคุณ
 เจ้าหลวง เป็นเวียงของเจ้าหลวง อยู่ทนมานาน
 ทานกะเลยี่ไซ้จื่อว่าคำบลในเวียง ส่วนประวัติ
 ความเป้นมานาน เจ้านายเจือสายของเจ้าหลวง
 เมืองแปะเกาทานเลาโพธิ์คือ แม่เจ้าจันทรแสง
 โพธิ์รังสียากร ซึ่งทานไ้รับพมมาจากพอเจ้า
 นามวงศ์ หลานเจ้าราชวงศ์ ลูกของเจ้าหลวง
 อินทวิชัย ว่าเดิมที่ชาวบานคำบลในเวียงนี้
 มาตั้งเวียงครั้งแรกที่คำบลบ้านเวียง อำเภอ
 รongกวาง ทอมาญายมาที่เวียงเทพ อำเภอสอง
 ทอมาญายมายคำบลเวียงทอง อำเภอสงเม
 แล้วญายมายอยู่ทอทกวนน คือคำบลในเวียง ก่อน
 จะตั้งเป็นตำบลในเวียงนั้น เขตในเวียงที่ทาน
 เรียกกันนั้นเป็นเขตที่อยู่ของเจ้าหลวง มีลักษณะ
 เหมือนกนกะทะแป้นใหญ่ ลอมรอบควย
 ก้าแพงคินที่แข็งแรง กวางสองเมค สูงห้าเมค
 ยาวพันเมค บ้างคนทานเรียกว่าเวียงซัง
 กะมี ก้าแพงลอมลอมนมีประคู้ประคู้คือ

ประจวบ ประทุมาน ประตูลีลาม และประตูลีใหม่
 แต่ละประตูลีลามนายคาน เป่าอยู่ ทานเลาวาประตูลี
 จัน ทอนเป็นเจาะประตูลี กะไประภาควา
 วันหนึ่งจะมีพื้เจาะประตูลี กะมกนมางอนก เป็น
 กะถามว่าไผ่จ้อจย มีคนบอกเป็นกะเลียดตัก
 ทุมตัก ผังคังคย ฮื่อเฟ้าประตูลี ชวนประตูลี
 มาบนกะเขมยกัน เป็นผังแหมมาน หมาย
 ถึงคนทองไว่ สาลับประตูลีจิมตังจ้อตาม
 วกสัจจยฮื่อฮื่อ และประตูลีใหม่เป็น
 เบ็กใหม่ ทอนทางกะทนน กะเลียดจ้อวา
 ประตูลีใหม่ ทอมาคนแอคยัคเยยกันอยู่ใน
 เวียงนกกน บอมตยัคกน กะญายออกไป
 ทำมาหากินทางนอกเมือง ทวยคณาตสวน
 กะเลียดไปแบ่ง เป็นบานจ้องตยถาวฮอนคน
 เทาตทนทวนฮื่อจ้อวาทำนในเวียง
 ทอมาลคกะบานไคปะภาควกถานะทองถัน
 ทำนในเวียงคนเป็นเทศะบานจ้อวา
 เทศะบานเมียงแม่ เมียงวนทชาวฮา
 มินาตบ สองพันช้อยเจ็คบับแปก

คำขนิในเวียงหล่อเทศะบานเมียงแม่
 หมายเคียวเป็นเชษฐมนุชันทนาแนตตัก
 จะเล่นทักในจิงวักแม่ สะถานทาลาคะฮาน
 สำคณของจิงวัก กะตงยในคำขนิ มีลานกา
 ใหญ่โตเป็นสนทางของจิงวัก ความรู้ของบ่อ
 เกียวกับคำขนิในเวียงกะมีช้ออะ.

ประจวบ ประทุมาน ประตูลีลาม และประตูลีใหม่
 แต่ละประตูลีลามนายคาน เป่าอยู่ ทานเลาวาประตูลี
 จัน ทอนทานเจาะประตูลี กะไประภาควา
 วันหนึ่งจะมีพื้เจาะประตูลี กับคนมาทาก ทาน
 กะถามว่าใครช้อจย มีคนบอกทานกเลียดตัก
 หลุมทัก ผังคังคย ไผ่เฟ้าประตูลี ส่วนประตูลี
 มาบนกะเขมยกัน ทานผังแหมมาน หมาย
 ถึงคนทองไว่ สำหรับประตูลีจิมตังจ้อตาม
 วกสัจจยฮื่อฮื่อ และประตูลีใหม่ทาน
 เจาะใหม่ ทอนสร้างถน กะเลียดจ้อวา
 ประตูลีใหม่ ทอมาคนแอคยัคเยยกันอยู่ใน
 เมืองมากชน ไผ่ทอยุ่ทักน กายออกไป
 ทำมาหากินทางนอกเมืองตามทนาที่สวน
 กะเลียดไปปลกเป็นบานช้องทอยุ่ถาวฮอน
 เทาตทนทวนฮื่อจ้อวาทำนในเวียง
 ทอมาลคกะบานไคปะภาควกถานะทองถัน
 คำขนิในเวียงขึ้นเป็นเทศบาล ช้อวา
 เทศบาลเมืองแพร เมียงวนทยสับหา
 มินากม สองพันช้อยเจ็คบับแปก

คำขนิในเวียงหรือเทศบาลเมืองแพร
 มาเคียวเป็นเชษฐมนุชันทนาแนตตัก
 เจริญที่สุดในจิงวักแพร สะถานที่ราชการ
 สำคณของจิงวักกตงยในคำขนิ มีร้านคา
 ใหญ่โตเป็นศูนย์กลางของจิงวัก ความรู้ของบ่อ
 เกียวกับคำขนิในเวียงกะมีช้ออะ.

บ้านถิ่น, คำพล
บ้านถิ่นนอก หมู่ 2, บ้าน
บ้านถิ่นนอก หมู่ 3, บ้าน
บ้านถิ่นใน หมู่ 1, บ้าน

วิทยากร : นายมา บุตรเสน อายุ 72 ปี

อดีตกำนันตำบลบ้านถิ่น

ต่อไปนี้ขอมา บุตรเสน จะเล่าประวัติของ
บ้านถิ่นที่มีความเป็นมาอย่างไร พอสืบได้
ถึงพ่อหมอนเสน แต่พ่อมาขอเกยหัน
พ่อหมอนเสน ต่อมากถึงปู่ยานะ ซึ่งปู่
พ่อของพ่อพ่อมา พ่อของพ่อมา
จ้าวาพ่อปด พ่อไต่ส่งเลี้ยงนจาก
พ่อปด ว่าเดิมทีหมู่บ้านนี้เป็นคัยของ
จ้าวาถึ ต่อมาพวกจ้าวาถึหนีไป ทิ้ง
เป็นบ้านกลางไว และมีวัดกลางไวด้วย
จ้าวาถึปดกำ ย่นอกบ้าน ทางทิศตะวันตก
ต่อมาพวกถึอยู่อยู่ในปะเทดพะมาได
อบพะยลงมา เมียทแลกหะไปอยู่ลำป็น
เทพามาในมอริ วนมซึ่งเกยเป็นคัย
ของพวกชาวถึเห็นว่ามาะสมเป็นคัย
ทำมาหากิน และเลยพากันมาตั้งถิ่นฐานอยู่
นาน ๆ เขาก็เกิดเป็นหมู่บ้าน ใจจอบานว่า
บ้านถิ่นตามจ้าวาถึ เกยมาอยู่ในเมืองแพน
มีหมู่บ้านเดียวกันเป็นคนของบางคนกะของ

ต่อไปนี้ขอมา บุตรเสน จะเล่าประวัติของ
บ้านถิ่นที่มีความเป็นมาอย่างไร พอสืบได้
ถึงพวกเสน แต่พ่อมาไม่เคยเห็น
พอพวกเสน ต่อมากถึงปู่ยานะซึ่งปู่
พ่อของพ่อพ่อมา พ่อของพ่อมา
จ้าวาพ่อพุฒ พ่อไต่รับฟังเรื่องนี้จาก
พ่อพุฒ ว่าเดิมทีหมู่บ้านนี้เป็นคัยของ
ชาวถึ ต่อมาพวกชาวถึหนีไป ทิ้ง
เป็นบ้านร้างไว และมีวัดร้างไวด้วย
จ้าวาถึปดกำ ย่นอกบ้านทางทิศตะวันตก
ต่อมาพวกถึอยู่อยู่ในประเทศพะมา ได้
อพยพลงมา เมื่อที่แรกจะไปอยู่ลำพน
เคยามาในบริเวณม ซึ่งเคยเป็นพอย
ของพวกชาวถึ เห็นว่าเหมาะสมเป็นที่
พามาหากิน ก็เลยพากันมาตั้งถิ่นฐานอยู่
นาน ๆ เขาก็เกิดเป็นหมู่บ้าน ใจจอบานว่า
บ้านถิ่นตามชาวถึ เกยมาอยู่ที่นี่ในเมืองแพน
มีหมู่บ้านเดียวกันที่เป็นคนของ บางคนก็เรียก

วา ล้อ มา เเค ยว น ค น ใน บาน น กย ง
 อญ อ ง และ ต ก พ า ส า อญ อ ย เชน จ ว เ ป น โ ง
 ต ว เ ป น โ ต เ จ น ว า ง น เเฮ ย น วา เเฮ น
 และ ค ำ ล ง ทาย ของ ป ระ โ โ ห ย ก จะ เ พิ น ไป ต ำ บ ล
 บาน ถ ม ย ี ฆ ม บาน ม ต ี ห น อ ง วา บาน ถ น ใน
 ม ต ี ส อ ง วา บาน ถ น อ ก ม ต ี ส ำ ม อ ง วา
 บาน ถ น อ ก ม ต ี ส อ ง วา บาน โ ป ง ต ี
 เ พาะ วา แ ต เ ก ิ ม มา บ อ ล เ ว น น เ ป น เ ล า และ
 ย ู ท ำ ง น อ ก .

วา ล้อ มา เเค ยว น ก น ใน บาน น กย ง
 พ ล ย อ ง และ ต ก พ า ซา ย อ ย เชน จ ว เ ป น โ ง
 ต ว เ ป น โ ต เ จ น วา ง น เเฮ ย น ¹ วา เเฮ น
 และ ค ำ ล ง ทาย ของ ป ระ โ โ ห ย ก จะ เ พิ น ไป ต ำ บ ล
 บาน ถ ม ย ี ฆ ม บาน ม ต ี ห น อ ง วา บาน ถ น ใน
 ม ต ี ส อ ง วา บาน ถ น อ ก ม ต ี ส ำ ม เ รีย ก
 บาน ถ น อ ก ม ต ี ส เ รีย ก วา บาน โ ป ง ต ี
 เ พาะ วา แ ต เ ก ิ ม มา บ ริ เ ว ด น เ ป น เ ล า และ
 อ ย ู ท ำ ง น อ ก .

---

¹ หมายถึงบ้านเรือน.

บุญเจริญ, บ้าน

วิทยากร : นายแสง หลายแถว อายุ 55 ปี

บรรณิกายกัณฑ์บุญเจริญ

ประวัติของบ้านบุญจะเล่นตะกอนจอ
บ้านปากหลายณะคิม ทาเกยวนกะบ้านเมือง
เป็นกะจะเล่นมาทุกหมู่บ้าน แล้วทันทันอยาก
ใครฮอบ้านมาปากหลาย เป็นบ้านที่จะเล่น
กันกะมีเจ้าคุณอุปบาล เป็นหัวหน้าปากหลาย
เฮามาขอจะเล่นทาเทียมมม กะโดยิซจอ
เป็นจอหะ อยากใครฮอมจะเล่นตากกับบ้านอื่น
เป็นเลยมาเป็นจอว่าวคิมจะเล่น ขอฮอว่า
วคิมฮอมบุญจะเล่น จะเล่นไปคิมบุญ

บ้านปากหลายนี้เขาเรียกว่าบ้านปากหลาย
เพราะมันเป็นที่ปะนามหลายกับนามแม่ม
เป็นเลยิซจอนามบ้านว่าบ้านปากหลาย มีคนทา
คนแกเป็นสังเกควาบ้านปากหลายมีขอใด
เมาะ หากินกะบอบอคนบอกัน มาเคาปากเทียมค
อแอ เอเฮาหะเป็นเป็นบ้านทมนจะเล่น
ไปขอร้องขอจากคิม เป็นว่าฮอเป็นใหม่
เป็นบ้านบุญจะเล่น ทานเจ้าคุณอุปบาลก่อนนั้น
ทาบานีโควคิโค จอบอเมาะสม เป็นโลเป็น
ฮอคฮอนามมก กะโดยคังแทฮามาเป็นบ้าน
บุญจะเล่น แกเคิมมาน ทาแกบอเมเป็น
ฮอฮอฟงวามหลายหมู่บ้านทวยกณายุลวมกัน

ประวัติของบ้านบุญเจริญ แดกฮอฮอ
บ้านปากหลายณะกริบ มาเคยวนกะบ้านเมือง
ทานกเจริญมาทุกหมู่บ้าน แล้วทันทันอยาก
จะไหบ้านนี้ บ้านปากหลาย เป็นบ้านที่เจริญ
ทนมเจ้าคุณอุปบาล ทานเห็นว่าบ้านปากหลาย
เรา มันไม่เจริญทาเทียมพวกก็เลยิซจอ
เปลี่ยนฮอฮะ อากจะไหมันเจริญเท่ากับบ้านอื่น
ทานเลยมาเปลี่ยนฮอว่าวคิมบุญเจริญ ฮอไหว่า
วคิมไหมันบุญเจริญ เจริญไปคิมบุญ

บ้านปากหลายนี้เขาเรียกว่าบ้านปากหลาย
เพราะมันเป็นที่แม่น้ำหลายกับแม่น้ำมพกัน
ทานเลยิซจอนามบ้านว่าบ้านปากหลาย มีคนเ
คนแกทานสังเกควาบ้านปากหลายมันไม่ใคร
เมาะ หากินก็ไม่พอกิน มาเคาปากเสียหมก
งแหละ เอะเราจะเปลี่ยนเป็นบ้านทมนเจริญ
ไปขอร้องขอจากคิม ทานว่าไหเปลี่ยนใหม่
เป็นบ้านบุญเจริญ ทานเจ้าคุณอุปบาลก่อนนั้น
ทาบานีโควคิโคให้เออไม่เหมาะสม ทานโลเปลี่ยน
ให้ที่โทงามหมก ก็เลยคังแทฮามาเป็นบ้าน
บุญเจริญ แทเคิมมาน คนแก พอเมทาน
ทุกที่โทฟงวามหลายหมู่บ้านทวยกณายุลวมกัน

เป็นบานปากหลาย แลวกมพวกลาวเวียงจัน
 ไคอบพะยมมาย จากทางปากเหนื มารวม
 กันเป็นบานคนมา แด่ยมานลอยกวบแล้ว
 เสี่ยงกะเลยกายเป็ยนไปมคสหมัย
 ผมนบอฮนคน ทาคนแกเป็นอฮอฟ
 นอกจากลาวเวียงจัน กะมกนจากในเวียง
 การอง นาแหลม บานแมหลาย มายนกะมี
 คนตมอฮบพำนาทำสวน ปักถั่ว ยา
 เวลาเกบเกาแลวกะมีอฮบพำสวนยา สวนถั่ว
 มีอยู่อยฮบกววหลังคาเฮือน.

เป็นบานปากหลาย แลวกมพวกลาวเวียงจัน
 ไคอพยพมาอยู่ จากทางภาคเหนือ มารวม
 กันเป็นหมู่บ้านขึ้นมา แด่ยมานลอยกวบแล้ว
 เสี่ยงกะเลยกายเปลี่ยนไปมคสหมัย
 ผมนไม่รู้ไม่เห็นคนเฒ่าคนแก่ทันทุให้ฟัง
 นอกจากลาวเวียงจันทนม กะมกนจากในเวียง
 การอง นาแหลม บานแมหลาย มาอยู่ก็มี
 คนตมอฮบพำนา ทำสวน ปักถั่ว ยา
 เวลาเกบขาวแลวกะมีอฮบพำสวนยา สวนถั่ว
 มีอยู่รอยหาสืบกววหลังคาเรือน.

ปง, บ้านท่าบ่อแดง

วิทยากร : นายบุญ พงษ์ป่า อายุ 78 ปี

ชาวนา

พ่อบุญ พงษ์ป่า อายุเจ็ดสิบแปดปี
เป็นคนเกิดที่นี่ เคยได้รับรางวัลบ้านปงจาก
พ่อเทพ ตอนอายุสิบเอ็ดสิบสองปีว่าเดิมที
บรีเวเน พ่อหนานเทพ จากบ้านรองขวาง
และพ่อสุขจากบ้านธรรมเมือง ท่านเป็นคน
มาจับตนา มาควยกันสักรอบครัว ทุน
เป็นปงทั้งนั้น ตอนหลังมีคนจากบ้านใคร
บ้านธรรมเมือง ตามมาอยู่มากขึ้นอีก
กลายเป็นหมู่บ้านเรียกว่าบ้านปง ปงหมายถึง
เป็นที่ราบ คือกิ่งแม่น้ำสายโนน แดงตอนมา
เป็นทองคำ แดงก็ทรายมาถม ถม
มันมีดินทรายนั้นขึ้นมา เหมาะสำหรับเป็นที่
ทำไร่ ทำสวน บ้านปงมาเดิวนั้นมี
เจ็ดหลังคาเรือน ประกอบอาชีพ ทำนา
อยู่ส่วนเมือง อยู่คอยโนน ทางจำหาลอด
นาเล็ก จำักหนาม.

พ่อบุญ พงษ์ป่า อายุเจ็ดสิบแปดปี
เป็นคนเกิดที่นี่ เคยได้รับรางวัลบ้านปงจาก
พ่อเทพ ตอนอายุสิบเอ็ดสิบสองปีว่าเดิมที
บรีเวเน พ่อหนานเทพ จากบ้านรองขวาง
และพ่อสุขจากบ้านธรรมเมือง ท่านเป็นคน
มาจับตนา มาควยกันสักรอบครัว ทุน
เป็นปงทั้งนั้น ตอนหลังมีคนจากบ้านใคร
บ้านธรรมเมือง ตามมาอยู่มากขึ้นอีก
กลายเป็นหมู่บ้านเรียกว่าบ้านปง ปงหมายถึง
เป็นที่ราบ คือกิ่งแม่น้ำสายโนน แดงตอนมา
เป็นทองคำ แดงก็ทรายมาถม ถม
มันมีดินทรายนั้นขึ้นมา เหมาะสำหรับเป็นที่
ทำไร่ ทำสวน บ้านปง มาเดิวนั้นมี
เจ็ดหลังคาเรือน ประกอบอาชีพ ทำนา
อยู่ส่วนเมือง อยู่คอยโนน ทางจำหาลอด
นาเล็ก จำักหนาม.

ปง, บ้าน คำบลหวนมา

วิทยากร : นายปัญญาตัน แก้วสมนึก

อายุ 77 ปี

อดีตผู้ใหญ่บ้านปง

ปอจอวาปอปัญญาตัน แก้วสมนึก อำเภอเจ็ดสิบ
เจ็ดปี เกิดที่บ้านปง หมู่ ๕ คำบลหวนมา อำเภอ
เมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เกษเป็นปู่ใหญ่บ้านเก่า
มีอาชีพทำไร่ทำนา

หะขอเล่าประวัติบ้านปงให้ฟัง ที่ได้รับฟังมา
จากปอจอวาเคียน ทาเป็นลุงคนอาญาเป็นโก
ชักลวยซิมปี เป็นเพื่อนคนกมแจ่มมาอยู่กับบ้านรองจอน
เพราะตอนนั้นของยุบของนาง มนมาทกล้อมกอกกัน
กำทางเหนียวเฮาของวาจอน หม่าเกยวแก
บอมคนยุบ กะยเป็นไฮเป็นนา เป็นของตกกัน
วาบ้านทางรองจอน

ต่อมาเป็นญาติเคามาอยู่ในแหม่นอยนง
กันเป็นทงเป็นนา เป็นเลยของวาบ้านทง พอย
กันหลายบ้านเคา คัยคัยแคบกะเลยญาติออกไป
ตกตก จนไปโกนามแม่หลาย ตกกันเป็นปง
หมายถึงเป็นทิมนามมาละลำดับเพาะปัก
กะเลยใช้ชื่อบ้านปง

หม่าเกยวทางลาชะกะกันของลาวกันตังบ้านปง
บ้านทงวาเป็นบ้านปงหมู่ ๕ จาวบ้านกะตึงฮอง
วาบ้านทง

ตังมกบ้านปงมีสามลวยกวทลึงคาเฮยบุ
มีคนสองบ้านกวทลึง อาชีพของทลึงละเมียงก่อ
ฮะไฮ ฮะนา ปักยาสูบเวจเจเนย ปักถั่ว

พอจอวาปอปัญญาตัน แก้วสมนึก อำเภอเจ็ดสิบ
เจ็ดปี เกิดที่บ้านปง หมู่ ๕ คำบลหวนมา อำเภอ
เมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เกษเป็นปู่ใหญ่บ้านเก่า
มีอาชีพทำไร่ทำนา

จะขอเล่าประวัติบ้านปงให้ฟัง ที่ได้รับฟังมา
จากปอจอวาเคียน ทาเป็นลุงคนอาญาเป็นโก
ชักลวยซิมปี เป็นเพื่อนคนกมแจ่มมาอยู่กับบ้านรองจอน
เพราะตอนนั้นของยุบของนาง มนมาทกล้อมกอกกัน
กำทางเหนียวเฮาของวาจอน หม่าเกยวแก
บอมคนยุบ กะยเป็นไฮเป็นนา เป็นของตกกัน
วาบ้านทางรองจอน

ต่อมาเขายายเขามาอยู่ข้างในอีกหนดยทง
กันเป็นทงเป็นนา เขาเลยเรียกวาบ้านทง พอย
กันหลายบ้านเขา พอยคัยแคบกะเลยญาติออกไป
เรอย ๆ จนไปโกนามแม่หลาย ตกลงนั้นเป็นปง
หมายถึงเป็นทิมนาม มาละลำดับเพาะปัก
กะเลยใช้ชื่อบ้านปง

มาเกยวทางราชการเรียกรวมกันทั้งบ้านปง
บ้านทง วาเป็นบ้านปงหมู่ ๕ ชาวบ้านก็ยังเรียก
วาบ้านทง

ทั้งหมดบ้านปงมีสามลวยกวทลึงคาเฮยบุ
มีคนสองพันกว่าคน อาชีพของทลึงละเมียงก่อ
ทำไร่ ทำนา ปักยาสูบเวจเจเนย ปักถั่ว

ปทุม, บ้าน

วิทยากร : นายลือ ชิตแก้ว

อายุ 70 ปี

อดีตครู

ป่อจ้อป่อหนานลือ คัดแก้ว อำเภอเจดีย์ชัย
เกิดที่บ้านปทุม มสอง ตำบลเหมืองหมอ
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เคยเป็นครู
บ้านเหมืองหมอรุ่นแรก ก่อนเปิดประถมศึกษา
ในตำบลเหมืองหมอหนึ่งปี จำได้ว่าในปี พ.ศ.
สองพันสี่ร้อยยี่สิบห้า เป็นครูอยู่ไคสี่ปี
ก็เลยลาออกมาทำนา

ขอเล่าเรื่องประวัติบ้านปทุมที่ได้ฟังมาจาก
พ่อแม่ พ่อของพ่อจ้อป่อใจ แม่ของพ่อจ้อวาแม่ป้อม
เป็นเลาฮาลองวา หนักคึกเตาหมายบ้านปทุมนี้
มีบ้านเดิมอยู่ตำบลรองอ อยู่ระหว่างบ้าน
เหมืองคา กับบ้านป่าแดด ตอนมาบ้านเหมืองออก
อยาก ไม่มีชาวกิน เกิดชาวยากหมากแพง
เคาต้องจ้างชายเจ็ดร้อยบาท เป็นของกินวา
ปีเคาเจ็ดร้อย คนกะต้องปากกันนาย
ไปหาเคากันที่เมืองพานทางเจียงฮายอยู่
กะมีเคากันออกมสมบรูณ์ อยู่ไคสองสามปี
แต่ขอมวนใจ กัดเคาหายานเกา กะเลยย้ายกับ
มาบ้านรองอ แต่ปากความคนยัดเอาไป
เป็นไธเป็นนาค กะเลยย้ายมาอยู่
บอลีเวนบ้านป่าแดด ตอนนั้นมีคนอยู่แล้วซัก
สิบหลังคาเรือน มีอาชีพทำไร่สวนขาย แต่

พ่อชื่อพ่อนานลือ ชิตแก้ว อายุเจ็ดสิบปี
เกิดที่บ้านปทุม มสอง ตำบลเหมืองหมอ
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เคยเป็นครู
บ้านเหมืองหมอรุ่นแรก ก่อนเปิดประถมศึกษา
ในตำบลเหมืองหมอหนึ่งปี จำได้ว่าปี พ.ศ.
สองพันสี่ร้อยยี่สิบห้า เป็นครูอยู่ไคสี่ปี
ก็เลยลาออกมาทำนา

ขอเล่าเรื่องประวัติบ้านปทุมที่ได้ฟังมาจาก
พ่อแม่ พ่อของพ่อจ้อป่อใจ แม่ของพ่อจ้อวาแม่ป้อม
ทานเลาให้ฟังว่า เคมีที่คนทยายมาอยู่บ้านปทุม
มีบ้านเดิมอยู่ที่บ้านรองอ อยู่ระหว่างบ้าน
เหมืองคา กับบ้านป่าแดด ตอนมาบ้านเหมืองออก
อยาก ไม่มีชาวกิน เกิดชาวยากหมากแพง
ชาวกองชงชายเจ็ดร้อยบาท เขาเรียกกันว่า
ปีชาวกองชง คนกะต้องปากกันนาย
ไปหาชาวกินที่เมืองพานทางเจียงฮายอยู่
กับชาวกินออกมสมบรูณ์ อยู่ไคสองสามปี
แต่ไม่สบายใจ คิดถึงบ้านเดิม ก็เลยย้ายกลับ
มาบ้านรองอ แต่ปรากฏว่ามีคนยัดเอาไป
เป็นไรเป็นนาหมก ก็เลยย้ายมาอยู่ตรง
บริเวณบ้านป่าแดด ตอนนั้นมีคนอยู่แล้วซัก
สิบหลังคาเรือน มีอาชีพทำไร่สวนขาย แต่

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

มาเคียนบอทำแล้ว ต่ใจจวามานป่าแตก
 เพราะตงนบอมเกาไม บอมมม เป็นสองวา
 ตงป่าแตก บานกะเลยไคจวามานป่าแตก
 แม่ของปอเลาฮอฟังว่า ตอนกลับมาจากเมืองพาน
 เป็นอาญไคเกาปี ทาเป็นญกนอาญไค
 เกาซิมเกาปี เพราะฉะนั้นบานปะทุมนี้
 ซ้างมาไคปะมานเกาซิมปี ตอมาคบา
 กัณฑา วกเหมียงมอ ปักสาบกบเจาบานกค
 ซ้างวกคิน กอนปอเกกซักเจกแปดปี ปอบอ
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

บานปะทุมนี้ตงมคสองลอยกววหลังคาเฮียน
 มีคนปะมานเป็นกววคน มีอาซิบกาขาย ญะโฮ
 ญะนา เป็นบานเคทะนา ไคฮบลังวันทหนึ่ง
 ของปะเททไค เมียปีสองป็นฮาลอยซิบแปด
 มีสะหะกอน พายีในมามมจาวบานเป็นสะมาซิก
 ลากาของกขายกะยุคคิทำ ความเป็นญของ
 จาวบานคอนซางคิ.

มาเคียนบอทำแล้ว ต่ใจจวามานป่าแตก
 เพราะตงนบอมเกาไม บอมมม เขาเรียกว่า
 พุงป่าแตก บานกะเลยไคจวามานป่าแตก
 แม่ของปอเลาฮอฟังว่า ตอนกลับมาจากเมืองพาน
 ทานอายุไคเกาปี ถ้าทานยังมีชีวิตอยู่ อายุไค
 เกาซิมเกาปี เพราะฉะนั้นบานปะทุมนี้
 สร้างมาไคประมาณเกาซิมปี ตอมาคบา
 กัณฑา วกเหมียงมอ ปักสาบกบขาวบานกค
 สร้างวกคิน กอนปอเกกซักเจกแปดปี ปอไม
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

บานปะทุมนี้ตงมคสองลอยกววหลังคาเฮียน
 มีคนประมาณพันกววคน มีอาซิบกาขาย ทำไร
 ทำนา เป็นหมบานพัฒนา ไครับรางวัลทหนึ่ง
 ของปะเททไทย เมื่อปีสองพันหารอยสิบแปด
 มีสทกม ภายใหนมบานมีชาวนานเป็นสมาซิก
 รากาของทชายกยุคธรรม ความเป็นญของ
 ชาวนานคอนซางคิ.

ประทุมาน, บาน

วิทยากร : นายหมื่น คุมคำ อายุ 83 ปี

อดีตมรรคนายก

พ่อหมื่น คุมคำ อายุได้แปดสิบสามปี เป็นคน
ประทุมาน ไคร่เลี้ยงลาวของประทุมานเฒ่าตั้งแต่
นมมานสืบจากคนเฒ่าคนแก่กันมาหลายทอดแล้ว
แล้วกะประวัติของประทุมานคนเฒ่าคนแก่
เป็นว่าเป็นไคร่เบิกฮ้อเอาแม่มาเนนเฒ่า
เฒ่าประตุ เป็นตักสาปะตุมานปะตุมเยียง
คนเฒ่าเฒ่ามาเจ้านายตะกอนมาหลัง
เป็นไคร่คนเป็นนายอายุลูกสาปะตุมาน
ปะตุมเยียง เฒ่าจะเนนเป็นถึงไคร่จาวา
บานประทุมาน เป็นเลาฮ้อฟังว่า พ่อไคร่เล็ก
เบิกประทุมาน เป็นกะไคร่เล็กเอาแม่มาเนน
ทมาเนนเออพิพมาดังก้านฮ้อเป็นผี
เฒ่าประทุมาน ตอนนมากะมีคนมา
กะมีคนมาหลายเฒ่า กะเลียบไคร่จาวาเป็นบาน
ประทุมาน สะหมัยป้อเฒ่าตุมเยียงเป็น
ปะตุมแล้ว กะบอใจปะตุมใหญ่จะเนน คือ
ว่าป้อเฒ่าเป็นละฮอน กะทอนเนนตุมก้าง
ข้างกัน ประทุมานเฒ่าเฒ่าทกะนายฮ้างเออเซยตัก
นายเล็กเป็นกะมาตังฮ้างตุม และเป็น
มาฮ้างกะทอน ข้างกะทอนแล้วไคร่ฮ้อยเกี้ยว
กะเงี้ยวเฒ่าป้อนกันเนน.

พ่อหมื่น คุมคำ อายุได้แปดสิบสามปี เป็นคน
ประทุมาน ไคร่เลี้ยงลาวของประทุมานเฒ่าตั้งแต่
นมมานสืบจากคนเฒ่าคนแก่กันมาหลายทอดแล้ว
แล้วกะประวัติของวัดประทุมานเฒ่าคนเฒ่า
ทวนาทวนไคร่ก้านเฒ่าเฒ่าเฒ่า หนึ่งฮ้าง
เฒ่าประตุ เป็นทักสาปะตุมานปะตุมเยียง
เฒ่าเฒ่ามาเจ้านายตะกอนมาหลัง
ทวนไคร่คนเป็นนายอายุลูกสาปะตุมาน
ปะตุมเยียง เพราะจะเนนทวนถึงไคร่จาวา
บานประทุมาน ทวนเลาให้ฟังว่า พ่อไคร่เล็ก
จะประทุมาน ทวนกะไคร่เล็กเอาคนทอง
ทมาเนนคัพพิมาดังก้านเฒ่าเฒ่าเป็นผี
เฒ่าประทุมาน ตอนนมากะมีคนมา
อยู่มากเฒ่า กะเลียบไคร่จาวาเป็นบาน
ประทุมาน สะหมัยป้อเฒ่าตุมเยียงเป็น
ปะตุมแล้ว กะไมโซปะตุมใหญ่แบบเนน คือ
ว่าป้อเฒ่าเป็นเด็ก ทวนเนนยังก้าง
สร้างกัน ประทุมานเฒ่าเฒ่าทกะนายฮ้างเออเซยตัก
นายเล็กทวนมาตังทวนฮ้อยเฒ่า และทวน
มาสร้างถนน สร้างถนนแล้วไคร่ฮ้อยเกี้ยว
กะเงี้ยวเฒ่าป้อนกันเนน.

¹ คนทอง.

ปากเซ, บ้าน

กร : นายน้อย สุวรรณชัย อายุ 67 ปี อดีตครูโรงเรียนพิริยาลัย

เสียงเล่าของบ้านปากเซ คือเป็นหมู่บ้านน้อยๆ
 บ้านหัววง เห็นขึ้นไป นี่น้อย ฮ่าง
 เขาก็โลกวู้เนาะ บ้านนั้น ก็คือเป็น
 เสนของบ้านหัววงเนาะ ดูยขึ้นไปทำสวน
 มะเขีย พืช แถวปากเซนั้น ก็เป็นของว่า
 ากเซนั้นเพาะว่า ไ้หมเดวั้น มีนามสายหนึ่ง
 ดียกว่านามเหมียงคาน ซึ่งไหลมาจาก
 านทงกวาว แล้วจะไหลค้ำไ้ทะเลลงมา
 ำโขงมา ไ้ค้ำค้ำกับนามเหมียม แล้วโขง
 วนออก บ้านหัววง คอมาพายหลังค้ำ
 วมุ้ นามไปค้ำ นามไปค้ำมาจนถึงเหมียง
 ำโขงค้ำ เหมียงคานนี้ทะเลทะลออก
 วมุ้ เป็นเลยของว่าปากเซ คอมาค้ำ
 ก้ำค้ำ บ้านเดวั้นเป็นทะเลของว่า
 ากเซ บ้านปากเซ เน้นกะยไ้ใน ขพาน
 มุ้ หัววง ค้ำบทงกวาว อำเพอ
 ำโขงค้ำ แต่ไ้เวลานี้ คนไ้
 ากเซ ไ้ค้ำค้ำมาอยู่ไ้บ้านหัววง
 หลังค้ำเขี่ยน แล้ว กิ่งเหลี่ยไ้ในเดวั้น
 ี่ ค้ำค้ำได้ มั่ง ค้ำเขี่ยนมาเพาะเดวว่า
 ากเซนั้นไ้ ะหนนค้ำไปมาค้ำ
 ก หนากางปะสา-นามทวม นามน้อง

เรื่องราวของบ้านปากเซ คือเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ
 อยู่ติดกับบ้านหัววง เห็นขึ้นไปนี่น้อยหนึ่ง ทาง
 ประมาณสักกิโลกว่านั้นแหละ บ้านเดวั้นก็คือเป็น
 ลูกหลานของบ้านหัววงนี่แหละ ย้ายขึ้นไปทำสวน
 ปลูกรัก มะเขือ อะไร แถวปากเซนั้น ที่เขาเรียกว่า
 บ้านปากเซนั้น เพราะว่า ในเดวั้นมีน้ำสายหนึ่ง
 เราเรียกว่าน้ำเหมืองคาล ซึ่งไหลมาจากใน
 ทางบ้านทงกวาว แล้วก็ไหลค้ำไ้ ทะเลลงมา
 ไ้ลงลงมา ไ้ลงลงมา ไ้ค้ำกับน้ำเหมียม แล้วไ้
 มาทะวนออก บ้านหัววง คอมาพายหลัง
 ำโขงค้ำ น้ำเขาะ น้ำเขาะ มาจนถึงเหมือง
 คาล ในที่สุดเหมืองคาลนี้ทะเลทะลออก
 ำโขงค้ำ เขาเลยเรียกว่าปากเซ คอมาค้ำ
 มาอยู่มากขึ้น บ้านเดวั้นเขาก็เลยเรียกว่า
 บ้านปากเซ บ้านปากเซนั้นก็อยู่ในเขตบ้าน
 หัววงหมี่ หัววง ค้ำบทงกวาว อำเพอ
 เมืองแพร จังหัวค้ำแพร แต่ไ้เวลานี้คนไ้
 บ้านปากเซ ไ้ค้ำค้ำมาอยู่ไ้บ้านหัววง
 หลายหลังคาเรือนแล้ว คงเหลืออยู่ไ้ในเดวั้น
 สักสามสี่หลังค้ำค้ำ ที่เขาย้ายมาเพราะเหตุว่า
 บ้านปากเซนั้นไกล ถนนหนทางไปมายาก
 ลำบาก หนาฝน น้ำทวม น้ำนอง

ปากตอก, บาน

วิทยากร : นายถวน ญานแก้ว

อายุ 50 ปี

ชาวสวน

หนานถวน ยานะแก้ว อาญฮัซิบ
 หยะเลาเล้งฮัวยปากตอก ไคจากป้อมแมต
 เป็นเนาะกำเกามา ญานเมียแปนเด็กน้อย
 ยู่เป็นกะไคเนาะกำเกามา ว่าในป่าสวนเมียง
 กะไคมาตามพอว่าเนาะแปนจะไค ฮัวยอะหญัง
 ป่อว่าเซฮองว่า ฮัวยปากตอก นีปากมันตอก
 ฮัวยนี้ ปากมันทำเหตีกว่าฮัวยนามจอม
 เป็นนอกฮัวยกะเดียจกจำไว้ ว่าจ่อวฮัวยปากตอก
 ทอมาไคปาลูกป้าเมียมาเยแปนกรอบแปนคว
 มีฮิมทา และกะมีคนนอนตวยมา ยู่แต่เกิด
 เปเนบ่านกัน ทั้งจอบานตามจ่อฮัวยว่า
 บานฮัวยปากตอก

คนสวนมากเริ่มมาที่นี่ เพราะมาเก็บเมียง
 เปเนฮัซิบ จนถึงทุก ๆ วันนี้ มีทั้งหมควะระมาณ
 สิบกว่าหลังคาเรือน สำหรับโรงเรียน วัด
 เล็กทองเคเินมาที่โรงเรียนน้ำจอม
 แต่วัดไปวัดนอกโนน บานพันเชิง
 ตั้งแต่นั้นมา เลยกะมีมาทำมาหากินจนกระทั่ง
 ลูกโต ไคเข้าโรงเรียน และเป็นไคตั้ง
 โลงเรียนนามจอม ไคขลุ๊กไคเข้าโรงเรียนน้ำจอม

หนานถวน ญานแก้ว อายุ ห้าสิบปี
 จะเลาเล้งฮัวยปากตอก ไคจากพ้อมแมต
 หนานเนาะกำเกามา ยามเมื่อเป็นเด็กเล็ก
 ยู่ หนานก็ไคเนาะกำเกามาว่าในป่าสวน เมียง
 ก็ไคมาตามพอว่า เนาะแปนยังไหง ฮัวยอะไร
 พอว่า เขาเรียกวาทวยปากตอก นีปากมันตอก
 หัวยนี้ ปากมันทำยิ่งกว่าห้วยน้ำจอม
 หนานบอกได้ ก็เลยจกจำไว้ ว่าจ่อวาทวยปากตอก
 ทอมาไคพาลูกเมียมาเยแปนกรอบแปนคว
 มาริเริ่มทำมาหากินและก็มีคนนอนตามมาฮัวยอีกเกิด
 เป็นหมิบานขึ้น ทั้งจอบานตามฮัวยว่า
 บานฮัวยปากตอก

คนสวนมากเริ่มมาที่นี่ เพราะมาเก็บเมียง
 เปเนฮัซิบ จนถึงทุก ๆ วันนี้ มีทั้งหมควะระมาณ
 สิบกว่าหลังคาเรือน สำหรับโรงเรียน วัด
 เล็กทองเคเินมาที่โรงเรียนน้ำจอม
 แต่วัดไปวัดนอกโนน บานพันเชิง
 ตั้งแต่นั้นมา เลยกะมีมาทำมาหากินจนกระทั่ง
 ลูกโต ไคเข้าโรงเรียน และหนานไคตั้ง
 โรงเรียนน้ำจอม ไคส่งลูกเข้าโรงเรียนน้ำจอม

ปากห้วย, บ้าน

วิทยากร : นายไหว โมรา

อายุ 61 ปี

อดีตกำนันตำบลวังชิง

พ่อจ้าวปากไหว โมลา อายุได้หกสิบเอ็ด
ปี เกิดที่บ้านปากห้วย มุกดา คำบวงทง
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เกยเป็นผู้ใหญ่บ้าน
ปากห้วย เมื่อ พ.ศ. สองพันสองปีร้อยแปดสิบสี่
พ.ศ. สองพันสองปีร้อยแปดสิบเอ็ด ทะโศเป็นกำนัน
คำบวงทง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
มีความสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น
ประวัติความเป็นมาได้ซักถามจากคนเฒ่าคนแก่
อยู่เรื่อย ๆ มาเดี๋ยวนี้บางคนที่ตายไปแล้ว
พ่อขอเล่าประวัติบ้านปากห้วยให้ฟัง คนเฒ่า
คนแก่เป็นเลวว่า บ้านปากห้วยนี้ตั้งมาแล้ว
สองร้อยกว่าปีขึ้นไป เพราะพ่อสักดานได้จากวัด
กว่าหะมาตงวัด อยู่ที่นี่เดี๋ยวนี้ ยายมา
ได้สี่ครั้งแล้ว แต่ละครั้งยายนั้นมีสาเหตุ
มาจากรานามหม บ้านปากห้วยนี้ตั้งอยู่บนฝั่ง
ขวาของแม่น้ำยม และตั้งชื่อบ้านปากห้วยนั้น
เพราะว่ามีน้ำห้วยเปี้ยไหลจากขุนเขา
ทางทิศตะวันตกของบ้านประมาณแปดกิโลเมตร
และไหลมาพบกับแม่น้ำยม ตรงบริเวณที่เป็น
ที่ตั้งของหมู่บ้านปากห้วย เขาเลยใช้ชื่อว่าบ้าน
ปากห้วยเปี้ย ห้วยเปี้ยนี้ก็เหมือนกัน

พ่อจ้าวปากไหว โมรา อายุได้หกสิบเอ็ด
ปี เกิดที่บ้านปากห้วย หมู่ที่ห้า ตำบลวังชิง
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เกยเป็นผู้ใหญ่บ้าน
ปากห้วย เมื่อ พ.ศ. สองพันสองปีร้อยแปดสิบสี่
พ.ศ. สองพันห้าร้อยเจ็ด ก็ได้เป็นกำนัน
ตำบลวังชิง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
มีความสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น
ประวัติความเป็นมาได้ซักถามจากคนเฒ่าคนแก่
อยู่เรื่อย ๆ มาเดี๋ยวนี้บางคนที่ตายไปแล้ว
พ่อขอเล่าประวัติบ้านปากห้วยให้ฟัง คนเฒ่า
คนแก่เลวว่า บ้านปากห้วยนี้ตั้งมาแล้ว
สองร้อยกว่าปีขึ้นไป เพราะพ่อสักดานได้จากวัด
กว่าหะมาตงวัด อยู่ที่นี่เดี๋ยวนี้ ยายมา
ได้สี่ครั้งแล้ว แต่ละครั้งยายนั้นมีสาเหตุ
มาจากรานามหม บ้านปากห้วยนี้ตั้งอยู่บนฝั่ง
ขวาของแม่น้ำยม และตั้งชื่อบ้านปากห้วยนั้น
เพราะว่ามีน้ำห้วยเปี้ยไหลจากขุนเขา
ทางทิศตะวันตกของบ้านประมาณแปดกิโลเมตร
และไหลมาพบกับแม่น้ำยม ตรงบริเวณที่เป็น
ที่ตั้งของหมู่บ้านปากห้วย เขาเลยใช้ชื่อว่าบ้าน
ปากห้วยเปี้ย ห้วยเปี้ยนี้ก็เหมือนกัน

ไคจ้อว่าฮวยซี่เบ๊ย เพราะว่ในฮวยนั้นเบ๊ยซี่เขา
 ใจแก่นใจสั่มยก่อน ถอนาสั่มยจวมพล
 ป้อพูนสงกาม พอสกสองนอฮ้อย เป็กขีบซี่
 ป้อเป้นุใหญ่บานพอก เป้นประกาศว่าทำ
 ญูบานโก มีจูบานบอเหมาะสม บอเป้นังคน
 กะฮ้อยเขียนก่าลงทงใหม่ ป้อท่นว่า
 ญูบานปากฮวยซี่เบ๊ยบอเป้นังคนจึงไคเป้น
 เป้นมาปากฮวยซี่เบ๊ย ถอนาว่าคเป็นเพราะมันญาว
 เกินไป หล้อบอตกปาก จาวบานฮ้อยยอ ๆ ว่า
 บานปากฮวย ฮ้อยกนเม้น ๆ เคากะเลยกายเป้นมา
 ปากฮวยเสย ๆ ทางลาคชะกานใจาวบานปากฮวย
 มุติฮ่า คำบ่นวงทง อ่าเพอเมียงแป จังวัดแป
 ขอเพิ่มเพิ่มเพิ่มน้อยนิง บานปากฮวยนิตะก่อน
 มา มีฮ้อยสองญูบาน แดบอตกกน ญูบานปากฮวย
 คำบ่นวงทงนี้ ฮ้อยว่าบานปากฮวยเหนย ชานมา
 ปากฮวยไคคือ ญูบานสุพน คำบ่นป้าแมค
 หนาเคียวนี้ ญูบานปากฮวยของคำบ่นวงทงนี้ บัญ
 ลอยซี่บิเบจก หลังคาเฮียน มีปะทกอนทงชาย
 และหิงซี่ล่อยกัว ประกอบอาชีบชานใหญ่
 ญะโฮ ญะนา ญะสวน เพราะญูโก แมนามจุม

ไคจ้อว่าฮวยซี่เบ๊ย เพราะว่ในฮวยนั้นเบ๊ยซี่เขา
 ใจแก่นใจสั่มยก่อน ถอนาสั่มยจวมพล
 ป. พินุดสงคราม พ.ศ. สองพันสี่ร้อยแปดสิบสี่
 เพอเป้นุใหญ่บานพอก คานประกาศว่าค
 ญูบานโก มีจูบานไม่เหมาะสม ไม่เป้นังคน
 ก็ให้เขียนคำร้องทงใหม่ พ้อเท้เกา
 ญูบานปากฮวยซี่เบ๊ยไปเป้นังคนจึงไคเปลี่ยน
 เป้นมาปากฮวยซี่เบ๊ย ถอนาว่าคเป็นเพราะมันยาว
 เกินไป หรือไมตกปาก ชาวบานเรียกยอ ๆ ว่า
 บานปากฮวย เรียกก้นมา น ๆ เคากะเลยกายเป้นมา
 ปากฮวยเฉย ๆ ทางราชการใจาวบานปากฮวย
 ญูที้หา คำบ่นวงทง อ่าเพอเมืองแพร จังวัดแพร
 ขอเพิ่มเพิ่มอีกหน้อยหนึ่ง บานปากฮวยนี้แกกวน
 มา มีฮ้อยสองญูบาน แดบอตกกน ญูบานปากฮวย
 คำบ่นวงทงนี้ เรียกว่าบานปากฮวยเหนย ส่วนมา
 ปากฮวยไค ก็ญูบาน สุพรรณคำบ่นป้าแมค
 มาเคียวนี้ ญูบานปากฮวยของคำบ่นวงทงนี้มีฮ้อย
 ร้อยสี่สิบเจ็ดหลังคาเรือบ มีประชากรทงชาย
 และหิงซี่ล่อยกัว ประกอบอาชีบชานใหญ่
 ทำไรทำนาทำสวน เพราะฮ้อยไคลเม่นายม

ปางมวงคำ, บ้าน

วิทยากร : นายถ้วน ญาณแก้ว

อายุ 50 ปี

ชาวสวน

ทอจากฮวยมมาสองกิไล กะมาถึงมบ้าน
 แหงหนึ่ง จอวามานปางมวงคำ ปอเตานนกน
 เลาเลียงบานฮวยมนเป็นกนเลาฮอพงวาคี
 เป็นคอกมสนมูมเกาหมามวงคำเกาใหญ่
 หมามวงคำ กนกะคอกหมามวงแกมแกง
 อันเคียวกัน คิมอดเวนนเป็นคตลาคีเปียง
 คนจากบ้านป่าแดง บ้านป็นเจง เห็นว่าเมาะสม
 กะปากนมาอยู่มาทำมาหากิน ญะเปินไฮ
 เปนนาคัน ซำหมากหะจกเมียงจกตองแล้ว
 กะกม เปนคักถาน เน้นหนาถาววอนกัน
 ทะหลอดจนกาละหมาเคียวนี้ แล้วกะมน
 เปนญะบานนอยมชักเจกแปดหลังคาเฮียน

ทอจากฮวยมมาสองกิไล กะมาถึงมบ้าน
 แหงหนึ่ง จอวามานปางมวงคำ ปอเตานนกน
 เลาเลียงบานฮวยมน เป็นกนเลาให้พวงวาคี
 เปนคอกมสนมูมเกาหมามวงคำคนใหญ่
 มมะวงค่านนี้คอกมมะวงแกมแกง
 อันเคียวกัน ที่บริเวณนั้น เป็นที่ราบเสมอกับ
 คนจากบ้านป่าแดง บ้านพันเชิง เห็นว่าเมาะสม
 ก็พากันมาอยู่มาทำมาหากินทำเป็นไร
 เปนนาคัน ส่วนมากจะเก็บเมียง เก็บใบทองแล้ว
 ก็กมเป็นคักฐาน ถนหนาถาววอนกัน
 หลอดจน กาล เกียวนี้ แต่มัน
 เปนญะบานเล็กมีสักเจกแปดหลังคาเรือน

ป่าแดง, ตำบล

วิทยากร : นายมา ทองคำ

อายุ 59 ปี

กำนันตำบลป่าแดง

นายมา ทองคำ กำนันตำบลป่าแดง
 เป้ามาโดยสืบแม่คือ ตำบลป่าแดงเป็นตำบล
 ใหญ่ครับ มีพื้นที่ถึงสองร้อยสี่สิบห้า
 ตารางกิโลเมตร ที่เรียกว่าตำบลป่าแดงก็
 เพราะว่ามีหมู่บ้านป่าแดง หมู่สองกับหมู่สามของ
 ตำบลนี้เป็นหมู่บ้านเก่าแก่เหลื่อม และตะกอนน้ำ
 บริเวณนี้เป็นป่าไม้อุดมมาก ก็เลยได้ชื่อว่า
 บ้านป่าแดง ตำบลป่าแดง มีถึงสิบสี่หมู่บ้าน
 หมู่บ้านที่เกิดขึ้นก่อน และมีการติดต่อคมนาคม
 สะดวกคือ หมู่บ้านป่าแดงสองหมู่ หมู่บ้านพันเชิง
 สองหมู่ บ้านม่วง บ้านโน บ้านธรรมเมือง
 บ้านโคก บ้านหนองแขม ส่วนบ้านนาทอง
 บ้านแม่อั่ว บ้านนาภักย์ บ้านนาจอม
 อะไรพวกนั้น ไปยากพอๆ กำลังมาทางลาดไปถึง
 นั้น และบ้านหลัง ๆ นั้นเป็นหมู่บ้านที่เกิดขึ้น
 ใหม่ นอกเหนือจากนี้ คนย้ายออกไปจาก
 บ้านป่าแดง บ้านโคก บ้านท่าเมียง บ้านพันเชิงนี้
 ย้ายออกไปเก็บเมี่ยง ภูเขาสวนเมี่ยง หมู่บ้าน
 เหล่านี้เป็นเขา เป็นที่เย็นปลูกเมี่ยงท่าเมียง
 ไก่นกคชชุก จนเป็นอาชีพหลักมาจนถึงทุกวันนี้
 มาเคยวนก่มีเหมืองอย่างตอป่าสุบเวอจันเนย

นายมา ทองคำ กำนันตำบลป่าแดง
 เป้ามาโดยสืบแม่คือ ตำบลป่าแดงเป็นตำบล
 ใหญ่ครับ มีพื้นที่ถึงสองร้อยสี่สิบห้า
 ตารางกิโลเมตร ที่เรียกว่าตำบลป่าแดงก็
 เพราะว่ามีหมู่บ้านป่าแดง หมู่สองกับหมู่สามของ
 ตำบลนี้เป็นหมู่บ้านเก่าแก่กว่าใคร และแตกออกมา
 บริเวณนี้เป็นป่าไม้อุดมมาก ก็เลยได้ชื่อว่า
 บ้านป่าแดง ตำบลป่าแดง มีถึงสิบสี่หมู่บ้าน
 หมู่บ้านที่เกิดขึ้นก่อน และมีการติดต่อคมนาคม
 สะดวกคือ หมู่บ้านป่าแดงสองหมู่ หมู่บ้านพันเชิง
 สองหมู่ บ้านม่วง บ้านโน บ้านธรรมเมือง
 บ้านโคก บ้านหนองแขม ส่วนบ้านนาทอง
 บ้านแม่อั่ว บ้านน้ำกลาย บ้านน้ำจอม
 อะไรพวกนั้น ไปยากหน่อย พึ่งมีทางรถไฟถึง
 นั้นแหละ และหมู่บ้านหลัง ๆ นั้นเป็นหมู่บ้านที่เกิดขึ้น
 ใหม่ ไม่เกินร้อยปี คนย้ายออกไปจาก
 บ้านป่าแดง บ้านโคก บ้านธรรมเมือง บ้านพันเชิงนี้
 ย้ายออกไปเก็บเมี่ยง ทำสวนเมี่ยง หมู่บ้าน
 เหล่านี้เป็นเขา เป็นที่เย็นปลูกเมี่ยงท่าเมียง
 ไก่นกคชชุก เป็นอาชีพหลักมาจนถึงทุกวันนี้
 มาเคยวนก่มีเหมืองอย่างตอป่าสุบเวอจันเนย

ความเป็นอยู่ของชาวบ้านคือพอสมควร
 อาชีพที่สำคัญมี ทำนา ทำไร่ ทำสวนเลี้ยง
 และปลูกยาสูบเวอร์จิเนีย ตำบลป่าแดงมีสถาน
 คินาแอะ นารวม และประเพณีสถานสำคัญหลาย
 ที่ คือพระพิทักษ์จอแฮ พระพิทักษ์บ้านคเมืองของ
 จันทักแพ เป็นถึงกับว่ากันว่าไครมาเที่ยว
 เมืองแพ ไม่ได้ไหวพระพิทักษ์จอแฮ เหมือน
 ยังมาไม่ถึงเมืองแพ และมีพระพิทักษ์จอมแจ้ง
 เป็นพระพิทักษ์คำ และยังมีคอยเล็งเป็นวัด
 ยบนคอยลง ทางลคญคนบอถึง มันจึง
 คนมักจะไปแะวกันในตอนหมาน ในวัน
 คินฮบฮาคำ เคยนอกเหนย ตอนคนทากจอแฮ
 อม ๆ จอแฮมีส่วนลูกชะชาคของกรมป่าไม้
 และเนียงจากแถนนมเขานกกะมทันนง เช่น
 ทำฮวยกวาง ทำผากาน ทำฮวยปุ่น ทำผาแดง
 ทำผางคำ ทำฮวยหูก.

ความเป็นอยู่ของชาวบ้านคือพอสมควร
 อาชีพที่สำคัญมี ทำนา ทำไร่ ทำสวนเลี้ยง
 และปลูกยาสูบเวอร์จิเนีย ตำบลป่าแดงมีสถาน
 คินาแอะ นารวม และประเพณีสถานสำคัญหลาย
 ที่ คือพระพิทักษ์จอแฮ พระพิทักษ์บ้านคเมืองของ
 จันทักแพ ทานถึงกับว่ากันว่าไครมาเที่ยว
 เมืองแพ ไม่ได้ไหวพระพิทักษ์จอแฮ เหมือน
 ยังมาไม่ถึงเมืองแพ และมีพระพิทักษ์จอมแจ้ง
 เป็นพระพิทักษ์คำ และยังมีคอยเล็งเป็นวัด
 ยบนเขาสูง ทางรยังขึ้นไปไม่ถึง มันขึ้น
 คนมักจะไปเที่ยวกันในตอนกลางวัน ในวัน
 ขึ้นสืบฮาคำ เคื่อนทกเหนย ตอนขึ้นพระพิทักษ์จอแฮ
 ขาง ๆ จอแฮมีส่วนรุกษชาติของกรมป่าไม้
 และเนียงจากแถนนมเขามาก กมถ้ำมาก เช่น
 ถ้ำฮวยกวาง ถ้ำผากาน ถ้ำฮวยปุ่น ถ้ำผาแดง
 ถ้ำผางคำ ถ้ำฮวยหูก.

ป่าแดง, บ้าน
มุง, บ้าน

วิทยากร : พระครูจันทา

อายุ 50 ปี

เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม

อาตมาขอว่า คุณเจ้าจันทาเป็นเจ้า
อาวาส วัดบ้านมุง หลือสุวรรณาราม และเป็น
เจ้าคณะตำบลป่าแดง อำเภอเมือง
จังหวัดแพร่ บวชเป็นเณร เมื่ออายุสิบสี่ปี
ได้หัดพรรษา บวชเป็นพระได้สามสิบพรรษา
ปัจจุบันมีอายุได้ห้าสิบปี ได้รับฟัง
เลื่องราวประวัติ บ้านป่าแดงมาจากคนห้าคนแก่
ปายคายาย ซึ่ง อา เป็นคนบ้าน
ป่าแดงนี้เหมือนกัน ได้สืบทอดมา บอกแน่นอน
ว่าชาว มาที่ป่าแดงนั้น แคว่ทางประวัติของ
บ้านป่าแดงนั้นจริงกว่าได้ข่าวมาสองร้อยปีแล้ว
เพราะฉะนั้น อาตมาจึงได้ข่าวบ้านป่าแดงนี้
มีมาแล้ว สองร้อยกว่าปีขึ้นไป เพราะฉะนั้น
จึงขอเล่าประวัติป่าแดง คำว่าบ้านป่าแดงนี้
คือเป็นหมู่บ้านขึ้นมาด้วย คือตั้งอยู่ในป่า
ไม่แดง ถนนไม่แดง เป็นดงใหญ่ที่สุด
และมีชาวบ้านจับจองกัน แต่เดิมทีก็มี
ประมาณราวสักสามสี่หลังคา แล้วต่อมา
ก็ขยายขยายมากขึ้นไป จนถึงที่สุด
เป็นตำบลป่าแดง ปัจจุบันนี้ บ้านที่อยู่
ติดกับบ้านป่าแดงนี้คือบ้านมุงนี้คนละ
สายถนน ทางเหนือเป็นป่าแดง ทางใต้

อาตมาขอว่า พระจันทาเป็นเจ้า
อาวาส วัดบ้านมุงหรือสุวรรณาราม และเป็น
เจ้าคณะตำบลป่าแดง อำเภอเมือง
จังหวัดแพร่ บวชเป็นเณร เมื่ออายุสิบสี่ปี
ได้หัดพรรษา บวชเป็นพระได้สามสิบพรรษา
ปัจจุบันมีอายุได้ห้าสิบปี ได้รับฟัง
เลื่องราวประวัติ บ้านป่าแดงมาจากคนห้าคนแก่
ปายคายาย ซึ่ง อา เป็นคนบ้าน
ป่าแดงนี้เหมือนกัน ได้สืบทอดมาไม่แน่นอน
ว่าสร้างมาที่ป่าแดงนั้น แคว่ทางประวัติของ
บ้านป่าแดง นั้นจริงกว่าได้สร้างมาสองร้อยปีแล้ว
เพราะฉะนั้น อาตมาจึงได้ข่าวบ้านป่าแดงนี้
มีมาแล้ว สองร้อยกว่าปีขึ้นไป เพราะฉะนั้น
จึงขอเล่าประวัติป่าแดง คำว่าบ้านป่าแดงนี้
คือเป็นหมู่บ้านขึ้นมาด้วย คือตั้งอยู่ในป่า
ไม่แดง ถนนไม่แดง เป็นดงใหญ่ที่สุด
และมีชาวบ้านจับจองกัน แต่เดิมทีก็มี
ประมาณราวสักสามสี่หลังคา แล้วต่อมา
ก็ขยายขยายมากขึ้นไป จนถึงที่สุด
เป็นตำบลป่าแดง ปัจจุบันนี้ บ้านที่อยู่
ติดกับบ้านป่าแดงนี้คือบ้านมุงที่อยู่คนละ
ฟากถนน ทางเหนือเป็นป่าแดง ทางใต้

เป็นขามมุง ขามมุงนี้เป็นเลวว่า เกิมที
 เป็นค้อยของหม ทำเป็นมุงหมย เพราะวามปา
 สหัยก่อน ไคมาเกินหมกน คอตนหมกน
 มีดี ไควักนี้ ไปปะมานลาววักฮ้ายฮัยเซ็น
 หลกนหมกน เซ็ก มกแล้ว หนีหมกน
 มาทำดังหลอมงคิน บานนี้กะเลย ไคจ้อ
 วาขามมุง วักกะฮ้อยว่าวักขามมุง คอมา
 นายชัยลังกา สมชัก ไคมาบะละนะ ขอมแซม
 เป็นเป็นคนบาน ปันเจิง ไคมาเพียวถาง
 ไคยวิธี เอาสะกัง เสกสะกัง เอามา
 อ่า ไปยดังไคมันเนินแผ่นกั้น สะหัย
 กอนกะวาคนลาวกมกนโงกม กอลวก
 ฮือไบฮือ วาฮะเออะ ไคมาเพียวถาง
 ทัพะเสกสะกังกะเกบเอา ทัพะเอ จะ
 กะเพียวแซม ผนคักคัก มากะไคคัก
 กังเป็นกุกคินอย ๆ กน แลวกะมีเจ้า
 อ้าวัก พักเป็น เลียกวากูบา คางเหนีย
 เขาเลียกวากูบา จอว่า
 นะ อะทิกานแถว จิงไคไปคักคอกแม่
 เจ้าคำ ซึ่งเป่ญ มีบันนากักใหญ่ ในเมียงแป
 ไคมากอขาง วิหานครือโบค จิงไคนามเปียน
 จากวักขามมุง มาเป็นวักสุวรรณาลาม
 คออลามของแม่เจ้าคำเป็นพชาง เพราะฉะนั้น
 กานที่ไคนามว่าวักสุวรรณาลามนั้นก้อ
 แม่เจ้าคำเป็นผู้สร้างนั่นเอง จิงไคนามว่าวัก

เป็นขามมุง ขามมุงนี้ เขาเลวว่าเกิมที
 เป็นค้อยของหม ทำเป็นมุงหมย เพราะวามปา
 สหัยก่อน ไคมาเกินหมกน คอตนหมกน
 มีดี ไควักนี้ ไปประมาณราวสักห้าสิบเส้น
 หลกนหมกน เสริจหมกแล้ว หนีหมกน
 มาทำรังหรือมุงที่นี้ บานนี้เลยไคจ้อ
 วาขามมุง วักกะฮ้อยว่าวักขามมุง คอมา
 นายชัยลังกา สมศักดิ์ ไคมาบะละนะขอมแซม
 ทานเป็นคนบานทันเจิง ไคมา หักร้างถางพง
 ไคยวิธี เอาสาก กะเสกสาก เอามา
 อ่า ไปยดังไปบนเนินแผ่นกั้น สหัย
 กอนกว่ากนฉลากก็กนโงกม ก้อเป็นคน
 เกรตรงวังนเออะ ไคมาหักร้างถางพง
 ถาพบเสกสากคักเกบเอา ถ้าไม่พบ
 ก็ถางอีก ผลที่สุดมากไคก็ถาง
 กังเป็นกุกเล็ก ๆ ขึ้น แลวกมีเจ้า
 อ้าวาส ผู้ที่เป็นเรียกว่า คุรมา ทางเหนือ
 เขาเรียกว่าคุรมา ฮือว่า
 พระอิการแถว จิงไคไปคักคอกแม่
 เจ้าคำ ซึ่งเป็นผู้สูงศักดิ์ ในเมืองแพร
 ไคมากอสร้าง วิหารหรือโบสถ์ จิงไคนามเปลี่ยน
 จากวักขามมุง มาเป็นวักสุวรรณาราม
 คออารามของแม่เจ้าคำเป็นผู้สร้าง เพราะฉะนั้น
 กานที่ไคนามว่าวักสุวรรณารามนั้นก้อ
 แม่เจ้าคำเป็นผู้สร้างนั่นเอง จิงไคนามว่าวัก

สุนัขตัวโตตัวหนึ่ง บางคนก็ว่าสุนัขตัวโต
 บางคนก็ว่าสุนัขตัวโต

สุนัขตัวโตตัวหนึ่ง บางคนก็ว่าสุนัขตัวโต
 บางคนก็ว่าสุนัขตัวโต

ป้าแมต, คำบล

วิทยากร : นายกอน สุขใจ

อายุ 78 ปี

ชาวนา

คำบลป้าแมต เป็นคำบลที่ใหญ่มากเหมือนกัน
มีแปดหมู่บ้าน มีทางติดต่อกันทุกหมู่บ้านสะดวก
สบายคนเขาคอนแก เป็นเลวว่า ตะกอนมาแปเป
เป็นคง และมีเกาะแมตนัก ใบมันมนคนคำ
ทำหนาเกียนนี้ หรือเกียนนี้ มันออกดอกปัว
เลี้ยวะ หมาเกียนบอโกมิ บอโคปะ เขียวทอง
ละออนลนดัง บอโคจัก เพราะว่ามีเกาะแมต
นัก เป็นกะเคยใช้ชื่อว่าป้าแมต เมื่อก่อน
มาปะเกาะ มาค้นเกาะว่าเป็นที่อุดมสมบูรณ์
มาจับคูปักเป็นบ นเป็นจ้อง เน้นหนาเกาะ
กะเคยเกิดเป็นหมู่บ้าน ฮองว่าบ้านป้าแมต ต่อมา
มีหลายหมู่บ้าน นักหนาเกาะกายเป็นตำบลฮองว่า
ตำบลป้าแมต

ตำบลป้าแมต เป็นตำบลที่ตั้งมานานแล้ว
มีความสำคัญในสมัยก่อน เป็นตำบลที่คน
ทางจังหวัดจก ก็นักหะไปล่าปลิงหรือปลิง
ล่าปลิง หะเกาะเมียงแป่ ทองมาข้ามเฮียคี่
ตำบลนี้ คับานสุ่นตะกอนบอไม่วัว
จะอืดเตี้ย มีเกาะเฮียใหญ่ก้ามไปคัมมาตำบล
นี้ก่อนมาแป่ลงกลางพะนันใหญ่ เจ้าหม
กะวีเอกของทางเหนื กะเคยมาหมคั่วพัน

คำบลป้าแมตเป็นคำบลที่ใหญ่เหมือนกัน
มีแปดหมู่บ้าน มีทางติดต่อกันทุกหมู่บ้านสะดวก
สบายคนเขาคอนแก หาวาแตกอนมาเป็นป้า
เป็นคง และมีคนแมตมาก ใบมันกลม ๆ ถ้า ๆ
ถ้าหนาเกียนนี้ หรือเกียนนี้ มันบานดอกสะพรั่ง
เลี้ยวะ มาเกียนนี้ไม่ค่อยมี ไม่ค่อยพบ หายากคนอย
เค็กุ่นหลัง ไม่ค่อยรู้จัก เพราะว่ามีคนแมตมาก
เขาก็เคยใช้ชื่อว่าป้าแมต เมื่อก่อน
มาพบเข้า มาเห็นเข้าว่าเป็นที่อุดมสมบูรณ์
มาจับจ้องที่ปลิงเป็นบ้านของเน้นหนาเขา
ก็เคยเกิดเป็นหมู่บ้าน เรียกว่าบ้านป้าแมต ต่อมา
มีหลายหมู่บ้าน มากมายเข้าก็กลายเป็นตำบลเรียกว่า
ตำบลป้าแมต

ตำบลป้าแมต เป็นตำบลที่ตั้งมานานแล้ว
มีความสำคัญในสมัยก่อน เป็นตำบลที่คน
ทางจังหวัดจกคนที่จะไปล่าปลิง หรือมาจาก
ล่าปลิง จะเข้าเมืองแพร่ ทองมาข้ามเรือที่
ตำบลนี้ ที่บ้านสุพรรณแต่ก่อนยังไม่มีสะพาน
ยังหอรอก มีแต่เรือใหญ่ข้ามไปข้ามมาตำบล
นี้ก่อนมาเป็นแหล่งการพนันใหญ่ เจ้าพรหม
กะวีเอกของทางเหนือ ก็เคยมาหมคั่วพัน

คำบ่ป้าแม่มี่ เป็ดมบ้านค้อบ้านน้ำโขง
 หนึ่ง บ้านนาจำสองบ้านสุพรรณ และ
 สันป่าขุมสาม บ้านมะนาวมี่ บ้านมะหาโปด
 ษา บ้านหนองใหม่มอก บ้านสองแคว มูเจก
 บ้านค้อฮามแปด

คำบ่ป้าแม่มี่ เป็ดมบ้านค้อบ้านน้ำโขง
 หนึ่ง บ้านนาจำสองบ้านสุพรรณ และ
 สันป่าขุมสาม บ้านมะนาวมี่ บ้านมะหาโพธิ
 ษา บ้านหนองใหม่มอก บ้านสองแคว มูเจก
 บ้านค้อฮามแปด

.....

โป่งศรี, บ้าน

วิทยากร : นายธรรมใจ เมืองหม้อ อายุ 76 ปี

ชาวนา

โป่งศรีบ้านน้อยท่ามะใจ เมืองหม้อ อำเภอ
เจดีย์ฮกปี เกิดที่บ้านโป่งศรี พ่อแม่กะเป็น
คนบ้านโป่งศรี เกยเป็นคนกาชาย ฐานะ ฐานะ
หะขอเลาประวัติด้านโป่งศรี บ้านนี้หะตั้งมากปี
สิบบ่ได้ แต่คาควา หะต้องเกินกว่า
สองร้อยปี เพราะว่าคนสร้างมาโคสองร้อย
กว่าปีแล้ว คนคนเพาคนแกเป็นเลาฮอ
ฟังว่าจอบานโป่งคำ เพราะมีวัดฮางจอก
โป่งคำ บางคนกะฮองวาบ้านโป่งคำ คฮอง
วาบ้านคำนั้น เพราะมันเป็นโป่ง แต่บางคน
ฮองวาโป่งคำ เพราะเป็นเลาวามีโป่ง กอ
หนองนาม และโนโป่งนั้น มีคำหลือทองคำ
เกยมีพวกแขกมาซุกแต่บ่ปะ คอมาปะมาน
ซักสิบห้าสิบปีมานี้ หนานไหวซึ่งเป็นคอบา
วัดนี้เกาเป็นต้นว่า บ้านโป่งคำบ่อเมาะสม
คิคองจอกใหม่ หนวาลอบ ๆ วัดมีเกาสี
หลือเกาโพธิ์ กะเลยเป็นโป่ง
โป่งศรี จอบานกะเป็นคอบาบ้านโป่งศรี
แต่มาเดียน บ้างคนกะฮองวาบ้านโป่งศรี
ซึ่งมีคความหมายไป แต่ทางลาชะดานกะฮอง
ฮองวาบ้านโป่งศรี

พ่อชอพนอยธรรมใจ เมืองหม้อ อำเภอ
เจดีย์ฮกปี เกิดที่บ้านโป่งศรี พ่อแม่เป็น
คนบ้านโป่งศรี เคยเป็นคนกาชาย ทำไร ทำนา
จะขอเลาประวัติบ้านโป่งศรี บ้านนี้จะตั้งมากปี
สิบบ่ได้ แต่คาควา หะต้องเกินกว่า
สองร้อยปี เพราะว่าคนสร้างมาโคสองร้อย
กว่าปีแล้ว เกยมีคนเพาคนแกเพาเลาให้
ฟังว่าจอบานโป่งคำ เพราะมีวัดร้างฮัก
โป่งคำ บางคนก็เรียกวาบ้านโป่งคำ ที่เรียก
วาบ้านคำนั้น เพราะมันเป็นโป่ง แต่บางคน
เรียกวา โป่งคำ เพราะทานเลาวามีโป่ง คือ
หนองน้ำ และโนโป่งนั้นคำหรือทองคำ
เคยมีพวกแขกมาซุกแต่บ่ปะ คอมาปะมาน
ซักสิบห้าสิบปีมานี้ หนานไหวซึ่งเป็นคอบา
วัดนี้ ทานเห็นวาบ้านโป่งคำไม่เหมาะสม
คิคองจอกใหม่ เห็นวารอบ ๆ วัดมีต้นศรี
หรือต้นโพธิ์มาก ก็เลยเปลี่ยนเป็นวัด
โป่งศรี จอบานก็เปลี่ยนตามเป็นบ้านโป่งศรี
แต่มาเดียน บ้างคนก็เรียกวาบ้านโป่งศรี
ซึ่งมีคความหมายไป แต่ทางลาชะดานก็ยัง
เรียกวาบ้านโป่งศรี

บ้านโป่งสี้อยู่เป็นหมู่ดี ตำบลบ้านถิ่น
 อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีสองร้อย
 แปลกวิเศษต่างคำเขียน มีคนรักกันถ้วน
 ประกอบอาชีพ ทำนา ค้าขาย ไปค้าขาย
 ทางบ้านทาง จังหวัด กับจ้าวาเป็นกัน
 ค้าขายเก่ง

บ้านโป่งศรีน้อยอยู่เป็นหมู่ดี ตำบลบ้านถิ่น
 อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีสองร้อย
 แปลกวิเศษต่างคำเรียน มีคนรักกันถ้วน
 ประกอบอาชีพ ทำนา ค้าขาย ไปค้าขาย
 ทางจังหวัด ชนชาวาเป็นกัน
 ค้าขายเก่ง

.....

ไผ่ล้อม, บ้าน

วิทยากร : นายก้อน คาวกิ่งส์

อายุ 69 ปี

ชาวนา

ป่อจ้อวาป่อกอน คาวะกิ่งส์ อ้ายไค
 ฮกสิบเกาปี เกิดที่บ้านไผ่ล้อม ตำบลทาสยาม
 อ้ายเพอเมืองแปร์ จังหวัดแปร์ พอไคบับพัง
 ประวัติกะแกของบ้าน จากเท้าป่อเท้าแม่
 ป่อของป่อจ้อวาป่อเซียว เป็นเลาฮ้อหิ้วว่า
 เป็นเกิดที่บ้านไผ่ล้อมนี้ แด่ป่อแม่เป็นเกิด
 ที่บ้านห้วยขวาง ป่อเฮากันแล้ว กะปากัน
 มายูนี คนลุนเล็ก ๆ ที่มายูนีเป็นคน
 บ้านห้วยขวาง เทาที่ป่อจำไค ตอนป่อเซียว
 เลาฮ้อพัง กะป่อเท้าจันทิม่า แม่เท้ากวน
 ป่อเท้าโตน แม่เท้าใจ สองคนนี้เป็น
 ป่อใหญ่ แม่ใหญ่ของป่อกอนนี้ นอกจากนั้น
 กะมีป่อแสนใจ แม่เวอ ป่อกาแม่เฮียน
 ป่อวัง แปะคุม

เท้าที่ล่องกำนวงจากปี จากอ้าย
 ป่อเท้าโตน แม่เท้าใจ หยะไควว่า
 ญายมาทั้งไคประมาณเกาสิบห้า เกาสิบหกปี
 บอสิเว่นั้น เป็นคัตถันฮัมแมนามันมู ยูต้าง
 พังขัว เป็นคัตถันสมบุญ มีป่าไผ่ล้อมรอบ
 นึก เมาะสำหรับแปดที่ท่ามาหากัน ตอนเด็ก
 มาทำไร่ ไร่สวน พื่อตอนหลังสร้างเป็นบ้าน

พ่อจ้อวาพอกอน คาวะกิ่งส์ อ้ายไค
 หกสิบเกาปี เกิดที่บ้านไผ่ล้อม ตำบลทาสยาม
 อ้ายเพอเมืองแปร์ จังหวัดแปร์ พอไคบับพัง
 ประวัติกะแกของบ้านจาก บรรพบุรุษ
 พอของพ่อจ้อวาพอเซียว หานเลาให้พังว่า
 หานเกิดที่บ้านไผ่ล้อมนี้ แด่พ่อแม่หานเกิด
 ที่บ้านห้วยขวาง พอแต่งงานกันแล้วพวกกัน
 มายูนี คนรุ่นแรก ๆ ที่มายูนี เป็นคน
 บ้านห้วยขวาง เทาที่พ่อจำไค ตอนพ่อเซียว
 เลาให้พัง ก็มีพ่อเขาจันทิม่า แม่เขากวน
 พ่อเขาโตน แม่เขาใจ สองคนนี้เป็น
 ฑาชายของพ่อกอนนี้ นอกจากนั้น
 ก็มีพ่อแสนใจ แม่เวอ พ่อกาแม่เฮียน
 พ่อวังแม่คุม

เท้าที่ล่องกำนวงจากปี จากอ้าย
 พ่อเท้าโตน แม่เท้าใจ จะไควว่า
 ย้ายมาทั้งไคประมาณเกาสิบห้า เกาสิบหกปี
 บอสิเว่นั้น เป็นที่คินริมแม่น้ำยม อยู่ทาง
 พังขัว เป็นที่คุดมสมบุญ มีป่าไผ่ล้อมรอบ
 มาก เหมาะสำหรับแปดที่ท่ามาหากัน ตอนแรก
 มาทำไร่ทำสวน พื่อตอนหลังสร้างเป็นบ้าน

แต่ ๆ ก็ใช้น้ำบ้านว่าบ้านไหลอม คาม
ลักสะณะคนไฟน

บ้านไหลอมนี้ หนพญาเข้ามาทวงจาก
พญาญมปะมาฮ์ฮิบเม็ค เพราะกลัวน้ำท่วม
อยู่ใกล้กับชาวกว๊านปี ฮู้ฮักว่าแอ้งแลง หากิน
ลำบาก เอน้ำเข้าใส่พญาญมปะมาฮ์ฮิบเม็ค
กะเลยย้ายไปอยู่ตึกนาม ซึ่งตอนก่อนมา
เป็นเกาะ กางนาม ป่อเม้นเค้า คินนูนคินเป็น
ก้อน กว้างใหญ่ อยู่ใกล้กับกว๊านปีของพญาญมปะมาฮ์ฮิบเม็ค
กะใหญ่ป่อกินได้ หมายวงหมาไฟ้อ เปื่อเลอ แต่ใน
ปี สองปีน้ำล้น แปรฮิบสอง เกิดน้ำท่วมใหญ่
อยู่ไม่ได้ คินโปต ลิงไปมค ญายกับกิมมาอยู่
เกาะแฉก ไคมานี้ฮักสามฮิบฮักปีนี้ แฉกฮิบ
กะคงใจว่าบ้านไหลอม

บ้านไหลอมนี้บดอยสามฮิบกว๊านหลังคา
เฮียน มีกนฮักฮิบกว๊านคิน ปะกอบฮักฮิบ
ญะฮื่อ ญะฮื่อ

แต่ ๆ ขึ้น ไคมาน้ำบ้านว่าบ้านไหลอม คาม
ลักสะณะคนไฟน

บ้านไหลอมนี้ เหมที่ย้ายมาทวงจาก
พญาญมปะมาฮ์ฮิบเม็ค เพราะกลัวน้ำท่วม
อยู่ใกล้กับกว๊านปี ฮู้ฮักว่าแอ้งแลง หากิน
ลำบาก เอน้ำเข้าใส่พญาญมปะมาฮ์ฮิบเม็ค
กะเลยย้ายไปอยู่ตึกนาม ซึ่งตอนก่อนมา
เป็นเกาะกลางน้ำ พญาญมปะมาฮ์ฮิบเม็ค คินนูนคินเป็น
ก้อน กว้างใหญ่ อยู่ใกล้กับกว๊านปี พญาญม
กะใหญ่พอกินได้ มะม่วง ส้มโอ เยอะแยะ แต่ใน
ปีสองปีน้ำล้น แปรฮิบสอง เกิดน้ำท่วมใหญ่
อยู่ไม่ได้ กิพังลงไปหมก ย้ายกลับคิมมาอยู่
เกาะอีก ไคมานี้ฮักสามฮิบฮักปีนี้ แฉกฮิบ
กะคงใจว่าบ้านไหลอม

บ้านไหลอมนี้มีรอยสามฮิบกว๊านหลังคา
เรือน มีกนฮักฮิบกว๊านคิน ปะกอบฮักฮิบ
ท่าไร ท่านา

.....

พงศ์สุนันท์, บ้าน

วิทยากร : นายแก้ว ใจเอื้อ

อายุ 55 ปี

ข้าราชการครู

พระใบฎีกาวัดลลิต โศภกิจวิญญู

อายุ 45 ปี

เจ้าอาวาสวัดพงศ์สุนันท์

ผม แก้ว ใจเอื้อ เป็นชกท้าวคพงศ์สุนัน
 อาศัยบ้านบึงปลา มีพมเพเป็นคนบ้านพงศ์สุนัน
 มีอาชีพรับราชการครูโรงเรียนการช่าง เป็นมา
 ไคสามสิบสองปีแล้ว บ้านพงศ์สุนันท์เดิมชื่อบาน
 ปังสะนุก บ้านปังสะนุก นี้สมัยเมื่อก่อนมีปลาวง
 มาแล้ว บ้านนี้จึงเป็นปลา เป็นนัยทางเดินของนาม
 เดิมเก่า แล้วกลายมาเป็นปลาพังนามบุญ
 ทิศตะวันออกมีคลองมีพม่าจับจองเพียวทางกัน
 วุฒาอาลามกะตึงบอเกิดคนเคย ต่อมากะมีคน
 มาพบเป็นที่ทำมาหากินกัน เป็นที่เกาะ เกาะเลย
 ช้างเป็นบ้านคน บอหะเอาจอบมาขุดมาแต่งตั้ง
 คน ก็คิดถึงว่าสถานที่นี้ ทะกอนเป็นปลาสำหรับคน
 แอวเที่ยวกันตามปังกตามปลาถิ่น เคยมีความสนุกกัน
 ถึงคน นามลกลอง คนจะมาแอวตามปังก
 หันหน้าคน พุทธาหมู่ชกจะมาเกาะสนุกกัน พอเขา
 มาตั้งหมู่บ้าน ก็คิดไควาเป็นสิริมงคลแก่บ้าน
 เกาะเลยตั้งชื่อเป็นบ้านปังสะนุก บ้านปังหมายถึง
 ทำเลเฉพาะของพวกเรานี้ เรียกว่าปังกคือพื้นที่ราบ
 หลังจากน้ำท่วมแล้ว มันขึ้นขึ้นมาเรียกว่าปังก
 เลียงลำน้ำในสมัยผมเป็นละออน เวลานั้น

ผม แก้ว ใจเอื้อ เป็นทายาทคพงศ์สุนันท์
 อายุห้าสิบห้าปี มีพมเพเป็นคนบ้านพงศ์สุนัน
 มีอาชีพรับราชการครูโรงเรียนการช่าง เป็นมา
 ไคสามสิบสองปีแล้ว บ้านพงศ์สุนันท์เดิมชื่อบาน
 ปังสะนุก บ้านปังสะนุกนี้สมัยเมื่อก่อนมีปลาวง
 มาแล้ว บ้านนี้จึงเป็นปลา เป็นนัยทางเดินของน้ำ
 เดิมเก่า แล้วกลายมาเป็นปลาพังนามบุญ
 ทิศตะวันออกมีคลองมีพม่าจับจองเพียวทางกัน
 วุฒาอาลามก็ยังไมเกิดขึ้นหรือก ต่อมากะมีคน
 มาพบเป็นที่ทำมาหากินกัน เป็นที่เกาะ เกาะเลย
 สร้างเป็นบ้านคน ไม่ระเอาจอบมาอะไรมาแต่งตั้ง
 ขึ้น ก็คิดถึงว่าสถานที่นี้ แดกอนเป็นปลาสำหรับคน
 แอวเที่ยวกันตามปังกตามปลาถิ่น เคยมีความสนุกกัน
 ถึงคน นามลกลอง คนจะมาแอวตามปังก
 เห็นพุทธา อะไรสนุก ๆ ก็มาเกาะสนุกกัน พอเขา
 มาตั้งหมู่บ้าน ก็คิดไควาเป็นสิริมงคลแก่บ้าน
 เกาะเลยตั้งชื่อเป็นบ้านปังสะนุก บ้านปังหมายถึง
 ทำเลเฉพาะของพวกเรานี้ เรียกว่าปังกคือพื้นที่ราบ
 หลังจากน้ำท่วมแล้ว มันขึ้นขึ้นมาเรียกว่าปังก
 เรื่องราวพวกนี้สมัยผมเป็นเด็ก เวลานั้น

กับคนเฒ่าคนแก่กลางคืนเป็นแม่กหะเลาหนีทานพอง
 นิยายพอง และบางครั้งเป็นหะเลาประวัติกมบ้าน
 ที่เขาอยู่ก็คงทนคนมา โดยจะเหาะจากยาคำปอ
 ลึกตะนะชมพู.

กับคนเฒ่าคนแก่กลางคืนทานมักจะเลาหนีทานบาง
 นิยายบาง และบางครั้งทานจะเลาประวัติกมบ้าน
 ที่เราอยู่ก็คงทนคนมา โดยเฉพาะจากยาคำปอ
 รัตนชมพู.

วิทยากร : พระใบฎีกาวัลลภ โชติภิญโญ

เลาขอ

อาทมา พระใบฎีกาวัลลภ โชติภิญโญ ซึ่งเป็น
 เจ้าอาวาสวัดพงศ์สุนันท์ อาทมาหาพบนเพเดิมเป็น
 คนจังหวัดแปะ ยูนานสองแคว คำบปแม่ค ยวัก
 พงศ์สุนันท์ไประมาณชื่กวมาแล้ว ไคพทหน้าวัก
 มาเลยย ๆ ปักจุนนอญอาทมาไคชชชปี
 กานกอสร้างวักพงศ์สุนันท์ หลอวักพงสะนุก
 มบ้านเลกจจอแถมจอนงวา มบ้านสันทุก
 คอวามายคววามมบ้านนงเป็นปาย
 กอนหะเป็นมบ้าน กอเมยนามแฉงลงไปแล้ว
 มกนทงหลายกะมาเซาะหมาตนะหึงมกน กะมี
 ความสนุกกัน สะนุกจมนกัน เป็นบ้านปงสะนุก
 ทอนหลมาเปียนตามจอของคณพร้างวัก กะมี
 คาหลวงพพน และแม่เจ้าสุนันทา เป็นพร้างวัก
 และถะหวายคคณ นกสะหมาคจอแถมก่ากะเป็นวัก
 พงศ์สุนันท์ ในปัจจุบันนวกพงศ์สุนันท์เป็นวักคเกาแ
 มีสำนักเรียนหนังสือณกท่ายในวัก สังกะควา
 โลงเรียนทำขางคณเมยพอสสองบั้นช้อย
 เจกมสอง เป็นที่สอนนททำทโท เอก

อาทมา พระใบฎีกาวัลลภ โชติภิญโญ ซึ่งเป็น
 เจ้าอาวาสวัดพงศ์สุนันท์ อาทมาหาพบนเพเดิมเป็น
 คนจังหวัดแปะ ยูนานสองแคว คำบปแม่ค ยวัก
 พงศ์สุนันท์ไประมาณสืบกวมาแล้ว ไคพทหน้าวัก
 มาเรื่อย ๆ ปัจจุบันอายุอาทมาไคสี่สิบสี่ปี
 การกอสร้างวักพงศ์สุนันท์ หรือวักพงสะนุก
 มบ้านเรียกชอชอชอนงวา มบ้านสันทุก
 คอวามายคววามมบ้านนงเป็นปาย
 กอนจะเป็นมบ้าน กอเมยนามแฉงลงไปแล้ว
 มกนทงหลายกะมาหาพพระไรพกนกัน กะมี
 ความสนุกกัน สนุกชมชนกัน เป็นบ้านปงสะนุก
 ทอนหลมาเปียนตามจอของคณผู้สร้างวัก กะมี
 คาหลวงพพน และแม่เจ้าสุนันทา เป็นผู้สร้างวัก
 และถายคคณ นกสมาสชออกท ก็เป็นวัก
 พงศ์สุนันท์ ในปัจจุบันนี้ วักพงศ์สุนันท์เป็นวักคเกาแ
 มีสำนักเรียนหนังสือณกท่ายในวัก สังกะควา
 โรงเรียนธรรมสร้างชนเมอ พ.ศ.สองพันสี่ร้อย
 เจ็ดสิบสอง เป็นที่สอนนทธรรมทวิ โท เอก

สละหมิ่นนกะมีพระศัพทเป็น เป็นเจ้าคณะอำเภ
 สูงเม่น ยู่ทักพงส่นก หล่อวักพงส่นน
 เป็นเป็นเจ้าอาวาสควย กัดโสณนกะทำท ไท
 เอก ตอนนั้นเป็นเป็นนกะเทศมัจฉาเสียงของ
 จังวักแป แล้วจากนั้นกเภาจะหันหาหอทำ
 ซึ่ง เป็นหอพระไตรสำหรับเก็บธรรม คำเมืองนี้
 ฆางเมยพอส่องส่องเป็นช้อยมกขบเจด
 อาตมะมากะไคมาสะสาส กอหมายควมว่า
 มาสังคยานาทำ กะไคมาปะวรางพอส
 ส่องเป็นช้อยมกขบเจด ตอนนั้นกะมีสินละปาก่อน
 ทนวยทั้งสอง ประจำจังวักเจียงใหม่ กะไคทำการ
 ชอมแฉม อาตมะมากะไคคิดชอมแฉมคั้น เป็นกาน
 อักสาของเกาของทางลานนาเภาอไวไฉน ๆ
 ยอลูกหลานเหลนของเภาไคและชม จากนั้น
 เภากะไคมาทวนวิหาน วิหานนี้ในปัจุบันนี้
 กานฆางวักพงส่นน กะโนสะหมัยกอนเปนามม
 ทางวนออกกวักพงส่นน เภาหันว่าเป็นหนอง
 ในปัจุบันกะอยู่ เหลืออหยังวายเป็นหนอง
 เพาะฉะนั้นหลังวิหานนั้นจะหันหาทาคเป็นร้าง
 ทาคนั้น เป็นมีเภาไคไฉนเจงทาค เป็นวาหนอง
 เภาไคเภาเป็นสันยาลกวากานฆางทาคตัว
 พงส่นนนั้นจะหันวามเภาอุมมของทาค คน
 ขอวมาอุเคยงวิหานแหมก้านง ไคอพระลาคะ
 ทานในกานฆางวิหาน เมยพอส่องส่องเป็นช้อย
 เจดคัมภ กะไคพระลูปเหลียนของลคชะกานคเจด

สมัยนั้นกะมีพระครูพิบูลย์ท่านเป็น เจ้าคณะอำเภ
 สูงเม่น อยู่ทักพงส่นก หรือวักพงส่นน
 ท่านเป็นเจ้าอาวาสควย กัดโสณนกะธรรมตรี ไท
 เอก ตอนนั้นท่านเป็นนกะเทศมัจฉาเสียงของ
 จังวักแป แล้วจากนั้นกเภาจะเห็นวาหอธรรม
 ซึ่ง เป็นหอพระไตรสำหรับเก็บธรรม คำเมืองนี้
 สรางเมือ พ.ศ. ส่องพันส่ร้อยหกสิบเจ็ด
 อาตมากะไคมาสะสาส คือหมายควมว่า
 มาสังคยานาธรรม กะไคมาพวาสร้าง พ.ศ.
 ส่องพันส่ร้อยหกสิบเจ็ด ตอนนั้นกะมีกรมศิลป์ากร
 ทนวยทั้งสอง ประจำจังวักเจียงใหม่ กะไคทำการ
 ชอมแฉม อาตมากะไคคิดชอมแฉมคั้น เป็นการ
 รักมาของเกาของทางลานนาเภาให้ไวฉาน ๆ
 ไหลูกหลานเหลนของเภาไคและชม จากนั้น
 เภาไคเภาเห็นวิหาร วิหานนี้ในปัจุบันนี้
 การสร้างวัดพงส่นนท กะโนสมัยกอนเป็นน่ายม
 ทางตะวันออกกวักพงส่นนท เภาเห็นว่าเป็นหนอง(น้ำ)
 ในปัจุบันก็ยังเหลือให้ เห็นอหยังวายเป็นหนอง(น้ำ)
 เพราะฉะนั้นหลังวิหารนั้นจะเห็นวาชาทานสร้าง
 ชาทัน ทานมีเภาไคไฉนมพระชาท ทานวาหนอง
 เภาไคให้เป็นสัญลักษณ์การสร้างชาท้วัก
 พงส่นนนั้น จะเห็นวามเภาอุมมของชาท ทน
 ขอวมาอุเคยงวิหานอีกทีหนึ่ง ไครับพระราช
 ทานในการสร้างวิหาร เมือ พ.ศ. ส่องพันส่ร้อย
 เจ็ดสิบหก คือไคพระรูปเหรียญของรัชกาลที่เจ็ด

เป็นกะโหลกศพสั้น คือว่าหากวัดโกสร้าง
 วิหามกเงินไปประมาณสักห้าพันบาท ต่าง
 ลากจะกันก็จะอ้อพะลุไว้เป็นตะล็ก ก็น
 ก็เอามาออกศุขทัยของเจ้าอาวาสสร้างเป็นตัวคก
 สองชั้น เอาจะเห็นว่ากานกุกติ โดยมากจะเป็น
 คานี่เหลยม แต่โดยจะเพาะกานกุกตักศพสั้น
 หรือศพสั้น เป็นกานแบบหาง บอเหมือนคาน
 แบบทอน ข้างแบบกะทกลบเหมือนคาน
 ข้างเมยพอสสองเป็นล้อยแปดสิบ .

สมเด็จพระวันรัตโกสเถระมาประทับที่วัดศพสั้น
 มากะนิษฐานจะลาธุระทานกับมาหลอหลางปอ
 พุทธโกสเถระมหาราชาภิกษุ เป็นสองสาม
 คึง เพาะจะนิษฐานวัดศพสั้นหรือวัดศพสั้น
 กอมีประวัติความเป็นมาอย่างที่เราได้ฟัง ปัจจุบัน
 อาตมาพระใบฎีกาวัลลภ ซึ่งเป็นพระเถรานุเถระ
 มหาลี แฉวนรงค์ หล่อพระกิตติวงศ์เวท
 กอโกมายุธำแห่งเจ้าอาวาสวัดศพสั้น เมย
 พอสสองเป็นล้อยแปด เป็นเวลาสิบกว่าปี
 ทะหลอกเวลาที่โกมาจำพรรษาอยู่วัดศพสั้น
 ก็ได้พหะนาวกจะเดินโคเลียบ ๆ เป็นก
 นาสัยใจนอมนงว่า หนักหายกคคอยอ
 อุบะนิษฐานว่าคนมนอนนคเหลยเกิน มีเพียง
 ราวแปดราวเก้าหลังคาเอียน กานพหะนาวก
 ะเป็นไปโกจานอนนง เพาะกำลังวัดทานอย
 คึงโคกาวมาแล้ว ก็ได้พหะนาวกมาสิบกว่าปี

ทานโกสเถระมหาราชาภิกษุ กอว่าหากวัดโกสร้าง
 วิหารหมกเงินไปประมาณสักห้าพันบาท ทาง
 ราชการก็จะให้พระรูปไว้เป็นที่ระลึก ที่นี้
 ก็เอามาออกศุขทัยของเจ้าอาวาสสร้างเป็นตัวคก
 สองชั้น เราจะเห็นว่ากานกุกติโดยมากจะเป็น
 คานี่เหลยม แต่โดยจะเพาะกานกุกตักศพสั้น
 หรือศพสั้น เป็นกานแบบหาง ไม่เหมือนคาน
 แบบทอน สร้างแบบกะทกลบไม่เหมือนทอน
 สร้างเมื่อ พ.ศ. สองพันสี่ร้อยแปดสิบ
 สมเด็จพระวันรัตโกสเถระมาประทับที่วัดศพสั้น
 มากะนิษฐานจะลาธุระทานกับมาหลอหลางปอ

พุทธโกสเถระมหาราชาภิกษุ เป็นสองสาม
 คึง เพาะจะนิษฐานวัดศพสั้นหรือวัดศพสั้น
 กอมีประวัติความเป็นมาอย่างที่เราได้ฟัง ปัจจุบัน
 อาตมาพระใบฎีกาวัลลภ ซึ่งเป็นพระเถรานุเถระ
 มหาลี แฉวนรงค์ หรือพระกิตติวงศ์เวท
 กอโกมาอยู่ธำแห่งเจ้าอาวาสวัดศพสั้น เมื่อ
 พ.ศ. สองพันสี่ร้อยแปด เป็นเวลาสิบกว่าปี
 ตลอดเวลาที่โกมาจำพรรษาอยู่วัดศพสั้น
 ก็ได้พหะนาวกให้เจริญโคเลียบ ๆ เป็นก
 นาสัยใจนอมนงว่า หายกหายกคคอยอ
 อุบะนิษฐานว่าคนมนอนนคเหลยเกิน มีเพียง
 ราวแปดราวเก้าหลังคาเอียน การพหะนาวก
 ก็เป็นไปโกจานอนนง เพาะกำลังหายกหายกคคอย
 คึงโคกลาวมาแล้ว ก็ได้พหะนาวกมาสิบกว่าปี

กะไ้ทำให้อวักจะเลินมาเป็นล้าคัม และไ้รับกำ
 วมเขยจากฝ่ายพุทธจักรและฝ่ายอานาจักร คือฝ่าย
 ักขลวงประจำจังหวัด นายอำเภอ ทางฝ่าย
 พุทธจักรก็มีเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคุณราชรัตน
 มุนี ซึ่งเป็นเจ้าคณะจังหวัดปัจจุบัน ท่านกษมว
 ักพงศสุนทเป็นวัดที่พัฒนาจนควยล้ำแข่งล้ำชา
 คือหมายความว่าพัฒนากวยตนเอง ไม่ไ้รับ
 ความชวยเหลือจากทางราชการแต่อย่างใด
 เพราะฉะนั้นกวนยสืบเกาหลังคาเรือน ไ้โดยมาก
 ก็เป็นคนเกาคนแก่ไ้โดยมากจะเป็นหญิงเสียส่วนมาก
 จึงไม่เหมือนกับทอนทมนคนทมนคนสาวทมาชวยกัน
 พัฒนา เพราะฉะนั้นกหวทนามกรรมการศาสนา
 ทานกัไ้ให้กำลังใจในการพัฒนา แต่จนกระทั่ง
 บัดนี้ทางวัดพงศสุนทไม่ไ้รับเงินชวยเหลือ
 ทางราชการแต่อย่างใด ถ้าไ้เงินงบจาก
 ราชการหรือที่ใดที่หนึ่ง ไ้มาพัฒนาวัดแล้ว
 ก็จะทำให้วัดพงศสุนทเป็นวัดที่เจริญรุ่งเรืองขึ้น
 เหมือน ๆ กับทอน แต่วกำลังทากันมีน้อย
 เหลือเกิน มียสืบเกาหลังคาเรือน ทำให้การ
 พัฒนาวัดไม่เจริญเท่าทควร วัดนคม
 ขาราชการ เช่นชาหลวงทานกมาเยี่ยมเยือน
 ทุกบอย การพัฒนาวัดนี้ กุณเฆวราชการจังหวัด
 ปทุม สุธวิทาณฑพิณ ทานกัให้ทัศนะว่า
 การพัฒนาวัดนี้ เป็นการมุ่งหวังคานธรรมาภ
 ิ ทำให้จิตใจไม่วุ่นวาย อาตมาไ้ไ้โดยมาก

กัไ้ทำให้วัดเจริญมาเป็นล้าคัม และไ้รับกำ
 วมเขยจากฝ่ายพุทธจักร และฝ่ายอานาจักร คือฝ่าย
 ักขลวงประจำจังหวัด นายอำเภอ ทางฝ่าย
 พุทธจักรก็มีเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคุณราชรัตน
 มุนี ซึ่งเป็นเจ้าคณะจังหวัดปัจจุบัน ท่านกษมว
 ักพงศสุนทเป็นวัดที่พัฒนาจนควยล้ำแข่งล้ำชา
 คือหมายความว่าพัฒนากวยตนเอง ไม่ไ้รับ
 ความชวยเหลือจากทางราชการแต่อย่างใด
 เพราะฉะนั้นกวนยสืบเกาหลังคาเรือน ไ้โดยมาก
 ก็เป็นคนเกาคนแก่ไ้โดยมากจะเป็นหญิงเสียส่วนมาก
 จึงไม่เหมือนกับทอนทมนคนทมนคนสาวทมาชวยกัน
 พัฒนา เพราะฉะนั้นกหวทนามกรรมการศาสนา
 ทานกัไ้ให้กำลังใจในการพัฒนา แต่จนกระทั่ง
 บัดนี้ทางวัดพงศสุนทไม่ไ้รับเงินชวยเหลือ
 ทางราชการแต่อย่างใด ถ้าไ้เงินงบจาก
 ราชการหรือที่ใดที่หนึ่ง ไ้มาพัฒนาวัดแล้ว
 ก็จะทำให้วัดพงศสุนทเป็นวัดที่เจริญรุ่งเรืองขึ้น
 เหมือน ๆ กับทอน แต่วกำลังทากันมีน้อย
 เหลือเกิน มียสืบเกาหลังคาเรือน ทำให้การ
 พัฒนาวัดไม่เจริญเท่าทควร วัดนคม
 ขาราชการ เช่นชาหลวงทานกมาเยี่ยมเยือน
 ทุกบอย การพัฒนาวัดนี้ กุณเฆวราชการจังหวัด
 ปทุม สุธวิทาณฑพิณ ทานกัให้ทัศนะว่า
 การพัฒนาวัดนี้ เป็นการมุ่งหวังคานธรรมาภ
 ิ ทำให้จิตใจไม่วุ่นวาย อาตมาไ้ไ้โดยมาก

ป่อสมควร ึ่งจะไ้ช่าบ จะไ้เก็บค้อน
 ลวบลวเป็นประวัคสำคัญ แลละวัคขอจะเล็นพอน
 เลยงลาวทงหลายท้อคมาไ้ค้อนมาไ้ค้อนฟง
 จากพิทาพิทาแกกายทอคหือไ้ค้อนจากทอทำ
 ทแลบอวว่าข้างคันทมาไ้ค้อนค้อนค้อนกะปะ
 อย่างนท้อทอทางวคจะไ้ค้อนว่าเวากะมของเกา
 แลละไ้ค้อนวามประวัคเป็นมาอย่างน
 แลละไ้ค้อนฟงมาจากทอนมหาโกศล อักวิโล
 ปะเลยนเจกปะโยค ึ่งค้อนค้อนนเป็นกะไ้
 ชิกชาลาเพไปแลว.

พอสมควร ึ่งจะไ้ทราบ จะไ้เก็บค้อน
 รวบรวมเป็นประวัคสำคัญ แลละวัคขอจะเล็นพอน
 เรองราวฟงหลายท้อคมาไ้ค้อนมาไ้ค้อนฟง
 จากค้อนแกกายทอคหรือค้อนจากทอธรรม
 ทิแรกไมรูวสร้างค้อนเมอไ้ค้อนค้อนค้อนค้อน
 อย่างนท้อทอทางวคจะไ้ค้อนว่าเวากะมของเกา
 แลละไ้ทราบวามประวัคเป็นมาอย่างน
 แลละไ้ค้อนฟงมาจากทอนมหาโกศล อักวิโล
 เบรียญเจกปะโยค ึ่งค้อนค้อนนเป็นกะไ้
 ชิกชาลาเพไปแลว.

พระนอน, บ้าน

วิทยากร : พระสุพัฒน์ สุกโท

อายุ 52 ปี

เจ้าอาวาสวัดพระนอน

อาตมาพามา จีววาพะสุยัค สุกโท อาตมา
 หาสืบสองปี บวชมาแล้วสามสิบสองปี ปัจจุบันนี้
 เป็นเจ้าอาวาสวัดพระนอน อาตมามีความสนใจ
 ในประวัติศาสตร์อันเก่าแก่ของวัด และของบ้าน
 ไก่ พะย่ายาม เสาะหา สะแสหวงหา ทำนายนและ
 ประวัติดังกล่าวด้วยควมลำบาก จนกระทั่งในที่สุด
 ได้พบทำนายนจากพ่อเจ้าหนานซัด เป็นคนแข็งแรง
 ซึ่งอาตมาไปปะ และไต่ถามเป็นทั่วทุกสิ่ง
 ทำนายนก็ปะนั้น เป็นโบราณ โบราณนั้นไต่ถามก็
 วาวกพระนอนนี้ เจ้าพระยาชัยชนะสงคราม
 พระนางเจ้าอุทองศรีพิมพา เป็นผู้สร้าง เมื่อ
 สองร้อยสามสิบหกปีมาแล้ว พระนอนที่เป็น
 พระพุทธรูปยืนนั้น เป็นหินยาวหกฟุตหกชอก
 สะหมัยคามาฝ่ายเจ้าปู่ท้าวเก่าเป็นปู่ ของพระยา
 ชัยชนะสงคราม เห็นว่าไม่ปลอดภัย จึงสั่งให้
 พระยาชัยชนะสงคราม ผู้เป็นหลาน สร้างพระนอน
 องค์ใหญ่ขึ้นครอบ เอาหินนั้นไว้วางในโพธิ์สร้าง
 สำเร็จรูป ด้วยควมสมประสงค์แล้ว เจ้าปู่ท้าว
 ทานกึงแก่กล้า คณาพระยาชัยชนะสงครามและ
 คณาท้าวปอด้วงทั้งหลาย จวยกคตถกแกงพระพุทธรูป
 ยืนด้วยขลุ่ยขลุ่ย พอดีกลองทิมพม่ากาซิม

อาตมาภาพเชื่อว่าพระสุพัฒน์ สุกโท อายุ
 หาสืบสองปี บวชมาแล้วสามสิบสองปี ปัจจุบันนี้
 เป็นเจ้าอาวาสวัดพระนอน อาตมามีความสนใจ
 ในประวัติศาสตร์อันเก่าแก่ของวัด และของบ้าน
 ไก่พายยาม เสาะหา สะแสหวงหา ทำนายนและ
 ประวัติดังกล่าวด้วยควมลำบาก จนกระทั่งในที่สุด
 ได้พบทำนายนจากพ่อเจ้าหนานซัด เป็นคนแข็งแรง
 ซึ่งอาตมาไปพบและไต่ถามกับท่านที่วัดพระสิงห์
 ทำนายนที่พบนั้น เป็นโบราณ โบราณนั้นไต่ถามก็
 วาวกพระนอนนี้ เจ้าพระยาชัยชนะสงคราม
 พระนางเจ้าอุทองศรีพิมพา เป็นผู้สร้าง เมื่อ
 สองร้อยสามสิบหกปีมาแล้ว พระนอนที่เป็น
 พระพุทธรูปยืนนั้น เป็นหินยาวหกฟุตหกชอก
 สะหมัยคามาฝ่ายเจ้าปู่ท้าวเก่า เป็นผู้ปู่ของ พระยา
 ชัยชนะสงคราม เห็นว่าไม่ปลอดภัย จึงสั่งให้
 พระยาชัยชนะสงคราม ผู้เป็นหลาน สร้างพระนอน
 องค์ใหญ่ขึ้นครอบ เอาหินนั้นไว้วางในโพธิ์สร้าง
 สำเร็จรูป ด้วยควมสมประสงค์แล้ว เจ้าปู่ท้าว
 ทานกึงแก่กล้า คณาพระยาชัยชนะสงคราม
 และข้าทาสบริวารทั้งหลาย ช่วยกันคตถกแกง
 พระพุทธรูปให้สวยงามขลุ่ยขลุ่ย พอดีกลองทิมพม่ากาซิม

กองทัพอันใหญ่มาสู่ลาน เมืองโกสยถ์
 นະกอนแป ลาดสะกอนทหลายกหนพอน
 กปากันลือ ตามป่าเขา อยู่ในเมืองพอง พระญา
 จยจะนะสงคามหันลาดสะกอน แดกกันกววงน
 ไค้จ่มะเหสีว่า "ดูก่อนเจ้านิมปาชิกมาถึงบ้านถึง
 เมืองแล้ว ความแตกต่นยณมกนขอฮ
 เจ้าจยฮ้างฮักแซก แล้วทำบุญ วนล่งกนของ
 วนใหม่" แล้วพระญาจยจะนะสงคามก็ออกไป
 ขุสหนามลบ ขุกับพะมาค้ำชิกแล้วกะไค้สะวันก
 ไนสหนามลบ นองจอกวายชิก แสนหาน
 ก็ไค้ออกไปขุพะมาค้ำชิก กะเลหายสาบสูญ
 เหลือแถมะเหลือจอกวายปา และทาด กะไค้จย
 กนฮ้างพะเจค กนก่อน แล้วพะนางก็ไค้
 จาลักลงในแผนทองคำ เป็นคัวหนึ่งสือปันเมือง
 เหมียวว่า "วัดพระนอนนี้ ฮ้อมกานนหมักสะกาน
 ไหวสาในเคียนเกาเหนียนฮ้างฮัก" แล้ว
 มะเหล็กหายสาบสูญไป ลาดสะกอนจยเมือง
 โกสยถ์ ค่อนนະกอนแป หันวามมีเจ้าพะญา
 และนางพะญา ปักทอง บมย์แล้ว จึงไค้ละทิ้ง
 วัดพระนอนนี้ ฮ้อมเป็นวัดฮ้างปาว เป็นเวลา
 นั้นเท่าไค้คนขอปากก มีคนไม่ใหญ่ชะหนาค
 หนึ่ง กนกับบอดเวินวัด มีเคียบเขา ปัน
 ชะหนาคใหญ่ จอว่าพักหละ หลือชะฉมคณปักษ์
 พะพุททะลูป เป็นปากัน เวลานั้นปี ปอกา
 มุ หนึ่ง ซึ่งทำการกาชามาในเมืองแป กะไป

กองทัพอันใหญ่มาสู่ลาน เมืองโกสยถ์ คือ
 นครแพร ราษฎรทั้งหลายก็เห็นภัยอัน
 ก็พากันหลบหลือตามป่าเขา อยู่ในเมืองบาง พญา
 ชัยชนะสงครามเห็นราษฎรแตกกันกลัวกันนั้น
 ไค้ส่งมเหสีว่า "ดูกร เจ้าพมพา ก็มาถึงบ้านถึง
 เมืองแล้ว ความแตกต่น ยอมมี กังนี้ ขอให้
 เจ้าช่วยสร้างไท้เสร็จ แล้วทำบุญ วนรุ่งขึ้นของ
 วนใหม่" แล้วพญาชัยชนะสงครามก็ออกไป
 สูดนามรบ สู้กับพมาชาติก็ แล้วก็ไค้สวรภค
 ในสนามรบ นองชอทวายาสีทธิ แสนหาญ
 ก็ไค้ออกไปสู้มาอีก ก็เลหายสาบสูญ
 เหลือแถมะเหลือชอพมพา และ ทาส ก็ไค้ชวย
 กันสร้างพระเจดีย์ขึ้นถอน แล้วพระนางก็ไค้
 จาลักลงในแผนทองคำ เป็นคัวหนึ่งสือปันเมือง
 เหมียวว่า "วัดพระนอนนี้ ไค้การเมสการ
 ไหวสาในเคียนเกาเหนียนฮ้างฮัก" แล้ว
 มะเหล็กหายสาบสูญไป ราษฎรชาวเมือง
 โกสยถ์ ค่อนนครแพร เห็นว่าไม่มีเจ้าพญา
 และนางพญาปกครอง ไม่มีแล้ว จึงไค้ละทิ้ง
 วัดพระนอนนี้ ให้เป็นวัดร้างเปล่า เป็นเวลา
 นาน เท่าไค้คนไม่ปรากฏ มีคนไม่ใหญ่ชะหนาค
 หนึ่งขึ้นกลุ่มบริเวณวัด มีเกาะล้วย พัน
 ชะหนาคใหญ่ ชอว่าพักหละ หลือชะฉม ชะนกลล
 พระพุทธรูป เป็นปากันเวลานานปี พอกาหมู่หนึ่ง
 ซึ่งทำการกาชามาในเมืองแพร ก็ไป

ปะไลบ้านฉาง ค้างพระนอนแสงหนึ่ง ปอคา
 ได้เห็น ผักชะงงฉงงงาม เอาไปเป็นอาหาร
 ปอคาไปปอไชก่อนออก กระจายทั่วบริเวณ
 นั้น ปอคาส่งสยวาวักอ้าง จึงนำเอาความ
 ที่ตนได้เห็น ไปเล่าให้ชาวบ้านใกล้เคียงฟัง
 ชาวบ้านแตกตื่น และเล็ดมิไสน์ในทางพุทธศาสนา
 เกิดชกหา ปาสาทะคน จวยกน
 เห็นจกทาง ขึ้นเกาะไปใหญ่คนหนึ่ง
 ตนหมามวงปอกุมพระพุทธรูปคายนกมล
 ชาวบ้านพบชกหาปาสาทะ จวยกนชอมแหม
 พระพุทธรูปห้อยสวยงาม และแข็งแรงไถ่คง
 จอเสียใหม่วาวคมวงคำ ทอมาไถ่คนพบ
 แพนทองคำของพระนาง เจ้าพิมพาสิริอุทอง
 อยู่ไถ่กอง ออกแสงหนึ่ง กางตัวพระพุทธรูป ใน
 แพนทองคำนั้นจารึกเป็นภาษาเมือง เห็นยาว
 ว่าพระนอนนี้ ไถ่ข้างกันส่าเหล็กไถ่เกียนเกา
 เห็นยักนียบฮาค่า" ดังนี้ไถ่สันนิษฐานว่า
 ว่าพระนอนนี้ ไถ่ข้างกันส่าเหล็กไถ่เกียนเกา
 เห็นยักนียบฮาค่า" แล้วไถ่ไม่ขวางไถ่เกียน
 เกาเห็นยักนียบฮาค่าดังนี้ ไถ่เอาแพน
 ทองคำในแพนนั้นเป็นหลัก แล้วเปียบจว
 เปนวัดพระนอน ตามเดิม และบอม่กาน
 เปียบเป้าง เปนอย่างอื่น ดังนี้ ว่าพระนอนนี้
 เปนวัดที่จักเปินวัดอุโบสถสถานเกาแก
 มาไถ่เน่วกหนึ่ง ในจวักแป และเปินมั่งขวัญ

พบไลบ้านรางช้างพระนอนแสงหนึ่ง พอคา
 ได้เห็น ผักชะงงฉงงงาม เอาไปเป็นอาหาร
 พอคาไปพบไลก่อนอุรุ กระจายทั่วบริเวณ
 นั้น พอคาส่งสยวาวักอ้าง จึงนำเอาความ
 ที่ตนได้เห็น ไปเล่าให้ชาวบ้านใกล้เคียงฟัง
 ชาวบ้านแตกตื่น และเล็ดมิไสน์ในทางพุทธศาสนา
 เกิดชกหา ปาสาทะขึ้น ชวยกน
 หักร้างทางพง ขึ้นกันไถ่ใหญ่คนหนึ่ง
 ตนหมามวงปอกุมพระพุทธรูปคายนกมล
 ชาวบ้านพบชกหา ปาสาทะ ชวยกนชอมแหม
 พระพุทธรูปให้สวยงาม และแข็งแรงไถ่คง
 จอเสียใหม่วาวคมวงคำ ทอมาไถ่คนพบ
 แพนทองคำของพระนาง เจ้าพิมพาสิริอุทอง
 อยู่ในกองอุรุแสงหนึ่งข้างตัวพระพุทธรูป ใน
 แพนทองคำนั้นจารึกเป็นภาษาเมือง เห็นยาว
 "ว่าพระนอนนี้ไถ่สร้างขึ้นสำเร็จในเคียนเกา
 เห็นยักนียบฮาค่า" ดังนี้ไถ่สันนิษฐานว่า
 ว่าพระนอนนี้ไถ่สร้างขึ้นสำเร็จในเคียนเกา
 เห็นยักนียบฮาค่า หรือไถ่ไม่สร้างในเคียน
 เกาเห็นยักนียบฮาค่าดังนี้ ไถ่เอาแพน
 ทองคำในแพนนั้นเป็นหลัก แล้วเปลี่ยนชื่อ
 เปินวัดพระนอน ตามเดิม และไถ่ม่มีการ
 เปลี่ยนแปลง เปนอย่างอื่น ดังนี้ ว่าพระนอนนี้
 เปินวัดที่จักเปินวัดอุโบสถสถานเกาแก
 มานานวัดหนึ่งในจวักแป และเปินมั่งขวัญ

ของจำบ้านพระนอน และประจำจนจำแม่
 ฉะนั้นคนบ้านพระนอนนี้ เป็นคนเมืองแปด
 กับคนบางพวกซึ่งอาจมาจากเวียงจันทน์ เพราะ
 สืบเกิดไ้จากอาชีพของจำบ้านคนจอ
 อยางหนึ่ง คือทำเครื่องเงินและพานเงิน

สำหรับวัดพระนอนนี้เป็นวัดโบราณวัดหนึ่ง
 ของเมืองแป่ ขอบ้างหลาย ผู้ใด
 ไ้เห็นนี้ ขอบอกต่อกันไป เพื่เป็นงาน
 กุศล สมบูรณ์ พายหนากว เพราะฉนั้น
 เหตุที่เรียกว่า บ้านพระนอน เพราะของถวาย
 จอวัดพระนอน.

ของชาวบ้านพระนอน และประชาชนชาวแพ
 ฉะนั้นคนบ้านพระนอนนี้ เป็นคนเมืองแพ
 กับคนบางพวก ซึ่งอาจมาจากเวียงจันทน์ เพราะ
 สืบเกิดไ้จากอาชีพของชาวบ้านที่ขึ้นชื่อ
 อยางหนึ่ง คือทำเครื่องเงินและพานเงิน

สำหรับวัดพระนอนนี้เป็นวัดโบราณวัดหนึ่ง
 ของเมืองแพ่ ขอบ้างหลาย ผู้ใด
 ไ้เห็นนี้ ขอบอกต่อกันไป เพื่เป็นงาน
 กุศล สมบูรณ์ พายหนากว เพราะฉนั้น
 เหตุที่เรียกว่า บ้านพระนอน เพราะเรียกตาม
 ชื่อวัดพระนอน.

พระร่วง, บ้าน

วิทยากร : นายวิสิทธิ์ ปัญญาธรรม

อายุ 64 ปี

ข้าราชการบำนาญ

พ่อชื่อวิเชต หลือสีนวน บันย้าทำ อำน
 ยกสิบปี เกิดบ้านพระร่วงนี้ พ่อแม่ก็เกิดบ้าน
 พระร่วงนี้ อาชีบบ้านของบ้านพระร่วงที่เล็ก
 นั้นกะญะไยญะนี้ คอมากะชายไยชายน้า
 ไปพอง แล้วอ้อคนอื่น ญะไปพองตอนหลัง
 มานี้กะ มูน้องจาวบ้านกะกาชาย ทำมากาชาย
 ส่วนกานทำบุญทำทาน มูน้อง บ้านพระร่วงนี้อะ
 กะเป็นพี่ทำบุญสุนทาน เค้าวักเค้าว้า ทั้ง
 แม่ญาแม่ญิง คนเท่าคนแก ปูจาปูจาย
 นิยมชมเชย มาลวมทำบุญสุนทาน กันตัวกัน
 วัคนี้ตะกอน มาหลัง จ้อเกาแต่ๆ เป็นว่า
 วัคพะญาฮวงหลือฟ้าสากาง เป็นว่าพะญาลวง
 แล้วคอมาสะหมยนี้ กะมาเปียนเป็นวัคพะลวง
 ไป บอมีลักถานดีแน่นอนว่าจะได้ถึงจ้อ
 ว่าวัคพะญาลวงหลือวัคพะลวง ผมไคฮิน
 จากคนเท่าคนแก เป็นว่า แล้วกะฮาคสะลุม
 เป็นควัมเกาใจว่า มีคน ๆ หนึ่งจ้อยนายลวง
 ในสะหมยก่อนนั้นเจ้าหลวง เป็นฮาคตั้งเป็น
 พะญาคิเมา พะญาลวงหลือพะญาฮวงนี้อะ
 แล้วกะมาตั้งลักลากูยนี้ และมาสร้างวัค

พ่อชื่อวิสิทธิ์ หรือศรีนวล ปัญญาธรรม อายุ
 หกสิบสี่ปี เกิดบ้านพระร่วงนี้ พ่อแม่ก็เกิดบ้าน
 พระร่วงนี้ อาชีพหม่พี่น้องบ้านพระร่วงที่แรก
 นั้น ก็ทำไร่นา คอมาก็ขายไร่นา ขาบน
 ไปบ้าง แล้วให้คนอื่นทำไปบ้าง ตอนหลัง
 มานี้ก็ หม่พี่น้องชาวบ้านก็ค้าขาย ทำมาค้าขาย
 ส่วนการทำบุญทาน หม่พี่น้องบ้านพระร่วงนี้แหละ
 ก็เป็นผู้ที่ทำบุญสุนทาน เข้าวัคเข้าว้า ทั้ง
 ผู้หญิงยังเร็ว คนเท่าคนแก ผู้ชายพายเรือ
 นิยมชมเชย มาร่วมทำบุญสุนทาน กันตัวกัน
 วัคนี้ แต่ก่อนแต่เดิม ชื่อเกาจริง ๆ ทานว่า
 วัคพะญาฮวง หรือภาษากลางทานว่าพญาร่วง
 แล้วคอมาสมัยหนึ่งก็มาเปลี่ยนเป็นวัคพระร่วง
 ไป ไม่มีหลักฐานที่แน่นอนว่าทำไมถึงชื่อ
 ว่าวัคพญาร่วง หรือวัคพระร่วง ผมไคฮิน
 จากคนเท่าคนแกทานว่า แล้วก็อาจสรุป
 เป็นความเข้าใจว่า มีคน ๆ หนึ่งชื่อนายร่วง
 ในสมัยก่อนนั้น มีเจ้าหลวง ทานอาจตั้งเป็น
 พญาขึ้นมา พญาร่วงหรือพญาฮวงนี้แหละ
 แล้วก็มาตั้งรกรากอยู่ที่นี่ และมาสร้างวัค

พันเชิง, บ้าน

วิทยากร : นายสุวรรณ มุ่งทอง

อายุ 68 ปี

แพทย์แผนโบราณ

นายสุวรรณ มุ่งทอง เป็นหมอแพทย์โบราณ
ได้เกิดในบ้านพันเชิง เมีย พ่อสอง สองปัน
ชื่อร้อยห้าสิบเจ็ด เคียวนี้พ่ออายุได้หกสิบ
แปดปี ได้ทราบข่าวว่าบ้านพันเชิง เดิมต้นแรก
นั้นสืบจาก คุม่าทำลียะเท้า บ้านพันเชิง เป็น
เล้าอ้อพัง เมียท่านึงบอถึงแก่กรรม เดียวนั้น
ท่านว่า บ้านพันเชิงนี้ แต่เดิมก่อนชื่อว่าบ้านหญ้ง
บออยู่ และมีวัดอยู่ในบ้าน กางบ้าน มีเจดีย์
อยู่กึ่งหนึ่ง แล้วกะจึกเอาจวนเงินเอาเจดีย์นั้น
ออกมาตั้ง แล้วกะสร้างวัดขึ้นเจ็ดชั้น ก้อน ๆ มา
ชื่อว่าวัดปันเงิน หมายความว่าชื่อว่าวัดปันเงิน
สืบจากปู่ย่าตายาย เขาเล่ากันมาอย่างนี้ ใน
บัดนี้ สมัยนี้ คนทั้งหลายเรียกว่าบ้านพันเชิง

นายสุวรรณ มุ่งทอง เป็นหมอแพทย์โบราณ
ได้เกิดในบ้านพันเชิง เมื่อ พ.ศ. สองพัน
สี่ร้อยห้าสิบเจ็ด เคียวนี้พ่ออายุได้หกสิบ
แปดปี ได้ทราบข่าวว่าบ้านพันเชิง เดิมต้นแรก
นั้นสืบจาก คุม่าทำลียะเท้า บ้านพันเชิง ท่าน
เล้าให้พัง เมื่อท่านยังไม่ถึงแก่กรรมเลยนั้น
ท่านว่าบ้านพันเชิงนี้ แต่เดิมก่อนชื่อว่าบ้านอะไร
ไม่รู้ และมีวัดอยู่ในบ้าน กลางบ้าน มีเจดีย์
อยู่กึ่งหนึ่ง แล้วกะจึกเอา ขวนเชิญเอาเจดีย์นั้น
ออกมาตั้ง แล้วกะสร้างวัดพันเชิงขึ้น ก้อน ๆ มา
ชื่อว่าวัดพันเชิญ มาเคียวนี้ชื่อว่าวัดพันเชิง
สืบจากปู่ย่าตายาย เขาเล่ากันมาอย่างนี้ ใน
บัดนี้ สมัยนี้ คนทั้งหลายเรียกว่าบ้านพันเชิง

บรรเทิง อินทรภู (บรรเทิง อินทรภู : 13 - 17, 2518) ได้รวบรวมและค้นคว้า
ประวัติวัดพันเชิงว่า "เดิมชื่อว่าวัดสระบัว สร้างในสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราชหรือลือไท
ที่ชาวบ้านโจทก์ท่านพระนามท่านว่า "พระลือ" นั้นเอง ต่อมาจึงได้มีการก่อสร้างศาลาหอฉันขึ้น
ไว้เป็นที่บำเพ็ญกุศลของชาวหมู่บ้านที่ตำบลใกล้เคียงสระบัว แต่ยังไม่มีการสงฆ์อยู่จำพรรษา เพียงแต่
เมื่อถึงเพล (โอกาส) มีงานบุญ ชาวบ้านป่าแดงก็ไปนิมนต์พระมาจากที่อื่นเป็นครั้งคราว แล้ว
พระท่านก็กลับวัดเดิม ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 1907 ได้มีพระภิกษุรูปหนึ่ง ชื่อพระสามี่ มาจาก

แคนลาว เป็นพระพุทธรูปจำาริกผ่านมาทางนี้ ชาวหมู่บ้านได้เห็นลักษณะความเป็นสมณะของพระสามี แล้วต่างก็มีใจเลื่อมใสศรัทธา จึงนิมนต์และขอร้องให้ท่านอยู่จำพรรษาที่วัดนี้ และต่อมาก็เป็นที่โจทย์ชานกันในหมู่บ้าน เรียกชื่อสถานที่นั้นว่า "วัดสระบัว" พระสามีได้จำพรรษาอยู่ที่วัดสระบัวหลายปี เนื่องจากศาลาหอฉันที่มีอยู่เดิมเก่าแก่ชำรุดพังยากแก่การที่จะบูรณะ และบริเวณรอบ ๆ สระนั้นก็เริ่มแห้งขึ้นเงิน ชาวหมู่บ้านก็ย้ายสถานที่การเพาะปลูกพืชผลทางออกไปอีกไกล พระอธิการสามีจึงได้ประชุมหาหรือหมู่บ้านว่าควรจะช่วยกันสร้างศาลาหอฉันขึ้นใหม่ดี หรือว่าควรทำอะไร เมื่อได้หารือกันแล้ว มีความเห็นร่วมกันว่าสมควรจะย้ายวัดไปอยู่ใกล้กับหมู่บ้านดีกว่า จึงป่าวประกาศให้ชาวบ้านทั้งตำบลมาช่วยแผ้วถางป่าปรับพื้นที่ให้เรียบ อยู่ดัดไปทางทิศตะวันออก แล้วก็เริ่มสร้างกุฏิที่อยู่, ศาลาหอฉัน, และศาลาโรงธรรม (ใช้แทนโบสถ์) สำเร็จเรียบร้อยแล้ว จึงประกาศขอแรงให้ช่วยกันซุกเซาครอบฐานองค์พระธาตุเจดีย์ เพื่อย้ายเอาไปประดิษฐานที่วัดสร้างขึ้นใหม่ ต้องใช้เวลาในการแผ้วถางสร้างวัดกว่าจะเสร็จเรียบร้อยก็หลายปี จึงต้องขอลอเวลาเพื่อให้ชาวบ้านว่างจากการเก็บเกี่ยวเสียก่อน เพราะต้องใช้แรงคนมากนับจำนวนเป็นพันในการที่จะต้องเคลื่อนย้ายพระองค์พระธาตุเจดีย์ เนื่องจากตำบลที่สร้างวัดใหม่นี้อยู่ห่างจากที่เดิมประมาณ 20 วา ฉะนั้นการที่จะเคลื่อนย้ายองค์พระธาตุเจดีย์ไปจึงต้องตั้งเสาปักจันทวยไม้สูงถึง 4 คู เพื่อยกขึ้น ใช้เชือกหนังช้าง (แทนลวดสลิง) และทำแพซุงเป็นกะทะหรือที่เรียกว่า "ไม้มะเฮีย" เพื่อช่วยกันลากองค์พระธาตุเจดีย์ค่อย ๆ เคลื่อนไปตามเส้นทางที่ช่วยกันแผ้วถางไว้ นับว่าเป็นงานโกลาหลที่ต้องใช้คนเป็นจำนวนร้อยจำนวนพัน โดยการผลักดันเปลี่ยนช่วยกัน จึงเป็นที่โจทย์ชานกันทั่วไปว่า การย้ายพระธาตุเจดีย์ยากลำบากนัก ต้องใช้คนนับจำนวนพันจึงย้ายได้ ฉะนั้น การขนานนามใหม่ของวัดสระบัว จึงเรียกว่า "วัดพันเชิง"

แต่ที่ข้าพเจ้าได้ค้นพบหลักฐานซึ่งควรเชื่อถือได้อีกทางหนึ่ง ที่ปรากฏในศิลาจารึกวัดป่าแดงสรุปความตอนนี้ได้ว่า เมื่อประมาณปี พ.ศ. 1902 นั้น สมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไท นำขบวนพลช้าง พลม้า มีทั้งทหารและพลเรือนที่เป็นช่างศิลป์และช่างสถาปนิกเป็นจำนวนมาก ไปบูรณะปฏิสังขรวัดวัดในทางพุทธศาสนาที่เมืองแพร่ เพราะพระองค์มีพระราชประสงค์จะทะนุบำรุงและการพระศาสนาเป็นใหญ่ ด้วยพระราชหฤทัยมั่นในรสพระธรรมว่า "ธรรมเท่านั้นที่เสถียรธรรม - -

ได้" พระองค์จึงทรงไปพระราชหฤทัยแก่การที่จะสถาปนา "กองทัพนคร" คือทรงฟื้นฟูทั้งการอบรมสั่งสอน และการประพฤติปฏิบัติทางธรรมแก่อาณาประชาราษฎร์ จึงเป็นเหตุให้กำลังแสนยานุภาพทางทหารค่อยไป แม้กระนั้นบรรดานักรบเหล่าทหารกล้าซึ่งมีหน้าที่เป็นหัวของชาติก็มีได้ประมาณมีการฝึกซ้อมอาวุธในยามว่างจากงานบูรณะปฏิสังขรณ์เสมอ เพราะนอกจากจะเป็นการฝึกให้มีความคล่องแคล่วชำนาญแล้ว ยังได้เป็นการออกกำลังกาย และบริเวณที่ทหารใช้เป็นสถานที่ฝึกซ้อมอาวุธก็คือในตำบลป่าไผ่ ๆ สระบัวนั้นแหละ เพราะเมื่อฝึกซ้อมเห็นเหนื่อย พอพักได้เหงื่อแห้งแล้วก็จะได้ดื่มน้ำและใช้น้ำในสระอาบกันให้เป็นทีสำราญใจด้วยกัน ฉะนั้นที่บริเวณฝึกซ้อมอาวุธของทหารพระลือในตอนเช้าตรู่ก่อนกินข้าวกลางวัน (คือก่อนกินข้าวเช้า) และตอนเย็นก่อนกินข้าวแลง (คือก่อนกินข้าวเย็น) จึงมีชาวบ้านทั้งเด็กและผู้ใหญ่ชอบไปแอบดูเหล่าทหารฝึกซ้อมอาวุธกัน และก็โจษขานกันว่า "แม่เฮ้ย ตะหนาทหารพระลือเก่งแท้ ไปดู่เคอะ มีฮ้อยเจิง บันเจิง" (มีความว่า "แม่จ้าวเฮ้ย ทหารพระลือเก่งจริง ไปดู่เคอะ เก่งจริง ไปดู่เคอะ มีฮ้อยเจิง บันเจิง" และก็คว่ำคำเล่าลือจนเป็นที่ติคปากของหมู่ชาวบ้านนั้นแหละ เมื่อพระอธิการสามช่วยสร้างวัดขึ้นใหม่ ณ ที่ตั้งปัจจุบัน ชาวบ้านจึงได้ขนานนามว่า "วัดบันเจิง" "

แพะ, บาน

วิทยากร : นายนำ จันทร์เจิง

อายุ 30 ปี

ชาวสวน

จื้อนำ จันเจิง อำชุมสามสิบปี เกิดบ้าน
นี้ หยะเลาปะวักบ้านแพะ แค้นแม่เอียง แม่ผมคัมมา นี้ จะเลาปะวักบ้านแพะแทนแม่เอียง แม่ผมที่มา
อยู่เป็นคันเล็ก เพาะเป็นว่าหยังจำหยังบ่อโคไค
ผมกะฮู้จากเป็นเหมือนกัน เป็นเลาฮื้อฟั้งตั้งแต
น้อยจนใหญ่ ก้อนนั้นมันกะเป็นป่าแพะ บ่อมี
ไผ่มาอยู่เคี้ย คอมาเป็นน้ำเป็นตงไปมค ตี้ไค
จื้อว่าบ้านแพะ เพาะตะก้อนนั้นเป็นป่าแพะคนคู้ญา
มาหนคั้นนั้นเป็นคันป่าแดง มาจับคังคินา
คือบ่อคั้นกับแม่เอียง บ่อแม่ของผมเองญา
มาไคสามสิบห้าปีแล้ว ผมมาเกิดคี่นี้ บ่อผม
ตายไปแล้ว ภูบ้านนี้เป็นภูบ้านน้อยคู้ชุกกับ
บ่อมีไผ่ด้วยมาอยู่ชุกคั้น หมาเคี้ยวนี้
สามหลังค้ำเฮียน บ้านใหญ่กะบ้านแม่ผมเห็น
สองหลังกะของปี ๆ ผม ไปไคลูกเมียคี่อื่น
แล้วเอามาอยู่ค้วยนี้

คนในภูบ้านนี้มีสิบเก้าคน คันบ้านอื่น
ฮ้องจื้อบ้านนี้เล่น ๆ ว่า บ้านฮ้องคี่ไค เพาะชุก
เคียนแปดเคียนเก้า หยะมีฮ้องคี่ไคอยู่หน้าบ้าน
คนในบ้านผมมีอาชีพทำนาทำไร่ ทุ่งชุกป่า
พอง และเค้ากับบ้านป่าแดงมูสอง โล้งเลี่ยน
กับวักกะไปกับหมูสองหมค

ชื้อนำ จันเจิง อำชุมสามสิบปี เกิดบ้าน
อยู่เป็นคนแรก เพาะท่านว่าอะไรจำอะไรไม่ค่อยไค
ผมก็ทราบจากท่านเหมือนกัน ท่านเลาให้ฟั้งตั้งแต
เล็กจนโต ก้อนนั้นมันก็เป็นป่าแพะ ยังไม่มี
ใครมาอยู่หรือทอก ต่อมากลายเป็นนาเป็นทุ่งไปหมดคี่ไค
ชื้อว่าบ้านแพะ เพาะแต่ก้อนนั้นเป็นป่าแพะ คนที่ย้าย
มาเคิมทีนั้นเป็นคนป่าแดง มาจับจองที่ทุ่งทีนา
คือพ้อคั้นกับแม่เอียง พ้อแม่ของผมเองย้าย
มาไคสามสิบห้าปีแล้ว ผมมาเกิดคี่นี้ พ้อผม
ตายไปแล้ว ภูบ้านนี้เป็นภูบ้านเล็กที่สุดคี่ไค
ไม่มีใครคามมาอยู่สักคน มาเคี้ยวนี้
สามหลังคาเรือน บ้านใหญ่ก็บ้านแม่ผม อีก
สองหลังก็ของพี่ ๆ ผม ไปไคลูกเมียคี่อื่น
แล้วเอามาอยู่ค้วยนี้

คนในหมู่บ้านนี้มีสิบเก้าคน คนบ้านอื่น
เรียกชื้อบ้านนี้เล่น ๆ ว่าบ้านรองชี่ไค¹ เพาะสัก
เคียนแปดเคียนเก้าจะมีรองชี่ไคอยู่หน้าบ้าน
คนในบ้านผมมีอาชีพทำนาทำไร่ ยิ่งสัตว์ป่า
บ้าง และเข้ากับบ้านป่าแดง หมูสอง โรงเรียน
กับวักก็ไปกับหมูสองหมค

¹รองที่มีดิน เกิดจากการไค

มณีวรรณ, บ้าน

วิทยากร : นายกำ วรณกุล อายุ 87 ปี

ชาวนา

นายเหลียม วงศ์วาน อายุ 56 ปี

ผู้ใหญ่บ้านมณีวรรณ

ปอ'กา วัน'นะ'กุน บาน'มะ'นี'วัน ตำ'บ'ปำ'แม่'ค
 อำ'เพอ'เมียง จัง'วัด'แม อำ'ญ'แป'ค'ชิบ'เจ'ค'ปี
 ป้อ'จื่อ'ว่า'ป้อ'ปอก แม่'ค'อม เกิด'ค'ตุง'ปำ'แม่'ค'นี
 ป้อ'ของ'ป้อ'ปอก'จื่อ'ป้อ'เท'้า'จัน เกิด'เจ'ิตะ'วัน'ปุ่น
 คน'ค'ัญ'ยา'ม'าย'บ้าน'ตุง'ปำ'แม่'ค'นี'กะ'มี'ป้อ'เท'้า
 จัน ป้อ'ปุก ป้อ'อิน'คำ ญาย'มา'เพ'าะ'ฮ้าง' มา'คัง
 ทุ'ะ'ปำ'ไม เป็น'หะ'เอ'้า'ค'ิต'่าง'เด'มี'ปำ'ไม'ปำ'ไ
 มา'คัง'แล'ก'มี'สาม'สิ'ห'ลัง'ค'้า'เฮ'ียน'ค'ัว'น'น'หะ' แล'ว
 กะ'แพ'มา'แพ'มา เขา'กะ'ไ'ล'ก'ัน'ม'าน'ก'ัน'น'ก'ัน'น'ก'ัน
 คัง'แล'ก'ซุ'ค'เขา'ไซ'จื่อ'ว่า'บ้าน'ปำ'แม่'ค' เพ'าะ'ว่า'มี
 ไม'แม่'ค' เป็น'ค'น'ใหญ่'ชะ'หน'าค'สาม'ก'้า'มี'หน'วย
 หม่า'เค'ียว'แ'ก'บ'อม'มี'ไ'น'ล'ะ

(นายเหลียม วงศ์วาน เล่าต่อ)

ณ'พุ'ใหญ่'เหลียม วัง'วาน บาน'มะ'นี'วัน
 เป็น'พุ'ใหญ่'มา'ห้า'ปี'ก'ว' อำ'ญ'ห้า'ชิบ'ฮก'ปี ณ'ณ'ง
 ต้น'ฮ'ค'ัน'ห'น'ค'ี'เป็น'เป'ียน'จื่อ'จาก'บ้าน'ปำ'แม่'ค'

พอกา วรณกุล บ้านมณีวรรณ ตำบลป่าแมค
 อำเภอมือง จังหวัดแพร่ อายุแปดสิบเจ็ดปี
 พ่อชื่อว่าพ้อปอก แม่ค่อม เกิดที่ทุ่งป่าแมคนี้
 พ่อของพ้อปอก ชื่อพ้อเพ้าจันทร์ เกิดเชตวันโนน
 คนที่ยายมาอยู่บ้านทุ่งป่าแมคนี้ก็มี พ่อเพ้าจันทร์
 พ้อพุฒ พ้ออินตา ยายมาเพราะ ห้าง¹ มาคัง
 ทำป่าไม เขาจะเอาที่ ทางนี้ป่าไมป่าไผ่
 มาครั้งแรกมีสามสี่หลังคาเรือนที่ว้านนั้นแหละ แล้ว
 ก็แพร่ออกไป ๆ เขาก็มาอยู่กันมากขึ้น มากขึ้น
 ครั้งแรกสุด เขาได้ชื่อว่าบ้านป่าแมคเพราะว่ามี
 ไมแมค เป็นต้นไม้ใหญ่ขนาดสามก้า มีผล
 ปัจจุบันนี้ไม่มีที่ไหนแล้ว

ณ'พุ'ใหญ่'เหลียม วงศ์วาน บ้านมณีวรรณ
 เป็น'พุ'ใหญ่'มา'ห้า'ปี'ก'ว' อายุ'ห้า'สิบ'หก'ปี ณ'ณ'ง
 หัน'รู้'หัน'เห็น'ที่'ห'าน'เป'ล'ี่ยน'ชื่อ'จาก'บ้าน'ปำ'แม่'ค'

¹บริษัททำไม้ อีสต์เอเชียติก

มาเป็นบ้านมะนวันยู ตะก้อเมาว่าตะจ้อว่า
 วัดป่าแมต บ้านกะจ้อบ้านป่าแมต วัดจ้อด้วย
 บ้าน คอมาจ้าวบ้านไปมีนพะอ้งนึ่งจากบ้าน
 พระนอนโนเวียงปุ่นมา เป็นเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส
 อั้งนี้ได้อยูมาเป็นเวลาสามสิบกว่าปี ได้
 มอละนะพายุในวัดนี้ ต่อจากนั้นได้ห้าม
 ขักชี-ฮ่าปี ต่างคะนะกำมะกานวัด ก็ได้
 คำหลิเปียนจ้อวัดนี้ ต่างคะนะกำมะกาน
 กะสะเหนอไป ต่างกิมสาตสะหนาอะอะนุ้มักฮือ
 เป่นวัคมะนวัน เป่นวัคมะนวันฮือเค้า
 กับคำว่าพะพิทซุ ตูเจามะหาวัน ยู่วัดนี้มานม
 นาน สามสิบกว่าปี เอาจ้อเปิ่นมาแล้ว เป่นว่า
 วัคมะนวัน บ้านกะเลียบเียน เป่นบ้านมะนวัน
 คามวัด เปิ่นมาแล้วสามสิบกว่าปี คนแถวนี้
 ประกอบอาชีพทำนาทำไร่ ลับลาคะกะงาน กะมี
 พอง มีสามร้อยห้าสิบหกหลังค้ำเฮียน คนสองพัน
 หนึ่งร้อยสิบเก้าคน

มาเป็นบ้านมณัวรรณอยู่ แต่ก่อนมาวัดก็ชื่อว่า
 วัดป่าแมต บ้านก็ชื่อบ้านป่าแมต วัดชื่อตาม
 บ้าน คอมาชาวบ้านไปมีนตพระองค์หนึ่งจากบ้าน
 พระนอนโนเวียงโน่นมา เป็นเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส
 องค์นี้ได้อยูมาเป็นเวลาสามสิบกว่าปี ได้
 มรณภาพ อยู่ในวัดนี้ ต่อจากนั้นได้อีก
 สักสี่-ห้าปี ทางคณะกรรมการวัดก็ได้
 คำริเปลี่ยนชื่อวัดนี้ ทางคณะกร รมการ
 ก็เสนอไป ทางกรมศาสนาก็นุมัติให้
 เป็นวัดมณัวรรณ เป็นวัดมณัวรรณนี้ให้เข้า
 กับที่ว่าพระภิกษุ มหาวรรณ อยู่วัดนี้มานม
 นาน สามสิบกว่าปี เอาชื่อท่านมาแล้ว เป่นว่า
 วัดมณัวรรณ บ้านก็เลยเปลี่ยนเป็นบ้านมณัวรรณ
 ตามวัด เปลี่ยนมาแล้วสามสิบกว่าปี คนแถวนี้
 ประกอบอาชีพทำนาทำไร่ ไร่ราชการก็มี
 บ้าง มีสามร้อยห้าสิบหกครอบครัว คนสองพัน
 หนึ่งร้อยสิบเก้าคน

มหาโพธิ, บ้าน

วิทยากร : นายบุญยก เวียงยา

อายุ 45 ปี

ข้าราชการกรมทาง

เลื่องคัมพะยะเล่าต่อไปนี่คือประวัติความเป็นมา
 มาของหมู่บ้านของวัดมหาโพธิ์ คือวัดวัดนี้
 เป็นจุดจุดหนึ่งคับ คืชื่อเกิดหมู่บ้านนี้ขึ้น
 ได้ชื่อว่าบ้านมหาโพธิ์ แต่ภาษาพื้นบ้าน
 เรียกเพี้ยนไปเป็นวัดมหาโพธิ์ หมู่บ้าน
 มหาโพธิ์นี้ถือกำเนิดเกิดขึ้นมาจนถึงหม่าเกี้ยว
 นี้ ก็ไต่หนึ่งร้อยสามสิบหกปี คือเจ้าผู้ครอง
 นครองค์หนึ่งชื่อว่าเจ้าหลวงอินทวิชัย แต่
 เจ้าหลวงองค์นี้ได้สืบพระลาคชะทานดินนั้นนาม
 จากพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลัทธิชกานคี่ชี่ ว่า
 เจ้าพระยาอินทวิชัย เมื่อย้ายมาได้สามสิบเก้าปี
 ชื่อเป็นเจ้าผู้ครองนครคนแปด ซึ่งในสมัยนั้น
 เรียกว่าเมืองโกสย ก่อนที่หมู่บ้านนี้จะเกิด
 ขึ้นนั้นก็ วัดเกิดขึ้นก่อน เพราะว่าในขณะนั้น
 สถานตั้งเป็นป่าเป็นดง พงทิบ สถานที่ตั้ง
 วัดปัจจุบัน หนาแน่นไปทั่วย คันโพธิ์
 ในสมัยนั้นมี พระมหาเถระรูปหนึ่ง เป็นคน
 สูงเม่น ได้เดินทางไปศึกษาวิชาวิปัสณากรรมฐาน
 ที่ประเทศพม่า โดยการเดินไปทั่วยเท่า
 ทั่วยวิธีที่ดัง แล้วก็กลับมาหลังจากสำเร็จการ
 ศึกษาวิชาวิปัสณา กรรมฐาน จากประเทศ

เรื่องที่ผมจะเล่าต่อไปนี่ก็ประวัติความเป็นมา
 มาของหมู่บ้านของวัดมหาโพธิ์ คือวัดวัดนี้
 เป็นจุดจุดหนึ่งคับ ที่ให้เกิดหมู่บ้านนี้ขึ้น
 ได้ชื่อว่าบ้านมหาโพธิ์ แต่ภาษาพื้นบ้าน
 เรียกเพี้ยนไปเป็นวัดมหาโพธิ์ หมู่บ้าน
 มหาโพธิ์นี้ ถือกำเนิดเกิดขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน
 นี้ ก็ได้หนึ่งร้อยสามสิบหกปี คือเจ้าผู้ครอง
 นครองค์หนึ่ง ชื่อว่าเจ้าหลวงอินทวิชัย แต่
 เจ้าหลวงองค์นี้ได้รับพระราชทาน ดินนาม
 จากพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่สี่ ว่า
 เจ้าพญาอินทวิชัย เมื่ออายุได้สามสิบเก้าปี
 ให้เป็นเจ้าผู้ครองนครแพร่ ซึ่งในสมัยนั้น
 เรียกว่าเมืองโกสย ก่อนที่หมู่บ้านนี้จะเกิด
 ขึ้นนั้นก็ วัดเกิดขึ้นก่อน เพราะว่าในขณะนั้น
 สถานตั้งเป็นป่าเป็นดง พงทิบ สถานที่ตั้ง
 วัดปัจจุบัน หนาแน่นไปทั่วย คันโพธิ์
 ในสมัยนั้นมี พระมหาเถระรูปหนึ่ง เป็นคน
 สูงเม่น ได้เดินทางไปศึกษาวิชาวิปัสณากรรมฐาน
 ที่ประเทศพม่า โดยการเดินไปทั่วยเท่า
 ทั่วยวิธีที่ดัง แล้วก็กลับมาหลังจากสำเร็จการ
 ศึกษาวิชาวิปัสณา กรรมฐาน จากประเทศ

พะมามาแล้ว ก็ได้นำพระบรมสารีริกธาตุ
 มาจำนวนหนึ่ง จากประเทศพม่า มามอบให้
 เจ้าผู้ครองนคร คือ เจ้าพะญาอินทวิชัย
 เจ้าผู้ครองนคร เมื่อได้รับพระบรมสารีริกธาตุ
 ดังกล่าวแล้ว ก็ได้นำไป โดยการใช้
 ช้างเป็นพาหนะ - เดินทางจากเมืองแพร่แล้วไปสู่
 อุตรดิตถ์ แล้วก็ได้ลงเรือที่อำเภอก
 ทาเสา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยลงไปตาม
 ลำน้ำนาน ไปจนกระทั่ง เข้าสู่น่าน
 เจ้าพระยา แล้วเข้าสู่ทุ่งเทพ ในสมัยนั้น
 เป็นเลี้ยวว่า ถึงวัดตะเคียนโกสิน แล้วก็นำ
 จำนวนพระบรมสารีริกธาตุที่ได้
 จากพระมหาเถระ ของอำเภอสว่างเม่นนั้น
 ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย แก่พระบาทสมเด็จพระ
 จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พระที่นั่งวิมาน
 ใต้พระบรมมหาราชวังแล้ว พระองค์
 ก็ได้พระราชทานโกศทองคำให้แก่อน
 อินทวิชัย ผู้นำพระธาตุขึ้นทูลเกล้าฯ
 ถวาย สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ
 แล้วก็ตรัสสั่งแก่อนอินทวิชัย ว่า
 ให้นำพระบรมสารีริกธาตุ จำนวนดังกล่าวนี้
 ไปสร้างเจดีย์บรรจุไว้ในเมืองโกศย หรือใน
 เมืองแพร่ แล้วแต่เจ้าผู้ครองนครจะเห็นว่า
 สถานที่ใดเป็นที่สมควรจะเหมาะสม เจ้าผู้ครอง

พะมาแล้ว ก็ได้้นำพระบรมสารีริกธาตุ
 มาจำนวนหนึ่ง จากประเทศพม่า มามอบให้
 เจ้าผู้ครองนคร คือ เจ้าพะญาอินทวิชัย
 เจ้าผู้ครองนคร เมื่อได้รับพระบรมสารีริกธาตุ
 ดังกล่าวแล้ว ก็ได้นำไป โดยการใช้
 ช้างเป็นพาหนะ - เดินทางจากเมืองแพร่แล้วไปสู่
 อุตรดิตถ์ แล้วก็ได้ลงเรือที่อำเภอก
 ทาเสา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยลงไปตาม
 ลำน้ำนาน ไปจนกระทั่ง เข้าสู่น่าน
 เจ้าพระยา แล้วเข้าสู่ทุ่งเทพ ในสมัยนั้น
 เป็นเลี้ยวว่า ถึงวัดตะเคียนโกสิน แล้วก็นำ
 จำนวนพระบรมสารีริกธาตุที่ได้
 จากพระมหาเถระ ของอำเภอสว่างเม่นนั้น
 ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย แก่พระบาทสมเด็จพระ
 จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พระที่นั่งวิมาน
 ใต้พระบรมมหาราชวังแล้ว พระองค์
 ก็ได้พระราชทานโกศทองคำให้แก่อน
 อินทวิชัย ผู้นำพระธาตุขึ้นทูลเกล้าฯ
 ถวาย สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ
 แล้วก็ตรัสสั่งแก่อนอินทวิชัย ว่า
 ให้นำพระบรมสารีริกธาตุ จำนวนดังกล่าวนี้
 ไปสร้างเจดีย์บรรจุไว้ในเมืองโกศย หรือใน
 เมืองแพร่ แล้วแต่เจ้าผู้ครองนครจะเห็นว่า
 สถานที่ใดเป็นที่สมควรจะเหมาะสม เจ้าผู้ครอง

นะคะตอน เมื่อกับจากทุ่งลัดตะนะโกสินทร์ หลือว่า
 ทุ่งเทบ แล้วก็ขึ้นมาถึงเมืองแพะซึ่งเป็นมาตุภูมิ
 ของเจ้าพิศวงนะคะตอนแล้ว วันหนึ่งโอ้กาตว่าง
 เจ้าพะญาอินทวิชัย ก็ได้ออกจากคุ้มหลวง
 ซึ่งในสมัยนั้นที่ประทับหรือที่อยู่ของเจ้าพิศวง-
 นะคะตอน เป็นเล็ยกว่าคุ้มในสมัยนี้จะโตแกว้ง
 แล้วก็ออกจากเขตเจ้าพิศวงนะคะตอนๆ ค้ำ
 นามญมาทางทิศตะวันตก กะมาหันสะถานที่
 หนึ่ง คือตึกทางวัดมะหาโป้ด ปักจุนั้นเป็นค้ำ
 ลมสั้น มีป่าโพธิ์ขึ้นหนาแน่น แล้วจะมีแม่น้ำ
 ไหลใหญ่ไหลผ่าน เป็นค้ำลมสั้นจะเดินหุจะเดินค้ำ
 เจ้าพิศวงนะคะตอนจะได้เล็ยกเอาเป็นค้ำดินแดน
 แสงหนึ่ง คือสะถานที่ตั้งวัดมะหาโป้ดปักจุนั้น
 นี้เป็นค้ำข้างวัด โดยเกนจาวบ้านญหนึ่งจาก
 บ้านมะหาโป้ดปักจุนั้น จากทางค้ำนโค้ปะมาน
 แปดล้อยเม็ด ญบ้านนั้นในสมัยนั้นชื่อว่า
 ญบ้านหนองไค้ มีจาวบ้านอาศัยอยู่ประมาณ
 สองสามล้อยคอบคว แล้วจะเกนอ้อจาวบ้าน
 ญนั้นมาเพียวถางป่าโพธิ์ค้ำญหนาแน่น
 อ้อเล็ยกเจนนว่าเป็นค้ำกวางขวางค้ำงามแล้ว
 โดยมิเนี้ยค้ำถึงฮักได้ แล้วจะได้อ้างเจกกันเอง
 หนึ่ง แล้วจะนำโค้ค้ำทองค้ำซึ่งจะจอมเกาเจ้า
 ญหัวพะลัดตะถานอ้อ เอาพะบอสิมสาสิลิกกะทาด

นคร เมื่อกลับจากกรุงรัตนโกสินทร์ หรือว่า
 กรุงเทพฯ แล้วก็ขึ้นมาถึงเมืองแพะซึ่งเป็นมาตุภูมิ
 ของเจ้าผู้ครองนครแล้ว วันหนึ่งโอ้กาตว่าง
 เจ้าพะญาอินทวิชัย ก็ได้ออกจากคุ้มหลวง
 ซึ่งในสมัยนั้นที่ประทับหรือที่อยู่ของเจ้าผู้ครอง-
 นคร ท่านเรียกว่าคุ้ม ในสมัยนี้โตแกว้ง
 แล้วก็ออกจากเขตที่เจ้าผู้ครองนครอยู่ ข้าม
 แม่น้ำมาทางทิศตะวันตก ก็มาเห็นสถานที่
 หนึ่ง คือที่ทางวัดมะหาโพธิ์ ปัจจุบันนี้เป็นที่
 รมรื่น มีป่าโพธิ์ขึ้นหนาแน่น แล้วก็มีแม่น้ำ
 ไหลใหญ่ไหลผ่าน เป็นที่รมรื่น เจริญหูเจริญตา
 เจ้าผู้ครองนครก็ได้เลือกเอาเป็นค้ำดินแดน
 แห่งหนึ่ง คือสถานที่ตั้งวัดมะหาโพธิ์ ปัจจุบัน
 นี้เป็นที่สร้างวัด โดยเกนจาวบ้านพวกหนึ่งจาก
 บ้านมะหาโพธิ์ปัจจุบัน จากทางค้ำนโค้ประมาณ
 แปดร้อยเมตร ญบ้านนั้นในสมัยนั้น ชื่อว่า
 ญบ้านหนองไค้ มีชาวบ้านอาศัยอยู่ประมาณ
 สองสามร้อยครอบครัว แล้วก็เกนให้ชาวบ้าน
 พวกนั้นมา ถางป่าโพธิ์ค้ำญหนาแน่น
 ให้เรียบ จนเป็นที่กว้างขวางค้ำงามแล้ว
 โดยมีเนื้อที่ถึงหกไร่ แล้วก็ได้อ้างเจกกันเอง
 หนึ่ง แล้วก็นำโค้ค้ำทองค้ำซึ่งจะจอมเกาเจ้า
 ญหัวพระราชทานให้ เอาพระบรมสารีริกธาตุ

เกาบันจุ แลวกะข้างเจกคิน คอจากนั้นกะข้าง
 กุดทิวหาน โดยนำข้างมาจากจังหวัดพระนคร
 ซึ่งเจ้าหลวงเป็นพระราชาทานข้างฝีมือต่าง ๆ
 มาซื้อข้างวัดตลอดถึงวัดกุดปะกอบใน
 กานก้อข้าง ซึ่งปัจจุบันนี้กะยังมีฮั่นยู่ที่วัด
 เป็นต้นว่าหินอ่อนแบบสังกะโลก ซึ่งได้นำมาจาก
 ประเทศจีนในสมัยนั้น มาสร้างวัดพระแก้ว
 เหลือจากสร้างวัดพระแก้วแล้วเป็นกะฮ้อเอามา
 สร้างวัดมหาโพธิ์เพิ่มเติมเต็ม โค้ยก้อเป็นกำแพง
 ล้อมเจดีย์ ตลอดถึงมอหมายข้างฝีมือมาซื้อ
 ข้าง แต่ข้างฝีมือในกรุงเทพระสมัยนั้นยังปรากฏ
 ยู่ในปัจจุบัน กะมีพระประธานองค์ใหญ่อยู่ในวิหาร
 และละทิ้งใหญ่ที่หล่อด้วยทองสำริด มีขนาด
 ใหญ่ถึงแปดก่า ซึ่งเป็นพาสาเล็กของคันทัน
 บ้านในสมัยนั้น เวลานั้นยังปรากฏฮั่นยู่
 ตลอดถึงลวดลาย เพดานของวิหารหลังปัจจุบัน
 นี้กะยังมีอยู่ ลวดลายของข้างในสมัยนั้นเป็น
 พู่ข้าง หลังจากสร้างวัดเซ็กเลียบลอยแล้ว
 ลอบ ๆ วัดนั้นหมู่บ้านยังบ่เกิดขึ้น ยังเป็นป่า
 ยู่ เจ้าหลวงกะได้เก็บฮ้อจากบ้านหนึ่ง ชื่อว่า
 หมู่บ้านต่งโง้ง ตั้งอยู่ที่เหนือของตัวเมือง
 ฮ้อพิศเบียนเว่นหมู่บ้านนี้มาอีกสามมาเฟ้ามาเป็น
 เว่นหมู่บ้านอีกสาวักวาน บอทองสงสวยหลือบอ

เข้าบรรจุ แลวกัสร้างเจดีย์ขึ้น คอจากนั้นกัสร้าง
 ภูฏิวหาร โดยนำข้างมาจากจังหวัดพระนคร
 ซึ่งเจ้าหลวงเป็นพระราชาทานข้างฝีมือต่าง ๆ
 มาให้สร้างวัด ตลอดถึงวัดกุดปะกอบใน
 การก่อสร้าง ซึ่งปัจจุบันนี้ก็ยังมิให้เห็นอยู่
 เป็นต้นว่าหินอ่อนแบบสังกะโลก ซึ่งได้นำมาจาก
 ประเทศจีนในสมัยนั้นมาสร้างวัดพระแก้ว
 เหลือจากสร้างวัดพระแก้วแล้วท่านก็ให้เอามา
 สร้างวัดมหาโพธิ์เพิ่มเติมอีก โดยสร้างเป็นกำแพง
 ล้อมเจดีย์ ตลอดถึงมอหมายข้างฝีมือมาให้
 สร้าง แต่ข้างฝีมือในกรุงเทพฯ สมัยนั้นยังปรากฏ
 ยู่ในปัจจุบัน ก็มีพระประธานองค์ใหญ่อยู่ในวิหาร
 และระฆังใหญ่ที่หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ มีขนาด
 ใหญ่ถึงแปดก่า ซึ่งเป็นภาษาเรียกของคนพื้น
 บ้านในสมัยนั้น เวลานั้นยังปรากฏให้เห็นอยู่
 ตลอดถึงลวดลายเพดานของวิหารหลังปัจจุบัน
 นี้ก็ยังใช้ลวดลายของข้างในสมัยนั้นเป็น
 ผู้สร้าง หลังจากสร้างวัดเสร็จเรียบร้อยแล้ว
 รอบ ๆ วัดนั้น หมู่บ้านยังไม่เกิดขึ้น ยังเป็นป่า
 ยู่ เจ้าหลวงก็ได้เกณฑ์ให้ชาวบ้านหมู่บ้านหนึ่งชื่อว่า
 หมู่บ้านต่งโง้ง ตั้งอยู่ที่เหนือของตัวเมือง
 ให้มัดลัดเปลี่ยนเวรยามกันมารักษา มาเฝ้า มาเป็น
 เวรยามรักษาวัดวานี้ ไม่ต้องสงสวย หรือไม

ต้องเสียฟ้าสีในสมัยนั้น ต่อจากนั้นวัด
มหาโพธิ์ก็ได้เจริญรุ่งเรือง เกิดมีหมู่บ้านขึ้น
มาลอบ ๆ วัด อย่างที่เห็นปัจจุบันนี้ นับตั้งแต่
ทางราชการมีพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับการ
ปกครองท้องถิ่นขึ้น หมู่บ้านมหาโพธิ์ก็ได้จัด
เป็นตำบลตำบลหนึ่ง เลิกว่าตำบลป่าเมด
นับตั้งแต่ตั้งเป็นตำบลมาจนถึงปัจจุบันนี้เป็น
กำนันคนดีใจดี เลี้ยงสัตว์ดม่น้ำมาเล่านี้
กะคัดลอกหรือว่าชีกสามาจากแผ่นศิลาจารึก
ที่มีอยู่ในวัดมหาโพธิ์ ปัจจุบันซึ่งเป็นแผ่น
ศิลาจารึก เขียนเมื่อร้อยสามสิบหกปีมาแล้ว
โดยเขียนกับแผ่นหินเป็นพาสานเป็นเมืองที่เขา
เรียกว่าเป็นพาสาลานน้ำ และได้จากแม่เจ้า
จันแสง ถือว่าเป็นเจ้าคือควมดีเขาเขียนไว้
กับสมุดข่อย เป็นก่นมาจากหอสมุดแห่งชาติ
แล้วกะหม่าเคียนนี้ตนจะบิญไหนดอยู่คือ เป็นเกีย
กคัดลอกมาอ่านมาแล้วอ้อฟังหนาคับ แม่เจ้า-
จันแสงนี้เป็นเจ้ายายของเจ้าผู้ครองนคร
องค์ซึ่งว่าคือหมู่บ้าน มหาโพธิ์ เกิดเป็น
หมู่บ้านคนน้อย

ต้องเสียภาษีในสมัยนั้น ต่อจากนั้นวัด
มหาโพธิ์ก็ได้เจริญรุ่งเรือง เกิดมีหมู่บ้านขึ้น
มาลอบ ๆ วัดอย่างที่เราเห็นปัจจุบันนี้ นับตั้งแต่
ทางราชการมีพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับการ
ปกครองท้องถิ่นขึ้น หมู่บ้านมหาโพธิ์ก็ได้จัด
เป็นตำบล ตำบลหนึ่ง เรียกว่าตำบลป่าเมด
นับตั้งแต่ตั้งเป็นตำบลมาจนถึงปัจจุบันนี้ เป็น
กำนันคนดีใจดี เรื่องราวที่ผมนำมาเล่านี้
ก็คัดลอก หรือว่าชีกสามาจากแผ่นศิลาจารึก
ที่มีอยู่ในวัดมหาโพธิ์ ปัจจุบันซึ่งเป็นแผ่น
ศิลาจารึก เขียนเมื่อร้อยสามสิบหกปีมาแล้ว
โดยเขียนกับแผ่นหินเป็นภาษาพื้นเมืองที่เขา
เรียกว่าเป็นภาษาลานนา และได้จากแม่เจ้า
จันทรแสง ถือว่าท่านเอาข้อความที่เขาเขียนไว้
กับสมุดข่อย ท่านก่นมาจากหอสมุดแห่งชาติ
แล้วก็มาเคียนนี้ตนจะบิญไหนดอยู่คือ ท่านเคย
คัดลอกมาอ่านมาแล้วให้ฟังนะครับ แม่เจ้า-
จันทรแสงนี้เป็นเจ้ายายของเจ้าผู้ครองนคร
องค์ที่สร้างวัดให้หมู่บ้านมหาโพธิ์ เกิดเป็น
หมู่บ้านขึ้นนี้แหละ

แม่คำมี, คำบล

วิทยากร : นายแสง คำลือ

อายุ 62 ปี

มรรคนายกวัดต้นม่วง

ป้อจื่อว่าป้อหนานแสง คำลือ เกิดที่บ้าน
ต้นม่วง มูสอง คำบลแม่คำมี อำเภอมืองแพ
จังหวัดแพ อำยุไคหกสิบสองปี นับว่าเป็นคน
เกาแกของคำบลนี้ ป้อหะเลาเลียงคำบล
แม่คำมีฮ้อฟ้งไคฟอง คำบลแม่คำมี
ฮามู มูหนึ่งบ้านสันป่าสัก มูที่สองบ้านต้นม่วง
มูที่สามบ้านวังช้าง มูที่สี่บ้านสีพัน มูที่ห้า
บ้านหนองฮ้า มูบ้านคว้ามาน กะตังคั่นก่อน
หลังตามลำดับ มูหนึ่ง มูสอง มูสาม มูสี่ มูห้า
ที่ไคจื่อว่าคำบลแม่คำมี เป็นเพราะมูบ้าน
สีพันเล็ก คือ สันป่าสัก ต้นม่วง วังช้าง
และสีพัน ตั้งอยู่บนฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่คำมี
ที่ไหลมาจากเขาค้าง เขตคิกคอกกับเมืองน่าน
ตั้งเป็นฮองว่านามแม่คำมี คั่นเท่าคั่นแก เป็น
เกียเลาฮ้อฟ้งว่า มัมแลทองคำ แดหะเป็น
บ่อลี้เวไนไคบอฮู

ต่างฟ้งซัวของนามแม่คำมี กะฮ้องกัน
ว่า คำบลแม่คำมีเหมือนกัน แดคั่นกับ
อำเภอลองกวาง

พ้อจื่อว่าพ้อหนานแสง คำลือ เกิดที่บ้าน
ต้นม่วง มูสอง คำบลแม่คำมี อำเภอมืองแพ
จังหวัดแพ อำยุไคหกสิบสองปี นับว่าเป็นคน
เกาแกของคำบลนี้ พ้อจะเลาเรื่องคำบล
แม่คำมีให้ฟ้งไคบัง คำบลแม่คำมี
ฮามู มูหนึ่งบ้านสันป่าสัก มูที่สองบ้านต้นม่วง
มูที่สามบ้านวังช้าง มูที่สี่บ้านศรีภูมิ มูที่ห้า
บ้านหนองฮ้า มูบ้านสีพันกวางมานี้กัถั้งคั่นก่อน
หลังตามลำดับ มูหนึ่ง มูสอง มูสาม มูสี่ มูห้า
ที่ไคจื่อว่าคำบลแม่คำมี เป็นเพราะมูบ้าน
สีพันแรก คือ สันป่าสัก ต้นม่วง วังช้าง
และศรีภูมิ ตั้งอยู่บนฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่คำมี
ที่ไหลมาจากเขาค้าง เขตคิกคอกกับเมืองน่าน
ที่ทานเรียกว่าน้ำแม่คำมี คนเช่าคนแก่ ทาน
เคยาเลาให้ฟ้งว่า มัมมีแรทองคำ แดจะเป็น
บริเวณไคไม่รู้

ทางฝั่งขวาของน้ำแม่คำมี ก็เรียกกัน
ว่าคำบลแม่คำมีเหมือนกัน แดขึ้นกับ
อำเภอรองกวาง

เนื่องจากหมู่บ้านตั้งอยู่บนฝั่งน้ำ อาริษย์ของ
ประชาชนที่ขึ้นชื่อก็คือทำสวน

เนื่องจากหมู่บ้านตั้งอยู่บนฝั่งน้ำ อาริษย์ของ
ประชาชนที่ขึ้นชื่อก็คือทำสวน

แม่แถม, บ้าน

วิทยากร : นายมัน ทาหาร

อายุ 74 ปี

ชาวนา

ป่อจื่อว่าป่อมัน ทาหาร อำเภอเจ็ดสิบสี่ปี
 อยู่บ้านแม่แถม หมู่เจ็ด ตำบลสวนเคียน อำเภอ
 เมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เดิมทีอยู่บ้านดง พอได้
 ลูกได้เมีย แล้วย้ายมาอยู่ที่นี่ ป่อบอใจคนเล็ก
 ศึกษามายูนี้ แล้วย้ายมาอยู่ที่นี่ คนดีเป็น
 มายูเป็นคนเล็ก เกียใจอยู่ได้พักเป็น
 และยังจำได้ว่า ตอนป่อมาคังแล่นนั้นบ้าน
 ยูนี้แล้วสิหลัง คือบ้านป่อฮอยกาบ้านป่อโพ
 บ้านป่อน้อยที่ บ้านป่อน้อยมะละ ป่อฮอยกาเป็น
 คนเล็กศึกษามายูตกปากฮวย เพราะมีที่ราบ
 ป่อฮอยกา เป็นชะหมุดลัดด้วย เป็นเลี้ยวสองว่า
 "นายฮอย" มีข้างถึงแปดตัว ประวัติของป่อฮอยกา
 มีอยู่ว่า ตอนเป็นเป็นชะหมุดน้อย อำเภอสิบเอ็ดขวบ
 นั้น เป็นได้มาจากบ้าน บอเล็ก ตั้เมืองหล้า
 เมืองพง มากับอาเป็น มาซื้อปิ่น ป่อมาถึง
 เมืองไท้ มายูกับป่อฮอยคำมาค เป็นเล็ดถิ
 กันเงี้ยว ป่อฮอยมากฮักเอาเป็นลูกเป็นเตา
 ป่อฮอยกาเองกะเป็นคน มันชะหยัน จนได้
 เป็นนายฮอย มีเงินมีทอง มีข้างถึงแปดตัว
 ด้ว่ามาแล้ว ป่อฮอยกา มาตอนแล่นนั้นบอ

พอจื่อว่าพอมัน ทาหาร อำเภอเจ็ดสิบสี่ปี
 อยู่บ้านแม่แถม หมู่เจ็ด ตำบลสวนเคียน อำเภอ
 เมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เดิมทีอยู่บ้านดง พอได้
 ลูกได้เมีย แล้วย้ายมาอยู่ที่นี่ พอไม่โชคนแรก
 ย้ายมาอยู่ที่นี่ แล้วยังพันรู้พันเห็นคนที่ท่าน
 มาอยู่เป็นคนแรก เคยได้พูดได้คุยกับท่าน
 และยังจำได้ว่า ตอนพอมารั้งแรกนั้นมีบ้าน
 อยู่ที่นี่แล้วสิหลัง คือบ้านพ่อฮอยกา บ้านพ่อโพ
 บ้านพ่อน้อยที่ บ้านพ่อน้อยมะละ พ่อฮอยกาเป็น
 คนแรกที่ย้ายมาอยู่ตรงปากฮวย เพราะมีที่ราบ
 พ่อฮอยกา เป็นชุมที่ร่ำรวย เช่าเคยเรียกว่า
 "นายฮอย" มีข้างถึงแปดตัว ประวัติของพ่อฮอยกา
 มีอยู่ว่า ตอนท่านเป็นเด็ก ๆ อายุสิบเอ็ดขวบ
 นั้น ท่านได้มาจากบ้านบอเหล็ก ที่เมืองหล้า
 เมืองพง มากับอาท่าน มาซื้อปิ่น พอมมาถึง
 เมืองไทย มาอยู่กับพ่อฮอยคำมาค เป็นเศรษฐี
 คนเงี้ยว พ่อฮอยมาคฮักเอาเป็นลูกเตา
 พ่อฮอยกาเองก็เป็นคนขยันขันแข็ง จนได้
 เป็นนายฮอย มีเงินมีทอง มีข้างถึงแปดตัว
 ด้ว่ามาแล้ว พ่อฮอยกา มาตอนแรกนั้น ไม่

ไค่ตั้งใจมาอยู่แต่ หันเป็นคอกมสมมุน
 เลี้ยมาแถมจาง ป้อยูเม้น เค้าหันว่าคอกมสมมุน
 วัมจ้องคอกคอกคอก เลี้ยหอบลูกเมียมาแปง
 เป็นบ้านเป็นจ้องอยู่แต่ นั้มาถึงหมาเดียน
 ไค่เจ็คอบเอ็คคอกคอก กานนั้มาอ้ายลัคกาน
 คอกคอกของแม่เบ้งลูกสาวป้อฮอยกา เกิดปี
 มะโรง ตอนหลังเป็นว่ากันว่าดีแถว
 ปากฮวยบอคอกคอก บอถูกคอกตามคำล้า
 ทำแปงไปหะบอจะเล็น บอฮวามัแตกะว่า
 บอมี แกจางของเป็นตาย เคียนละตัวจันมค
 หมาเดียนลูกหลานเป็นตังมีมู, ป้อมปอกัน
 บอถึงกับล้าลวย อูฟ้าสาชะหมุ กะตังไค่ฟอง
 ส่วนจื้อบ้านแม่แค้นนั้น ป้อฮอยกาเป็น
 ไซจื้อว่าบ้านแม่แค้น เพาะมีน้ำแม่แค้นไหล
 พานบ้าน บ้านคินย้ายสองพัง ฮางปุ่นฮาง
 ด้ เกียบสองกิลัดเม็ด และนาม แม่แค้น
 บออีเว้นนี้กว้างใหญ่ นามนี้กว้วบออีเว้นอื่น ๆ
 จ้าวบ้านอ้ายนามแม่นั้นกินอาบใจไค่กานเพาะ
 ปูก นามแม่แค้นมีขุนญเดียวบ้านนาแค้นคินไป
 ไหลพานบ้านนาแค้น บ้านนาคู้หา บ้านแม่แค้น
 บ้านโป่งลี บ้านเหมียงม้อ บ้านกาซอ
 บ้านปะทุ้ม บ้านน้ำแหลม บ้านใหม่ ปะทุค
 ออกต่างโล้งล้าคอกคอกในเวียง อ้าเพือเมียงแป
 จังวักแป

ไค่ตั้งใจมาอยู่จริง เห็นเป็นคอกมสมมุน
 เลี้ยมาเลียงซาง พอฮอยนาคาเห็นคอกมสมมุน
 จัมจ้องที่ไค่มาขึ้น เลี้ยหอบลูกเมีย มาทำ
 เป็นบ้านชองอยู่จริง นั้มาถึงปัจจุบันนี้
 ไค่เจ็คอบเอ็คคอกคอก การนั้มาอ้ายลัคกาน
 คอกคอกของแม่เบ้ง ลูกสาวป้อฮอยกา เกิดปี
 มะโรง ตอนหลังเชื่อว่ากันว่า ดีแถว
 ปากฮวย ไม่เหมาะสำหรับปลูกบ้านไม่ถูกคอกตามคำรา
 ถ้าปลูกไปจะไม่เจริญ ไม่รู้ว่าจริงหรือว่า
 ไม่มี แต่ซางของท่านคายเคียนละตัวจันมค
 มาเดียนนี้ ลูกหลานท่านยังมีอยู่ พอมิพอกิน
 ไม่ถึงกับร่ำรวย พุกภาษาซุมกียังคงไค่ซาง
 ส่วนชื่อบ้านแม่แค้นนั้น, พ้อฮอยกาท่าน
 ไล่ชื่อว่าบ้านแม่แค้น เพาะมีน้ำแม่แค้นไหล
 ผ่านบ้าน บ้านคนเรียงรายอยู่สองฝั่งเป็นหย่อม ๆ
 หาง ๆ กัน ยาวเกือบสองกิโลเมตร และน้ำแม่แค้น
 บริเวณนี้กว้างใหญ่ น้ำมีมากกว่าบริเวณอื่น ๆ
 ชาวบ้านอาศัยแม่น้ำนี้กินอาบ ไซ้ในการเพาะ
 ปลูก น้ำแม่แค้นนี้มีต้นน้ำอยู่เลยบ้านนาแค้นขึ้นไป
 ไหลผ่านบ้านนาแค้น บ้านนาคู้หา บ้านแม่แค้น
 บ้านโป่งศรี บ้านเหมืองหม้อ บ้านกาซอ
 บ้านปะทุ้ม บ้านนาแหลม บ้านใหม่ ปะทุค
 ออกทางโรงฆาตว์ที่ในเวียง อำเภอเมืองแพร่
 จังหวัดแพร่

หมู่บ้านแม่แค้นนี้มีคนอยู่สองร้อยห้าสิบสามคน
 มีห้าสิบสามหลังคาเอียน ปะชาชนประกอบอาชีพ
 ปลูกไร่ ปลูกนา ปลูกข้าว มีสะพานดีสำหรับ
 แล่นเล่น ก็อนามตกสวนเคียน หลือนามตก
 แม่แค้น บ้างคนชอบว่านามตกค้อยสะหวัน
 ตอนปีใหม่หลือสงกรานต์ ตอนหน้าร้อน
 มีคนไปแวนน้ำ เป็นสะพานดีแวนเล่น
 ของคนเมืองแป

หมู่บ้านแม่แค้นนี้มีคนอยู่สองร้อยห้าสิบสามคน
 มีห้าสิบสามครอบครัว ประชาชนประกอบอาชีพ
 ทำไร่ ทำนา ปลูกข้าว มีสถานที่สำหรับ
 ปลูกเล่น คือน้ำตกสวนเคียน หรือน้ำตก
 แม่แค้น บางคนเรียกว่าน้ำตกค้อยสวรรค์
 ตอนปีใหม่ หรือสงกรานต์ ตอนหน้าร้อน
 มีคนไปเที่ยวมาก เป็นสถานที่เที่ยวเล่น
 ของคนเมืองแป

แม่ลาว, บ้าน

วิทยากร : นายมา ทองคำ

อายุ 59 ปี

กำนันตำบลป่าแดง

ข้าพเจ้า^๑นาย^๒มา^๓ ทองคำ^๔ อาศัย^๕ที่บ้าน^๖เก่า^๗
 เกิด^๘ที่บ้าน^๙ป่าแดง^{๑๐} เกือบ^{๑๑}เป็น^{๑๒}สะพาน^{๑๓}สะพาน^{๑๔}
 สงคาม^{๑๕}อิน^{๑๖}โค^{๑๗}จีน^{๑๘} สมัย^{๑๙}พ่อ^{๒๐}สอน^{๒๑}สอง^{๒๒}พี่น้อง^{๒๓}ล้อย^{๒๔}
 แด^{๒๕}ซิบ^{๒๖} จอม^{๒๗}พล^{๒๘}ป. พิน^{๒๙}สง^{๓๐}คราม^{๓๑} ปัจจุบัน^{๓๒}เป็น^{๓๓}
 กำนัน^{๓๔}ตำบล^{๓๕}ป่าแดง^{๓๖} เป็น^{๓๗}มาแล้ว^{๓๘}ชาว^{๓๙}แปด^{๔๐}ปี^{๔๑}หะ^{๔๒}
 ขอ^{๔๓}เล่า^{๔๔}ประวัติ^{๔๕}บ้าน^{๔๖}แม่^{๔๗}ลาว^{๔๘} ได้^{๔๙}ยืม^{๕๐}พี่^{๕๑}มา^{๕๒}จาก^{๕๓}ลุง^{๕๔}ที่^{๕๕}
 ทองคำ^{๕๖} ท่าน^{๕๗}ชื่อ^{๕๘}อ้าย^{๕๙}อู^{๖๐} อ้าย^{๖๑}จะ^{๖๒}ประมาณ^{๖๓}ล้อย^{๖๔}ปี^{๖๕}
 ว่า^{๖๖}เดิม^{๖๗}ที่^{๖๘}บ้าน^{๖๙}นี้^{๗๐}กัน^{๗๑}คิม^{๗๒}มา^{๗๓}ย^{๗๔}พวก^{๗๕}เล็ก^{๗๖} เป็น^{๗๗}พวก^{๗๘}ลี้^{๗๙}จะ^{๘๐}
 เป็น^{๘๑}คน^{๘๒}หนี^{๘๓}กะ^{๘๔}ตี^{๘๕} เลย^{๘๖}ต้อง^{๘๗}ไป^{๘๘}อยู่^{๘๙}ไกล^{๙๐} พวก^{๙๑}เขา^{๙๒}
 กัน^{๙๓}บ้าน^{๙๔}ป่า^{๙๕}แดง^{๙๖}นี้^{๙๗}ด้วย^{๙๘}ไป^{๙๙}อยู่^{๑๐๐}มา^{๑๐๑}ล้น^{๑๐๒} ไป^{๑๐๓}จัก^{๑๐๔}เมี่ยง^{๑๐๕}
 ไว้^{๑๐๖}เอา^{๑๐๗}ลูก^{๑๐๘}เอา^{๑๐๙}เต่า^{๑๑๐} ไป^{๑๑๑}เก็บ^{๑๑๒}กิน^{๑๑๓} เลี้ยง^{๑๑๔}ลูก^{๑๑๕}ใหญ่^{๑๑๖}มา^{๑๑๗}
 ตอน^{๑๑๘}ไป^{๑๑๙}ข้าง^{๑๒๐}บ้าน^{๑๒๑} คุ^{๑๒๒}เส^{๑๒๓}เอา^{๑๒๔}เฮียน^{๑๒๕} ปะ^{๑๒๖}ซุม^{๑๒๗} ปะ^{๑๒๘}กุ่ม^{๑๒๙}มัน^{๑๓๐}
 ของ^{๑๓๑}ลี้^{๑๓๒}จะ^{๑๓๓}นั้น^{๑๓๔} ทำ^{๑๓๕}ตาย^{๑๓๖} เอา^{๑๓๗}ถูก^{๑๓๘}ไข^{๑๓๙}หม^{๑๔๐}มา^{๑๔๑}เก^{๑๔๒}
 ผัง^{๑๔๓}ไว้^{๑๔๔} ตอน^{๑๔๕}เอา^{๑๔๖}ไป^{๑๔๗}อยู่^{๑๔๘}มา^{๑๔๙}ล้น^{๑๕๐}นั้น^{๑๕๑} บอ^{๑๕๒}ใจ^{๑๕๓}มี^{๑๕๔}ลี้^{๑๕๕}จะ^{๑๕๖}ชัก^{๑๕๗}
 คน^{๑๕๘} ตาย^{๑๕๙}หมด^{๑๖๐}แล้ว^{๑๖๑} แต่^{๑๖๒}คน^{๑๖๓}เท่า^{๑๖๔}คน^{๑๖๕}แก่^{๑๖๖} เป็น^{๑๖๗}เล^{๑๖๘}
 อ้อ^{๑๖๙}ฟัง^{๑๗๐}ว่า^{๑๗๑}ลี้^{๑๗๒}จะ^{๑๗๓}เก^{๑๗๔}ย^{๑๗๕}อยู่^{๑๗๖} เป็น^{๑๗๗}กะ^{๑๗๘}เลย^{๑๗๙}ของ^{๑๘๐}ว่า^{๑๘๑}บ้าน^{๑๘๒}
 แม่^{๑๘๓}ลี้^{๑๘๔}จะ^{๑๘๕} เม^{๑๘๖}็น^{๑๘๗}ไป^{๑๘๘}เส^{๑๘๙}ียง^{๑๙๐}แห^{๑๙๑}ม^{๑๙๒}ก^{๑๙๓}าย^{๑๙๔}เป็น^{๑๙๕}บ้าน^{๑๙๖}แม่^{๑๙๗}ลาว^{๑๙๘}
 มา^{๑๙๙}เด^{๒๐๐}ย^{๒๐๑}วัน^{๒๐๒}นี้^{๒๐๓}เขา^{๒๐๔}ปล^{๒๐๕}ก^{๒๐๖}เป็น^{๒๐๗}บ้าน^{๒๐๘}เน^{๒๐๙}้น^{๒๑๐}หน^{๒๑๑}า^{๒๑๒}ด^{๒๑๓}าว^{๒๑๔}ว^{๒๑๕}อน^{๒๑๖}
 มี^{๒๑๗}อะ^{๒๑๘}น^{๒๑๙}าม^{๒๒๐}ย^{๒๒๑} มี^{๒๒๒}วัด^{๒๒๓} วัน^{๒๒๔}นี้^{๒๒๕}เขา^{๒๒๖}กะ^{๒๒๗}ไป^{๒๒๘}ที่^{๒๒๙}าน^{๒๓๐}
 ฟ^{๒๓๑}า^{๒๓๒}ปาก^{๒๓๓}ัน^{๒๓๔} กัน^{๒๓๕}เม^{๒๓๖}ย^{๒๓๗}ง^{๒๓๘}เอา^{๒๓๙}ตี^{๒๔๐}ไป^{๒๔๑}อยู่^{๒๔๒}เป็น^{๒๔๓}คน^{๒๔๔}เล็ก^{๒๔๕}

ข้าพเจ้า^๑นาย^๒มา^๓ ทองคำ^๔ อาศัย^๕ที่บ้าน^๖เก่า^๗
 เกิด^๘ที่^๙ตำบล^{๑๐}ป่าแดง^{๑๑} เคย^{๑๒}เป็น^{๑๓}ทหาร^{๑๔}สมัย^{๑๕}
 สงคราม^{๑๖}อิน^{๑๗}โค^{๑๘}จีน^{๑๙} สมัย^{๒๐}พ.ศ. สอง^{๒๑}พัน^{๒๒}สี่^{๒๓}ร้อย^{๒๔}
 แด^{๒๕}ซิบ^{๒๖} จอม^{๒๗}พล^{๒๘}ป. พิน^{๒๙}สง^{๓๐}คราม^{๓๑} ปัจจุบัน^{๓๒}เป็น^{๓๓}
 กำนัน^{๓๔}ตำบล^{๓๕}ป่าแดง^{๓๖} เป็น^{๓๗}มาแล้ว^{๓๘}ยี่สิบ^{๓๙}แปด^{๔๐}ปี^{๔๑} จะ^{๔๒}
 ขอ^{๔๓}เล่า^{๔๔}ประวัติ^{๔๕}บ้าน^{๔๖}แม่^{๔๗}ลาว^{๔๘} ได้^{๔๙}รับ^{๕๐}ฟัง^{๕๑}มา^{๕๒}จาก^{๕๓}ลุง^{๕๔}ริ^{๕๕}
 ทองคำ^{๕๖} ถ้า^{๕๗}ยัง^{๕๘}มี^{๕๙}ชี^{๖๐}วิ^{๖๑}ต^{๖๒}อยู่^{๖๓} อายุ^{๖๔}ประมาณ^{๖๕}ร้อย^{๖๖}ปี^{๖๗}
 ว่า^{๖๘}เดิม^{๖๙}ที่^{๗๐}บ้าน^{๗๑}นี้^{๗๒} คน^{๗๓}ที่^{๗๔}มา^{๗๕}อยู่^{๗๖}พวก^{๗๗}แรก^{๗๘} เป็น^{๗๙}พวก^{๘๐}ลี้^{๘๑}จะ^{๘๒}
 เป็น^{๘๓}คน^{๘๔}หนี^{๘๕}กะ^{๘๖}ตี^{๘๗} เลย^{๘๘}ต้อง^{๘๙}ไป^{๙๐}อยู่^{๙๑}ไกล^{๙๒} พวก^{๙๓}เรา^{๙๔}
 คน^{๙๕}บ้าน^{๙๖}ป่า^{๙๗}แดง^{๙๘}นี้^{๙๙}ตาม^{๑๐๐}ไป^{๑๐๑}อยู่^{๑๐๒}ตอน^{๑๐๓}หลัง^{๑๐๔} ไป^{๑๐๕}ปล^{๑๐๖}ก^{๑๐๗}เม^{๑๐๘}ี่ยง^{๑๐๙}
 ไว้^{๑๑๐} เอา^{๑๑๑}ลูก^{๑๑๒}เอา^{๑๑๓}ไป^{๑๑๔}เก็บ^{๑๑๕}กิน^{๑๑๖}เลี้ยง^{๑๑๗}ลูก^{๑๑๘}จน^{๑๑๙}โต^{๑๒๐}ขึ้น^{๑๒๑}มา^{๑๒๒}ได้^{๑๒๓}
 ตอน^{๑๒๔}ไป^{๑๒๕}ปล^{๑๒๖}ก^{๑๒๗}บ้าน^{๑๒๘} ซ^{๑๒๙}ด^{๑๓๐}เส^{๑๓๑}เอา^{๑๓๒}เร^{๑๓๓}ือน^{๑๓๔}พ^{๑๓๕}บ^{๑๓๖}ห^{๑๓๗}ล^{๑๓๘}ุม^{๑๓๙} พ^{๑๔๐}บ^{๑๔๑}กะ^{๑๔๒}ก^{๑๔๓}ุ่ม^{๑๔๔}มัน^{๑๔๕}
 ของ^{๑๔๖}ลี้^{๑๔๗}จะ^{๑๔๘} พวก^{๑๔๙}นั้น^{๑๕๐}ถ้า^{๑๕๑}ตาย^{๑๕๒}เอา^{๑๕๓}กะ^{๑๕๔}ถูก^{๑๕๕}ใส่^{๑๕๖}หม^{๑๕๗}อ^{๑๕๘}โบ^{๑๕๙}รา^{๑๖๐}ว^{๑๖๑}น^{๑๖๒}
 ผัง^{๑๖๓}ไว้^{๑๖๔} ตอน^{๑๖๕}เรา^{๑๖๖}ไป^{๑๖๗}อยู่^{๑๖๘}ที่^{๑๖๙}หลัง^{๑๗๐}นั้น^{๑๗๑} ไม่^{๑๗๒}มี^{๑๗๓}ลี้^{๑๗๔}จะ^{๑๗๕}สัก^{๑๗๖}
 คน^{๑๗๗} ตาย^{๑๗๘}หมด^{๑๗๙}แล้ว^{๑๘๐} แต่^{๑๘๑}คน^{๑๘๒}เท่า^{๑๘๓}คน^{๑๘๔}แก่^{๑๘๕} ทาน^{๑๘๖}เล^{๑๘๗}
 ให้^{๑๘๘}ฟัง^{๑๘๙}ว่า^{๑๙๐}ลี้^{๑๙๑}จะ^{๑๙๒}เคย^{๑๙๓}อยู่^{๑๙๔} ท่าน^{๑๙๕}ก็^{๑๙๖}เลย^{๑๙๗}เรีย^{๑๙๘}ก^{๑๙๙}ว่า^{๒๐๐}บ้าน^{๒๐๑}
 แม่^{๒๐๒}ลี้^{๒๐๓}จะ^{๒๐๔} พอน^{๒๐๕}าน^{๒๐๖} ะ^{๒๐๗} เข้า^{๒๐๘}เส^{๒๐๙}ียง^{๒๑๐}เพ^{๒๑๑}ีย^{๒๑๒}น^{๒๑๓}กล^{๒๑๔}าย^{๒๑๕}เป็น^{๒๑๖}บ้าน^{๒๑๗}แม่^{๒๑๘}ลาว^{๒๑๙}
 ปัจจุบัน^{๒๒๐}นี้^{๒๒๑}เขา^{๒๒๒}ปล^{๒๒๓}ก^{๒๒๔}เป็น^{๒๒๕}บ้าน^{๒๒๖} เน^{๒๒๗}้น^{๒๒๘}หน^{๒๒๙}า^{๒๓๐}ด^{๒๓๑}าว^{๒๓๒}ว^{๒๓๓}
 มี^{๒๓๔}อน^{๒๓๕}าม^{๒๓๖}ย^{๒๓๗} มี^{๒๓๘}วัด^{๒๓๙} วัน^{๒๔๐}นี้^{๒๔๑}เขา^{๒๔๒}ก็^{๒๔๓}ไป^{๒๔๔}ท^{๒๔๕}าน^{๒๔๖}
 ผ^{๒๔๗}า^{๒๔๘}ปาก^{๒๔๙}ัน^{๒๕๐} คน^{๒๕๑}พื้น^{๒๕๒}เม^{๒๕๓}ือ^{๒๕๔}ง^{๒๕๕}เรา^{๒๕๖}ที่^{๒๕๗}ไป^{๒๕๘}อยู่^{๒๕๙}เป็น^{๒๖๐}คน^{๒๖๑}แรก^{๒๖๒}

หลังจากพวกลี้จะอาศัยอยู่นั้น คือครุฑาทำลี้ยะ
 เป็นไปตอนเป็นพระน้อย ยู ไปจักเมือง เขากะ
 ตู้งฮองว่าสวนเมืองคิบบา ยูตามหมาเคี้ยว
 ตอมากะมีคันไถไปย่นกคน แปงเป้นบ้าน
 เป้นจ้องใหญ่กิน อย่างว่าแล้วนั้นหมาเคี้ยว
 นีมีปะมานล่อยกว่าหลังค้ำเอียน นีอาธิบ
 ณะสวนเมือง ทำไร่ไถ

หลังจากพวกลี้จะอาศัยอยู่นั้น คือครุฑาทำลี้ยะ
 ทานไปตอนยังเป็นเนร ไปจับจ้องทำสวนเมืองเขาก็
 ยังเรียกว่าสวนเมืองครุฑา อยู่จนทุกวันนี้
 ตอมากะมีคนตามไปอยู่มากขึ้น ปลุกเป็นบ้าน
 เป็นจ้องใหญ่โตขึ้น อย่างที่ว่ามาแล้วนั้นแหละ มาเคี้ยว
 นี้ มีประมาณร่อยกว่าครอบครัว นีอาธิพ
 ทำสวนเมือง ทำไร่ข้าว

แม่หลาย, ตำบล

วิทยากร : นายหลา ชิติมะระ

อายุ 70 ปี

มรรคนายกวัดแม่หลาย

ตำบลแม่หลายนี้ เป็นตำบลที่บ่อใหญ่
มีเพียงหมู่บ้าน คือ หมู่หนึ่งบ้านนั้นจะเดิน
หมู่บ้านแม่หลาย หมู่สามบ้านแม่หลายกาของ
หมู่บ้านแม่หลายกาของ เหตุที่ได้ชื่อว่า
บ้านแม่หลาย เป็นเพราะตั้งชื่อตามน้ำแม่หลาย
ที่ชาวบ้านแม่หลายทั้งหลาย ได้อาศัยน้ำใส
ของบ่อของฝั่งน้ำแม่หลายนี้ ไหลไปรวมกับ
น้ำแม่ขุม เวลานั้นทางประสา น้ำจืดนักท่วม
แทบทุกปี บางปี หลายเตี้ย แต่หน้าน้ำมาแข็ง
หายไปมคอย่างเห็น ส่วนเป็นจะได้มาได้อื่อ
ว่าน้ำแม่หลายนั้นสืบจากคนเท้าคันแก ไผ่ ๆ
กะบ่อชุกกัน วันนั้นคนจะก่กานะกานะวัดประชุม
กัน คนเท้าคันแกพูดกันว่าปะกัน ฉามกัน
กะบ่อมีไผ่อยู่ ว่ากันว่าเท้าบ่อเท้าแม่มาเป็น
กะตังของนามแม่หลาย นามแม่หลาย ชาวบ้าน
แม่หลาย หะตังมากปีแล้วนั้นไม่รู้แน่นอน
ถ้าหะเอาวัดเป็นเกณฑ์ คือเป็นจำลึกไว้
สิลาจำลึกของวัด ว่าวัดข้างในมีโพส
สองชั้นช้อยช้อย กะมีบวกลบผอแล้วได้
ลอยกับฮ้างปี บ้านกะตังตังมากก่อน นั้นขอ—
เกินสิบปี เพราะตามมือน้อมมีวัดที่ไหนเต็ม

ตำบลแม่หลายนี้เป็นตำบลที่ไม่ค่อยใหญ่
มีเพียงสี่หมู่บ้าน คือ หมู่หนึ่ง บ้านบุญเจริญ
หมู่สองบ้านแม่หลาย หมู่สามบ้านแม่หลายกาของ
หมู่บ้านแม่หลายกาของ เหตุที่ได้ชื่อว่า
บ้านแม่หลาย เป็นเพราะตั้งชื่อตามน้ำแม่หลาย
ที่ชาวบ้านแม่หลายทั้งหลาย ได้อาศัยน้ำใส
พืชผล น้ำแม่หลายนี้ไหลไปรวมกับ
น้ำแม่ขุม เวลาหน้าฝน น้ำมีมาก ท่วม
แทบทุกปี บางปีหลายครั้ง แต่ฤดูน้ำแห้ง
หายไปหมดอย่างที่เห็น ส่วนเป็นอย่างไรถึงได้อื่อ
ว่าน้ำแม่หลายนั้นสืบจากคนแก่ ใคร ๆ
ก็ไม่รู้สักคน วันนั้นคณะกรรมการวัดประชุม
กัน คนเขาคณแกพูดกันว่ามาพบกัน ฉามกัน
ก็ไม่มีการรู้ ว่ากันว่า บรรพบุรุษมา ท่าน
ก็เรียกว่าน้ำแม่หลาย น้ำแม่หลาย ส่วนบ้าน
แม่หลาย จะตังมากปีแล้วนั้นไม่รู้แน่นอน
ถ้าจะเอาวัดเป็นเกณฑ์ ที่ท่านจารึกไว้ใน
ศิลาจารึกของวัด ว่าวัดสร้างในปี พ.ศ.
สองพันสี่ร้อยสิบสี่ ก็มาบวกลบดูแล้วได้
ร้อยกับห้าปี- บ้านก็ตังตังมากก่อนนั้นไม่
เกินสิบปี เพราะแถว ๆ นี้ไม่มีวัดที่ไหนอีก

คินบ้านแมลาย ชวนมากเป็นคินเมืองแปะ
 แต่ ๆ อย่างมหนึ่ง มูสองนี้กะ เป็นคินลูกต่าง
 ไนเวียงมาจับตีไต่สวน เพราะเห็นว่า
 ยอธนาม อุดมสมบัติ มูสามกับมูชี่
 กะลูกบ้านกาของ คำบันเหมียงมอ ม่าย
 ตอมา หมาลูเฒ่าลูกหลานนี้เค้ากะเลยแยก
 เป็นมูสามกับมูชี่

คณ๑บาน๑แม่๑ล๑ย๑มี๑อ๑า๑ซ๑บ๑ญ๑ะ๑ไ๑ ญ๑ะ๑น๑า
 ก๑า๑ข๑ย๑ และ๑ป๑ิก๑ย๑า๑ส๑บ๑เว๑อ๑จ๑เ๑น๑เ๑ ใ๑ถ๑ณ๑ค๑
 ค๑ค๑ว๑น๑น๑ท๑ก๑ จ๑ค๑จ๑า๑อ๑ธ๑ร๑ก๑ห๑ล๑น๑ฟ๑ง๑แ๑ง๑
 อ๑ย๑าง๑ค๑อ๑ ค๑บ๑าน๑แม่๑ล๑ย๑อ๑ม๑ถ๑ะ๑หน๑น๑เ๑ มี๑
 ล๑น๑ข๑ย๑ข๑ะ๑ห๑ม๑ค๑ก๑ ฐ๑บ๑ธ๑ก๑เต๑า๑ ญ๑ะ๑
 ข๑ะ๑ห๑ม๑ค๑ก๑ใ๑ถ๑ล๑า๑ด๑ซ๑ด๑ เ๑น๑ค๑อ๑จ๑ก๑
 ข๑ง๑ค๑น๑จ๑ง๑ว๑ค๑ด๑า๑ป๑าง๑ เจ๑ียง๑อ๑าย๑ ห๑ล๑ือ๑
 ค๑น๑ค๑ไ๑จ๑เ๑น๑ค๑าง๑ส๑าย๑น๑เ๑ ก๑าย๑ไป๑ก๑าย๑ม๑า๑
 ต๑อง๑ด๑ง๑แ๑ะ๑ซ๑ือ๑ เก๑ย๑ด๑ง๑แ๑ว๑หน๑ง๑ส๑ือ๑ก๑ง๑เท๑บ๑
 ๑น๑

คนบ้านแม่หลายส่วนมากเป็นคนเมืองแพะ
แต่ ๆ อย่างหมู่หนึ่ง หมู่สองนี่ก็เป็นคนจากทาง
ในเวียง มาจับจองที่ไร่ที่สวน เพราะเห็นว่า
อยู่ริมน้ำ อุดมสมบูรณ์ดี หมู่สามกับหมู่สี่
ก็มาจากบ้านกาของ คำปลเหมืองหมอ มาอยู่
ต่อมาตอนหลังมา ลูกหลานมากเข้า ก็เลยแยก
เป็นหมู่สามกับหมู่สี่

คนบ้านแม่หลาย มีอาชีพทำไร่นา
ค้าขาย และปลูกยาสูบเวอร์จิเนียไค้ดลี้
ที่ควรวันทีก จดจำให้ลูกหลานฟังอีก
อย่างคือ ที่บ้านแม่หลายริมถนนนี้ มี
ร้านขายขนมครกสิบหกเตา ทำ
ขนมครกไ้ไ้ร่อยที่สุด เป็นที่รู้จัก
ของคนจังหวัดลำปาง เชียงราย หรือ
คนที่ใช้เส้นทางสายนี้ ผ่านไปผ่านมา
ต้องลงแวะซื้อ เคยลงถึงหนังสือกรุงเทพฯ
โหนด

แม่หลาย, บ้าน

วิทยากร : นายเมือง หลายศรี

อายุ 68 ปี

ชาวนา

บ้านแม่หลายตั้งที่แล้งมานานี้ คือว่าพ่อเจ้า
 แสนสีขัวและป้อท้าววันมูนี้ เค็มเป็นยูในเวียง
 ปุ่น ไค้อพยพย้ายมาตั้งถิ่นฐานบ้านแม่หลายนี้
 คือว่าอาศัยหากินคีนามแม่หลายนี้เป็นอาชีพ
 ทำนาเหมียงฝายแม่หลายนี้ละ เค็ดังแม่หลาย
 กะเลยใช้ชื่อว่าบ้านแม่หลาย เก้าซาก
 นามแม่หลายนี้จะมาจากปุ่น ฮ้วยฮอยปุ่น
 พดมาบ้านฮอย แล้วแม่เต็ก แม่ถาง
 เค็ดังมาล่วมกันเป็นนามแม่หลาย เป็นนาม
 แม่ใหญ่มา ไหลลงสู่แม่น้ำฮอย อาชีพเวลานั้น
 กะทำนา ก้าขายพองเล็ก ๆ น้อย ๆ บ่อได้
 ก้าใหญ่ก้าโตหึ่งเค็ดัง คีนตอนซุกท้าย
 นี้กะตั้งเป็นบ้านใหญ่คีนมา เวลาคีแล็กนั้น ที่แล็ก
 มีชักขาวสามซิบหลังค้ำเอียน ยสองฝากนาม
 แม่หลายนี้ หมาเค็ดังจะเดินคีนมามีถึง
 ซี่ล่อยกัว บ้านแม่หลายกาซ้องคางนั้นมิ
 สองล่อยกัวหลังค้ำ บ้านนั้นจะเดินคีนนี้กะ
 อาศัยนามแม่หลาย หากินคีนมาอาชีพชาน
 ใหญ่กะทำนา ก้ายจากทำนากะเค็ดัง ตอด
 -แหพอง หาป่าอะหึ่งมามีคีนพอง เกียวค้ำ -

บ้านแม่หลายตั้งที่แรกมานี้ คือว่าพ่อเจ้า
 แสนศรีขัวและพ้อท้าววัน พวกนี้เค็มท่านอยู่ในเวียง
 โนน ไค้อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่บ้านแม่หลายนี้
 คือว่าอาศัยหากินที่แม่น้ำหลายนี้ เป็นอาชีพ
 ทำนาเหมียงฝายแม่หลายนี้แหละ เข้าทุ่งแม่หลาย
 ก็เลยใช้ชื่อว่าเป็นบ้านแม่หลาย ๓๓ ราก
 น้ำแม่หลายนี้ก็มาจากโนน ห้วยฮอยโนน
 ทะลุมานฮอย แล้วก็มารวมกับแม่เต็ก แม่ถาง
 เขาก็มารวมกันเป็นแม่น้ำหลาย เป็นน้ำ
 น้ำใหญ่ขึ้น ไหลลงสู่แม่น้ำฮอย อาชีพเวลานั้น
 ก็ทำนา ค้าขายบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ได้
 ค้าขายใหญ่โตอะไรหรอก คีนตอนซุกท้าย
 นี้ก็ตั้งเป็นบ้านใหญ่ขึ้นมา เวลาที่แรกนั้น ที่แรก
 มีสักยี่สิบสามสิบครอบครัว อยู่สองข้างแม่
 น้ำหลายนี้ ปัจจุบันนี้เจริญขึ้นเรื่อย มีถึง
 สี่ร้อยกว่า บ้านแม่หลายกาซ้องทางโนนมี
 สองร้อยกว่าหลังค้ำ บ้านบุญเจริญอีก นี้ก็
 อาศัยแม่น้ำหลาย หากินคีนมา อาชีพส่วน
 ใหญ่ก็ทำนา เมื่อจากทำนาก็เข้าป่า หอด
 แหบ้าง หาปลาอะไรมาคีนบ้าง— เกียวค้ำคา-

มาบุงเฮียนพอง เหลียนนั้นกะไปกำขายเล็ก ๆ
น้อย ๆ บ้านแม่ลายนี้เคยได้ชื่อว่า บ้าน
แม่ลายสี่ขั้วเกี้ยงหนึ่ง ตามจื้อ ป้อเท่าแสน
สี่ขั้วนั้นหนะ หม่าลูนี่มาเป็นบ้านแม่ลาย
อย่างเดิม

มีเสียงล่าวค้ำบ้านที่กไวของบ้านแม่ลาย
เต็มอย่างหนึ่ง คือปะมานชักอกขิกวู้ปี่มานี่
มีไอหวน ไอหวนเท่านั้นละ มาฮักกันคิ้วค
แม่ลายนี้ ไอหวนนี้ฮ้ายคิ้วค ทำไผ่บ่มี
สะท่างฮ้อมัน มันกะหะเหาเฮียน ขอหมุขอกว้าย
พุไคบ่อฮ้อมัน กะคาบปักเอ้าเลียบ คั้นกะมาเจอะ
ไซเจ้าพะนังก้งาน คิ้วคแม่ลายนี้ พวกไอหวน
มันกะมีมากกว่าเจ้าหน้าที เจ้าหน้าทีกะมีคุ่นพะนาก
กะป้าเจ้าหน้าทีเค้ามายในวิหารนี้ เพาะว่าฮู้กับ
ไอหวนบ่ได้ ไอหวนมีกำลังนังกวู้คุ่นพะนาก
กะบ่อจางหะจะไค้ ไล่ค้ำลาวค
เค้าในวิหารนค ฮับปะตูโชกอนค ที่นี้ลูกน่อง
คุ่นพะนากฮู้กับค้ำลาค้อฮ้อมันเค้ามายเคียบ
ไอหวนนั้น กะเอ้าคาบปักเก็งเคียบ จื้อว่าไอหวน
ค้ำหม่าเคียบ แล้วก่อไอหวนนี้กะหะเหา
หะเหาวิกแม่ลาย หะเหาวิหาร คูนสิริจ๊ัย
เป็นขอไว้ ขอเมคค่า เพาะคูนสิริจ๊ัยเป็นมี
มะหานิยบ่มพอง ไอหวนกะเลียบเจีย เลียบบ่อเหา
ก่อนทำไอหวนเหา เจ้าหน้าทีในวิหารค้ายนค

มาบุงบ้านเรือนบ้าง เหลียนนั้นก็ไปกำขายเล็ก ๆ
น้อย ๆ บ้านแม่ลายนี้เคยได้ชื่อว่า บ้าน
แม่ลายสี่ขั้ว ครึ่งหนึ่ง ตามชื่อพ้อเหาแสน
สี่ขั้วนั้นแหละ ก่อนหลังเปลี่ยนเป็นบ้านแม่ลาย
อย่างเดิม

มีเรื่องราวที่นามันกไวของบ้านแม่ลาย
อีกอย่างหนึ่ง คือประมาณสักหกสิบกว่าปีมานี้
มีไอหวน ไอหวนเหาและ มาค่อฮู้กันที่วัด
แม่ลายนี้ ไอหวนนี้ร้ายที่สุด ถ้าใครไม่มี
สคางค้ให้มัน มันกะจะเหาบ้าน ขอหมุขอกว้าย
ผู้ใดไม่ให้ ก็ไซคาบพาคเอาเลย ที่นี้กะมาเจอ
ใส่เจ้าพนักงานที่วัดแม่ลายนี้ พวกไอหวน
มันก็มีมากกว่าเจ้าหน้าที เจ้าหน้าทีก็มีคูนพระนาค
ก็พาเจ้าหน้าทีเข้ามาอยู่ในวิหารนี้ เพาะว่าฮู้กับ
ไอหวนไม่ได้ ไอหวนมีกำลังมากกว่าคูนพระนาค
ก็บ่รู้จะทำอย่างไร ไล่ค้ำลาวค
เข้าในวิหารนค ปิดประตูไล่คลอนนค ที่นี้ลูกน่อง
คูนพระนาคทำกับข้าวอยู่ที่ศาลานั้น ยังไม่ทันเข้ามา
ไอหวนเห็นก็เอ้าคาบพันซาคสองท่อนเสีย ชื่อว่าไอทา
จนทุกวันนี้ แล้วก็ไอหวนนี้กะจะเหา
จะเหาวิก จะเหาวิหาร คุรบาศรีวิชัย
ท่านขอไว้ ขอเมคค่า เพาะหลวงลุงศรีวิชัยท่านมี
มะหานิยบ่มบ้าง ไอหวนก็เลยเชื่อ เลยไม่เหา
สมมุติไอหวนเหา เจ้าหน้าทีในวิหารค้ายนค

คือว่าตุลึงนี้มาขอเมตตาไว้ บ่อฮื้อฮื้อ
 ไ้อ์วันกะเลยป้ายเล็กไป ไปข้างผาสามเส้า
 บูนอะ ไปเป็นไปตายจะได้กะบ่อฮื้อ ตั้งฮั้น
 ไปละ บ่อฮื้อเลียงน้อะประวัติบ้านแม่ลาย

คือว่าหลวงลุงนี้มาขอเมตตาไว้ ไม่ให้ทำ
 ไ้อ์วันก็เลยพายหนีไป ไปทางผาสามเส้า
 โนนแหละ ไปเป็นตายร้ายคืออย่างไรก็ไม่รู้ ตั้งแต่นั้น
 ไปแล้วไม่รู้เรื่อง นี่แหละประวัติบ้านแม่ลาย

แม่หลายกาของ หมู 3, บ้าน
แม่หลายกาของ หมู 4, บ้าน

วิทยากร : พระครูจิตตสังวโร (ลือ) อายุ 54 ปี เจ้าอาวาสวัดกาช่องเหนือ

พระครูลือ จิตตสังวโร อำนาจาธิบธิ
บวชเป็นเนนแปดพันสา เป็นพระสามสิบ
พันสา เกิดเพื่อสอชบิฮ้า พวกแม่หลายกาของ
นือบพะยบมาจากกาของไต ตำบลเหมียงม้อ
บ้านกาช่อง คีเคิมเล็กกว่าบ้านกาของเพาะว่า
ตามคำลับโป้ล้านสะหมัยก่อน สะหมัยเขาคัง
พะอละหัน ไก่น้ำเอาพะทาคไปบั้นจู้
พะทาคจ้อแฮ บ้านหนองบ่อนั้น ตะกอนนั้น
นามแม่เคิมเป็นหนองนามล็กกวงสะหมัยโป้ล้าน
เอาเลี้ยมือทาค สะลัดะทาคคั้นไป หยะไป
บั้นจู้พะทาคจ้อแฮ ปอกีมาฮอดคียบาน
หนองบอ ตีมี่เจคียู หม่าเคียวนี้ พะทาค
ม้อกว๋วมหม่าเคียวนี้ เอาทาคมาคว่มคี่ฮั้น
กะบั้นจู้ทาคไวฮั้นคั้งนึ่ง เลี้ยวทาคม้อคว่ม
แตกอนมาถึงฮั้นมาปะโชงตัวนึ่งตายอยู่ จูตัวนั้น
ตายแล้วก็มีกาลงกิงนึ่งใหญ่ กาลงกิงนึ่งเกาะคอ
ตามคี่เขาพัน เขาะของ คอคี่เขาพัน
เขาะของ กาลงกิงนึ่งกานะ พะอละหัน
ลือนันมอกว่าวันหน้าเขาพะเลี้ยวกว่าบ้านกาของ
บ้างแองเขาจะเลี้ยวกว่าบ้านค้อของ คอและกา

พระครูลือ จิตตสังวโร อายุห้าสิบสี่ปี
บวชเป็นเนนแปดพรรษา เป็นพระอยู่สามสิบสี่
พรรษา เกิด พ.ศ. หกสิบห้า พวกแม่หลายกาของ
นือบพะยบมาจากกาของไต ตำบลเหมียงม้อ
บ้านกาช่อง คีเคิมเรียกว่าบ้านกาช่อง เพราะว่า
ตามคำลับโป้ล้านสะหมัยก่อน สมัยเขาคัง
พระอรหันต์ ไก่น้ำเอาพระธาตุไปบรรจุที่
พระธาตุจ้อแฮ บ้านหนองบ่อนั้น แต่ก่อนนั้น
น้ำแม่แถม เป็นหนองน้ำล็กกวง สมัยโบราณ
เอาเรือใส่หม้อธาตุ สรรพธาตุขึ้นไป จะไป
บรรจุที่พระธาตุจ้อแฮ พอมาถึงที่บ้าน
หนองบอ ตีมี่เจคียู มาเคียวนี้ พระธาตุ
หม้อคว่า มาเคียวนี้ เอาธาตุมาคว่าที่นั่น
ก็บรรจุธาตุไว้ที่นั่นองค์หนึ่ง เรียกว่าธาตุหม้อคว่า
แต่ก่อนจะมาถึงที่นั่นมาพบใส่ภูคว่หนึ่งตายอยู่ จูตัวนั้น
ตายแล้ว ก็มีกาลงกิงนึ่งใหญ่ กาลงกิงนึ่ง เกาะคอ
ตามที่เขาพัน มากมาย คอที่เขาพัน มากมาย
(เขาะของ) กาลงกิงนึ่ง ที่นี้ก็พระอรหันต์
รูปนั้นมอกว่าวันหน้าเขาจะเรียกว่าบ้านกาของ
บางแ่งเขาก็เรียกว่าบ้านค้อของ คอและกา

สองอย่างนั้นมันเพี้ยนจากกันไป กาชองหรือ
 คอชองก็เลยไค่ नामบ้านนั้นมา บ้านคอก
 หรือบ้านกาชอง จากอันนั้นมา แผลายกาชองนี่กะ
 กาชองเหนียนกะ ไค่อบพะยบจากกาชองไค่
 มายู มาทำไร่ทำนามา แหมงิ้วแหมค้วย ยู
 กะเห็นว่าสถานที่อุดมสมบูรณ์ดีป้อยะ
 ทำทานหาเงินได้ ไค่ नामแม่หลายค้วย
 อีกอย่างหนึ่ง ที่ดินปลูกหญังกะงามดี ทำไร่
 ทำสวนกะไค่ผลดี กะเลยปักกันอบพะยบ
 มาปะมานซักสามสิบกว่าหลังคาเรือนกะไค่
 มาข้างวัดขึ้น ข้างอำลาคัน สะหมัยก้อน
 สะหมัยโบ้ลำนัน ไม่นึกแฉวไค่ ๆ วัด ใจล่อ
 กันลากเอา นี่ตามโบ้ลำนันเป็นอุ๊ยฮ้างจะนี่
 นิมนต์เอาคูปานาลังตะ ออบพะยบจากวัดบ้านอ้อ
 ฮัม ๆ กับวัดกาชองหมาเดียนี่ ไค่เป็นวัดฮ้าง
 วัดกลาง ก็เลยมาเป็นเจ้าอาวาสวัดนี้ ปะมาน
 อ้าฮับเจ็ดพันสา เป็นกะม่อละนะพาม มาที่เล็ก
 อ้าฮูซาวสองปี อุปปะสมบดแล้วสองปีกะมาเป็น
 เจ้าอาวาส ทำเป็นญ่มชีวิคัย หมาเดียนี่กะ
 ไค่ล้าล่อยสามสิบกว่าปี บ้านนี้ คอมากะเลย
 เกิดเป็นบ้านใหญ่ขึ้นมาจนปัจจุบัน ตะก้อน
 จื่อวัดแม่หลายกาชอง หมาเดียนี่เป็นเป็น
 วัดกาชองเหนียน ขวนบ้านกาชองไค่ คือ
 กาชองเหมียงม้อ เวลานั้นมีอยู่สองร้อยสามสิบ

สองอย่างนั้นมันเพี้ยนจากกันไป กาชองหรือ
 คอชอง ก็เลยไค่ नामบ้านนั้นมา บ้านคอก
 หรือบ้านกาชอง ตั้งแต่ขึ้นมาแม่หลายกาชองนี้
 กาชองเหนียนก็ ไค่อบพะยบจากกาชองไค่
 มาอยู่ มาทำไร่นา มาเลี้ยงวัวเลี้ยงควายอยู่
 ก็เห็นว่าสถานที่อุดมสมบูรณ์ ที่พอจะ
 ทำการหาเงินได้ ไค่ नामแม่หลายค้วย
 อีกอย่างหนึ่ง ที่ดินปลูกอะไรก็งามดี ทำไร
 ทำสวนก็ไค่ผลดี ก็เลยพากันอพยพ
 มาประมาณสักสามสิบกว่าหลังคาเรือน ก็ไค่
 มาสร้างวัดขึ้น สร้างอารามขึ้น สมัยก่อน
 สมัยโบราณนั้น ไม่นึกตรงแฉวไค่ ๆ วัด ใจเกี่ยว
 กับคนลากเอา นี่ตามโบราณท่านพูดให้ฟังอย่างนี้
 นิมนต์เอาครูบานารังทะ อพยพจากวัดบ้านอ้อ
 ไค่ ๆ กับวัดกาชองปัจจุบันนี้ ที่เป็นวัดฮ้าง
 วัดร้าง ก็เลยมาเป็นเจ้าอาวาสที่นี่ ประมาณ
 ห้าสิบเจ็ดพรรษา ท่านก็มรณภาพ มาที่แรก
 อาศัยอยู่สิบสองปี อุปสมบทแล้วสองปี ก็มาเป็น
 เจ้าอาวาส ถ้าท่านยังมีชีวิตอยู่ มาเดียนี่ก็
 ประมาณร้อยสามสิบกว่าปี บ้านนี้ค้อมากะเลย
 เกิดเป็นบ้านใหญ่ขึ้นมา จนปัจจุบัน แด่ก่อน
 ชื่อวัดแม่หลายกาชอง เดียนี่เปลี่ยนเป็น
 วัดกาชองเหนียน ส่วนบ้านกาชองไค่ คือ
 กาชองเหมียงม้อ เวลานั้นมีอยู่สองร้อยสามสิบ

หลังคำเขียน ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ยาม
 ทำไร่กะบ่อได้ บอมีที่ดินพอ เพาะกาง
 ป่านี่กะเป็นป่าวางไปหมดแล้ว คือทำบ่อได้
 ณ ชนปะทานมาค้าเงียบบ้านทำนาคี
 บ้านแม่หลายกาของมีสองหมู่บ้าน คือ
 แม่หลายกาของมีสาม หมู่ เพราะตะกอนน้ำ
 ขาดกลางนี้เป็นป่า คนอยู่ทางเหนือหมู่หนึ่ง
 ทางใต้หมู่หนึ่ง กะมีอันคั้งหนึ่ง เข้ามาเกิด
 เลี้ยงกันคั้ง คือหมู่เจ้าหน้าคั้ง กับจำวบ้าน
 เกิดขึ้นกัน สหะมัยชิบเอกคำ ตายไปแล้ว
 เกิดเลี้ยงกันมาจับว่าหมู่จำวบ้านเขาปากจันหม่าคั้ง
 จัวข้าไปอื้อเตอะ เวลานั้นเขากำลังคั้งเค้าคั้งคั้ง
 พวกคั้งเล่า จัวข้าไปมาตายกันหม่าคั้งเขาจะปาก
 กางคั้ง เจ้าหน้าคั้งมาหันโซกะจับ ขอกะบ่อฮื้อ
 ขอกะบ่อฟั้ง ชิบเอกคำเป็นคั้งเหมียงม้อ ยู
 โล้งพักเวียงปุ่น มากวตลาคชะกาน มากับ
 ชิบคั้งนวน มาด้วยกันสองคั้ง มาหันโซเป็น
 ปากจันกางคั้ง พิกักคั้งหมายลู เป็นฮ้ามปาก
 จันหม่าคั้ง พวกนั้นเป็นคนคั้งเล้าคั้ง กิดว่า
 เจ้าหน้าคั้งบ่อใจมา หม่าคั้งแล้ว มะเอนมา
 เจือไซ แดมขอกะบ่อฟั้ง ตางคั้งกะเมาเล่า
 ขอบอไว ไหวบ่อฟั้ง กะเลี้ยคั้งกันแตงกัน
 ก้านี่กะต้างเจ้านายกะตักใหญ่บ้าน บ่อ
 เค็มแข็ง จะโคบอปักคั้งลูกบ้าน จะนั้น

หลังคาเรือน ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ยาม
 ทำไร่ก็ไม่ได้ ไม่มีที่ดินพอ ป่าเล็ก ๆ กลาง
 ป่านี่ก็เป็นป่าวางไปหมดแล้ว คือทำไม่ได้
 ณ ชลประทานมาทางเหนือบ้านทำนาคี
 บ้านแม่หลายกาของมีสองหมู่บ้าน คือ
 แม่หลายกาของมีสาม หมู่ เพราะตะกอนน้ำ
 ขาดกลางนี้เป็นป่า คนอยู่ทางเหนือหมู่หนึ่ง
 ทางใต้หมู่หนึ่ง ก็มียุครั้งหนึ่ง เขามาเกิด
 เรื่องกันขึ้น คือหมู่เจ้าหน้าคั้งกับจำวบ้าน
 เกิดหุบคั้งกัน สหะมัยชิบเอกคำ ตายไปแล้ว
 เกิดเรื่องกันมาจับว่าพวกจำวบ้านเขาชำแหละเนื้อ
 กลางคั้ง วัวคั้งหล่มว้างนั้นเถอะ เวลานั้นเขากำลัง
 คั้งข้าวคั้งอะไร พวกชี้เหล้า วัวคั้งหล่มตายตอนกลางคั้ง
 เขาก้ชำแหละตอนกลางคั้ง เจ้าหน้าคั้งมาเห็นเขาก็จับ
 ขอกไม่ให้ ขอกไม่ฟัง ชิบเอกคำเป็นคนเหมียงหม้ออยู่
 โรงพักในเวียงโนน มาตรวจราชการ มากับ
 สิบตรีนวน มาด้วยกันสองคน มาเห็นเขา
 ชำแหละเนื้อกลางคั้ง ผิดกฎหมายนี้ ท่านห้ามชำแหละ
 เนื้อกลางคั้ง พวกนั้นเป็นพวกชี้เหล้านี้ คิดว่า
 เจ้าหน้าคั้งคงไม่มา ตอนกลางคั้งแล้ว บังเอิญมา
 เจอเขา แล้วยังขอกไม่ฟัง ตางคั้งก็เมาเหล้า
 ขอกไม่ไว้ ไหวไม่ฟัง ก็เลยชกกัน แห้งกัน
 ที่นี้ทางเจ้านายก็คั้งใหญ่บ้าน ไม่
 เข้มแข็ง ทำไม่ไม่ปกครองลูกบ้าน อย่างนั้น

จะนี่ ู้ใหญ่บ้านยมสาม ปุ่นมันฮางกัน
 ก่งบอทั่วถึง เพาะบ้านมันฮางกัน และ
 มีป่าคั่นยูเห่หมัก้า กะเลียดังฟู้ใหญ่บ้าน
 คั่นเป็นมูชี่ ตั่งเตาฮั่นมา กะมีสองมูบ้าน
 มูไหนกะมีชกอลอยปายหลังค้ำเอียน

อย่างนี้ ู้ใหญ่บ้านหมูสามโนน มันฮางกัน
 คงไม่ทั่วถึง เพาะบ้านมันฮางกัน และ
 มีป่าคั่นอยู่อีกที ก็เลียดังฟู้ใหญ่บ้าน
 ขึ้นเป็นหมูลี่ ตั่งเตาฮั่นมาก็มีสองมูบ้าน
 มูไหนก็มีสกร้อยกว่าหลังคาเรือน

ร้อง, บ้าน

วิทยากร : นายก้อน ปัญญาวัน

อายุ 74 ปี

ชาวสวน

พ่อก้อน ปัญญาวัน อายุ เจ็ดสิบสี่ปี อยู่
บ้านลอง พ่อชื่อพอนานกันชัย แม่ชื่อว่า
แม่น้อย อยู่บ้านลอง ตำบลโนนเวียงนี้ละ เป็นเล่า
ให้ฟังว่า เหตุที่ได้ชื่อว่าบ้านลองเพราะว่ามันเป็น
ที่ต่ำ เป็นที่ทางเดินของแม่น้ำยมเก่า มันแห้ง
หายไปตะเฒ่าแล้ว ดินทรายมันถมกันมากจะป่ออยู่
ใต้ อาศัยใต้ คันบ้านนี้ตะกอนนี้ตะกอนบ้านเจ็ดวัน
ปูน ต่อมาคันนี้ก็ขึ้น ก็ลูกหลานลองลงมาไม่มีที่
อยู่ ก็พากันมาแปลงบ้านแปลงจึง ยู่ที่ลองนี้ มากัน
นักก็หาหลาย ก็หาเพียวแถวหนองอิหร่าน หนอง
นั้นชื่อว่าหนองก้างปลา และลูกหลานกันไปถึง
บ้านสองแควโนน ป้างคันเดียวชื่อว่าบ้านลองก้าง
ปลา เอาชื่อหนองมาต่อ บ้างคันก็ว่าเขาว่าบ้าน
ลองค้ำปลา บ้างคันอยากได้ชื่อว่าดี ก็ว่าบ้าน
ลองไขปลา ฮองกันไปหลาย ๆ แบบ ชื่อแต่ว่า
บ้านลอง

พ่อก้อน ปัญญาวัน อายุ เจ็ดสิบสี่ปี อยู่
บ้านร้อง พ่อชื่อพอนานกันชัย แม่ชื่อว่า
แม่น้อย อยู่บ้านร้อง ตำบลโนนเวียงนี้แหละ ท่านเล่า
ให้ฟังว่า เหตุที่ได้ชื่อว่าบ้านร้องเพราะว่ามันเป็น
ที่ต่ำ เป็นที่ทางเดินของแม่น้ำยมเก่า มันแห้ง
หายไปนานแล้ว ดินทรายมันถมกันขึ้นมา ก็พอยู่
ใต้ อาศัยใต้ คนบ้านนี้เมื่อก่อนนี้ก็อยู่บ้านเซตวัน
โนน ต่อมาคนมากขึ้น ก็ลูกหลานลองลงมาไม่มีที่
อยู่ ก็พากันมาปลูกบ้านปลูกช่องอยู่ที่ร้องนี้ มากัน
มากเข้า ๆ หักร้างทางพวงมาถึงหนองนั้นละ หนอง
นั้นชื่อว่าหนองก้างปลา และลูกหลานกันไปถึง
บ้านสองแควโนน บางคนเลยเรียกว่าบ้านร้องก้าง
ปลา เอาชื่อหนองมาต่อ บางคนก็ว่าเขาว่าบ้าน
ร้องไขปลา บางคนอยากจะให้ดีกว่าบ้าน
ร้องไขปลา เรียกกันไปหลาย ๆ แบบ ชื่อจริง ๆ มันว่า
บ้านร้อง

รวงซอ, บ้าน

วิทยากร : นายคือ แฉ่นทอง อายุ 65 ปี พ่อค้า
: นางคือ วงศ์กาวิ อายุ 80 ปี ชาวนา

นายคือ แฉ่นทอง อำเภอฮกซิมฮ่าปี เกิด
บ้านฮองซอ เป็นคนบ้านฮองซอ พ่อแม่เป็น
คนบ้านฮองซอ คือว่า หยะเลาประวัติของบ้าน
ฮองซอ ได้สืบฟังมาจากพ่อแม่ปู่ย่าตายาย
พ่อแม่ของป่อนี้ ทำเป็นมีชีวิตอยู่ อำเภอใด
ล่อยกว่าปีละ ประวัติของบ้านฮองซอนั้นมี
ฮองนาม ฮองนามไหลพาน จากบ้านฮองซอไป
แล้วก็ไปพอสักลายฮองปิง แล้วจะมีคนซอ
คนหนึ่งใหญ่ จ้าวบ้านนี้ถือว่าเป็นของสำคัญใน
บ้าน จึงตั้งชื่อว่าบ้านฮองซอ เก้าชอนนี้เป็น
คนใหญ่ ไม่ยืนคนใหญ่ประมาณห้าก่า แล้วใบ
ของคนซอนั้นใหญ่ประมาณสักฝ่ามือกว่า ๆ ป้าย
ใบกม ๆ เพราะฉะนั้นเขาถือว่าเป็นของสำคัญ
ในบ้านฮองซอ เป็นประวัติของบ้านฮองซอ ถ้า
ต่างใดเขาเรียกว่า "ฮองซอ" ต่างเห็นเข้า
ฮองว่า "ฮองซอ" ตอนพอยังเล็ก ๆ หมึกอยู่กำคั้น
นี้ยังเห็นเก้าชอนอยู่ แล้วอยู่ไกลจากวัดประมาณ
ห้าก่า ประวัติคนแรกคนเก่าคนแก่เล่ากันมี
ที่หลังคาเรือน มีบ้านพ่อแม่ของพ่อหลังหนึ่งแล้ว

นายคือ แฉ่นทอง อายุหกสิบห้าปี เกิด
บ้านรวงซอ เป็นคนบ้านรวงซอ พ่อแม่เป็น
คนบ้านรวงซอ คือว่าจะเล่าประวัติของบ้าน
รวงซอ ได้รับฟังมาจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย
พ่อแม่ของพ่อนี้ ถ้าท่านมีชีวิตอยู่ อายุได้
ร้อยกว่าปีละ ประวัติของบ้านรวงซอนั้นมี
รวงน้ำ ร่องน้ำไหลผ่าน จากบ้านรวงซอไป
แล้วก็ไปทะเลที่ข้าง ๆ ร่องปง¹ แล้วก็มีคนซอ
คนหนึ่งใหญ่ ชาวบ้านนี้ถือว่าเป็นของสำคัญใน
บ้าน จึงตั้งชื่อว่าบ้านรวงซอ คนซอนี้เป็น
คนใหญ่ ไม่ยืนคนใหญ่ประมาณห้าก่า แล้วใบ
ของคนซอนั้นใหญ่ประมาณสักฝ่ามือกว่า ๆ ปลาย
ใบกลม ๆ เพราะฉะนั้นเขาถือว่าเป็นของสำคัญ
ในบ้านรวงซอ เป็นประวัติของบ้านรวงซอ คำ
ภาษากลางเขาเรียกว่า "รวงซอ" ทางเหนือเรา
เรียกว่า "ฮองซอ" ตอนพอยังเล็ก ๆ หนากรูภาษาคน
นี้ยังเห็นคนซอน้อย แล้วอยู่ไกลจากวัดประมาณ
ห้าก่า ประวัติคนแรกคนเก่าคนแก่เล่ากัน มีอยู่
สี่หลังคาเรือน มีบ้านพ่อแม่ของพ่อหลังหนึ่งแล้ว

¹ที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ

กลาง ๆ หลังหนึ่ง แม่เฒ่าหลังหนึ่ง แล้วกะแถม
 คนหนึ่งบอเกียฮูเกียหัน อยู่เฒ่าเขาอยู่เฒ่าแล้วกะ
 ญายไปอยู่บ้านทอง

(นางดี วงศ์กาวิ เล่า)

แม่ดี วงศ์กาวิ อายุแปดสิบปี แม่เกิด
 บ้านรองซอนี้ ป่อกะเป็นคนบ้านรองซอนี้เหมือน
 กัน ป่อของแม่เฒ่านี้เป็นผู้ใหญ่บ้าน จะได้ถึง
 ได้ชื่อว่าบ้านรองซอนี้ แม่กะได้สืบพื้งมาจาก
 คินเฒ่าคินแก แล้มีก้านี่ว่าเป็นช้างพะพุดทะลูป
 ตอนเฒ่าเฒ่าแกนตาม้าไชนั้น หลุดหายไปเฒ่าหนึ่ง
 เป็นกะเลียวเขาเฒ่าเฒ่านี้ ตั้งเฒ่าเฒ่าเฒ่า
 ออกมาตลอดแถวลายวัด กะเลียวกาย
 เป็นรองเขาเฒ่า เฒ่าไปกายเป็นรองซอ
 ตะกอน ตอนบ่อได้เป็นบ้านเป็นเมืองนั้น
 เฒ่าเฒ่า มีหลายบ้านมาอยู่ด้วยกันนี้ ชวน
 มากมายออกมาจากในกำแป้งเมือง มาเฒ่า
 หาดี้ทำกิน มาเฒ่าเฒ่ามาทาง แป้งเป็นบ้าน
 จ้องคิน มูเฒ่าเฒ่ามาเกิดนี้

กลาง ๆ หลังหนึ่ง แม่เฒ่าหลังหนึ่ง แล้ก็อีก
 คนหนึ่งไม่เคยรู้เคยเห็น อยู่เฒ่าเขาอยู่เฒ่าแล้วกะ
 ย้ายไปอยู่บ้านทอง

(นางดี วงศ์กาวิ เล่า)

แม่ดี วงศ์กาวิ อายุแปดสิบปี แม่เกิด
 บ้านรองซอนี้ พ่อก็เป็นคนบ้านรองซอนี้เหมือน
 กัน พ่อของแม่เฒ่านี้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ทำไมถึง
 ได้ชื่อว่าบ้านรองซอนี้ แม่ก็ได้รับพื้งมาจาก
 คนเฒ่าคนแก อีกทีหนึ่งว่าท่านสร้างพระพุทธรูป
 ตอนเฒ่าเฒ่าเฒ่าเฒ่ามาไชนั้น หลุดหายไปลูกหนึ่ง
 ท่านก็เลยหาเฒ่าเฒ่าเฒ่าเฒ่าเฒ่าเฒ่า
 ออกมาตลอดถึงข้างวัด ก็เลยกลาย
 เป็นรองเขาเฒ่า นานไปกลายเป็นรองซอ
 แต่ก่อน ตอนยังไม่ได้เป็นบ้านเมืองนั้น
 เป็นป่า มีหลายบ้านมาอยู่ด้วยกันนี้ ส่วน
 มากมายออกมาจากในกำแป้งเมือง มาเฒ่า
 หาดี้ทำกิน มาเฒ่าเฒ่ามาทาง แป้งเป็นบ้าน
 จ้องคิน พวกเฒ่าเฒ่ามาเกิดนี้

ร้องเพลง, บ้าน
ร้องเพลงได้, บ้าน

วิทยากร : นายดา เสนาธรรม

อายุ 73 ปี

อดีตผู้ใหญ่บ้านร้องเพลง

นายดา เสนาทำ บ้านร้องเพลง ตำบล
ทุ่งไธสง อำเภอมะนัง จังหวัดแพร่ อายุเจ็ดสิบสาม
สามปี พ่อสอนเปิดร้านสาม ได้ลิ้มตำแหน่ง
ผู้ใหญ่บ้าน ได้ลาออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่
บ้านสองปีแล้วเลยออก พ่อแม่ผมเดิมเล็ก
บ้านทุ่งไธสง แม่ผมบ้านนาแหลม พ่อชื่อ
นายเสนา เสนาธรรม แม่ชื่อแม่เป่า มาอยู่บ้าน
ร้องเพลงเป็นรุ่นแรก ผมมาเกิดบ้านร้องเพลง
นี่เลย ร้องเพลงนี้เป็นของว่าของร้อง
สาม ตำบลทุ่งไธสง อำเภอมะนัง จังหวัดแพร่
มีสามชื่อ คือ เมียลูกเล็กนั้นชื่อบ้านหลาย
คือว่าหลายของร้อง หักมาว่าบ้านเกามุนเพราะ
มีเกามุนยี่สิบอันอันวัดอัน อีกบ้านจ้อบ้านใหม่
เพราะมาอยู่ล้นน้อย ดินบ้านเกามุนนี้ มีอยู่หนึ่ง
พ่อเช่ากา สองพ่อเช่าอาทะ สามแม่เช่าเป่า
สี่พ่อเช่าจุม ที่บ้านเกามุนมีอยู่หนึ่ง
แม่จ้องอ สอง สองพ่อหนานปัดญา สาม
พ่อหนานจันทะ สี่แม่คำโย ห้าพ่อเช่าวง
บ้านใหม่ มีอยู่หนึ่งลุงหนานลวด สองพ่อหลว

นายดา เสนาธรรม บ้านร้องเพลง ตำบล
ทุ่งไธสง อำเภอมะนัง จังหวัดแพร่ อายุเจ็ดสิบสาม
ปี พ.ศ. แปดสิบสาม ได้รับตำแหน่ง
ผู้ใหญ่บ้าน ได้ลาออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่
บ้านสองปีแล้วเลยออก พ่อแม่ผมเดิมแรก
อยู่บ้านทุ่งไธสง แม่ผมอยู่บ้านนาแหลม พ่อชื่อ
นายเสนา เสนาธรรม แม่ชื่อแม่เป่า มาอยู่บ้าน
ร้องเพลงเป็นรุ่นแรก ผมมาเกิดบ้านร้องเพลง
นี่เลย ร้องเพลงนี้ท่านเรียกว่าร้องเพลง
หมูสาม ตำบลทุ่งไธสง อำเภอมะนัง จังหวัดแพร่
มีอยู่สามชื่อ คือ เมื่อรุ่นแรกนั้นชื่อบ้านหลาย
คือว่าอยู่ข้างร้องเพลง ถัดมาเรียกว่าบ้านเกามุนเพราะ
มีคันทันอยู่ข้าง ๆ นั้น ข้างวัดนั้น อีกบ้านชื่อบ้านใหม่
เพราะมาอยู่ที่หลังคันทันน้อย ที่บ้านเกามุนนี้มีอยู่หนึ่ง
พ่อเช่ากา สองพ่อเช่าอาทะ สามแม่เช่าเป่า
สี่พ่อเช่าจุม ที่บ้านเกามุนมีอยู่หนึ่ง
แม่เช่าอ สอง สองพ่อหนานปัดญา สาม
พ่อหนานจันทะ สี่แม่คำโย ห้าพ่อเช่าวง
บ้านใหม่ มีอยู่หนึ่งลุงหนานลวด สองพ่อหลว

สามป้ออื่น มีป้อคัน ฮ้าแม่เท้าเหมย ฮก
 ป้อเสนา เจ็คป้อลุงหนานหมก หมาเคี้ยวนี้
 สามบ้าน แม่หลาย บ้านเกามุน บ้านใหม่
 เป็นลุ่มฮองกันว่าบ้านฮองฟ่องบ้านเคี้ยว
 หมาเคี้ยวนี้ ไ้แบ่งเซตออกตั้งแตรฮองฟ่อง
 ไปทางใต้ เลี้ยวว่าเป็นหมูฮ้า ค้างเหนียวของ
 ฮองฟ่องนี้เลี้ยวสาม มูสามเลี้ยวบ้าน
 ฮองฟ่องบอกาย คิมฮ้านัน เป็นเลี้ยว
 ฮองฟ่องใต้ บ้านฮองฟ่อง เนียมมเป็นหมูใหญ่
 บ้านมีเจ็คสิบหลังคาเอียน เคี้ยวนี้มีสิร้อย
 ฮ้าสิบหลังคาเอียน ฮ้าสิบของจาวบ้าน ทำนา
 ตีเล็ก ตีเล็กเก่งตุ๊ก ในเมียงแป้น
 บอมีไ้เต้าบ้านฮองฟ่องนี้ ที่นี้ผมหะ
 เล่าเลียงนามฮองฟ่อง ค้อมันมาจากเขา
 ค้อมันแพกกับแม่แคม ไปคลงจากเขาลัง
 มาดองมา แล้วเขาเลี้ยวฮองฟ่อง
 ทางลาดชะกานฮองว่า "ลองฟ่อง" ชาวบ้าน
 เอว่าฮองฟ่อง คันท้างเหนียวเข้าเลี้ยวตัว
 ฮ ว่า ฮองฟ่อง ค้างลาดชะกานว่าลองฟ่อง
 คินามฮองฟ่องนี้ ประวัติมันผมสืบ
 บอไ้คั๊บ ค้อมันมาจากเขา แล้ว
 คินเท้าคินแก กะว่าฮองฟ่อง ฮองฟ่อง
 กะเลี้ยวไ้จื้อบ้านฮองฟ่อง เลี้ยวกั๊มมา
 จนทุกวันนี้ - - - - -

สามพ้ออินทร์ สี่พ้อคัน ห้าแม่เท้าเหมย หก
 พ้อเสนา เจ็คพ้อลุงหนานหมก มาเคี้ยวนี้
 สามบ้าน แม่หลาย บ้านเกามุน บ้านใหม่
 ทานรวมเรียกกันว่าบ้านร่องฟ่อง บ้านเคี้ยว
 มาเคี้ยวนี้ ไ้แบ่งเซตออกตั้งแตรร่องฟ่อง
 ไปทางใต้ เรียกว่าเป็นหมูหา ทางเหนือของ
 ร่องฟ่องนี้เรียกว่าหมูสาม หมูสามเรียกว่า บ้าน
 ร่องฟ่องเฉย ๆ ที่หมูหานัน เขาเรียกว่า
 ร่องฟ่องใต้ บ้านร่องฟ่องเมื่อผมเป็นหมูใหญ่
 บ้านมีเจ็คสิบหลังคาเอียน เคี้ยวนี้มีสิร้อย
 ห้าสิบหลังคาเอียน ฮ้าสิบของชาวบ้าน ทำนา
 ตีเหล็ก ตีเหล็กเก่งที่สุดในเมืองแพ้น
 ไม่มีใครเท่าบ้านร่องฟ่องนี้ ที่นี้ผมจะ
 เล่าเรื่องน้ำร่องฟ่อง ค้อมันมาจากเขา
 ค้อมันไหลคู้กับแม่แคม ไหลลงจากเขาลง
 มาดองมา แล้วเขาเรียกว่าร่องฟ่อง
 ทางราชการเรียกว่า "ร่องฟ่อง" ชาวบ้าน
 เราว่าฮองฟ่อง คนทางเหนือเราเรียกตัว
 ฮ ว่า ฮองฟ่อง ทางราชการว่าร่องฟ่อง
 ที่น้ำร่องฟ่องนี้ ประวัติมันผมสืบ
 ไม่ได้ครับ ค้อมันมาจากเขา แล้ว
 คนเขาคินแก กั๊ว่าฮองฟ่อง ฮองฟ่อง
 ก็เลี้ยวไ้จื้อบ้านร่องฟ่อง เรียกกันมา
 จนทุกวันนี้ - - - - -

วังช้าง, บ้าน

วิทยากร : นายเครือ กันยะมี

อายุ 69 ปี

อดีตกำนันตำบลแม่คำมี

ป้อจื่อว่าป้อน้อยเครือ กันยะมี อำเภไค
 อกซิบเก่าปี เดิมทีเป็นคนบ้านหนองม่วงไค
 อยู่บ้านวังจางนี้ ต่อมามาได้เมียที่บ้าน
 วังจางสาม ตำบลแม่คำมี อำเภอเมืองแพร่
 จังหวัดเป้ บ้านวังจางมาได้ซิบแปดปี
 แล้วเกียเป็นพ่อใหญ่บ้านวังจาง เมีย พอส
 สองปีนื้อล่อยแปดซิบซี้ เป็นไค แปดปี
 กะไคเป็นกำนันไคซิบสองปี ป้อเป็นคนสนใจ
 ไนเลี้ยงเกี่ยวกับทองที่ประทังเดิม ตอนหนุ่ม ๆ
 สหมีเป็นกำนัน เกียทำประทังไว้ โดยถาม
 จากคนเฒ่าคนแก่ หมายความว่าไปมดแล้ว
 แต่ป้อกะจะป้อหะจำประทังไค คนเฒ่าคนแก่
 เป็นเลาฮื่อฟังว่า บ้านวังจางนี้ตั้งบ้านสันป่า
 ชัก และบ้านต้นม่วงชักสองสามปี แต่เดิมที่มี
 ต้นตอยูตำบลบ้านสันป่าชัก ตำบลหนองม่วงไค
 แต่บอสะควกลหลายค่าน เกี่ยวกับน้ำท่วมพอง
 และจางเจ้าหลวงรบกวนของปูกของฝั่ง
 ว่าฮื่อกะบอไค กะเลี่ยย้ายกันมาฝั่งนี้ ที่แรก
 กะมาทำไร่ทำสวน ตามที่ริมน้ำ นานเข้า
 กะกลายเป็นหมู่บ้าน จื่อว่าบ้านวังจาง - เพาะนาม -

พ้อชื่อว่าป้อน้อยเครือ กันยะมี อำเภไค
 หกซิบเก่าปี เดิมทีเป็นคนบ้านหนองม่วงไค
 อยู่ใกล้บ้านวังจางนี้ ต่อมามาได้เมียที่บ้าน
 วังจาง หมู่สาม ตำบลแม่คำมี อำเภอเมืองแพร่
 จังหวัดแพร่ อยู่บ้านวังจางมาได้ซิบแปดปี
 แล้ว เคยเป็นผู้ใหญ่บ้านวังจาง เมื่อ พ.ศ.
 สองพันสี่ร้อยแปดซิบสี่ เป็นไคแปดปี
 ก็ไคเป็นกำนันไคซิบสองปี พ้อเป็นคนสนใจ
 ในเรื่องเกี่ยวกับทองที่ ประวัติดั้งเดิมตอนหนุ่ม ๆ
 สมัยเป็นกำนัน เคยทำประทังไว้ โดยถาม
 จากคนเฒ่าคนแก่ มาเดี่ยวนื้อท่านตายไปหมดแล้ว
 แต่พ้อก็พ้อจะจำประทังไค คนเฒ่าคนแก่
 ท่านเลาให้ฟังว่าบ้านวังจางนี้ตั้งที่หลังบ้านสันป่า
 ชัก และบ้านต้นม่วงชักสองสามปี แต่เดิมที่มี
 ต้นตอยูตำบลบ้านสันป่าชัก ตำบลหนองม่วงไค
 แต่ไม่สะควกลหลายค่าน เกี่ยวกับน้ำท่วมบ้าง
 และช้างเจ้าหลวงรบกวนพืชผลที่ปลูกไว้
 ว่าให้ไคไม่ได้ ก็เลี่ยย้ายกันมาฝั่งนี้ ที่แรก
 ก็มาทำไร่ทำสวน ตามที่ริมน้ำ นานเข้า
 ก็กลายเป็นหมู่บ้าน จื่อว่าบ้านวังจาง เพราะน้ำ

แม่คำมี บอกลีเวนนีมีวังเล็ก และเป็นคัง
 จ้างเผือก มาอาศัยกินเลนนามคังนี้
 เท็จจริงจะได้นั้น กะเป็นกำเลาตักคนเท้า
 คนแก่เลาสืบกันมา

บ้านวังจางมีปะมานสามลอยกว่า
 หลังคาเฮียน มีคนรวมสองพันคน ประกอบ
 อาชีพ ฐานะ ฐานะไฮ้เค้าไปค ถ้าขาย

แม่คำมี บริเวณนี้มีท่วงน้ำลึก และเป็นคัง
 ช้างเผือก มาอาศัยกิน เลนน้าที่วังนี้
 เท็จจริงอย่างไรวั้น ก็เป็นคำเลาที่คนเฒ่า
 คนแก่เลาสืบต่อกันมา

บ้านวังจางมีประมาณสามร้อยกว่า
 หลังคาเรือน มีคนรวมสองพันคน ประกอบ
 อาชีพ ทำนา ทำไร่ข้าวโพด ค้าขาย

วังรง, ตำบล

วิทยากร : นายไท โมรา

อายุ 61 ปี

อดีตกำนันตำบลวังรง

ป้อพ่องหาป้กทะเสียน เมียเคียนกันย้าน
 สองป็นฮาลอยฮิบเจคนี้ ลวมตึงมคหิบเอคปี
 ป้อหะเลาปะวักของตำบลวังรงนี้ได้ ตำบลวังรง
 มีฮามบ้าน กือมคหิบ บ้านเวียงตึง มคสอง
 บ้านวังรง มคสามบ้านหนองหลม และ
 บ้านเกาคา มคฮิบบ้านหนองกลาง มคฮิบ
 บ้านปากฮ้วย เลิมตึงเป็นตำบลวังรง
 เมียเป็นออกพระลาคบับนัค ลักสะนะปักค้อง
 ทองที่ ปีสองป็นฮาลอยฮิบเจค
 คีใจฮิวว่าวังรง เป็นนามของตำบล ฮาคเป็น
 เพาะหมู่บ้านวังรงนี้ตั้งอยู่กลาง ๆ ของตำบล
 และมีสันยาลัก เคนชคค้อตคฮันมัวงนาม
 เล็กยู และบับมีตันทังใหญ่ฮองยู
 ตันเคียว และผู้นำของตำบลตันเล็ก
 คือฮุนหงฮาทอน กะฮิบบ้านเวียงตึงม
 นึง คคกกับบ้านวังรง

หมู่บ้านทั้งฮามของตำบลวังรงนี้ ตั้งยู
 สองฝั่งของแม่น้ำยม หมู่บ้านคี่สามคือ
 บ้านหนองหลม บ้านเกาคา และหมู่บ้าน
 คี่สี่ บ้านหนองกลาง ตั้งยูฝั่งซ้ายของ

พ้อเพ็งปลคเกฮียน เมื่อเคียนกันย้าน
 สองพันห้าร้อยสิบเจคนี้ รวมทั้งหมคสิบเอคปี
 พ้อจะเลาปะวักของตำบลวังรงนี้ได้ ตำบลวังรง
 มีห้าหมู่บ้าน คือหมู่บ้านหนึ่งบ้านเวียงตึง หมู่ที่สอง
 บ้านวังรง หมู่ที่สามบ้านหนองหลม และ
 บ้านเกาคา หมู่ที่สี่บ้านหนองกลาง หมู่ที่ห้า
 บ้านปากฮ้วย เริ่มตึงเป็นตำบลวังรง
 เมื่อท่านออกพระราชบัญญัติลักษณะปกครอง
 ทองที่ ปีสองพันสี่ร้อยห้าสิบเจค
 ที่ใช้ชื่อว่าวังรง เป็นนามของตำบล อาจเป็น
 เพาะหมู่บ้านวังรงนี้ตั้งอยู่กลาง ๆ ของตำบล
 และมีสัญลักษณ์เคนฉค คือ ตรงนั้นมีห้วยน้ำ
 ลึกอยู่ และบับมีตันทังใหญ่ฮองยู
 ตันเคียว และผู้นำของตำบลคนแรก
 คือฮุนหงฮาทอน กือฮิบบ้านเวียงตึง หมู่
 หนึ่ง คคกกับบ้านวังรง

หมู่บ้านทั้งห้าหมู่บ้านของตำบลวังรงนี้ ตั้งยู
 สองฝั่งของแม่น้ำยม หมู่บ้านที่สาม คือ
 บ้านหนองหลม บ้านเกาคา และหมู่บ้าน
 ที่สี่ บ้านหนองกลาง ตั้งยูฝั่งซ้ายของ

นามณูม มุบ้านเวียงคั้งมหนึ่ง บ้านวังทง

มุสอง บ้านปากฮวย มุฮำ คั้งยูน

ฟ้งขัวของแม่นามณูม

ตำบลวังทง มีดงมด มีฮาลอย

กว่าหลังคาเฮียน มีคนลวนขึ้น ประกอบ

อาชีพกะเหมือนคนเมืองแพรว ๆ ไป

คือญะไฮ ญะน้ำ ญะสวน

แม่นำยม หมุบ้านเวียงคั้งมหนึ่ง บ้านวังทง

มุสอง บ้านปากฮวย หมุค้ำ คั้งยูน

ฝ้งขวาของแม่นำยม

ตำบลวังทง มีทั้งหมค มีहारอย

กว่าครอบครว มีคนร่วมสัพน์ ประกอบ

อาชีพก็เหมือนคนเมืองแพรว ๆ ไป

คือ ทำไร่ ทำนา ทำสวน

วังทอง, บ้าน

วิทยากร : นายบัน ชำนาญชัย

อายุ 72 ปี

ชาวนา

ปอชอวาปอนัน ชำนาญชัย อายุเจ็ดสิบสองปี
เกิดที่บ้านวังทอง มุสออง ตำบลวังทอง อำเภอ
เมืองแปะ จังหวัดแพร่ อาชีพเดิมทำไร่ทำนา
เคยอุปการะวัดบ้านวังทอง มาจากเท่าปอเท่าแม่
เป็นเลาฮ้อฟงวา

ถนนบ้านวังทองนั้นมาจากบ้านเกาะหนอง
ซึ่งมาเคียนกอบบ้านหนองกลาง ทยายมาเพราะ
บ้านเกาะหนองกับแกมมอมีทำกันกะเลาญายคน
มาฟงัน เป็นฟงขัวของแม่นามญูมิไซจือ
นามบ้านวาบ้านวังทอง เพราะคนแตกคนแกลเลาว่า
นามญูม บอลเวณ ตังบ้านน เป่รงนามเล็ก
บั้นฟงญูม มีเกาทางเกาใหญ่หนึ่งเกาตาย
ไปแล้ว ตอนปอนันเป็นละออนญูมเกาหนึ่ง
วังนามเล็กกะบอมแล้ว ทิศทางนามญูมเป็น
วังนามกายเป็นหนองนามคน ๆ บางคนเออองว่า
หนองทอง แต่จอมบ้านคงใจกำว่าวังทอง
บ้านวังทองนี้ เป็นเลากันว่า เป็นบ้านตัง
คนก่อน มอน ๆ ในตำบลวังทอง เคยลูงเลียง
มากอน มีซากวัดเกาแกล เส่ววิหารงาม แต่
หมาลุนกายเป็นวัดร้าง และเมื่อยเกาซิมปมาแล้ว
สะหมยปีเคาเจกฮอยมาก ไคปากันหนีออกไปมาก

พอชอวาปอนัน ชำนาญชัย อายุเจ็ดสิบสองปี
เกิดที่บ้านวังทอง มุสออง ตำบลวังทอง อำเภอ
เมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อาชีพเดิมทำไร่ทำนา
เคยอุปการะวัดบ้านวังทองมาจากบรรพบุรุษ
ท่านเลาไฟฟงวา

ถนนบ้านวังทองนั้นมาจากบ้านเกาะหนอง
ซึ่งปัจจุบันกอบบ้านหนองกลาง ทยายมาเพราะ
บ้านเกาะหนองกับแกม ไม่มีทำกัน ก็โดยย้ายกัน
มาฟงัน เป็นฟงขัวของแม่น่ายมิไซจือ
นามบ้านวาบ้านวังทอง เพราะคนแตกคนแกลเลาว่า
น่ายม บรีเวดเตงบ้านเป็นหวงนำลึก
บั้นฟงญูม มีคนจริงคนใหญ่ยหนึ่งคน ตาย
ไปแล้ว ตอนพอนันเป็นเคียยังเกาเห็นน้อย
หวงนำลึกไม่มีแล้ว ทิศทางน่ายมเปลี่ยน
หวงนำกลายเป็นหนองนำคน ๆ บางคนเรียกวา
หนองทอง แต่จอมบ้านคงใจกำว่าวังทอง
บ้านวังทองนี้ ท่านเลากันว่า เป็นบ้านตัง
ขึ้นก่อนหมอน ๆ ในตำบลวังทอง เคยลูงเรื่อง
มากอน มีซากวัดเกาแกล เส่ววิหารสวย แต่
ตอนหลังกลายเป็นวัดร้าง และเมื่อเกาซิมปมาแล้ว
สมัยนี้ชาวเจกฮอยมาก ไคพากันหนีออกไปมาก

¹ เป็นระยะที่ประชาชนชาวจังหวัดแพร่คอยมาก ๆ ชาว 7 ฮอย (= 1 กิโลกรัม) ราคา 1 บาท.

และส่วนมากบอกมา เลยกายเป็นบ้านน้อย
 หนาเคยวนมเพียงฮาซิบเอคหลังคาเฮยน มีคน
 สองลอยยักขบคน อาซิปกะญะไยเญะนา

และส่วนมากไม่กลับมา เลยกลายเป็นบ้านเล็ก ๆ
 มาเคยวนมเพียงหาสิบเอคหลังคาเรือน มีคน
 สองรอยหกสิบคน อาซิปักทำไรทำนา.

วังมอน, บ้าน

วังหงษ์, ตำบล

วังหงษ์ หมู่ 1, บ้าน

วังหงษ์ หมู่ 2, บ้าน

วังหงษ์ หมู่ 3, บ้าน

วิทยากร : หลวงพ่อดมก ชุ่มสาโร อายุ 84 ปี เจ้าอาวาสวัดวังหงษ์เหนือ

อาตมาจำได้ว่าหลวงพ่อดมก ท่านะสาโร
พระอริการของวัดวังหงษ์เหนือ อาตมาได้แปดสิบ
สี่ปี เกิดเมื่อพ่อสองพี่น้องลอยสามสิบห้า
เกิดที่บ้านวังหง ตำบลวังหง อำเภอเมือง
แพร่ จังหวัดแพร่ มีความสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับ
ท้องถิ่น ตอนเป็นละอ่อนได้ยั้วพังจาก
เท้าพ่อเท้าแม่ หมาเดียนนี้จะจูงจำไคย

วันนั้นวันห้า เดือนกุมภาพันธ์ พ่อสองพี่น้อง
ฮาร้อยสิบเก้า ตรงกับวันพฤหัสบดีออกห้าค่ำ เดือนห้า
เหนือ ปีเม่า นางสาวจินตนา ยอดยิ่ง
นิสิต มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร ได้มาถามประวัติที่บ้านและความ
เป็นมาของตำบลวังหงส์ อาตมาจะเล่าให้
ฟังตามที่ได้อินจากบรรพบุรุษ และได้
รู้ ได้เห็น ได้ศึกษามาด้วยตนเอง

อาตมาชื่อว่า หลวงพ่อดมก ชุ่มสาโร
พระอริการของวัดวังหงษ์เหนือ อายุได้แปดสิบ
สี่ปี เกิดเมื่อ พ.ศ. สองพันสี่ร้อยสามสิบห้า
เกิดที่บ้านวังหง ตำบลวังหง อำเภอเมือง
แพร่ จังหวัดแพร่ มีความสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับ
ท้องถิ่น ตอนเป็นเด็ก ได้รับฟังจาก
บรรพบุรุษ มาเดียนนี้จะจูงจำไคย

วันนั้นวันห้า เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. สองพัน
สี่ร้อยสิบเก้า ตรงกับวันพฤหัสบดีออกห้าค่ำ เดือนห้า
เหนือ ปีเถาะ นางสาวจินตนา ยอดยิ่ง
นิสิต มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร ได้มาถามประวัติที่บ้านและความ
เป็นมาของตำบลวังหงส์ อาตมาจะเล่าให้
ฟังตามที่ได้อินจากบรรพบุรุษ และได้
รู้ ได้เห็น ได้ศึกษามาด้วยตนเอง

ตำบลวังหงษ์มีหมู่บ้าน คือ บ้านวังหงษ์
 หมู่หนึ่ง บ้านวังหงษ์หมู่สอง บ้านวังหงษ์หมู่สาม
 บ้านวังหงษ์หมู่สี่ แต่บางคนของบ้านวังหงษ์
 หมู่สี่ว่าบ้านวังม่อน ทั้งตำบลนี้ตั้งอยู่บนฝั่ง
 ขาวของแม่น้ำยม มีเขตติดต่อไปมาหากัน
 ใต้ทะเลตลอด คลาย ๆ กับเป็นหมู่บ้านเดียวกัน
 แต่เพื่อสะดวกในการปกครอง เลยแบ่ง
 เป็นหมู่บ้าน หมู่สี่หรือบ้านวังม่อน เพิ่ง
 หนักเป็นหมู่บ้าน เมื่อปีสองพันห้าร้อยสิบแปด
 คือปีแล้วนี้ ตำบลวังหงษ์นี้ตั้งมาได้ประมาณ
 ลอยกับสามสิบกว่าปี คำนวณเอาจากอายุของพ่อด้วง
 พ่อของอากาศมานี้ เพราะท่านเป็นคนรุ่นแรกที่
 ย้ายมาอยู่ที่วังหงษ์นี้ ก็คงอายุได้ยี่สิบกว่าปี
 และตอนที่อากาศมาเกิด ท่านอายุได้เกือบ
 เจ็ดสิบปีแล้ว มาเดี๋ยวนี้อากาศมาอายุได้
 แปดสิบสี่ปีแล้ว เพราะฉะนั้นก็พอที่จะคาด
 คำนวณได้ว่า บ้านที่ตั้งอยู่นี้ ตั้งมาแล้วหนึ่งร้อย
 สามสิบกว่าปี คนรุ่นเล็ก ๆ ที่มาอยู่บ้าน
 วังหงษ์นี้ ส่วนมากจะย้ายมาจากในเวียงมาเพีย
 เขาหาที่พำนัก เอาดีไต่คีน้า ไต่ไม้แ่งพัน
 เอาตะสือกะได้ บอมีกานชื้อกานขาย คนรุ่นเล็ก ๆ
 ที่ย้ายมา เอาดีพ่อแม่เอาดีฮ้าง และพ่อ
 หยะจำได้คือ พ่อด้วงซึ่งเป็นพ่อของอากาศมา
 นี้ และพ่อเพี้ยยานะ แม่เพี้ยอ้อมแก้ว พ่อหนาน
 รุติทะ พ่อหนานนุฬา พ่อน้อยโปทา

ตำบลวังหงษ์มีหมู่บ้าน คือ บ้านวังหงษ์
 หมู่หนึ่ง บ้านวังหงษ์หมู่สอง บ้านวังหงษ์หมู่สาม
 บ้านวังหงษ์หมู่สี่ แต่บางคนเรียกบ้านวังหงษ์
 หมู่สี่ว่าบ้านวังม่อน ทั้งตำบลนี้ตั้งอยู่บน
 ฝั่งขาวของแม่น้ำยม มีเขตติดต่อไปมาหากัน
 ใต้ทะเลตลอด คลาย ๆ กับเป็นหมู่บ้านเดียวกัน
 แต่เพื่อสะดวกในการปกครอง เลยแบ่ง
 เป็นสี่หมู่บ้าน หมู่สี่หรือบ้านวังม่อน เพิ่ง
 จะตั้งเป็นหมู่บ้าน เมื่อปีสองพันห้าร้อยสิบแปด
 คือปีแล้วนี้ ตำบลวังหงษ์นี้ตั้งมาได้ประมาณ
 ลอยกับสามสิบกว่าปี คำนวณเอาจากอายุของพ่อด้วง
 พ่อของอากาศมานี้ เพราะท่านเป็นคนรุ่นแรกที่
 ย้ายมาอยู่ที่วังหงษ์นี้ ก็คงอายุได้ยี่สิบกว่าปี
 และตอนที่อากาศมาเกิด ท่านอายุได้เกือบ
 เจ็ดสิบปีแล้ว มาเดี๋ยวนี้อากาศมาอายุได้
 แปดสิบสี่ปีแล้ว เพราะฉะนั้นก็พอที่จะคาด
 คำนวณได้ว่า บ้านที่ตั้งอยู่นี้ ตั้งมาแล้วหนึ่งร้อย
 สามสิบกว่าปี คนรุ่นแรก ๆ ที่มาอยู่บ้าน
 วังหงษ์นี้ ส่วนมากจะย้ายมาจากในเวียง มาเพื่อ
 แสวงหาที่พำนัก จับบองเอาที่ไร่นา ไครมีแรงพัน
 เอาเท่าไรก็ได้ ไม่มีการซื้อการขาย คนรุ่นแรก ๆ
 ที่ย้ายมา เอาดีพ่อแม่เอาดีฮ้าง และพ่อ
 จะจำได้คือ พ่อด้วงซึ่งเป็นพ่อของอากาศมา
 นี้ และพ่อเพี้ยยานะ แม่เพี้ยอ้อมแก้ว พ่อหนาน
 สุทธะ พ่อหนานสุภา พ่อน้อยโปทา

ป้อเห่าเวอ ป้อน้อย ป่าละ ป้อเห่าคำป้วง
 ป้อเห่าดา ญายมาตอนเล็ก มายูฮิมนามมูม
 คีตาคนฮัก ยูมาไค่น้อย กะไค่นามทวม
 ปายกันคินมา ยูบ่นแถมน้อยหนึ่ง คือคืบาน
 วังหงทุกวันนี้ หนคืบะเป็นป่าเป็นดงฮางปุ่น
 ฮางเฒ่ เหม้นเค้ากะมีคนญายจากคืบาน ๆ มา
 เปาะกันนกกิน แพพอกกันเค้า กายเป็น
 มูบานใหญ่ เกือบเจ็ดล้อย หลังค้ำเฮียน
 ตอนแบ่งออกเป็นซิมู ที่ว่ามาแล้วนั้นนะ
 ตอนญายคินมานี้ ป้อเวอกับป้อดาญายคินมาญ
 เหนียม คือบ้านวังม่อนฮูหม่าเดียนี นอกจาก
 คินมูเล็กค้ำมาแล้ว ตอนหลัง ๆ กะมีคนญาย
 มาจากคืบาน ๆ เค้าค้ำป้อมแม่เป็นเจ้าฮ้อฟั้ง และ
 อาตมะมาญงจำได้ กะมีนายฮ้อยฮางค้ำ
 นายฮ้อยฮองค้ำ นายฮ้อยกาง นายฮ้อย
 ตังแก นายฮ้อยนวน นายฮ้อยจ้องกอ และ
 นายฮ้อยค้ำปิว ค้ำว่านายฮ้อยเป็นค้ำที่ใจ
 ฮองคืบาน นายฮ้อยค้ำมานี้เป็นมีจาง
 คินละหลาย ๆ คิ้ว พ้อมมาตั้งบ้านไค้ซัก
 น้อย กะมีกานฮ้างวัด ไซจื่อว่าวัดวังหง
 ได้ คินคักกฮ้างคือ คุบาสอน จากวัด
 ลีจุ่ม กับจาวบ้าน มีนายฮ้อยค้ำมุ่นเป็น
 เก้า ค้อมมาเห็นว่าบ้านกว้างขวางใหญ่คืบ
 ฮักท้านกคืบ คุบาสอน เลิศ จากวัดวังหงไค้ และ

พอเห่าเวอ พอน้อยป่าละ พอเห่าคำปวง
 พอเห่าดา ยายมาตอนแรกมาอยู่ริมน้ำยม
 ที่ท่าคนหัก อยู่มาได้หน้อยกัไค่น้ำทวม
 หนักกันขึ้นมา อยู่บนอีกหน้อยหนึ่ง คือที่บ้าน
 วังหงทุกวันนี้ คยแรกก็ค้ำปอง
 หาง ๆ นานเข้าก็มีคนญายจากคืบาน ๆ มา
 รวมกันมากขึ้น มากคนเข้ากฮ้างเป็น
 มูบานใหญ่ เกือบเจ็ดล้อยหลังค้ำเฮียน
 ตอนแบ่งออกเป็นสี่หมู ที่ว่ามาแล้วนั้นแหละ
 ตอนยายขึ้นมานี้ พอเวอกับพอดายายขึ้นมาอยู่
 ตอนเหนือ คือบ้านวังม่อนหมูลี่ปัจจุบันนี้ นอกจาก
 คนกลุ่มแรกค้ำมาแล้ว ตอนหลัง ๆ ก็มีคนญาย
 มาจากคืบาน ๆ เค้าที่พ้อมแม่ทานเล้าให้ฟั้ง และ
 อาตมายังจำได้ กะมีนายฮ้อยฮองค้ำ
 นายฮ้อยฮองค้ำ นายฮ้อยกวาง นายฮ้อย
 ตังแก นายฮ้อยนวล นายฮ้อยจ้องกอ และ
 นายฮ้อยค้ำปิว ค้ำว่านายฮ้อยเป็นค้ำที่ใจ
 เรียกคนรวย นายฮ้อยค้ำมานี้ทานมีฮ้าง
 คนละหลาย ๆ คิ้ว พ้อมมาตั้งบ้านไค้ซัก
 น้อย ก็มีการสร้างวัด ไซจื่อว่าวัดวังหง
 ได้ คนที่คิดสร้างคือคุบาสอน จากวัด
 ศรีชุม กับชาวบ้าน มีนายฮ้อยค้ำมุ่นเป็น
 คินคัก ค้อมมาเห็นว่าบ้านกว้างขวางใหญ่คืบ
 ทายกมากขึ้น- คุบาสอน เลิศจากวัดวังหงไค้และ-

ป้อของ เป็นคือพะญาใจ ก็ตั้งขึ้นเต็ม
วัดหนึ่ง ไซ้ชื่อว่าวัดวังหงษ์เหนือ สร้างมาได้
หกสิบสองปีแล้ว

สมัยก่อนนั้นบ้านวังหงษ์กับบ้านวังมอน
นี้เป็นที่พักผ่อนของเจ้าหลวงพิริยะ
เทพะวงศ์ ที่วังมอนมีตำหนัก แต่มาเดี๋ยวนี้
ไฟไหม้ยุพังไปหมด เวลาคือเป็นมาพัก
นั้นกะป้าคั่นโอง หมายถึคนใจมาด้วย
นอกจากนี้ กะมีนางบัก เป็นตำแหน่งข้างซอ
ของเจ้าหลวง คีตางแถวนี้เป็นกะจองมด
แม่แต่คี่สำหรับหาปลา เป็นกะตั้งคนอีกสาไว้
คือป้อเท้าเว้อ อือตำแหน่งท้าวใจวัง
คำว่า "ใจ" หมายถึงเอาใจใจชูแล นอกจากนั้น
เจ้าหลวงเป็นญี่งลัก เอาคนตั้งบ้านยกย่อง
เค้าไปใจต่างในเวียงเป็นมาครั้ง เช่นเวลา
เจ้าหลวงเป็นประกอบพิธีต่างในเวียง หยะ
ฮองป้อเท้ายานะไปเป็นคนตีปากทอง
และไซ้ตำแหน่งอือว่า แสนนถิ และเวลา
เจ้าหลวงไปบางกอก สมัยก่อนไปทาง
เฮีย กะฮองป้อหนานซุทธะไปถ่อเฮียฮือ
ตำแหน่งท้าวซุทธะน้าว

ชวนคี่เป็นไซ้จื้อบ้านว่าบ้านวังหงษ์นั้น
คั่นเท้ากันแก เป็นเลว่า นามแม่ญี่มคัก
ตะวันออกเจียงใต้ของตำบล มีวังน้ำ

พ้อของท่านคือพะญาใจ คีตสร้างวัดขึ้นอีก
วัดหนึ่ง ไซ้ชื่อว่าวัดวังหงษ์เหนือ สร้างมาได้
หกสิบสองปีแล้ว

สมัยก่อนนั้น บ้านวังหงษ์กับบ้านวังมอน
นี้เป็นที่พักผ่อนของเจ้าหลวง พิริยะ
เทพวงศ์ ที่วังมอนมีตำหนัก แต่มาเดี๋ยวนี้
ไฟไหม้ ยุพังไปหมด เวลาท่านมาพัก
นั้นก็พาคนโรง หมายถึคนใจมาด้วย
นอกจากนี้ก็มีนางบัก เป็นตำแหน่งข้างซอ
ของเจ้าหลวง ที่ทางแถวนี้ท่านก็จองมด
แม่แต่คี่สำหรับหาปลา ท่านก็ตั้งคนรักษาไว้
คือพ้อเท้าเว้อ ให้ตำแหน่งท้าวใจวัง
คำว่าใจ หมายถึงเอาใจใจใส่ดูแล นอกจากนั้น
เจ้าหลวงท่านยังฉลาด เอาคนที่ชาวบ้านยกย่อง
เข้าไปไซ้ทางในเวียงเป็นมาครั้ง เช่นเวลา
เจ้าหลวงท่านประกอบพิธีทางในเวียง จะ
เรียกพ้อเท้ายานะไปเป็นคนตีซ้อง
และไซ้ตำแหน่งให้ว่า แสนนถิ และเวลา
เจ้าหลวงไปบางกอก สมัยก่อนไปทาง
เรือ ก็เรียกพ้อหนานซุทธะไปถ่อเรือให้
ตำแหน่งท้าวซุทธะน้าว

ส่วนที่เขาสื่อชื่อบ้านว่าบ้านวังหงษ์นั้น
คนเขาคณแก่ท่านเลว่า แม่น้ำยมตรง
ตะวันออกเจียงใต้ของตำบล มีวังน้ำ

เล็ก ๆ และมีหงส์สองตัวตัวเมีย มากินน้ำ
 เล่นนํ้ายุมนั้น เลย์ใช้ชื่อบ้านว่าบ้านวังหงษ์
 อาตตะมาเกาะบ่อเกียหัน เขาเล่าฮ้อฟง บ่อ
 ฌายูเม้นเค้า วังนามกะลัดเค้ามากายเปน
 หนอง จาวบ้านฮองว่าหนองหง แต่สำหรับ
 บ้านคิงฮองว่าวังหงส์ สำหรับหนองหงษ์
 อาตตะมาเกียหัน มีนกเป็ดน้ำ มากิน
 นํ้าเล่นนํ้า เป็ดฝูง ๆ ต่อมามีหนองหง
 กะนั้นคิมมาใหม่ ในบ่อลิเว้นเค็ม จาวบ้าน
 เลย์ปันหงส์ไว้สองตัวริมหนองนํ้า นั้น สำหรับเป็น
 สัญลักษณ์ของนามบ้าน

สวนบ้านวังม่อนนั้นก็ตั้งตามลักษณะพื้นที่
 เหมือนกัน นํ้าแม่ญมบ่อลิเว้นนั้น เป็นวัง
 นํ้าเล็ก บนฝั่งมีต้นมอนใหญ่ เป็นเลย์
 ใช้ชื่อว่าวังม่อน ต้นมอน หมายถึงต้นหม่อน
 ที่ใช้เลี้ยงไหม ตอนอาตตะมาเป็นตะฮอน
 เวลาลาไผเป็นคุ่มเป็นคาน ฌึงไปตัดเอาเปือก
 มาตากะหายไป ทมาเคียวนี้ต้นมอนตาย
 ไปแล้ว

ตำบลวังหงษ์มีชุมชนบ้าน ที่ว่ามาแล้ว
 หมู่หนึ่งมีร้อยเก้าสิบเจ็ดหลังคาเรือน หนึ่ง
 มีร้อยแปดสิบหลังคาเรือน หนึ่งสามมีร้อยห้าสิบ
 หลังคาเรือน หนึ่งมีร้อยสามสิบเจ็ดหลังคาเรือน
 มีคนสามพันหนึ่งร้อยหกสิบคน มีอาชีพทำไร่ ทำนา
 ทำสวนครัว ทำขาย

เล็ก ๆ และมีหงส์สองตัวตัวเมีย มากินน้ำ
 เล่นนํ้ายุมนั้น เลย์ใช้ชื่อบ้านว่าบ้านวังหงษ์
 อาตมาก็ไม่เคยเห็น เขาเล่าให้ฟัง พอ
 มาอยู่นานเข้า หวังนํ้าก็วกเข้ามา กลายเป็น
 หนอง ชาวบ้านเรียกว่าหนองหงษ์ แต่สำหรับ
 บ้านคิงเรียกว่าวังหงษ์ สำหรับหนองหงษ์
 อาตมาเคยเห็น มีนกเป็ดน้ำ มากิน
 นํ้าเล่นนํ้า เป็ดฝูง ๆ ต่อมามีหนองหง
 กะนั้นขึ้นมาใหม่ ในบริเวณเดิม ชาวบ้าน
 เลย์ปันหงส์ไว้สองตัวริมหนองนํ้า นั้น สำหรับเป็น
 สัญลักษณ์ของนามบ้าน

สวนบ้านวังม่อนนั้นก็ตั้งตามลักษณะพื้นที่
 เหมือนกัน แม่นํ้ายมบริเวณนั้น เป็นทุ่ง
 นํ้าลึก บนฝั่งมีต้นมอนใหญ่อยู่ เขาเลย
 ใช้ชื่อว่าวังม่อน ต้นมอนหมายถึงต้นหม่อน
 ที่ใช้เลี้ยงไหม ตอนอาตมาเป็นเด็ก
 เวลาใครเป็นคุ่มเป็นแฉล เคยไปเถื่อนเอาเปือก
 มาตากก็หายไป มาเคียวนี้ ต้นมอนตาย
 ไปแล้ว

ตำบลวังหงษ์มีชุมชนบ้าน ที่ว่ามาแล้ว
 หมู่หนึ่งมีร้อยเก้าสิบเจ็ดหลังคาเรือน หนึ่ง
 มีร้อยแปดสิบหลังคาเรือน หนึ่งสามมีร้อยห้าสิบ
 หลังคาเรือน หนึ่งมีร้อยสามสิบเจ็ดหลังคาเรือน
 มีคนสามพันหนึ่งร้อยหกสิบคน มีอาชีพทำไร่ ทำนา
 ทำสวนครัว ทำขาย

วัดหลวง, บ้าน

วิทยากร : นายสุบิน รักถิ่น

อายุ 35 ปี

ครู

นายสุบิน รักถิ่น อายุสามสิบห้าปี อยู่บ้าน
วัดหลวง เป็นคนสนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม
ประเพณีของเมืองเหนือ และโดยเฉพาะอย่าง
ยิ่ง ตามพื้นบ้าน มาเป็นเวลานาน ไคคนควา
และกะโปกันทักเกี่ยวกับประเพณี พงศ์ทาง ๆ ไว้
จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่พอจะ ทูลได้ว่าไป
สอบถามลักษณะทางประวัติศาสตร์พอแล้ว
โดยเฉพาะก็ไคเคยเป็นครูสอนนักเรียนใน
สถานประวัติศาตร์ และภาษาไทมาหลายปี
เลียงวัดหลวง กะเท่าที่ไคไปสอบถามผู้เฒ่า
ผู้แก่ ตามวัดหลวงพอง ตามหลานเหลน
ของเจ้าพ่อกองพะคองเมืองแปงพอง
และผอจากลีลาจาลัก ของวัดหลวงกะไคเก็บ
เอาใจความเหล่าน มาคังคองไคไว้ วัดหลวง
ไคสร้างคนเมยจุนละสลักกะหลาด หนึ่งพันสอง
ร้อยสามสิบห้า ตัวปลวงเล่า เจียนแปดเป่ง
วันสอง ประณมหมานะชัคทา คุบาทหลวง
เจาเมหาเทพวัสสา เป็นเภา และเจ้าหลวง

นายสุบิน รักถิ่น อายุสามสิบห้าปี อยู่บ้าน
วัดหลวง เป็นคนสนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม
ประเพณีของเมืองเหนือ และโดยเฉพาะอย่าง
ยิ่งตามพื้นบ้าน มาเป็นเวลานาน ไคคนควา
และกะโปกันทักเกี่ยวกับประเพณี อะไรทาง ๆ ไว้
จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่พอจะ ทูลได้ว่าไป
สอบถามหลักฐานทางประวัติศาสตร์พอแล้ว
โดยเฉพาะก็ไคเคยเป็นครูสอนนักเรียนใน
สถานประวัติศาตร์ และภาษาไทมาหลายปี
เรื่องวัดหลวงก็เท่าที่ไคไปสอบถามผู้เฒ่า
ผู้แก่ ตามวัดหลวงพอง ตามหลานเหลน
ของเจ้าพ่อกองนครเมืองแพมมาบาง
และผอจากลีลาจาลัก ของวัดหลวงก็ไคเก็บ
เอาใจความเหล่าน มาคังคองไคไว้ วัดหลวง
ไคสร้างคนเมยจุนละสลักกะหลาด หนึ่งพันสอง
ร้อยสามสิบห้า ตัวปลวงเล่า เจียนแปดเป่ง
วันสอง ประณมหมานะชัคทา คุบาทหลวง
เจาเมหาเทพวัสสา เป็นใหญ่ และเจ้าหลวง

กาวีละ และกุหลวงอุบป่าละ และกุหลามะใจ
 กุหลวงเจ้าวคนนจย และกุหลวงเจ้าอุบปะนณะ
 สองครุบาเจ้าอินตา และครุบาปาน พระโนวัค
 สมเด็จพระกุนจุคน ทางพายนอก หมายเมือง
 สมเด็จพระมหาลัก... หลวงเป็นเกา พระเลีย และ
 ลูกเตาทุกองค์ ตามความที่ได้อาณาเป็น
 ความที่อานไคในสลาจาลัก ของวัคหลวง
 ซึ่งสลาจาลักนี้เป็นสลาจาลักที่ข้างไวกับ
 อุโบสถหรือโบสถ์ที่หนไคสร้างไว้ กิตาง
 วัคไคเกยไคเป็นอย่างดี และใจความที่ชาค
 กระทอนกระแทน ความที่นาสังเกตุย ตพระที่
 ในวัคสมเด็จพระกุนจุคนอาควินคณยไควา
 วัคหลวงนี้ ก่อนที่จะไคเรียกกัน ในปัจจุบัน
 นี้คงจะมิชอววัคสมเด็จพระมาดอน เทาที่
 วินิจัย ไคจากคำในสลาจาลักนี้ แต่ไคไค
 ไปตามพ่ออาจันเกาของวัคหลวงคือพ่อหนาน
 นวน เกไคยกับกายนัน วาวัคหลวงนี้
 ตะกอนไคชอววัคสมเด็จพระจากำ นอะถาวค
 เป็นไคถายทอดมาชอแกล ลงฮักสาการแทน
 เจ้าอาวัค แต่ถาวคไคมิไปตามกระบอไค
 ตามกันไคในเลียงนี้ แต่ความในสลาจาลัก
 อาจะยันกันไค เพราะในนี้เกไคอววัค
 ตพระโนวัคสมเด็จพระกุนจุคนไคจยกัน
 ที่ไคชอววัคหลวงนี้ คงจะวินิจัยไควา
 เจ้าหลวงของเมียงแปเป็นกนชาง บานวัคหลวง

กาวีละและพระอุปาละ และพระธรรมใจ
 พระเจ้าอวาสวัคณัมชัย และพระอุบันทะ
 สองครุบาเจ้าอินตา และครุบาปาน พระโนวัค
 สมเด็จพระกุนจุคนทางพายนอก หมายเมือง
 สมเด็จพระมหาราช... หลวงเป็นใหญ่ ภริยาและ
 ลูกเตาทุกองค์ ตามความที่ได้อาณาเป็น
 ความที่อานไคในสลาจาลักของวัคหลวง
 ซึ่งสลาจาลักนี้เป็นสลาจาลักที่สร้างไว้กับ
 อุโบสถหรือโบสถ์ที่หนไคสร้างไว้ ททาง
 วัคไคเกยไคเป็นอย่างดี และใจความที่ชาค
 กระทอนกระแทน ความที่นาสังเกตุย พระที่
 ในวัคสมเด็จพระกุนจุคนอาควินคณยไควา
 วัคหลวงนี้ ก่อนที่จะไคเรียกกัน ในปัจจุบัน
 นี้คงจะมิชอววัคสมเด็จพระมาดอน เทาที่
 วินิจัยไคจากคำในสลาจาลักนี้ แต่ไคไค
 ไปตามพ่ออาจารย์เกาแก่ของวัคหลวงคือพ่อหนาน
 นวล ก็ไครับคำยืนยันว่าวัคหลวงนี้
 แต่ก่อนไคชอววัคสมเด็จพระจากำ นแหละ เทาที่
 หนไคถายทอดมาให้แกรองรักษาการแทน
 เจ้าอวาส แต่เทาที่มิไปตามกไคมิไค
 ตามกันไคในเรื่องนี้ แต่ความในสลาจาลัก
 อาจะยันกันไค เพราะในนี้เกไคอววัค
 พระโนวัคสมเด็จพระกุนจุคนไคจยกัน
 ที่ไคชอววัคหลวงนี้ คงจะวินิจัยไควา
 เจ้าหลวงของเมืองแพร่เป็นคนสร้าง บานวัคหลวง

เคาตคัสพะมาของทัว ๆ ไป และทะลอกจน
 พหะพแก้งเหล้อย วานมากคียนกะเป็น
 คนเมียงแยแแต่ โดยทัววอไคมา
 อพยพะมาจากทีไทน หลือวาคีไคมา
 เพาะฉะนันกะป้อหะอะนุมาโนวาคีไคจ้อ
 วาวักหลวงกเป็นวัคคิเจ้าหลวงช้าง และ
 บานตไคจ้อวามานวัคหลวงกคิงจะยง
 จอกนัน ไบ่ตาวัก วัคหลวง วัคหลวง
 ทาฮุกนาช้างเมียงพอส้อ เคาฮ้อ ทาเฮาเฮา
 จินจะตักกะหลาคมาฮักกลบกัน กะคิงเป็น
 พอส้อ ส่องป็นช้อยชิบฮก ฉะเพาะอย่างยั้ง
 เมียงพอส้อส่องป็นช้อยชิบฮกมาจนถึง
 ปักจันนวัคหลวง กะอาญะมานลอยกบ
 ส่องป็น กะนบวาเป็นวัคคิเกาแก้วคิงของ
 จิงวักน วัคหลวงนทาพคิงงานช้างวิหาน
 แลวก-เคาฉักสะนะ ของช้างตามแบบพททะสาคว
 สะหนา คือช้างวิหาน พอส้างวิหานแลวป
 กะหะมิกานช้างเจต จิงเจตหะเป็น
 เจต ไน่ลือลัสะนะของแบบพะมากาย ๆ ไป
 อนันกะเป็นกานสอสะสะนะของพชางนเป็น
 พชางคิบอใจสามชน พชางนคอง
 เป็นเจาคนเมียงคณ และเป็นพทอไน
 สาคสะหนาเป็นอย่างคิ อา เพาะฉะนันเป็นกยณ
 ยินวาทะชางวิหาน กะคิงหะเป็นพชางวัค
 ไบ่แฉ อา เพาะฉะนันวัคหลวงจะคองถ้อ

เคาทคัสพะมาของทัว ๆ ไป และทะลอกจน
 พหะพแก้งเหล้อย วานมากคียนกะเป็น
 คนเมียงแยแแต่ โดยทัววอไคมา
 อพยพะมาจากทีไทน หลือวาคีไคมา
 เพาะฉะนันกะป้อหะอะนุมาโนวาคีไคจ้อ
 วาวักหลวง กเป็นวัคคิเจ้าหลวงสร้าง และ
 บานตไคจ้อวามานวัคหลวงกคิงจะเรียก
 ชอกนันไปตามวัค วัคหลวง วัคหลวง
 ทาพุกกันวาสรางเมือ พ.ศ. เคาโค ทาเราเอา
 จุลกักราชมาหักกลบกัน กะคิงเป็น
 พ.ศ. ส่องพันส้อยสิบหก ฉะเพาะอย่างยั้ง
 เมือ พ.ศ. ส่องพันส้อยสิบหก มาจนถึง
 ปัจจุบัน วัคหลวงกกายประมาณร้อยกับ
 ส่องป็น กะนบวาเป็นวัคคิเกาแก้วคิงของ
 จิงวักน วัคหลวงนทาพคิงงานสร้างวิหาร
 แลวก-เคาฉักสะนะ ของสร้างกานแบบพททะสาคว
 คือสร้างวิหาร พอส้างวิหารแลวป
 กะจะมีการสร้างเจตีย จิงเจตียจะเป็น
 เจตียไนรูปลักษณะของแบบพะมากลาย ๆ ไป
 อนันกะเป็นการสอลักษณะของบุสร้างนเป็น
 บุสร้างทไมใจสามัญชน บุสร้างนคอง
 เป็นคนเจาคนนายคน และเป็นพทอไน
 ศาสนาเป็นอย่างคิ อา เพาะฉะนัน เป็นพท
 ยินวาทะสร้างวิหารกคิงจะเป็นบุสร้างวัค
 ไบ่อีก อา เพาะฉะนันวัคหลวงจะคองถ้อ

กำเนิดมาจากจิตที่เป็นเจ้าหลวง อันนี้
 เคารพวันจันทร วาหะทองเป็นไปอย่างนั้น
 เพราะพวงเป็นเจ้าหลวง คือจะเป็นเจ้าหลวง
 องค์ใดของเมืองแม่ ก็จ้อมันลบไปวันจันทร
 บอได้แน่ เพราะฉะนั้นวัดหลวงกับบ้าน
 วัดหลวง ก็ต้องมีความเกี่ยวเนื่องกัน เพราะ
 บ้านกับวัด ก็ต้องอาศัยกันอยู่ ก็พอหะ
 สะหลบไควว่าวัดหลวงของของตามจอเจ้า
 หลวง คือคนคิชางเป็นเจ้าหลวง
 และบ้านกะเลยของจอพอยคตตามไปด้วย

กำเนิดมาจากจิตที่เป็นเจ้าหลวง อันนี้
 เคารพวันจันทรวาหะทองเป็นไปอย่างนั้น
 เพราะผู้สร้างเป็นเจ้าหลวง คือจะเป็นเจ้าหลวง
 องค์ใดของเมืองแม่ ก็จ้อมันลบไปวันจันทร
 ไม่ได้แน่ เพราะฉะนั้นวัดหลวงกับบ้าน
 วัดหลวง ก็ต้องมีความเกี่ยวเนื่องกัน เพราะ
 บ้านกับวัดก็ต้องอาศัยกันอยู่ ก็พอจะ
 สรุปไควว่าวัดหลวงต้องเรียกตามจอเจ้า
 หลวง คือคนคิชางเป็นเจ้าหลวง
 และบ้านกะเลยเรียกจอ พลอยคตตามไปด้วย

เวียงต้ง, บ้าน

วิทยากร : นายหมวก ชัยวุฒิ

อายุ 59 ปี

กำนันตำบลวังธง

ผมชื่อวานายหมวก ไช้วุฒ เกิดที่บ้าน
เวียงต้ง มณฑล คำบงหวงอำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่ อายุห้าสิบเก้าปี เคยเป็นผู้ใหญ่บ้าน
สองครั้ง เคยแลกละเป็นไคสองปี ออกมาค้าไม้
กมมายูบาน กะไคละแลกละเป็นผู้ใหญ่บ้าน
แถม เมื่อก่อน เมื่อก่อนสองปีฮาลอยฮิบเจด
เคียนตุลาคม กำนันไหวกำนันเกา เป็น
ปลัดกะเสียนกะแลยไคเป็นกำนันแทน

ผมเป็นคนสนใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา
ของท้องถิ่น เพราะไปไหนมาไหนมักจะมีความ
ถามอยู่เรื่อย ๆ ผมกะหาข้อมูลเก่า ๆ แรก ๆ ไค
สอบถามประวัติเก่าแก่จากคนเฒ่าคนแก่ คนที่
ผมถามมากที่สุดคือ แม่เหาะสม แม่ขุนทอง
อาทอน ซึ่งเปนกำนันคนแรกของตำบล
กำวาชูน หมายถึงกำนัน หม่าเหาะมี แม่เหาะสม
ตายไปแล้ว แต่ผมพอจะจำประวัติมาเล่าพอ
ฮือฟังไค บ้านเวียงต้งนี้ตั้งมานานแล้ว
อย่างน้อย ๆ ลอยฮาลอยฮิบไคไป เพราะสืบจาก
อาตุนคนเฒ่าคนแก่ เป็นเล่าฮือฟังว่าคอบคว
แลกละ ๆ คอบควมาอยู่ คอบพอเหาะมี แม่เหาะ
บ่อเหาะมี แม่เหาะกองแก้ว บ่อเหาะกำวาช

ผมชื่อวานายหมวก ชัยวุฒิ เกิดที่บ้าน
เวียงต้ง มณฑล คำบงหวง อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่ อายุห้าสิบเก้าปี เคยเป็นผู้ใหญ่บ้าน
สองครั้ง ครั้งแรกเป็นไคสองปี ออกมาค้าไม้
กลับมาอยู่บ้านก็ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน
อีกแปดปี เมื่อปีสองพันห้าร้อยสิบเจ็ด
เดือนตุลาคม กำนันไหวกำนันเกา ทาน
ปลัดกะเสียน กะแลยไคเป็นกำนันแทน

ผมเป็นคนสนใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา
ของท้องถิ่น เพราะไปไหนมาไหนมักจะมีความ
ถามอยู่เรื่อย ๆ ผมก็หาข้อมูลเก่า ๆ แรก ๆ ไค
สอบถามประวัติเก่าแก่จากคนเฒ่าคนแก่ คนที่
ผมถามมากที่สุดคือ แม่เหาะสม แม่ขุนทอง
อาทอน ซึ่งเป็นกำนันคนแรกของตำบล
กำวาชูน หมายถึงกำนัน มาเคียนแม่เหาะสม
ตายไปแล้ว แต่ผมพอจะจำประวัติมาเล่าพอ
ให้ฟังไค บ้านเวียงต้งนี้ตั้งมานานแล้ว
อย่างน้อย ๆ รอยหาสืบไคขึ้นไป เพราะสืบจาก
อายุคนเฒ่าคนแก่ ทานเล่าให้ฟังว่าครอบครัว
แรก ๆ ทยายมาอยู่ คอบพอเหาะมี แม่เหาะ
บ่อเหาะมี แม่เหาะกองแก้ว บ่อเหาะกำวาช

และแม่เทาตบ และแม่แถมช้ชาคอบคว
 แตะจ๋อโต พวกนี้เ็นมาจากบ้านหัวขวง
 บ้านนามค้อ คำบโนเียง บ้านเหมียงมอ
 คำบโนเหมียงมอ และบ้านเวียงทอง
 อำเภอส่งเมน คอนเ็นนามบ้านหัวขวงมาก
 ทั้มาคอบควแลก ๆ เ็น เ็นคนเ็นมาจาก
 บ้านหัวขวง บ้านนามค้อ คียเ็นเียงมา
 ทั้บ้านนุกอน กะเลเียงจ้อวา บ้านเวียงคัง
 บ้านเวียงคังนยบนั้งขัวของแมนามม
 อาศัยเ็นเ็น ๆ แมนามม ทำสวนคว
 และท่ง ๆ เ็นไป ญะเ็นเ็นนา มคังมค
 ส่องลอยเ็นคิขบสามหลังคาเ็นน มคเ็นเ็นฮา
 ลอยกวาคน

และแม่เ็นทพย และมอกล่หาคอบคว
 แตะจ๋อโต พวกนี้เ็นมาจากบ้านหัวขวง
 บ้านนาค้อคำบโนเียง บ้านเหมียงมอ
 ทั้มาคอบควแลก ๆ เ็น เ็นคนเ็นมาจาก
 บ้านหัวขวง บ้านนามค้อ คียเ็นเียงมา
 ทั้บ้านนุกอน กะเลเียงจ้อวา บ้านเวียงคัง
 บ้านเวียงคังนยบนั้งขัวของแมนามม
 อาศัยเ็นเ็น ๆ แมนามม ทำสวนคว
 และท่ง ๆ เ็นไป ทำไร่นา มีท่งมค
 ส่องลอยเ็นคิขบสามหลังคาเ็นน มีคนเ็นทำ
 รอยกวาคน.

ศรีชุม, บาน

วิทยากร : นายศิโรต นุตรรัตน์

อายุ 62 ปี

อดีตข้าราชการ

นายศิโรต นุตรรัตน์ อายุหกสิบสองปี
 เคยมาเคยเรียนอยู่วัดศรีชุม และสมัยเป็น
 เด็ก ๆ ได้ยินท่านเล่าเรื่องทางประวัติวัดศรีชุม
 จากพ่อหนานตัน หรือ นายกระจาง โพธิ์รังสิยากร
 ประมาณอายุห้าขวบขึ้นมาก็ได้ฟังว่า
 แต่เป็นตายไปแล้ว เป็นเล่าข้อพงศาวดาร
 จำเป็นเอาไว้ เป็นบอกวาทะศรีชุมนี้เดิมที
 ตะกอนนั้น แดงเป็นป่าไม้สัก เป็นดงไม้สัก
 เป้นที่ร่มเย็น มีแม่น้ำ รุกขเป็นแม่น้ำยม
 กษัตริย์ลือ เป็นว่าพระลือศรีธรรม
 กษัตริย์มาตามถนนวัด บึงพาคเพิ่มเติมจะ
 ญอมควยเปี้ยกผาด เปี้ยกไม บึงพาคโกนหัว
 โกนผม ถือศีลกินเจ แต่บอไควบออย่าง
 พระเนมอใจ สนิใจทางพระท่าไม้
 มาอาศัยอยู่ เขาได้เม้นชักเอาโคกระบือ
 มีหลายของคนมา ลอสนั่น ๆ เขามาจาก
 ไทนกอบอ มาลวมกันเคา นาน ๆ กะมาลวม
 กันเคาแฉวน แต่จาวบ้านแฉวนกะมพองม
 หลังสองหลัง ในลาวชักต่าง ๆ กันลอยเม็ค
 กะสองลอยเม็ค บหลังหนึ่ง กะนกนบเป็น
 เวลานั้นนาน กะมบ้านเกิดคนหลาย ๆ
 หลังคาเรือน ท่านลือศรีกะมาประชุมกัน

นายศิโรต นุตรรัตน์ อายุหกสิบสองปี
 เคยมาเคยเรียน อยู่วัดศรีชุม และสมัยเป็น
 เด็ก ๆ ได้รับการเล่าเรื่องทางประวัติวัดศรีชุม
 จากพ่อหนานตัน หรือ นายกระจาง โพธิ์รังสิยากร
 ประมาณอายุปัจจุบันนี้สักแปดสิบกว่า
 แต่ท่านตายไปแล้ว ท่านเล่าให้ฟังก็เลย
 จำเขาไว้ ท่านบอกวาทะศรีชุมนี้เดิมที
 แต่ก่อนนั้น แดงเป็นป่าไม้สัก เป็นดงไม้สัก
 เป้นที่ร่มเย็น มีแม่น้ำ รุกขเป็นแม่น้ำยม
 กษัตริย์ลือ เขาว่าพระลือศรี ความจริง
 กษัตริย์ตามถนนวัด บึงพาคเพิ่มเติมจะ
 ยอมควยเปี้ยกผาด เปี้ยกไม บึงพาคโกนหัว
 โกนผม ถือศีลกินเจ แต่ไมไควบออย่าง
 พระเนมไมไซ สนิใจทางพระท่าไม้
 มาอาศัยอยู่ เขาได้คนานสักเท่าใดก็ไม่รู้
 มีหลายของคนมา ฤษนั้นนาน ๆ เขามาจาก
 ไทนกอบอ มารวมกันเขา นาน ๆ กะมารวม
 กันเขาแฉวน แต่จาวบ้านแฉวนกะมบางมี
 หลังสองหลัง ในลาวชักต่าง ๆ กันสักร้อยเมตร
 หรือสองร้อยเมตรหลังหนึ่ง กะนกนบเป็น
 เวลานั้นนาน กะมบ้านเกิดคนหลาย ๆ
 หลังคาเรือน ท่านฤษีกะมาประชุมกัน

บอยเคากะเห็นว่า แถมนามอนมอลูนค
 ลมเย็นดี ลากสะกดณะกมามากคน
 ก็เลยปัสากัน ประชุมกัน บอยเคา เอ็น
 เข้าทำเป็นลานวัดขึ้น ไว้อพวกจาวบาน
 ไค้อ้าย เพาะจาวบานนั้นสนใจพอลอสี
 มา ก็พวกจาวบานมาเที่ยวตอมในคาน
 ห่มะทำไม้ต่าง ๆ ก็เลยคิดกันว่าเฮาซาง
 วัดไว้อกวัก หายจะคิด คางจาวบานสามชั้น
 กมาเที่ยวตอม คนไม้ซกพอง อะหยังพอง
 ออเป็นลานเล็ก ๆ นอย ๆ ผนึกซึก นานเคา
 ก็ปลูกเป็นโลงนอย ๆ มุงควยพญาแปกพญาคา
 ไวเป็นทุมมูม ทั้งจาวบานทั้งพวกลอส
 เป็นมาประชุม จาวบานมาฟังเป็น ไค้อง
 สองทาง ลอสก็มา จาวบาน ไค้อบกำแน่นำ
 จากลอส ก็เลยซางเป็นทุมมูมคน แถน
 ก็เลยเลยกกันว่าเป็นทุมมูมของลอส ก็ซาง
 เป็นอาลามคินมาเมียบสะหมยลึงอุกเคก ๆ ยู
 ไค้อววาไฟเคยไม๊ เคยวนมูมมีเหลี่ย
 พะยโนโบค เหลี่ยจากคไฟไม๊ พวกนั้นหมค
 ละลายหมค พะองเกาค์โคนไฟไม๊มูมมีโยใน
 วิหาวัดสีจุม ก็เลยตงจอบานวาวานสีจุม
 ตามวักน วัดสีจุมเป็นวัดแรกของจังหวัด
 แป เป็นหวกเกา แถหะกลอยบอยอ
 คาวคปอหนานคณอฮอพงวา ซางเป็น
 วัดแรก เป็นกะไค้อบพมาจากคนเฒ่า

บอยเคากะเห็นว่า แถมนามอนมอลูนค
 รมเย็นดี ราษฎรก็มามากขึ้น
 ก็เลยปรึกษากัน ประชุมกัน บอยเคา เอ็น
 เราทำเป็นลานวัดขึ้น ไวให้พวกจาวบาน
 ไค้อ้าย เพาะจาวบานพวกนี้สนใจ พอลอสี
 มา ก็พวกจาวบานมาชักตอมในคาน
 ธรรมชาติธรรมดาต่าง ๆ ก็เลยคิดกันว่าเราสร้าง
 วัดไว้อกวักคงจะดี ทางจาวบานสามชั้น
 กมาแถวตอมคนไม้ซกบง อะไรบง
 ให้เป็นลานเล็ก ๆ นอย ๆ ผลที่สุดนานเข้า
 ก็ปลูกเป็นโรงเล็ก ๆ มุงควยพญาแปกพญาคา
 ไวเป็นทุมมูม ทั้งพวกจาวบานทั้งพวกฤษี
 หานมาประชุม จาวบานมาฟังทาน ไค้อง
 สองทาง ฤษีก็มา จาวบานไค้อบคำแนะนำ
 จากฤษี ก็เลยสร้างเป็นทุมมูมขึ้น แถน
 ก็เลยเรียกกันว่าเป็นทุมมูมของฤษี ก็สร้าง
 เป็นอารามขึ้นมา เมื่อสมัยลุงยังเค็ก ๆ อยู่
 ไค้อววาไฟเคยไม๊ เคยวนยังมีเหลื่อ
 พระอยู่ในโบสถ์เหลื่อจากคไฟไม๊ พวกนั้นหมค
 ละลายหมค พระองค์เคิมทีโคนไฟไม๊ยังมีอยู่ใน
 วิหารวัดศรีชุม ก็เลยตงจอบานวาวานศรีชุม
 ตามวักน วัดศรีชุมเป็นวัดแรกของจังหวัด
 แพร เป็นวัดแรก แถจะกักรอยบิไม๊
 เทาพอหนานคณคไฟพงวา สร้างเป็น
 วัดแรก หานก็ไค้อบพมาจากคนเฒ่า

คันทะไม้ลาน แด้มกำหนึ่ง สะหมยเป็นเป็น
 เก็ก ๆ นั้น ผนังชุก เป็นกะโดยมาบวค
 แลวมาเป็นชคทาหิน คอมากะมกาน
 ข้างพะทาคใหญ่ทักในค้ำนนั้น แลวกะ
 ข้างวิหาร ข้างพะยณน บอมคไท
 ส่งขิมฮกขิมเจกเมค มิวทานท้าวทานคอบ
 ยุณะพะพะยณ แลวกะมพะปะทานแด้ม
 ทางหาก ลวมเป็นสองวิหาร มีพะอุโบสถแถม
 หลังหนึ่ง เป็นสามหลังเรียงกัน และพะทาคใหญ่
 ทางหลังวิหาร มีกุฏิ มีคัมมค ผูก
 พัทธสีมา ตั้งแด่สะหมยไทนบอกระบอ
 เมยสะหมยบอเป็นเก็ก ในระหว่างพรรษา
 เคียนหนึ่งเป็นกะมาลง โยคหนึ่งทักสัสม
 นี้ เป็นพองหามา เลิกชักชาวกววโปไค้ม
 และวคสัสมน มีกานกันสะลากเป็นวคเล็ก
 ในเมียงแป้น ทางลากระกานกะเกย
 มาถอนามชคทะยานน มพริอะพุง
 ทางสาละสะหนา คำลากระกานกะทองไปห้าค
 วคสัสมพะพะเป็นวคเกาแถม และอีกอย่างหนึ่ง
 ตั้งยโกสาลากวาง สำนจวค จวนพวลากระกาน
 วคณกวางขวาง ทักกับถนจะเลินเมียงนเลม
 ถานมาเลย มีเนยคตมคปะมานในลาวสามขิม
 กววโล ลอมลอบควยกำแบ่งอีก แลวเคียน
 กะมิโลงเลินลาค มาเขาปิกเป็นโลงเลินลาค
 วคสัสมชคทายูแต่ ๆ ปะมานสามขิมกวว

คันทะไม้ลานอีกที่หนึ่ง สมัยทานเป็น
 เก็ก ๆ นั้น ผลทักทานกเลเฆมาบวช
 แลวมาเป็นทักทอน คอมากะมีการ
 สร้างพระธาตุใหญ่ทักในค้ำนนั้น แลวก
 สร้างวิหาร สร้างพระยณน ไม่มีไท
 สูงสิบหกสิบเจกเมตร มีวิหาร ท้าวหารครอบ
 อยู่เฉพาะพระยณ แลวกะมีพระประธานอีก
 ทางหาก รวมเป็นสองวิหาร มีพระอุโบสถอีก
 หลังหนึ่ง เป็นสามหลังเรียงกัน และพระธาตุใหญ่
 ข้างหลังวิหาร มีกุฏิ มีคัมมค ผูก
 พัทธสีมา ตั้งแด่สมยไทน พอกไม
 เบือสมยพอเป็นเก็ก ในระหว่างพรรษา
 เคียนหนึ่งทานกมาลง โยคหนึ่งทักวคศรีชุม
 นี้ ทานเพ็งจะเลิกสัสมกววโปไค้ม
 และวคศรีชุมมีงานสลากนัต เป็นนัตแรก
 ในเมืองแพรน ทางราชการก็เคย
 มาถอนาสัตยานน มพริอะไร
 ทางศาสนา ข้าราชการคงไม่ทำที่
 วคศรีชุม เพราะเป็นวคเกาแถม และอีกอย่างหนึ่ง
 ตั้งยโกสาลากวาง ศาลจังหวัด จวนพวราชการ
 วคณกวางขวาง ทักกับถนนเจริญเมืองนี้ เว้น
 ถานมาเลย มีเนยคตมคปะมานสามสิบ
 กววไร ลอมรอบควยกำแพงอิฐ แลวเคียน
 ก็มีโรงเรียนราษฎร มาเขาปลูกเป็นโรงเรียนราษฎร
 วคศรีชุมมีทักทายอีกอยู่จริง ๆ ประมาณสามสิบกวว

หลังคาเฮียน ทงวันน กะอาศัยนกเดียน คุ
 พอง จวยกันเวลามกานมงานหญ่ เพาะ
 ลาคสะคือนแฉนชวมากเป็นคาลากชะกาน
 หยะหาพวกมาถากถาง เพียวถางคววน
 มนมนอยเลยอาศัยพวกเค็ก ๆ พวกน.

หลังคาเือน ทุกวันนกออาศัยนกเียน คุ
 บาง ซายกันเวลามีการม้งานอะไร เพาะ
 ราษฎรแฉนส่วนมากเป็นชาราชการ
 จะหาพวกมาถากถางมัดกวาคั่วควาน
 มนมนอย เลยอาศัยพวกเค็ก ๆ พวกน.

ศรีภูมิ, บาน

วิทยากร : นายทาน ศรีใจวงศ์

อายุ 57 ปี

ผู้ใหญบานศรีภูมิ

ผมชื่อวานายทาน สี่ใจวงศ์ อายุห้าสิบ
 เจ็ดปี เติบโตที่บ้านดอนนิมิต ตำบลหนองกาศ
 อำเภอสว่างเม่น จังหวัดบึงกาฬ มาเดิวนั้นเป็น
 ผู้ใหญบานศรีภูมิ หมู่สี่ ตำบลแม่คำมี
 อำเภอมะนัง จังหวัดบึงกาฬ ผมอยูบานศรีภูมิ
 หนึ่งมาได้สี่สิบห้าปีแล้ว มาตอนแรกปี
 สองพันสี่ร้อยเจ็ดสิบสี่ มากันสี่ครอบครัว
 มีพ่อตะ แม่สา สี่ใจวงศ์, พ่อผัด แม่บอง ศรีใจวงศ์
 พะนอยคำ แม่แก้ว จำรูญ, พ่อลือ แม่เมือง
 จำนวนสกุลไม่ได้ ผมยกยามากับพ่อแม่ คือ
 พ่อตะ แม่สา ตอนนั้นอายุได้สิบสองขวบ
 มาตอนนั้นที่คนบวชเณรไปบวชใหญ่ มีเสีย
 มีพาน สะพานแม่คำมี กำลังสร้างยังไม่เสร็จ
 พ่อมาอยู่ได้หนึ่งปี คือ พ.ศ. สองพันสี่ร้อยเจ็ด-
 สิบห้า เกิดน้ำป่าไหลท่วมบริเวณนั้น
 ครั้งแรกท่วมมากกว่าความเสียหายเกิดขึ้นมาก
 และไม่เคยท่วมอีกเลย มาอยู่ตอนแรกก็
 เรียกว่าบานแม่คำมี บางคนเรียกว่าบานดอน
 ตามบานเดิมที่อยูมาคั้งแล

ต่อมาในปีสองพันสี่ร้อยแปดสิบเอ็ด พระครู
 มหาวชิราวุธ วัดมิ่งเมืองกับขุนทองอินทร์ศึกษากร

ผมชื่อว่า นายทาน ศรีใจวงศ์ อายุห้าสิบ
 เจ็ดปี เติบโตที่บ้านดอนนิมิต ตำบลหนองกาศ
 อำเภอสว่างเม่น จังหวัดบึงกาฬ มาเดิวนั้นเป็น
 ผู้ใหญบานศรีภูมิ หมู่สี่ ตำบลแม่คำมี
 อำเภอมะนัง จังหวัดบึงกาฬ ผมอยูบานศรีภูมิ
 หนึ่งมาได้สี่สิบห้าปีแล้ว มาตอนแรกปี
 สองพันสี่ร้อยเจ็ดสิบสี่ มากันสี่ครอบครัว
 มีพ่อตะ แม่สา ศรีใจวงศ์, พ่อผัด แม่บอง ศรีใจวงศ์
 พะนอยคำ แม่แก้ว จำรูญ, พ่อลือ แม่เมือง
 จำนวนสกุลไม่ได้ ผมยกยามากับพ่อแม่ คือ
 พ่อตะ แม่สา ตอนนั้นอายุได้สิบสองขวบ
 มาตอนนั้นที่คนบวชเณรไปบวชใหญ่ มีเสีย
 มีเก่ง สะพานแม่คำมีกำลังสร้างยังไม่เสร็จ
 พ่อมาอยู่ได้หนึ่งปี คือ พ.ศ. สองพันสี่ร้อยเจ็ด-
 สิบห้า เกิดน้ำป่าไหลท่วมบริเวณนั้น
 ครั้งแรกท่วมมากกว่าความเสียหายเกิดขึ้นมาก
 และไม่เคยท่วมอีกเลย มาอยู่ตอนแรกก็
 เรียกว่าบานแม่คำมี บางคนเรียกว่าบานดอน
 ตามบานเดิมที่อยูมาคั้งแล

ต่อมาในปีสองพันสี่ร้อยแปดสิบเอ็ด พระครู
 มหาวชิราวุธ วัดมิ่งเมืองกับขุนทองอินทร์ศึกษากร

และพอหนานผัก สี่ใจจง เป็นคนกตขวาง
 วัด หาดเจ้า หาดขวามาสู่อ และไขจิวควา
 วัดสัพพ เป็นเพราะวาบอเลวตเป็นตัง
 บานสัพพเนมปถลาบเลียบ เป็นตักคางม
 เลย์ไขจิววาวัดสัพพ จอบานกะเลยของควย
 วกวาเป็นบานสัพพ
 บานสัพพสองลอบฮ้างฮ้างหลังคาเฮียน
 มคณปะมานปะนอกลอยกวากน
 ประกอบอาชีพ ภูษณา ภูษณ กาชาย.

และพอหนานผัก ศรีใจจง เป็นคนคึกสร้าง
 วัด หาดพระหาเจ้าอวาสมาให้ และใส่ช่อวักวา
 วัดศรีภูมิ เป็นเพราะวานริเวตเป็นตัง
 บานศรีภูมิ มีพันทราบเรียบ เป็นตักคางม
 เลย์ใส่ช่อวักวัดศรีภูมิ ชอบานกะเลยเรียกตาม
 วกวาเป็นบานศรีภูมิ
 บานศรีภูมิ มีสองรอยหาสิบหาหลังคาเรือน
 มีคนประมาณ พันทรอยกวาคน
 ประกอบอาชีพ ทำนา ทำสวน คาชาย.

ศรีสัทธ, บ้าน

วิทยากร : นายสุข อินทรจักร

อายุ 64 ปี

ชวาวนา

ป่อจั่ววาป่อชุก อินทะละจิก อัญญ
 อกขิมขี้ปี่ เกิดที่บ้านศรีสัทธ มุสา คำบัน
 ฮัวมา อำเภอมะนังแม่ จังวักแม่ ปะวัค
 บ้านศรีสัทธรวมเป็นมาจะอ
 บ้านศรีสัทธ กนเทากนแกเป็นเลาฮอ
 ฟังว่า ทนจั่ววาบ้านหลวง ที่โคจั่ววา
 บ้านหลวงเป็นเพาะเป็นบ้านหลวงมาตั้งก่อน
 ในคำบันฮัวมานั้น เมิน ๆ เก้าทอนเป็นหะ
 ตั้งนามบ้านเป็นเลาฮอวาบ้านหลวง ฮองไป
 ฮองมากายเป็นบ้านหลวง
 บ้านหลวงนั้นหนตเป็นเลาฮอมาบุญสอง
 สามหลัง ทอมมาป่อเทาสันสมบค มาจากไหน
 กบฮอ มาโคกกับแม่เทาเบาคัน เกิดลูก
 ออกมาหลายคน คนหนึ่งจั่ววาแม่ทอมแก้ว
 แม่ทอมแก้วมีลูกจื่อเมอน เมอนกะเป็น
 แม่ของป่อชุกนี้แหละ ทาคิดอย่างควาว ๆ
 บ้านหลวงนั้นกะตงมาโคกสกรอยฮักขิม
 ลอยเจกขิมปี่ ป่อเทาสันเป็นคันทัก
 ซ้างวัก ที่ไซทำโน่วิหาร เป็นคอกควง
 ญมจยเป็นคกย
 บ้านหลวงนั้นกะตงมาข้างทอฮอวา

พ่อช่อวาพ่อชุก อินทรจักร อายุ
 หกลสิบปี เกิดที่บ้านศรีสัทธ หมหา คำบล
 ห้วยมา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ประวัค
 บ้านศรีสัทธมีความเป็นมาอย่างนี้แหละ
 บ้านศรีสัทธนั้น คนเขาคนแกทานเลาไห
 ฟังว่า ตอนแรกช่อวาบ้านหลวง ที่โคจั่ววา
 บ้านหลวงเป็นเพาะเป็นบ้านหลวงมาตั้งก่อน
 ในคำบลหัวมานั้น นาน ๆ เขาคอนเขาจะ
 ตั้งช่อวาบ้าน เขาเลยตั้งว่าบ้านหลวง เรียกไป
 เรียกมากลายเป็นบ้านหลวง
 บ้านหลวงนั้นเดิมทีทานเลาฮอมาบุญสอง
 สามหลัง ทอมมาพ่อเทาสันสมบค มาจากไหน
 ก็ไม่รู้ มาโคกกับแม่เขาเบาคัน เกิดลูก
 ออกมาหลายคน คนหนึ่งช่อวาแม่ทอมแก้ว
 แม่ทอมแก้วมีลูกช่อ เมอน เมอนกะเป็น
 แม่ของพ่อชุกนี้แหละ ทาคิดอย่างควาว ๆ
 บ้านหลวงนั้นกะตงมาโคกสกรอยฮักขิม
 รอยเจกขิมปี่ พ่อเทาสันเป็นคันทัก
 สร้างวัก ที่ไซธรรมโน่วิหาร เป็นคอกควง
 ญมจยเป็นคกย
 บ้านหลวงนั้นแตกอน บางที่เรียกว่า

บ้านหลวงสี่เสียด ตามคนเฝ้าคนเฝ้าจะได
 มาตงจิวบ้านหลวงสี่เสียด เป็นบอกวา
 คัมเภาสี่เสียดนก คอมาพะลาคชะลคคะนะมุน
 วัดพระบาท เจ้าคะนะจึงวัดเป็น
 หันวา บอเมะกะบจอบอเปเมงกณกับบ้าน
 เลยเปียนเป็นวัดสี่สิท บานกะเลยเปียน
 เป็นบานสี่สิทด้วยวัด
 บ้านสี่สิทลอยขบฮาหลังคาเฮียน บคน
 ปะมานฮกลอยคน ปะกอบฮาขบ ญะไฮ
 ญะนา ปุกยาไจงามเหล็ญ.

บ้านหลวงสี่เสียด ตามคนแก่ ๆ ว่าทำไม
 ถึงตั้งชื่อวาบ้านหลวงสี่เสียด ท่านบอกวา
 ที่นั้นคนสี่เสียดมาก คอมาพระราชนัน
 วัดพระบาท เจ้าคะนะจึงวัดทาน
 เห็นวาไม่เหมาะกะบชอ ไม่เป็นมงคลกับบ้าน
 เลยเปียนเป็นวัดศรีสิท บานก็เลยเปียน
 เป็นบานศรีสิทไปเหมือนวัด
 บ้านศรีสิท มีรอยสิบหาหลังคาเรือน มีคน
 ประมานหกร้อยคน ปะกอบฮาพิพาไร
 หันวา ปุกยาไจงามกว่าใคร ๆ.

สวนเขื่อน, คำบล
สวนเขื่อน หมู่ 1, บาน

วิทยากร : นายส่วย สุวรรณรัตน์

อายุ 55 ปี

กำนันตำบลสวนเขื่อน

ผมชื่อว่า ส่วย สุวรรณรัตน์ อาศัยอยู่ที่
เกิดที่บ้านสวนเขื่อน ม.นง ตำบลสวนเขื่อน
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นกำนันตำบล
สวนเขื่อนมาโดยลำดับแล้ว ผมอาศัยอยู่
เป็นอยู่ ตำบลสวนเขื่อน มีเจ็ดหมู่บ้าน
หมู่บ้านสวนเขื่อน มีสองบ้านสวนเขื่อน
มีสามก่บ้านสวนเขื่อน มีบ้านคอง มีบ้าน
บ้านนาคึกหา มีสองบ้านนาคึกหา มีเจ็ด
บ้านแม่แคม สำหรับประวัติของบ้านสวนเขื่อน
ก็คงเป็นแบบที่พอความกับพอเหตุเล่าให้ฟังแล้ว
ผมจะขอเพิ่มเติมว่าสำหรับบ้านสวนเขื่อนหมู่หนึ่ง
นี้ บางทีชาวบ้านก็นิยมสองจอบบ้านไป
ต่าง ๆ กัน เลยสะพานแม่แคมไปสองวบบานตง
เพราะเพิ่งออกไปตั้งที่หลัง และบ่อเวนน
เป็นตง บ้านสวนเขื่อนหมู่หนึ่งมีนามแม่แคม
ไหลผ่านกลางบ้าน บ้านคองตามฝั่งซ้ายของ
นามแม่แคมก็คกกับบ้านคองลงไป สองก้นว่า
บ้านบน เพราะเป็นต่งสูง บ้านคองตามฝั่งซ้าย
ของนามแม่แคมแถวข้างวัดข้างโรงเรียน
สวนเขื่อน สองก้นว่าบ้านบน เพราะว่าเป็น

ผมชื่อว่า ส่วย สุวรรณรัตน์ อายุห้าสิบห้าปี
เกิดที่บ้านสวนเขื่อน หมู่หนึ่ง ตำบลสวนเขื่อน
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นกำนันตำบล
สวนเขื่อนมาโดยลำดับแล้ว มาอาศัยอยู่
เป็นอยู่ ตำบลสวนเขื่อน มีเจ็ดหมู่บ้าน
หมู่บ้านสวนเขื่อน มีสองบ้านสวนเขื่อน
มีสามก่บ้านสวนเขื่อน มีบ้านคอง มีบ้าน
บ้านนาคึกหา มีหกบ้านนาคึกหา มีเจ็ด
บ้านแม่แคม สำหรับประวัติของบ้านสวนเขื่อน
ก็คงเป็นแบบที่พอความกับพอเหตุเล่าให้ฟังแล้ว
ผมจะขอเพิ่มเติมว่าสำหรับบ้านสวนเขื่อนหมู่หนึ่ง
นี้ บางทีชาวบ้านก็นิยมเรียกชื่อบ้านไป
ต่าง ๆ กัน เลยสะพานแม่แคมไปเรียกว่าบ้านตง
เพราะเพิ่งออกไปตั้งที่หลัง และบริเวณนั้น
เป็นตง บ้านสวนเขื่อนหมู่หนึ่งมีนามแม่แคม
ไหลผ่านกลางบ้าน บ้านคองตามฝั่งขวาของ
นามแม่แคม คกกับบ้านคองลงไป เรียกกันว่า
บ้านบน เพราะเป็นต่งสูง บ้านคองตามฝั่งซ้าย
ของนามแม่แคม แถวข้างวัดข้างโรงเรียน
สวนเขื่อน เรียกกันว่าบ้านบน เพราะว่าเป็น

ก็ทำอัมมาม แดงสามบ้านนี้ พาสาลาคชะกาน
 หลือจ้าวบ้านอื่น ๆ ทางบ้านไป ฮองวา
 บ้านสวนเคียน มุหน่ง

บ้านสวนเคียนตั้งสามมื่น คนเฒ่าคนแก่
 เป็นเลาวา บ้านตั้งในบ่อลเวนมสอง
 หนาเคียน ถึงคเณมากอนม ทอมากะชะหยาย
 ออกไปเลยย จนหมานกววงคน เพยสะควก
 ในกานปลัดทอง เลยแยกเป็นสามหมาน
 บ้านสวนเคียนมหม่ง มตงมกลองลอยฮกขีบ
 ฮาหลังคาเฮียน มีประชากรกอน หนึ่งพันฮาตอย
 สามขีบเภาคน ประกอบฮาขีบท่านาทำสวน
 ทำไร่ ฮับจ้าง คำบ้นสวนเคียนฮ้างจาก
 ตัวเมียงประมาณเกากิโลเมตร มาโคสามทาง
 หยะมาทางทุ่งโฮ้งกะโค ปาแดงกะโค หลือเคา
 ค้างเกนคอนแกวกโค มุขานในตำบล
 สวนเคียนนหะยายกนตามลำน้ำแมแควเคา
 ไปถึง ลายซา ลายคอบ มุขานโคกคิซุค
 คอบานมฮก บ้านนาแคว ฮ้างจากบ้านสวนเคียน
 มุหน่ง ประมาณชาวสองกิโลเมตร มตางลคเคา
 โคทุกหมาน ในลคฮอน และลคหนาว
 มุขานในตำบลสวนเคียน คินากาวถึง
 เพาะใจพาสาบอเหมียนมู บ้านคัง มุซึ
 เมยเวลาเขาอกันในบานหะใจพาสา
 ของเขาเอง แดเวลาอุกับคนอื่น กะใจ
 พาสาไทเหียน เหมียน ๆ เฮ้านอะ.

ทำอัมมาม แดงสามบ้านนี้ ภาษาราชการ
 หรือจ้าวบ้านอื่น ๆ คนบ้านอื่น ๆ ไปเรียกว่า
 บ้านสวนเคียน มุหน่ง

บ้านสวนเคียนตั้งสามหมื่น คนเฒ่าคนแก่
 ทานเลาวา บ้านตั้งในบริเวณหมสอง
 ปัจจุบัน ตั้งคเณมากอนหมอน ทอมากะชะหยาย
 ออกไปเรื่อย จนหมานกววงคน เพยสะควก
 ในการปกครอง เลยแยกเป็นสามหมาน
 บ้านสวนเคียนมหม่ง มีทั้งหมดสองร้อยหกสิบ
 ห้าหลังคาเรือน มีประชากร หนึ่งพันหกร้อย
 สามสิบเก้าคน ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน
 ทำไร่ รับจ้าง คำบ้นสวนเคียนฮ้างจาก
 ตัวเมืองประมาณเกากิโลเมตร มาโคสามทาง
 จะมาทางทุ่งโฮ้งกะโค ปาแดงกะโค หรือเขา
 ทางบ้านคอนแกวกโค หมานในตำบล
 สวนเคียนนี้จะเรียงรายกันตามลำน้ำแมแควเคา
 ไปถึงหลังเขาหลังคอบ มุขานที่ไกลที่สุด
 คือบ้านหมุทกบานนาแคว ห่างจากบ้านสวนเคียน
 หมหม่งประมาณยี่สิบสองกิโลเมตร มีทางรถเขา
 โคทุกหมานในฤดูร้อน และฤดูหนาว
 มุขานในตำบลสวนเคียนที่นากล่าวถึง
 เพราะใจภาษาไม่เหมือนพวกใคร บ้านคัง มุซึ
 เมื่อเวลาเขาพอกันในบ้านหะใจพาสา
 ของเขาเอง แดเวลาอุกับคนอื่น กะใจ
 ภาษาไทยเหนือ เหมียน ๆ เรานแหละ.

ส่วนเขื่อน หมู่ 2, บ้าน

วิทยากร : นายทวน ส่วนเขื่อน อายุ 63 ปี

ชาวนา

ป่อจั่ววา ป่อทวน ส่วนเขื่อน อำเภอไค
 ยกสิบสามปี ยูนานส่วนเขื่อน มุสอง อำเภอเมือง
 แป จังวัดแป พระขอเลาประวัติบ้านส่วนเขื่อน
 คัดโดยพมมาจากเทาปอเทาแมสบกอนมา
 ยอพง บานสวนเขื่อน ทังมากปัสบมไค
 แดกควาเกินกว่าสองรอยกวาปี คัดโดย
 วาเป้นบ้านสวนเขื่อน เพราะเกิมทีเป้นป่าใหญ่
 กงเล็ก มีชคป่านักโดยฉะเพาะจาง เป้นเลย
 มาชางเขื่อนสาลักกองจาง และคอมมายอติเว่น
 น มีคนมาอยนิกคน ทำสวนนิกคน กะเลย
 กงนามบานวามานสวนเขื่อน สาลักบาน
 ส่วนเขื่อน มุสองนี้ กงยุดอนกลางของบาน
 ส่วนเขื่อนสามหมบาน กนบานสวนเขื่อน กะเลย
 ใจจั่ววามานกลาง แดพาสาลักชะกานฮองวา
 บานสวนเขื่อนมสอง บานสวนเขื่อนมสอง
 มลอยฮายิบเจ็ดหลังคาเฮียน มีประชาชน
 แปกรอยสิบสามคน ประกอบฮายิบห้า
 ทำสวน คคนจอตชคคือสวนกลางสาค
 ส่วนเงาะ ทุเรียนกะมพอง.

พอจั่ววา พอทวน ส่วนเขื่อน อำเภอไค
 หกสิบสามปี ยูนานสวนเขื่อน มุสอง อำเภอเมือง
 แปร จังวัดแปร จะขอเลาประวัติบ้านสวนเขื่อน
 ที่ได้รับมั่งมาจากบรรพบุรุษสืบทอดกันมา
 ให้ง บานสวนเขื่อนนี้ ทังมากปัสบมไค
 แดกควาเกินกว่าสองรอยกวาปี ที่คัดโดย
 วาเป้นบ้านสวนเขื่อน เพราะเกิมทีเป้นป่าใหญ่
 กงเล็ก มีสัตว์ปามาก โดยฉะเพาะชาง ทานเลย
 มาสร้างเขื่อนสำหรับคลองชาง และคอมมายบริเวณ
 นี้ มีคนมาอยนิกคน ทำสวนมากคน กะเลย
 กงชอบานวามานสวนเขื่อน สำหรับบาน
 ส่วนเขื่อน มุสองนี้ กงยุดอนกลางของบาน
 ส่วนเขื่อนสามหมบาน คนบานสวนเขื่อนกะเลย
 ใจจั่ววามานกลาง แดพาสาลักชะกานฮองวา
 บานสวนเขื่อนมสอง บานสวนเขื่อนมสอง
 มีรอยหาสิบเจ็ดหลังคาเรือน มีประชาชน
 แปกรอยสิบสามคน ประกอบฮายิบห้า
 ทำสวน ทุเรียนทสคคือสวนกลางสาค
 ส่วนเงาะทุเรียนกะมพอง.

ส่วนเขื่อน หมู่ 3, บ้าน

วิทยากร : นายฤทธิ์ อุบั่นชัย

อายุ 79 ปี

ชาวนา

ป่อจั่ว ป่อลึก อุบั่นชัย อายุได้
เจ็ดสิบเก้าปี เกิดที่บ้านสวนเคียน มสาม
ตำบลสวนเคียน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ตอน
เป็นหนุ่ม ๆ เคยทำไร่ทำนา อยู่คนเดียวโตขึ้นมา

ทะเลาะ หย่าขอเลาปะวัดบ้านสวนเคียน
ฮ่อฟง ไคฮ่อฟงปะวัดบ้านสวนเคียนมาจาก
ป่อคำปัน เป็นเป็นป่อของป่อลึกนี้จะ

บ้านสวนเคียนนี้ หนึ่งปีแปะไปใหญ่ มีชด
ปานัก เช่นเสียโคง เสียแมว คิมักคุด
คือจาง สะหมยก่อนนั้น กะมีคินญาฆ่าตลกกลาก
ญอเล็กเวนน หยะญายลูกโหมมาบอ มาทำ
เป็นส่วนคนก่อน จางกะมาคินของบักของมัง
กะเลยคิดทำเคียน สาลักกนจาง กวามหมาย
ของเคียน กะคือเป็นฮัว ทำควยไม้ใหญ่ และมี
ควากำไว กุยานกเฮียน หยะมีเคียนกนจาง
ตอนเป็นหยะคิงนามบ้าน เลยเอากำว่าสวนกม
เคียนมาลวมกนกลายเป็นสวนเคียน

บ้านสวนเคียน มสามนี้ คนในหมู่บ้าน
สวนเคียนทั้งหลาย ฮองวามานตงเห็น เพราะ
วาลักสะนะของปันตเปินตง ยุคตงเพี้ยนนาม
ของบ้านสวนเคียน บ้านสวนเคียนนี้ ตงมาก
ปีสิบบ่อได้ แต่ท้าวตลบไค คือป่อเขื่อน

พ่อจั่ว พ่อฤทธิ์ อุบั่นชัย อายุได้
เจ็ดสิบเก้าปี เกิดที่บ้านสวนเขื่อน มสาม
ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ตอน
เป็นหนุ่ม ๆ เคยทำไร่ทำนา อยู่คนเดียวโตขึ้นมา

ตลอด จะขอเลาปะวัดบ้านสวนเขื่อน
ไคฟง ไครับฟงปะวัดบ้านสวนเขื่อนมาจาก
พ่อคำปัน ทานเป็นพ่อของพ่อฤทธิ์นี้แหละ

บ้านสวนเขื่อนนี้ ตอนแรกแปะไปใหญ่มีสัตว์
ป่ามาก เช่น เสือโคร่ง เสือปลา หนึ่งปีมีสัตว์
คือช้าง สมัยก่อนนั้นกิมคนยายมาตงรกราก
อยบิเวนน จะยายจากโหมมาไมรู มาทำ
เป็นส่วนคนก่อน ชางกมารบวณกนพิชผลที่ปลูกไว้
ก็เลยคิดทำเขื่อนสำหรับกันช้าง ความหมาย
ของเขื่อนก็คือ ทำเป็นรั้วทำควยไม้ใหญ่ และมี
ไม้ค้ำไว้ หุกบ้านทุกเรือนจะมีเขื่อนกนชาง
ตอนเขาจะตงชอบาน เลยเอากำว่าสวนกม
เขื่อนมารวมกัน กลายเป็นสวนเขื่อน

บ้านสวนเขื่อน มสามนี้ คนในหมู่บ้าน
สวนเขื่อนทั้งหลาย เรียกวามานตงเห็น เพราะ
วาลักสะนะของปันตเปินตงอยทางเห็นอนำ
ของบ้านสวนเขื่อน บ้านสวนเขื่อนนี้ตงมาก
ปีสิบบ่อได้ แต่ท้าวตลบไค คือพ่อเขื่อนนี้

๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑
 หาเป็นหญิงคนอายุไคร่ร้อยสามสิบกว่าปี เป็น
 เล่าให้ฟังว่า ป่อเป็นเกิดที่บ้านสวนเคียน
 น้เพิ่มเติมกัน ป่อของป่อล้นคน เป็นลูกของป่อ
 เซียนน บ้านสวนเคียน มสามมยลอย
 ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘
 ขิบขีหลังคาเฮียน มคนยฮาลอยสามสิบเอ็ดคน
 ประกอบอาชีพทำไร่ทำนา และถูงคงทำสวน
 ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕
 ๒๖ เป็นบ้านที่ชุมเขน มนามแม่แคว
 ไหลสวนบาน พดสวนคณจอกคค คอ
 ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓
 ลางสาตกับเงาะในเมียงแบ่น บอมค
 ไทนุไค ลางสาตไคไทนบอหวาน
 ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐
 เตาลางสาตสวนเคียน.

๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗
 ถาทานยังมีชีวิต อายุไคร่ร้อยสามสิบกว่าปี ทาน
 เล่าให้ฟังว่า พอทานเกิดที่บ้านสวนเขอน
 ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔
 น้เพิ่มเติมกัน พอของพอฤทธินเป็นลูกของพอ
 เซียนนท บ้านสวนเขอน พอสสามมยลอย
 ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑
 สิบสี่หลังคาเรือน มีคนอยู่หารอยสามสิบเอ็ดคน
 ประกอบอาชีพทำไร่ทำนา และยังถูงทำสวน
 ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘
 อยู่ เป็นบ้านที่ชุมเขน มิน้ำแม่แคว
 ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕
 ไหลสวนบาน พดสวนทชนฮอทลค คือ
 ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒
 ลางสาตกับเงาะในเมืองแพนน์ ไม่มีที่
 ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙
 ไทนุไค ลางสาตไคไทนไมหวาน
 ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖
 เตาลางสาตสวนเขอน.

สองแคว, บาน

วิทยากร : นางกำ เวียงนอก

อายุ 82 ปี

อดีตมรรคนายกวัดสองแคว

ปอหนานกำ เวียงนอก อายุแปดสิบสองปี
 เกิดที่บ้านสองแคว ตำบลป่าเม็ก อำเภอ
 เมือง จังหวัดแพร่ เดิมก่อนมาบ้านสองแควกับ
 ตำบลในเวียง อำเภอเมือง บ้านสองแควนี้
 ประวัติดั้งเดิม ๆ ที่พ่อเคยไต่ถามคนเฒ่าคนแก่
 เป็นเล่านมหลายล่อยหลังคา แรกก่อน ๆ นั้น
 หะลูกที่โหนดมาขึ้นมอฮูเพราะสองแควเป็น
 บ้านเก่าแก่ ตั้งมาหลายล่อยแล้ว ปอฮูเตาว่า
 บ้านสองแควนี้ จะเลื่องเลื่อง มีหลายล่อย
 หลังคา แลบ้านเมืองทุกขากอชอยาก ชาว
 นามบอโคกกัน กอนนั้นเขาเจกชอยาก กะคน
 กะตายกันเลียบพะยอมไปบ้านมิงหากล
 ไปบ้านเมืองสอง ไปบ้านทุ่งแคว ไปบ้านเจียงราย
 บ้านพะเยา ไปบ้านนามเลา คนหนีไป
 ปอเกิดมาเห็นเสาเฮียนคาวไว เหลือซาก
 เหลือสามสิบหลังคาเฮียน เดิมก่อนมาบ้านนี้
 กอนว่ากันตามท่วง ทาบอไ้มาบ้านสองแคว
 ละบออมละ คนในเวียงนะ คนที่เลาให้
 ปอฟังคือปอแม่ทันทายไปนั้น เป็นจอว่า
 ปออง แม่แวน ปอองนี้เป็นกะเกิดสองแคว
 นจอว่า หนนส่มะทาน่า มีความฮู มีความขาม

พอหนานกำ เวียงนอก อายุแปดสิบสองปี
 เกิดที่บ้านสองแคว ตำบลป่าเม็ก อำเภอ
 เมือง จังหวัดแพร่ เดิมก่อนมาบ้านสองแควขึ้นกับ
 ตำบลในเวียง อำเภอเมือง บ้านสองแควนี้
 ประวัติดั้งเดิม ๆ ที่พ่อเคยไต่ถามคนเฒ่าคนแก่
 ทานเล่านม มีหลายล่อยหลังคา แรกก่อน ๆ นั้น
 จะมาจากที่โหนดนั้นไมรู เพราะสองแควเป็น
 บ้านเก่าแก่ ตั้งมาหลายล่อยแล้ว พอรืเทาท
 บ้านสองแควนี้เจริญรุ่งเรือง มีหลายล่อย
 หลังคา แลบ้านเมืองทุกขากอชอยาก ชาว
 นำไม้โคกกัน กอนนั้นชาวเจกชอยาพากัน
 กัตายกัน เลียบพะยอมไปบ้านมิงหากล
 ไปบ้านเมืองสอง ไปบ้านทุ่งแคว ไปบ้านเจียงราย
 บ้านพะเยา ไปบ้านนามเลา คนหนีไป
 พอเกิดมาเห็นมีเสาบ้าน เหลือซาก
 เหลือสามสิบหลังคาเรือน เดิมก่อนมาบ้านมาก
 สมมุติว่าทาบออะไร ถ้าไม่ไ้มาบ้านสองแคว
 ละบออมละ คนในเวียงนะ คนที่เลาให้
 พอฟังคือพอแม่ทันทายไปนั้น ทานชอว่า
 พออง แม่แวน พอองนี้ทันทายเกิดสองแคว
 นชอว่าหนนส่มะทาน่า มีความฮู มีความขาม

กิ่งบ้าง หนึ่งเห็นยา เจ้าหลวงเลิกไปเป็น
 ตะหาน เกยไปบดเวียงจันทน์สามครั้ง ตอนเป็น
 ค่ายอายุไคร้อยสี่สิบปี พอเองอายุไคร์สอง
 สามขวบนี้ ทาเป็นถุงคนอายุไคร์สองร้อย
 ปี คนบานสองแควนเป็นคนเมืองแพะ
 แทะ ๆ ที่ไคร์จาวบานสองแคว เพราะนามแม่มด
 ักบานนี้ นามแม่มดแตกเป็นสองแคว ัก
 ป่าแม่มดไปลงก้นเง็กเลาขมก้นขี้บาน
 ไชยมาศ คำบลเวียงทอง ว่าเอยสองเเมน
 คนบานสองแควมีอาชีพทำไรทำนา คายาย
 มีรอยยี่สิบหาหลังคาเรือน

หนาเกยวันเตนามสองแควอุปไปแล้ว
 เพราะนายทางเอเชยักทำป่าไม้จากนามแม่มด
 เอยแม่มดลงทอน ไม่ทงทงแม่มด
 แลทอน นามบอมทางเอน กระเคียนเจด
 เคียนแปะมาฝนตกฮาใหญ่ กระเคียน
 เอยมาดแม่มด นามเออคน นามเออคน
 กระปักเอาป่าโค ไปหะมด นาม
 ลวมก้นแปะแม่มดเกยวันไปหยา บอฮัน
 นามสองแควบอใจหายแอ นามตะกอน
 ป่าโค มนแม่มดแล้ว แลแล้วกะนาม
 เอยทางเอน นามเคียวทางเอน ทน
 ไม่ทงทงทางนาม นามบอมทางไป กระเคียน
 เล่นป่าโคหลวงไปมด โอ้ท่นะกัณเฒ่า
 หยทุกส่วนยา ขี้บหายมด ดูปไปแปะทองนาม
 ไปมด เลยบอโค ญะไรทำส่วนหยา

กงกะพันบ้าง หนึ่งเห็นยา เจ้าหลวงเรียกไปเป็น
 ทหาร เคยไปรบที่เวียงจันทน์สามครั้ง ตอนทา
 ค่ายอายุไคร้อยสี่สิบปี พอเองอายุไคร์สอง
 สามขวบนี้ ทาหยังมีชีทอยไคร์สองร้อยปี
 คนบานสองแควนเป็นคนเมืองแพะ
 แทะ ๆ ที่ไคร์จาวบานสองแคว เพราะแม่มด
 ักบานนี้ แม่มดแตกออกเป็นสองแควทรง
 ปลานักไปรวมกันเหมือนเคียว รวมกันที่บาน
 ไชยมาศ คำบลเวียงทอง ว่าเอยสองเเมน
 คนบานสองแควมีอาชีพทำไรทำนา คายาย
 มีรอยยี่สิบหาหลังคาเรือน

หนาเกยวันน้ำสองแควอุปไปแล้ว
 เพราะนายทางเอเชยักทำป่าไม้จากแม่มด
 เอยไม่ทงลงทอน ไม่ทงทงแม่มด
 แลทอนน้ำไม่มีทางเอน ก็เคียนเจด
 เคียนแปะ ฝนตกฮาใหญ่ ก็เอช
 ขยะมาดแม่มด น้ำเอชช น้ำเอชช
 ก็ปักเอาป่าโค ไปหะมด นาม
 รวมกันเป็นแม่มดเคียวกันไปเสีย ไม่นั้น
 น้ำสองแควคงไม่หายหรือ นามเออคน
 ป่าโค นามแม่มดแล้ว แลแล้วกะนาม
 ไหลทางโนน ไหลทางนี้ ทน
 ไม่ทงทงทางน้ำ น้ำไม่มีทางไป ก็เอช
 เล่นป่าโคใหญ่ไปมด โอ้ ท่นะกัณเฒ่า
 หยทุกส่วนยา ขี้บหายมด เลื่อนไปแปะทองน้ำ
 ไปมด เลยไม่โกทำไรทำส่วนอะไร

สระบุรี, บ้าน

วิทยากร : นายเต็ม วงศ์สุวรรณ

อายุ 65 ปี

ชาวนา

พ่อชื่อ พ่อเต็ม วงศ์สุวรรณ อาศัยอยู่กับอาปี
เป็นกนบ้านสระบุรี เกิดที่บ้านสระบุรี พ่อแม่เป็น
คนบ้านสระบุรี ทาเป็นช่างมีวิชาอยู่ อาศัยอยู่
ประมาณลอบกว่าปี

หะขอเล่าประวัติบ้านสระบุรี ได้รับฟังมา
จากพ่อแม่สมัยเป็นละอองว่า เติบโตมา
นี้เป็นที่อาศัยของคนสองสามหลังคาเรือน
แถวนี้เป็นป่าคนชื่อนอน คนชื่อนอน
เป็นพยานตน เปียกของมนใจจากหล่อ
ใจกับไท เอามาซักหาแทนสระบุรีจาวาน
ก็เลยปากนเลขวามานสระบุรี แต่เมื่อนั้น ๆ ไป
เพราะสำเนียงเสียงเพี้ยนไปกลายเป็นบ้านสระบุรี

พ่อชื่อ พ่อเต็ม วงศ์สุวรรณ อายุหกสิบห้าปี
เป็นกนบ้านสระบุรี เกิดที่บ้านสระบุรี พ่อแม่เป็น
คนบ้านสระบุรี ทาเป็นช่างมีวิชาอยู่ อาศัยอยู่
ประมาณลอบกว่าปี

จะขอเล่าประวัติบ้านสระบุรี ได้รับฟังมา
จากพ่อแม่ สมัยเป็นเด็กว่า เติบโตมา
นี้เป็นที่อาศัยของคนสองสามหลังคาเรือน
แถวนี้เป็นป่าคนชื่อนอน คนชื่อนอน
เป็นพยานตน เปียกของมนใจจากหล่อ
ใจกับไท เอามาซักหาแทนสระบุรี ชาวนา
ก็เลยเรียกวานบ้านสระบุรี แทนาน ๆ ไป
เพราะสำเนียงเสียงเพี้ยนไปกลายเป็นบ้านสระบุรี

สัมภาษณ์, บ้าน

วิทยากร : นางเกี้ยว หีบเลี่ยน

อายุ 76 ปี

ชาวสวน

น.ส.จินตนา : แม่จิวว่าจะไค้เจ้า

นางเกี้ยว : แม่เกี้ยว หีบเลี่ยน

น.ส.จินตนา : อายุไค้กี่ชั้ว

นางเกี้ยว : อายุไค้เจ็ดสิบหกปี อายุไค้สองขวบ
ก่อนเงี้ยวปน

น.ส.จินตนา : แม่เกี้ยวเกิดที่ไทม์เจ้า

นางเกี้ยว : แม่เกิดบ้านสันกลาง

น.ส.จินตนา : แม่พอหะเลาเลียงเกี้ยวกับ
บ้านสันกลางว่ามีความเป็นมาจะไค้
เป็นไค้ถึงจิวบ้านสันกลาง

นางเกี้ยว : สองไปถามกันก่อนก่อนบอิดัก
อายุแม่แก่แต่ แดคนอื่น ๆ ก็เป็น
จำแนน ๆ กว่วแม่ ไค้บวชไค้
เฮียนมาแล้ว กะหะมีเหมือนกัน

น.ส.จินตนา : ไปถามมาแล้ว เขากะบอกฮื่อ
มาถามแม่เกี้ยว ว่าเป็นเป็น
หลานเตาเจ้าพะญา

นางเกี้ยว : อนแม่หะสองเลาฮื่อพะเกาแม่
คนฮื่อหน และไค้ฮื่อพะมาจากเทาพะเกาแม่
แถมกำนง บ้านสันกลางนี้เลมจากโลงเลี่ยน
นาลลิก ไปจนถึงขามไค้ กะหนนคุมเคมกับ
กะหนนคำลอนนหนะ บ้านสันกลางนี้เกิด
ไค้จิวว่า บ้านสันกลาง เพาะยูกางเวียงพอด

น.ส.จินตนา : แม่จิวว่าจะไค้ละ

นางเกี้ยว : แม่เกี้ยว หีบเลี่ยน

น.ส.จินตนา : อายุไค้เท่าไรละคะ

นางเกี้ยว : อายุไค้เจ็ดสิบหกปี อายุไค้สองขวบ
ก่อนเงี้ยวปน

น.ส.จินตนา : แม่เกี้ยวเกิดที่ไทม์ละ

นางเกี้ยว : แม่เกิดบ้านสันกลาง

น.ส.จินตนา : แม่พอจะเลาเรื่องเกี้ยวกับ
บ้านสันกลางว่ามีความเป็นมายังไค้
ทำไมถึงจิวบ้านสันกลาง

นางเกี้ยว : สองไปถามกันก่อนก่อนไม่คิหรือ
อายุแม่แก่จริง แดคนอื่น ๆ ที่พาน
จำแนน ๆ กว่วแม่ ไค้บวชไค้
เรียนมาแล้ว ก็จะมีเหมือนกัน

น.ส.จินตนา : ไปถามมาแล้ว เขากะบอกให้
มาถามแม่เกี้ยว ว่าทานเป็น
หลานทาวเจ้าพะญา

นางเกี้ยว : จันแม่จะสองเลาให้พะเกาแม่
ทันรู้เห็น และไค้รับพะมาจากบวรพะบุ
อีกที่หนง บ้านสันกลางนี้เริ่มจากโรงเรียน

นาริรัตน์ ไปจนถึง (โรงเรียน) ป่าไม้ ถนนคุมเคมกับ
ถนนคำลอนนหนะ บ้านสันกลางนี้เกิด
ไค้จิวว่า บ้านสันกลางเพาะอยู่กลางเวียงพอด

ลักเมียงหลือสะค้อเมียง กะยู่พายีโนบอโลเว่น
 บ้านสันกลางเหมือนกัน สมน้ำทวมใหญ่
 สองบันช้อยแปดสิบสอง แปดสิบห้า เก้าสิบห้า
 บ้านสันกลางนามแสงหมาลันม เพาะมันเป้น
 คีโอง เมียงแป้นพายีในกำแปงเมียงมลักสะนะ
 เหมือนกะทะ บ้านสันกลางเป้นกน มันพอก
 คนบ้านสันกลางนเป้นเจียสายคนเมียงแปดเต ๕
 บอใจเป้นลาวกะวาคันชะเลยอะหญังคี่ไท่
 ชวนมากเป้นบ้านของพะญา ลูกหลานพะญา คื่อว่า
 มีเจียสายพอง แมงตันทัน พะญาอะพายีปาบโลก
 พะญาเตบ เตบชัย พะญาใจวัง ไคฮันเตจือ
 ตัวเตบอเกียหน แดงคันทันแมตันทันเหมือนกัน
 คื่อพะญาหลวงปิงเมียง คนนเป้นพะญาใหญ่คู้ชุก
 ตัวแม่เกียวเองเป้นหลานของพะญาเตบ
 บ้านสันกลาง ฆมาเคียนยู่ในเซกเทศะบ้าน
 เมียง คำบันในเวียง อาพะเมียงแป บ้าน
 เฮียนหนาแนคน เจียสายลูกหลานพะญา
 เหลียยหลายคน ญายไปยู่ตอนกะมี
 แม่เตาบุ แพนทอง คันทงฮมแมน เป้นกะเป้น
 หลาน พะญาอะพายี อาญแม่เตาบุไคเจ็ค
 ขิบเจ็คปี เหมือนกัน ชวนบ้านสันกลางหะซางมา
 กิบันบอฮเหมือนกัน แดงคันทา ๕ กับเมียงแป
 เพาะยู่โกคุมเจ้าหลวง เป้นบอโลเว่นเคียวกัน
 กะวาไค.

หลักเมืองหรือสะค้อเมือง กอญายีโนบริเวณ
 บ้านสันกลางเหมือนกัน สมน้ำทวมใหญ่
 สองบันช้อยแปดสิบสอง แปดสิบห้า เก้าสิบห้า
 บ้านสันกลางนำแห่งที่หลังเพอง เพราะมันเป้น
 หักำ เมืองแพรณาายในกำแปงเมืองมีลักษณะ
 เหมือนกะทะ บ้านสันกลางเป้นกน มันพอก
 คนบ้านสันกลางนเป้นเชื้อสายคนเมืองแพรแท ๕
 ไม่ใช่เป้นลาวหรือคนเชลยอะไรที่ไท่
 ส่วนมากเป้นบ้านของพะญา ลูกหลานพะญา คื่อว่า
 มีเชื้อสายบาง แมงตันทัน พะญาอภัยปราบโรค
 พญาเทพ เทพชัย พญาใจวัง ไคฮันเตจือ
 ตัวไมเคยเห็น อีกคันทัน แม่ตันทันเหมือนกัน
 คื่อพะญาหลวงพิงเมือง คนนเป้นพะญาใหญ่คู้ชุก
 ตัวแม่เกียวเองเป้นหลานของพะญาเทพ
 บ้านสันกลาง ปัจจุบันนี้อยู่ในเขตเทศบาล
 เมือง คำบลินเวียง อำเภอมืองแพร บาบ
 เรือนหนาแนชน เชื้อสายลูกหลานพะญา
 เหลืออยู่หลายคน ยายไปยู่ตอนกม
 แม่เตาบุ แพนทอง ทิงรัมแมน ทานกเป้น
 หลาน พญาอภัย อายุแม่เตาบุไคเจ็ค
 ลิบเจ็คปี เหมือนกัน ส่วนบ้านสันกลางจะสร้างมา
 กิบันไมรู้เหมือนกัน แดงคันทา ๕ กับเมืองแพร
 เพราะอยู่ใกล้ชุมเจ้าหลวง เป้นบริเวณเคียวกัน
 กวาไค.

สันป่าสัก, บ้าน

วิทยากร : นายเปียง วิจิคำ

อายุ 80 ปี

ชาวนา

ป่ออวอวโปเปียง วิจิคำ อายุได้แปด
สิบปี เกิดที่บ้านสันป่าสัก มณฑลคำม
อำเภอมะนังแม่ จังหวัดแม่ ป่อหะขอ
เล่าประวัติบ้านสันป่าสัก ที่ได้รับฟังมาจาก
คนเฒ่าคนแก่ว่าตนมามาจากไหนบอ
มาตั้งอยู่บริเวณฝั่งขวาตอนหนึ่งของแม่น้ำ
คำม บอไว้ว่าแม่น้ำป่าไม้อีกใหญ่
แต่ก่อนนั้นป่าทึบ ไม่ลึกแต่ละคนอายุ
ทองเกินกว่าจะออกไป เลี้ยงในนามบ้านวามาน
สันป่าสัก อยู่กันไถ่กันมาบ่อบอ ป่อไคยวงัก
ข้างวอแล้ว ตอนหลัง ๆ บอไค เพราะนามทวม
กะเลยยามากขึ้นแล่นมา คอ บาน
หมาเคียน ตอนบ่อหะขอได้วาประมาณลอย
ฮ่าป เพราะทองนากลายลายมา ลายเ
กะมาวังวักบ่นมดลย ผอจากหะเบยบวค
ก็จากกะนะอ่าเพอ วกสันป่าสักจนข้างเมบพอส
สองวันลอยบ่อค เมบยามาตั้งบ้านใหม่
กะบุงโง้อวามานสันป่าสักอย่างเกา พง ๆ ที่
บอมเกาซึกซึกเกา ตอนยามาใหม่ ๆ บุงเอ
เกาซึกงาปูกสองสามคน บานสันป่าสัก
สองลอบบองสองหลังกาเรือน มีคนพันกว่าคน
ประกอบอาชีพ ญะนา ญะโฮเจ้าโต ถัก
ถัก

พ่ออวอวโปเปียง วิจิคำ อายุได้แปด
สิบปี เกิดที่บ้านสันป่าสัก มณฑลคำม
อำเภอมะนังแม่ จังหวัดแม่ พ่อหะขอ
เล่าประวัติบ้านสันป่าสัก ที่ได้รับฟังมาจาก
คนเฒ่าคนแก่ว่าเดิมทีมามาจากไหนบอ
มาตั้งอยู่บริเวณฝั่งขวาตอนหนึ่งของแม่น้ำ
คำม บริเวณนั้นแม่น้ำป่าไม้อีกใหญ่
แต่ก่อนนั้นป่าทึบ ไม่ลึกแต่ละคนอายุ
ทองเกินกว่าจะออกไป เลี้ยงในนามบ้านวามาน
สันป่าสัก อยู่กันไถ่กันมาบ่อบอ ป่อไคสร้างวัก
สร้างวอแล้ว ตอนหลัง ๆ อยู่ไม่ไคเพราะน้ำทวม
ก็เลยยามาอีกฟากหนึ่ง คือ บ้าน
ปัจจุบันนี้ ตอนบ่อหะขอได้วาประมาณลอย
ฮ่าป เพราะทองนากลายลายมา ลายเ
กะมาวังวักบ่นมดลย ผอจากหะเบยบวค
ก็จากกะนะอ่าเพอ วกสันป่าสักจนข้างเมบพอส
สองวันลอยบ่อค เมบยามาตั้งบ้านใหม่
กะบุงโง้อวามานสันป่าสักอย่างเกา พง ๆ ที่
บอมเกาซึกซึกเกา ตอนยามาใหม่ ๆ บุงเอ
เกาซึกงาปูกสองสามคน บานสันป่าสัก
สองลอบบองสองหลังกาเรือน มีคนพันกว่าคน
ประกอบอาชีพทำไร่ ชาวโพด ถัก
ถัก

สันป่าอวก¹, บ้าน

วิทยากร : นางคำน้อย พันธุ์ชาติ อายุ 66 ปี

ชาวสวน

แม่คำน้อย พันธุ์ชาติ อายุได้หกสิบหกปี
เกิดบ้านพระนอน ตอนนั้นบ้านสันป่าอวก
ตอนยายมาครั้งแรก อายุสักหกเจ็ดปี ประมาณ
ห้าสิบเก้าปีแล้ว ยายมาตอนแรก มาทำ
ไร่ทำนา แล้วทีนี้มาทำสวน ที่นีกมากันจริง ๆ
ยายมาตอนแรกมาอยู่ข้างกลางโนน เรียกว่าบ้าน
สันป่าอวก ยายมาก่อนหน้าทวม ก็พักกันยาย
ขึ้นมา นานไปคนมาปิ้งมา ที่จากบ้านสันป่าอวก
ลุมพินมาเฒ่า ยองจ้อย่างเกวาวบ้านสันป่าอวก
ตอนนั้นลุมพิน มีแม่ป่าอวกนี่ กะเลยใจจ้อว่า
บ้านสันป่าอวก ไม่อวกจะคายกับไม้ไผ่เป็น
คิงเป็นค่า แต่บนนทอยพม่าเกยวนบอมไม
อวก แต่คงใจจ้อเค็ม แต่ลุมพิน ของปึก
ของฝั่งกะป้อไคกันแล้ว ลุมพินเขาเคียว
นี่กะบอมไมอวกเหมือนกัน โคนเขาค่าเขาเง้า
นค บ้านกลางพองของเลนวนามานนามเลียบ
แล้ว เพราะว่ามีนามเลียบแมวมาน ค่าไผ่หน่อ
ไผ่หน่อไค มีค่านามเลียบแล้ว หันทางตะวันออก
ก็บอมนามเลียบแล้ว เหนาะหนองกองแกง
ก็เหมือนตาขนิ ล่างพองของว่า บ้านป่าเหียว"

แม่คำน้อย พันธุ์ชาติ อายุได้หกสิบหกปี
เกิดบ้านพระนอน ตอนนั้นบ้านสันป่าอวก
ตอนยายมาครั้งแรก อายุสักหกเจ็ดปี ประมาณ
ห้าสิบเก้าปีแล้ว ยายมาตอนแรก มาทำ
ไร่ทำนา แล้วทีนี้มาทำสวน ที่นีกมากันจริง ๆ
ยายมาตอนแรกมาอยู่ข้างกลางโนน เรียกว่าบ้าน
สันป่าอวก ยายมาก่อนหน้าทวม ก็พักกันยาย
ขึ้นมา น้ำกัดเขาเขาเขา มาที่จากบ้านสันป่าอวก
วางกลางเขาเขาขางบนนี้ เรียกชื่ออย่างเกวาวบ้านสัน
ป่าอวก ตอนนั้นอยู่ข้างกลางโนนมีแม่ป่าอวกมากก็เลย
ไคจ้อว่าบ้านสันป่าอวก ไม่อวกจะคายกับไม้ไผ่
เป็นคิงหีบ แต่บนนทอยปัจจุบันนี้ไม่มีไม้
อวก แต่คงใจจ้อเค็ม แต่อยู่ข้างกลางโนน พืช
ผลก็พอกันไคแล้ว ข้างกลางโนนปัจจุบัน
นี่ก็ไม่มีไม้อวกเหมือนกัน โคนเขาจริงแก่ตัดไป
หมด บ้านบางคนเรียกเลนวนามานนามเลียบ
แล้ว เพราะว่ามีนามเลียบแมวมาน ค่าไผ่หน่อ
ไผ่หน่อไคเต็มไปด้วยนามเลียบแมวมานเงินเท่านี้แหละ
ที่ไม่มีความเลียบแล้ว ชอบเกาะเกาะ
คินัก บางคนเรียกว่า "บ้านป่าเหียว"

¹อวก หมายถึง ไม่รวก.

เพาะยี่โกป้าเหี่ยว แตก่ามุ่นเป็นกำเลนกัน
 มายทอนแล็ก บัฮากหลังคาเฮียน ฆมา
 เคียวเมฆาวกาวหลังคาเฮียน มาทอนแล็ก ๆ
 นัน เป็นคนบานพระนอนหงันน เทาตป้อหะ
 นิกจ้อออกม ปอมน แม่นอย ปอดย แมแสง
 ปอนวน แมแกว แมเป้ง ปอไผ่ ปอดุค
 แมคำ อะฮ่อนอะ ฆมาเคียวน ตางปิตางปาย
 มนออกป็นกเคมที.

เพราะอยู่ไกลป้าชา แตก่าพวกนี้เป็นคำพดเลนกัน
 มาอยทอนแรกมีหาทหลังคาเรือน ปัจจุบัน
 มียี่สิบกวากรอบครัว มาทอนแรก ๆ
 นัน เป็นคนบานพระนอนหงันน เทาตพอจะ
 นิกจ้อออกม หอมัน แม่นอย พอดย แมแสง
 พอนวล แมแกว แมเป้ง พอไผ่ พอดย
 แมคำ เทานนแหละ มาเคียวนคนรุนหลังขยาย
 ออกไปมากเคมที.

คำบ่นในเวียง อำเภอมืองแพ
 นามเหมืองหลวงนี้ละออนลุนตอไปบ่ไค
 หันแล้ว เพราะเมื่อยสองปีมานี้สมัยปะหลัคนิม
 เป็นนายก เป็นหัวหน้าคณะแทนแถม
 คนมาใจเขมทางนบคน คนใดชะหาย
 ณะทน เป็นเลี้ยวชอละบายนาม แล้วณ
 ชะหายณะทนฮอวงกน สองกางทาง
 กะเลยมคนมาซางเป็นฉานกา ตกแก
 บานเฮยนสมัยเกา ๆ บอมฮอทนแล้ว
 นาเสียกายเหมือนกัน ญะจะไคมน
 บานเมียงทองจะเลนคน.

คำบลในเวียง อำเภอมืองแพ
 นามเหมืองหลวงนี้ เคกรุนตอไปบ่ไค
 เห็นแล้ว เพราะเบือสองปีมานี้ สมัยปลัคนิม
 เป็นนายก ทานหัวหน้าคณะแทนแถม
 คนมาใจเขมทางนบคน คนใดชะหาย
 ณะทน ทานเลี้ยวชอละบายนาม แล้วณ
 ชะหายณะทนให้กว้างชน สองซางทาง
 กะเลยมคนมาสร้างเป็นรานกา ตกแก
 บานเรือนสมัยเกา ๆ ไม่มีให้เห็นแล้ว
 นาเสียกายเหมือนกัน ทำอย่างไรไค
 บานเมียงทองเจริญชน.

สีลอ, บาน

วิทยากร : นายอวน แสงลอ

อายุ 70 ปี

ชาวนา

ประวัติบ้านสีลอทมนตงยูนี ฅมรุจากลุง
ของฅมจอลุงนอย ทาวาเป็นฅนอาณูกะ
ลาวแปดซิบแปดแปดซิบเกา ในลาวนี้
เป็นกะเลาฮอพ บานสีลอตมาตงทแลกน
มาจากทางเหนือ ทางเจียงแสนนนะ เป็นไค
ลงลงมา ยประจำ มาตงรวมกันเป็นฅมบาน
กะวามานสีลอ สีลอ นนนะ คนเทาคนแก
เป็นเลาวา เมืองคเป็นยทางเหนือของวา
เมืองลอ คนเทาคนแกตายไปหลายเจนคน
สะหมัยไทน ฅมกะฅงบอชเตย ปอแมปอวอน
กะเกคน คนเทาคนแกตายไปมค
เฮากะจำไคเพียงเป็นเลาตะอัน บานสีลอ
ตงยูนีในเขตเทศะบาน อำเภอมัยงแป
จังหวัดแป.

ประวัติบ้านสีลอทมนตงยูนี ฅมรุจากลุง
ของฅมจอลุงนอย ทาวาทานยังมชวตอย อายุ
ประมาณแปดสิบแปดแปดสิบเกา ประมาณนี้
ทนกเลาให้ฟัง บานสีลอทมาทแรกน
มาจากทางเหนือ ทางเจียงแสนโนนแน ทานไค
รลงมา อยประจำ มาตงรวมกันเป็นฅมบาน
กะวามานสีลอ สีลอนนนะ คนแก ๆ
ทานเลาวา เมืองที่ทานอยทางเหนือเรียกวา
เมืองลอ คนเทาคนแกตายไปหลายชวคน
สมัยไทนฅมกยังไมรุหอก พอ แมพอวอน
ก็เกคน คนเทาคนแกตายไปหมค
เรากะจำไคเพียงทานเลาเท่านั้น บานสีลอ
ตงยูนีในเขตเทศบาล อำเภอเมืองแพ
จังหวัดแพ.

สุพรรณ, บาน

วิทยากร : นายกอง สุขใจ

อายุ 78 ปี

ชาวนา

นายกอง สุขใจ อายุเจ็ดสิบแปดปี
 บานสุพรรณ ตำบลป่าเมต อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
 บานสุพรรณ เดาก่อนเขาวาบ้านตากกลาง และเป็นตง
 เลี้ยวทางนาข้าว ชื่อว่าทางนาข้าวเพราะมี
 วัชกรตัวหนึ่งวิ่งผ่าน ก็เลยใช้ชื่อทางนาข้าว
 ยังไม่มีบ้านคนเลย คนมาพักนำทางโนน
 มาทำทุ่งทำนา คำนะตะวันโนน ทนถ
 ขาขนา ขาขนาขนา เพราะทางมาเอา ขาขนา
 ขาขนาขนา กะตงมาขนาขนา เกิดเป็นบ้าน
 ใหญ่โตขึ้นไป ชื่อว่าบ้านตากกลาง เพราะว่า
 ทางนั้นเป็นน้ำ ทางลำปางมากตงมา
 หนุ่ยก็เกิดก่อนถึงเขาเวียงไค เพราะว่าที่นั้นน้ำ
 มีเรือข้าม และตงมาหนุ่ยพักกลางนั้นก่อน ตั้งเป็น
 บ้านตากกลาง ต่อมามีบ้านเป็นบ้านใหญ่โตขึ้น
 เป็นกะตงกาไคกกขางวดกน ปะใจปักกะตง
 ในวิหารที่แทนพระเจ้าเอก เป็นแม่ตง
 กะมาอ่านผอว่าสุพรรณวดี ก็เลย
 จาวบ้านกะเลย กลายเป็นบ้านสุพรรณไป ทากกลาง
 ก็เลยเลิกไปเสีย วัชกรตัวสุพรรณ ตอนพอ
 น้อย ๆ ย บ้างคนฮองวาบ้านสุพรรณ บ้างทางเหนือ
 ลายด้วยคนโนน เขาฮองวาบ้านเลยบ เพราะว่า

นายกอง สุขใจ อายุเจ็ดสิบแปดปี
 บานสุพรรณ ตำบลป่าเมต อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
 บานสุพรรณ เดาก่อนเขาวาบ้านตากกลาง และเป็นตง
 เรียกว่าทางนาข้าว ชื่อว่าทางนาข้าวเพราะมี
 วัชกรตัวหนึ่งวิ่งผ่าน ก็เลยใช้ชื่อทางนาข้าว
 ยังไม่มีบ้านคนเลย คนมาพักนำทางโนน
 มาทำทุ่งทำนา คำนะตะวันโนน ทนถ
 ขาขนา ขาขนาขนา เพราะทางมาเอา ขาขนา
 ขาขนาขนา กะตงมาขนาขนา เกิดเป็นบ้าน
 ใหญ่โตขึ้นไป ชื่อว่าบ้านตากกลาง เพราะว่า
 ทางนั้นเป็นน้ำ ทางลำปางมากตงมา
 หนุ่ยก็เกิดก่อนถึงเขาเวียงไค เพราะว่าที่นั้นน้ำ
 มีเรือข้าม และตงมาหนุ่ยพักกลางนั้นก่อน ตั้งเป็น
 บ้านตากกลาง ต่อมามีบ้านเป็นบ้านใหญ่โตขึ้น
 เป็นกะตงกาไคกกขางวดกน ปะใจปักกะตง
 ในวิหารที่แทนพระเจ้าเอก เป็นแม่ตง
 กะมาอ่านผอว่าสุพรรณวดี ก็เลย
 จาวบ้านกะเลย กลายเป็นบ้านสุพรรณไป ทากกลาง
 ก็เลยเลิกไปเสีย วัชกรตัวสุพรรณ ตอนพอ
 น้อย ๆ ย บ้างคนฮองวาบ้านสุพรรณ บ้างทางเหนือ
 ลายด้วยคนโนน เขาฮองวาบ้านเลยบ เพราะว่า

เจ้าหลวงเมืองแพกกับเจ้าหลวงลำปาง ปันเขต
 บานเขตเมืองกัน ก่อวานกกเขวคอง
 ทางกันทางหมา ปะกันไทน์ แ่งเขตกันอัน
 เจ้าหลวงลำปางมาหมาแล้ง เจ้าหลวงเมืองแพ
 มาหมาเจ้า เมยเจ้าหลวงเมืองแพหมา
 กำนามมาหมาเจ้า กะมาปะไซเจ้าหลวง
 ลำปาง คามาเลียบยตะพัง กะเลียบเป็น
 บานเลียบ บานเลียบนกะองวามานสุพน
 เหมยกันบางคนฮอง เสนวามานลายฮวย
 เพาะมฮวยคินญู แกะขวามาองวามานสุพน.

เจ้าหลวงเมืองแพกกับเจ้าหลวงลำปาง แ่งเขต
 บานเมืองกัน ก่อวานกกคลัง ไกรร่อง
 ทางกันทางหมา พบกันที่ไทน์ แ่งเขตกันอัน
 เจ้าหลวงลำปางมาคองเณ เจ้าหลวงเมืองแพ
 มาคองเขา เมยเจ้าหลวงเมืองแพหมา
 ขามนำมาคองเขากมาพบกับเจ้าหลวง
 ลำปาง ขามาเลียบยตะพังน้ำ ก็เรียกเป็น
 บานเลียบ บานเลียบนก็เรียกว่าบานสุพรรณ
 เหมยกัน บางคนเรียกเสนาขวามานลายฮวย
 เพาะมฮวยคินญู แกะขวามาองวามานสุพรรณ.

วกสุพรรณวัก เลยไคจวาวักสุพรรณตาม
 หมาเคียว ทอมาบานนกะเลยไคจวาวานสุพรรณ
 วกสุพรรณ บานกะบานสุพรรณ ไปทิดทนเห็นย
 คนไป ตมศาลายหลังทง จอวาวานเลียบ
 เกมนนทอนเป็นป็น เขป็นแกนกับลำปาง
 เป็นวานกกชววก นกนณกกจเียบ
 สองคชววก กชววก หมาเจา เป็นเจา
 คชววกหมาแลง ทวเจาคชววกหมาเจา
 คควายเทาเมาเลียบยสนอแอ กน คควาย
 เป็นเจาหลวงโบราณ ก็เป็นป็นเขป็นแกนกัน
 เมืองแป เมืองลำปาง
 เป็นวานกจะนน จิงไคจวาวานเลียบ
 ยในมสาม ในเขป็นบานสุพรรณ มสามนี้
 ทงนน.

วกสุพรรณวัก เลยไคจวาวักสุพรรณจน
 บัจจุบันนี้ ทอมาบานนกะเลยไคจวาวานสุพรรณ
 วกสุพรรณ บานกะบานสุพรรณ ไปทิดทนเห็น
 ขนไป ทมศาลายหลังทง จอวาวานเลียบ
 เกมนนทอนเขป็นเขตแกนกับลำปาง
 ทานวานกกชววก โกรง นกนณกกชววก โกรง
 รวงชชววกชชววก ทอนเจา เจาเจา
 ชชววกทอนเียน ทวเจาชชววกทอนเจา
 ชควายแกมาเลียบอยนณ กนชควาย
 เป็นเจาหลวงโบราณ ที่ทานเบงเขตแกนกัน
 เมืองแพ เมืองลำปาง
 เจาว่ากนอยางงัน จิงไคจวาวานเลียบ
 อยในมสาม ในเขตบานสุพรรณ มสามนี้
 ทงนน.

หนองกลาง, บ้าน

วิทยากร : นายอวน สายศรี

อายุ 74 ปี

อดีตกำนันตำบลวังชิง

วันเป็นวันที่เจ็ด กุมภาพันธ์ สองพันห้าร้อย
 สิบเก้า นางสาวจินตนา ยอดยิ่ง ไคมาตาม
 ประวัตินานหนองกลาง หมู่ ตำบลวังชิง
 อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ปอจอวาปออวน สายศรี เป็นคนเก่า
 คนแก่ของหมู่บ้านหนองกลางนี้ อายุได้เจ็ดสิบสี่ปี
 แล้ว ปอเก็กบ้านหนองกลางนี้ ปอแม่ของ
 ปออวนนกะเก็กบ้านหนองกลางนี้เหมือนกัน
 คอนทมม ๆ ปอเก็กเป็นสะพานสะพานสงคาม
 อินโกน ทอมาทอสงสงนันทอโยแปดสิบสอง
 ไคเป็นพี่ใหญ่บ้าน ทอมาทอสงสงนันทอโยเก็กสิบ
 ไคเป็นกำนันตำบลวังชิง เป็นอยู่โศกโศกปี
 ปกคะเสียน

เรื่องทพอจะเล่าให้ฟังได้รับฟังมาจาก
 คนเขากันแก่ แก่นก้าน เป็นเลาวาบ้านหนน
 คนที่มาอยู่ก่อน ๆ เป็นเจ้าเวียง เป็นคน
 ในเวียง มาทำอะไรทำส่วน เลี้ยงวัวของนาม
 หนองนามนเกิดจากแม่น้ำมูลเค้ามามีปอเม้น ๆ
 เก้า บ้านของมีมากคน กายเป็นบ้านคน
 ยองจอบานานางาย ๆ ตามลักษณะของหนองวา
 บ้านหนองและทอมาทอของ แก่นก้าน

วันเป็นวันที่เจ็ด กุมภาพันธ์ สองพันห้าร้อย
 สิบเก้า นางสาวจินตนา ยอดยิ่ง ไคมาตาม
 ประวัตินานหนองกลาง หมู่ ตำบลวังชิง
 อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

พอจอวาพออวน สายศรี เป็นคนเก่า
 คนแก่ของหมู่บ้านหนองกลางนี้ อายุได้เจ็ดสิบสี่ปี
 แล้ว พอเก็กบ้านหนองกลางนี้ พอแม่ของ
 พออวนนกะเก็กบ้านหนองกลางนี้เหมือนกัน
 คอนทมม ๆ พอเคยเป็นทหารสมัยสงคราม
 อินโกน ทอมา พ.ศ. สองพันสี่ร้อยแปดสิบสอง
 ไคเป็นพี่ใหญ่บ้าน ทอมา พ.ศ. สองพันสี่ร้อยเก้าสิบ
 ไคเป็นกำนันตำบลวังชิง เป็นอยู่โศกโศกปี
 ปกคะเสียน

เรื่องทพอจะเล่าให้ฟังได้รับฟังมาจาก
 คนเขากันแก่ที่หนน ทานเลาวาบ้านนี้เดิมที
 คนที่มาอยู่ก่อนแรก ๆ เป็นคนโนนเวียง เป็นคน
 ในเวียง มาทำอะไรทำส่วน เลี้ยงวัวของนาม
 หนองนามนเกิดจากแม่น้ำมูล เขาเขาพอนาน ๆ
 เขา บ้านของมีมากคน กลายเป็นหมู่บ้านขึ้น
 เรียกชอชอานก้านางาย ๆ ตามลักษณะของหนองวา
 บ้านหนองและทอมาทอของอีกก้านหนน

มีคนมาแถมงวแถมควาย ภายหลังเป็นงานจั่ว
บ้านหัวหนอง หลอบบ้านปางควาย ทอมาเป็น
เลาว่า ตอหมหนองนามมบ้านของจางหูก
คนนง มยวนนง จะมีมาากาบทนชน
คงลนตงลน ควยควายมโคโยโคหัน
จางหูกเลยเกินควายไป ปุ่ปางหนองนามไป
กะเลยไปตายที่หนองนาม หนองนั้นเลยโคจั่ว
หนองจางหูก จั่วบ้านกะเลยของมามานว่า
บ้านหนองจางหูก ทอมาประมาณห้าสิบปีมาน
ปอเพปอของปอวนนี้ โคกคางวักน โคโย
เป็นเกาะ และบอจจากคณฮอควาย

ตะกอนมาตองไปวัดปากฮวย คามนามไปมา
ลำปาก คอนจวักนชางวักนเมฆวักนหลัง
คาเฮียน และบ้านอนคอบานเกาคากบมาน
หนองหลม กะมาจวักนชางพาง พมาเคียน
คณมานหนองหลม บานเกาคา กะมาวคยาน
หนองกานนี้เป็นชวนนง วัดโคจั่วตามบาน
วาวักหนองจางหูก บอมวน บอเมาะสม กคก
จั่วคใหม่ เห็นว่าหนองนามมยักงานบาน
บานคณตงมยุม ๆ นามคางคางเลยเป็น
เป็นวัดหนองกาง บานเปี่ยมเป็นบาน
หนองกางควยวัด

พมาเคียนบานหนองกางมยักมค
ชวักนหลังคาเฮียน มคณชกสองลอย
ปาย อาฮิบ ญะไฮ ญะบา ชวนแถวบาน

มีคนมาเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย ภายหลังเป็นงานจั่ว
บ้านหัวหนอง หรือบ้านปางควาย ทอมาทาน
เลาว่า ทรหมหนองนามมบ้านของชางทอผา
คณนง มยวนนง จะมีมาากาบทนชน
คณแลวปลอย ๆ ควยควายมยักกรูยักเห็น
ชางทอผาเลยเกินตามไป ปุ่พาลงหนองน้ำไป
กเลยไปคายที่หนองน้ำ หนองนั้นเลยโคจั่ว
หนองชางหูก ชาวบ้านกะเลยเรียกบานนี้ว่า
บ้านหนองชางหูก ทอมาประมาณห้าสิบปีมาน
พอทั้งพอของพอวนนี้ โคคคสร้างวักน โคโย
เป็นประธาน และบริจาทคณโคควาย

แตกอนมาตองไปวัดปากฮวยชามน้ำไปมา
ลำปากคอนชวักนสร้างวักนเมฆคณควักนหลัง
คาเรือน และบ้านอนคอบานเกาคา กับบาน
หนองหลม กะมาชวักนสร้างบาง มาเคียน
คณมานหนองหลม บานเกาคา กะมาวคยาน
หนองกลางนี้เป็นส่วนมาก วัดโคจั่วตามบาน
วาวักหนองชางหูก ไม่เพราะไม่เหมาะะสม คคก
ชวักคใหม่ เห็นว่าหนองนามมยักกลางบาน
บานคณตงมยุม ๆ น้ำทั้งสองชาง เลยเปลี่ยน
เป็นวัดหนองกลาง หรือเปลี่ยนเป็นบาน
หนองกลางตามวัด

มาเคียนบานหนองกลางมยักมค
คคคควักนหลังคาเรือน มีคณคคสองรอย
กวา อาฮิบพวไร ทำนา ส่วนแถวบาน

หัวหนองหลอบบานป้างควายมัน ขอมแล้ว
กัญญาไปโยในเวียงมก ไผ่ยบานเคิม
กอบานหวซวง คคินกายแปดไฮตนา
ของกนบานตงโองไผ่คแล้ว.

หัวทองหรือบานปางควายนั้น ไม่มีแล้ว
คนขายไปอยู่ในเวียงหมด ไปอยู่บ้านเดิม
คือบ้านหัวขวงที่คนกลายเป็นที่โรหนาค
ของคนบ้านทุ่งโฮ้งไปหมดแล้ว.

หนองแขม, บาน

วิทยากร : นายเย็น จิตจง

อายุ 66 ปี

ชาวนา

ปอญ จิตจง ยานหนองแขม มหนอง
 ตำบลป่าแดง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ อายุ
 ได้หกสิบหกปี จะขอเล่าประวัติบ้านหนองแขม
 โดยประกอบกับประวัติของวัดที่เขียนขึ้น
 โดยพระภิกษุระวัง เจ้าอาวาสวัดหนองแขม
 ท่านยังมีชีวิต อายุท่านได้เก้าสิบปีแล้ว
 เป็นเขียนไว้ดังนี้ จกการถึงประวัติของบ้าน
 และวัดหนองแขม เพื่อยกย่องคุณละดี
 ลือไปเป็นลำดับ วัดหนองแขมเคยวัน ชันเค็ม
 เป็นป่าแขมรก ไม่มีคนอยู่ ต่อมาคนสองคน
 สามและพญา คือชายจาวนายสา เป็นสาม
 หึงจาวนางแก้ว เป็นพญา ไคพอม
 นามใจกันไปทำไร่ทำสวนกันนั้น
 คนมาไม่นานเท่าไร ประมาณซักสามปี
 มีคนทั้งหลายเห็นว่าเป็นที่เหมาะสมแก่การ
 ทำมาหากิน จึงได้ชักชวนกันอพยพครอบครัว
 ไปอยู่กันประมาณสิบห้าครอบครัว พวกนั้นมา
 ไม่นานประมาณสองปีจึงได้ปรึกษากัน
 ถึงอาลามคนเมยพอสสองเป็นสามลอย
 แยกกันหา ไปนิมนต์พระบิณฑิ วัดคงไค
 มาเป็นอธิการ ท่านอธิการองค์นี้ไปปกครอง

พอยัน จิตจง ยานหนองแขม มหนอง
 ตำบลป่าแดง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ อายุ
 ได้หกสิบหกปี จะขอเล่าประวัติบ้านหนองแขม
 โดยประกอบกับประวัติของวัดที่เขียนขึ้น
 โดยพระภิกษุระวัง เจ้าอาวาสวัดหนองแขม
 ท่านยังมีชีวิต อายุท่านได้เก้าสิบปีแล้ว
 ท่านเขียนไว้ดังนี้ จะกล่าวถึงประวัติของบ้าน
 และวัดหนองแขม เพื่อให้ลูกหลานลูกหลาน
 รู้ไปเป็นลำดับ วัดหนองแขมเคยวัน ชันเค็ม
 เป็นป่าแขมรก ไม่มีคนอยู่ ต่อมาคนสองคน
 สามและภรรยา คือชายจาวนายสา เป็นสาม
 หึงจาวนางแก้ว เป็นภรรยา ไคพอม
 น้าใจกันไปทำไร่ทำสวนกัน ณ ที่นั้น
 ครั้นอยู่มาไม่นานเท่าไร ประมาณซักสามปี
 มีคนทั้งหลายเห็นว่าเป็นที่เหมาะสมแก่การ
 ทำมาหากิน จึงได้ชักชวนกันอพยพครอบครัว
 ไปอยู่กันประมาณสิบห้าครอบครัว พวกนั้นมา
 ไม่นานประมาณสองปีจึงได้ปรึกษากัน
 ถึงอารามชั้นเมื่อ พ.ศ. สองพันสามร้อย
 แยกกันหา ไปนิมนต์พระบิณฑิ วัดคงไค
 มาเป็นอธิการ ท่านอธิการองค์นี้ไปปกครอง

วัดต่อมาไ้ชักชวนหมู่ทนายทนายิกาช่วยกัน
 ข้างพระวิหารขึ้น ตลอดมาจนถึงพอสอ
 สองพันสี่ร้อยเก้า มีเจ้าอธิการสิบห้าองค์แล้ว
 เพราะฉะนั้นรวมความแล้ว บ้านหนองแขม
 ไ้สร้างมาแล้วเป็นเวลาร้อยสามสิบเจ็ดปี
 และที่ไ้ชื่อว่าบ้านหนองแขม เพราะมัน
 มีหนองหรือบึงใหญ่อยู่ริมบ้าน และมี
 เกาเขมนก หนาเคยวนเมฆนงลอยอาบ
 หลงคาเฮียน มีคนเฝ้าคอยคน คนบ้านนี้
 อาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวนถั่ว ยา เค้าไปค.

วัดต่อมาไ้ชักชวนหมู่ทนายทนายิกาช่วยกัน
 สร้างพระวิหารขึ้น ตลอดมาจนถึง พ.ศ.
 สองพันสี่ร้อยเก้า มีเจ้าอธิการสิบห้าองค์แล้ว
 เพราะฉะนั้นรวมความแล้ว บ้านหนองแขม
 ไ้สร้างมาแล้วเป็นเวลาร้อยสามสิบเจ็ดปี
 และที่ไ้ชื่อว่าบ้านหนองแขม เพราะมัน
 มีหนองหรือบึงใหญ่อยู่ข้างบ้าน และมี
 คนเขมมาก มาเคยวนเมฆนงลอยอาบ
 หลงคาเรือน มีคนเฝ้าคอยคน คนบ้านนี้
 อาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวนถั่ว ยา ชาวโพ.

หนองบอ, บาน

วิทยากร : พระเจ้าเวทย์ ไทแมน อายุ 54 ปี

เจ้าคณะตำบลบ้านถิ่น

อาคทะมา เจ้าอะทิกาน จำเล็น เป็น
เจ้าคณะ ตำบลบ้านถิ่น มีนามฉายาว่า กาล
วันโน นามสกุล ไทแมน แลทอมากะ
ไคลับตำแหน่ง เป็นเจ้าอาวาสวัดนี้ ต่อจาก
นั้นมาจะตั้งเป็นเจ้าคณะ ตำบลบ้านถิ่น แลวกะ
วัดนคณยุกับตำบลบ้านถิ่น แต่ชกหบาณ
ยใน เขตตำบลนาจิก กะเพาะตำบลบ้านถิ่นมี
วิคยสามวัด แลวกะทาน เจ้าคุณโอภาส
ทานไคไปชอกกับทางจังหวัด ไคมีวัดนอย
บอปลอตั้งตำบลน ชอแยกจากตำบลนาจิก
นี้ไปสองวัดคือวัดหนองบอกับวัดหัวฝาย
เอาไปขึ้นกับตำบลบ้านถิ่น แลวกะตั้งอาคทะมา
เป็นเจ้าคณะตำบล แล้วในวัดนี้ เป็นวัด
ที่เกาแก บอลมโยลานมา ทาหะนบแล
กะบอสามากหะนบไคความนกลอยบ
เพาะว่าในสมัยก่อนนั้น เมียเป็นเด็ก
บวชเป็นเนนยุณ คนเทาคนแก เป็นกะเลา
เมียคังคัพมะทาเถละ ไคนำเอาอง
พะทาค คัจจะเอามาบรจุในพะทาค
จอแฮนนี้ คือว่าไคเกินทางลคมาทางนี้
พอมมาถึง ความจากหนองนมาถึงนี้แล้ว

อาคทะมาเจ้าอธิการเจ้าเวทย์ เป็น
เจ้าคณะ ตำบลบ้านถิ่น มีนามฉายาว่า กาล
วันโน นามสกุล ไทแมน แลทอมากะ
ไครับตำแหน่ง เป็นเจ้าอาวาสวัดนี้ ต่อจาก
นั้นมาจะตั้งเป็นเจ้าคณะ ตำบลบ้านถิ่น แลวกะ
วัดนคณยุกับตำบลบ้านถิ่น แต่ชกหบาณ
ยใน เขตตำบลนาจิก กะเพาะตำบลบ้านถิ่นมี
วิคยสามวัด แลวกะทาน เจ้าคุณโอภาส
ทานไคไปชอกกับทางจังหวัด ไคมีวัดนอย
ไมพอตั้งตำบล ชอแยกจากตำบลนาจิก
นี้ไปสองวัดคือวัดหนองบอกับวัดหัวฝาย
เอาไปขึ้นกับตำบลบ้านถิ่น แลวกะตั้งอาคทะมา
เป็นเจ้าคณะตำบล แล้วในวัดนี้ เป็นวัด
ที่เกาแก บรมโฆราธมา ทาจะนบแล
ก็ไม่สามารถจะนบไคความนกลอยบ
เพาะว่าในสมัยก่อนนั้น เมื่อเป็นเด็กอยู่
บวชเป็นเนนยุณ คนเทาคนแกทานกเลา
เมื่อครั้งที่พระมหาเถระไคนำเอาองค์
พระธาตุที่จะเอามาบรจุในพระธาตุ
ชอแฮนนี้ คือว่าไคเกินทางลคมาทางนี้
พอมมาถึง ชามจากหนองนมาถึงนี้แล้ว

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

[illegible]

แล้วทมิฬพระอธิการวงศ์ เป็นครุบาอยู่แล้ว
 หนึ่งวัดเป็นอารามไม่สามารถเป็นวัดขึ้นได้
 เพราะวานากะทอมเป็นปากวญ คับ้างจึงได้
 มาเพียวถาง และซักจะอะทิดถางว่า ทำ
 จะไผ่มาขางวัด อยู่โคน ซอฮ้อมนิมิต
 ทางกำเนินขึ้น ทานคืบาวงเป็นกะไค่กลับ
 นิมิตคืบ ขางวัดคน เพียวถางเลยคัง
 จอคนวาวักหนองบอ ทะหลอคนเฒ่า
 พอวาเซียงรอนของทานไปแล่นนั้น บอมไผ่แทน
 กะไปธาลาจะหานิมิตเฒ่าจาวักคังเห็น
 ทอจากนั้นอาทกะวักกะไค่อบปะสมบิตไค่สองพนสา
 กะไค่กลับท้าวแทน ลักสากานวคนจนกบ
 อาพนสา เป็นกะไค่ตังเปแเจ้าอาวัก
 วนกะไค่จะเลินลูง เลียงคินมาในพอส
 สองพันสี่ร้อยเกาสิบสาม ปอหมองโพแสง
 และเมจันทร บานตง กะเป็นเช็ดท้าวไค่
 มา ทานพาปา คอวคนเม้นบอจะเลิน
 กุกคิกะฮุคโหม ปอหมองโพแสง กะไค่คกกลง
 มาขางพะอุโบคคนหลงนง พอเซจจาก
 อุโบคนี้แล้ว พมอ โพแสงกะบาซางกุกคิ
 ฮอแหมหลงนง กะซางสาธาลาฮอออกหลงนง
 แล้วกะซางกำเป้งทุกคาน แล้วกะซอตัวคน
 ขะหยายออกไป แด่มกอไผ่กะจะเลินลูงเลียง
 คินมา คอใจรววักหนองบอนนกะฮอองตาม
 จอบาน จะไค่ถึงจอวามานหนองบอ เพราะวาม

แล้วทมิฬพระอธิการวงศ์ เป็นครุบาอยู่แล้ว
 หนึ่งวัดเป็นอารามไม่สามารถเป็นวัดขึ้นได้
 เพราะวานากะทอมเป็นปากวญ ครุบาวงคั้งได้
 มาแยะถางป่า และสัจจะอธิษฐานว่า ถา
 จะไผ่มาอยู่สร้างวัด อยู่โคน ซอให้มนิทร
 ทางกำเนินขึ้น ทานพระครุบาวงคั้งทานก็ได้รับ
 นิมิตรคืบ สร้างวัดขึ้น แด่ถางเกบกวาคเลยคัง
 ซอวัดขึ้นวาวักหนองบอ คลอคินเฒ่า
 พอวาทานเมธภาพไปแล่นนั้น ไม่มีใครแทน
 ก็ไปอาราธนามนิตเฒ่าพระวัดคังเห็น
 ทอจากนั้นอาทมากไค่อุปสมบทไค่สองพรรษา
 ก็ไค่ท้าวแทนรักษาการวัดนั้นจนครบ
 หาพรรษา ทานก็ไค่ตังเป็นเจ้าอาวาส
 วัดนิกโคเจริญรุ่งเรืองขึ้นมา ใน พ.ศ.
 สองพันสี่ร้อยเกาสิบสาม พอหมองโพแสง
 และเมจันทร บานตง ก็ทานมีศัทธิท้าวไค่
 มา ทานพาปา คอวคนเม้นยัง ไม่เจริญ
 กุกคิกะฮุคโหม พอหมองโพแสงก็ไค่คกกลง
 มาสร้างพระอุโบสถขึ้นหลังหนึ่ง พอเสจจาก
 อุโบสถนี้แล้ว พมอ โพแสงก็มาสร้างกุก
 ใ้หอกลหลังหนึ่ง ก็สร้างศาลาใ้หอกลหลังหนึ่ง
 แล้วก่อสร้างกำแพงทุกคาน แล้วกะซอตัวคน
 ขะหยายออกไปอีก คอไปก็เจริญรุ่งเรือง
 ขึ้นมา ที่ไซฮอวาวักหนองบอนนก็เรียกตาม
 ซอบาน ทำไม่ถึงฮอวามานหนองบอ เพราะวาม

นามบอควคนเป็นลูกหลาน และมีหนองมาจุก
 นามบอควคน แต่หนองนั้นมาเคียนกายเป็น
 นาไปตลอดจนถึงตะวันออก สะหมัฮอว
 หนองน้อย ๆ หนองน้อยนามย นามน้อยทำไค
 เป็นบางที่ แต่แล้วมาเคียนมนกอนคนเป็น
 นามค และเขาก็เรียกว่านาหนองยทุก
 วันนี้ ชกทาบานหนองบอมทั้งหมด
 สองร้อยหลัง เขาประกอบอาชีพทำนาทำไร่
 บอม ทำสวนถั่ว สวนยา ไร่ขมิ้นเสียบเมทา.

บอนำทวคนเป็นหลักฐาน และมีหนองมาพบกับ
 บอนำทวคน แต่หนองนั้นมาเคียนกลายเป็น
 นาไปตลอดจนถึงตะวันออก สมัยหลวงนา
 ยังเล็ก ๆ อยนยังม่น้ำอยู่ นาแฉนยังทำไค
 เป็นบางที่ แต่แล้วมาเคียนมนกกลายเป็น
 นาหมด และเขาก็เรียกว่านาหนองยจนทุก
 วันนี้ ทายกทายิกาบ้านหนองบอมทั้งหมด
 สองร้อยหลัง เขาประกอบอาชีพทำนาทำไร่
 ไร่ขมิ้น ทำสวนถั่ว สวนยา ไร่ขมิ้นเสียบเมธา.

หนองไร, บ้าน

วิทยากร : นายชันแก้ว กงทน อายุ 65 ปี

อดีตผู้ใหญ่บ้านคอนคี่

ทางเห็นบ้านคอนคี่ขึ้นไป เป็นบ้าน
 หนองไร อยู่ทางจากบ้านคอนคี่ขึ้นกิโดเมตร
 ซึ่งเห็นบ้านเก่าของผมนเอง มาเคียวนี้
 กะฉุนเป็นบ้านน้อย ๆ มีสีขาวสองหลัง
 คาเฮียน มีคนลอยปาย เป็นบ้านเคียวกัน
 กับบ้านคอนคี่ มีเจดีย์ คนเฒ่าคนแก่กะบอม
 ไผแล้ว ผมป้อหะเลาประวัติกวาม
 เป้มาโตเหมือนกัน บ้านหนองไรนี้
 บอมหนอง มีเตาคลอง ตะกอนมาเกย
 เป็นหนอง และมีหนองไม้ไผ่ เลยโคจรวา
 บ้านหนองไร บ้านหนองไรมีตำนานเล่า
 เหมือนกันว่าวิเวสิดที่จ้าวสุพะลัก
 นั้น โคนไผ่มาจากทางบ้านหนองแซม
 วังทวยหนองมาจากทางบ้านหนองแซม
 วังทวยหนองมา เลยโคจรวาบ้านหนองไร
 ตำนานคนเฒ่าคนแก่เป็นเล่าสืบต่อ ๆ กันมา
 มาเคียวนี้บ้านหนองไรมีสีขาวสองหลังคาเรือน
 ประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา เหมือนกันบ้านคอนคี่
 นี้ เวลามาวัด ก็มาวัดคอนคี่ ไปมาหากันจน
 เหมือนบ้านเคียวกัน.

ทางเห็นบ้านคอนคี่ขึ้นไป เป็นบ้าน
 หนองไร อยู่ทางจากบ้านคอนคี่ขึ้นกิโดเมตร
 ซึ่งเห็นบ้านเก่าของผมนเอง มาเคียวนี้
 ก็ยังเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ มีสีขาวสองหลัง
 คาเรือน มีคนลอยปาย เป็นหมู่บ้านเคียวกัน
 กับบ้านคอนคี่ มีเจดีย์ คนเฒ่าคนแก่ไม่มี
 ใครแล้ว ผมพอจะเล่าประวัติความ
 เป้มาโตเหมือนกัน บ้านหนองไรนี้
 ไม่มีหนอง มีเตาคลอง ตะกอนมาเกย
 เป็นหนอง และมีหนองไม้ไผ่ เลยโคจรวา
 บ้านหนองไร บ้านหนองไรมีตำนานเล่า
 เหมือนกันว่าวิเวสิดที่จ้าวสุพะลัก
 นั้น โคนไผ่มาจากทางบ้านหนองแซม
 วังทวยหนองมาจากทางบ้านหนองแซม
 วังทวยหนองมา เลยโคจรวาบ้านหนองไร
 ตำนานคนเฒ่าคนแก่ทราบเล่าสืบต่อ ๆ กันมา
 มาเคียวนี้บ้านหนองไรมีสีขาวสองหลังคาเรือน
 ประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา เหมือนกันบ้านคอนคี่
 นี้ เวลามาวัด ก็มาวัดคอนคี่ ไปมาหากันจน
 เหมือนบ้านเคียวกัน.

หนองหลม, บาน

วิทยากร : นายเฑาะ ร่มเย็น อายุ 55 ปี

ชาวสวน

ปอจอวาปอเฑาะ ร่มเย็น อาญูฮาซิบฮาปี
 เกิดที่บ้านหนองหลม มสาม ตำบลวังพง
 อำเภอเมืองแปะ จังหวัดแพร่ มีอาชีพ ปลูก
 ทุเรียน ปลูกสวนครัว ปลูกพืชไร่ ปลูกพืชสวน
 เป็นมาของบ้านหนองหลมจากคนเฒ่าคนแก่
 ว่าเมื่อก่อนมีอาชีพทำมาแล้ว สะสมเงินเป็น
 สะสมเงินเฑาะเจ็ดร้อยบาท มีคนกลุ่มหนึ่ง
 ย้ายมาจากบ้านนาแหลม กับบ้านป่าแดด
 มีพ่อเฒ่าคน ปอเฑาะเฒ่า ปอเฑาะเฒ่า
 ปอเฑาะซูก ปอนอย ปอของปอเฑาะ
 ตัดคนแฉะเป็นป่าเป็นดง มาตอนแรก
 มาทำไร่ทำสวน ต่อมามีคนมากขึ้น กลายเป็น
 มubanคน ตอนหะตงจอบานตบอวเว
 ทางทิศเหนือของหมู่บ้านมีหนองน้ำของหนึ่ง
 เป็นเลากันว่า หนองน้ำจางมาหลมตาย
 ปอของปอเฑาะยังกินหญ้า ตอนจางมาหลม
 ตาย หนองน้ำเลยโกลจอวาหนองหลม เฑ
 หนองหลมเห็นพม่าเคียวกลายเป็นกตคนคนมา
 กลายเป็นส่วนหมคแล้ว
 บ้านหนองหลมนี้ ตั้งบนฝั่งซ้ายของ
 นามเฑาะม มีอาชีพทำสวนครัว

พอจอวาพอเฑาะ ร่มเย็น อายุห้าสิบห้าปี
 เกิดที่บ้านหนองหลม หมู่สาม ตำบลวังพง
 อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีอาชีพทำไร
 ทำนา ทำสวนครัว ปลูกพืชไร่ ปลูกพืชสวน
 เป็นมาของบ้านหนองหลมจากคนเฒ่าคนแก่
 ว่าเมื่อก่อนมีอาชีพทำมาแล้ว สะสมเงินเป็น
 สมัยชาวเฑาะเจ็ดร้อยบาท มีคนกลุ่มหนึ่ง
 ย้ายมาจากบ้านนาแหลม กับบ้านป่าแดด
 มีพ่เฒ่าคน พอเฑาะเฒ่า พอเฑาะเฒ่า
 พอเฑาะซูก พอนอย พอของพอเฑาะ
 ตัดคนแฉะเป็นป่าเป็นดง มาตอนแรก
 มาทำไร่ทำสวน ต่อมามีคนมากขึ้น กลายเป็น
 หมู่บ้านคน ตอนจะตงจอบานตบอวเว
 ทางทิศเหนือของหมู่บ้านมีหนองน้ำของหนึ่ง
 หานเลากันว่า หนองน้ำจางมาหลมตาย
 พอของพอเฑาะยังกินหญ้าตอนจางมาหลม
 ตาย หนองน้ำเลยโกลจอวาหนองหลม เฑ
 หนองหลมเห็นปัจจุบันกลายเป็นทุ่งกินหญ้า
 กลายเป็นส่วนหมคแล้ว
 บ้านหนองหลมนี้ ตั้งอยู่บนฝั่งซ้ายของ
 น้ำแม่ยม มีอาชีพทำสวนครัว

ทำไ้ท่านาบอโคม เพาะบณทนาก
 บานกะบอโคม มีเพียขาวเจก ขาวแปด
 หลงคาเฮยน มคนปะมานทนงลอย
 ฮาซิบคน.

ทำไรท่านาไมโครมี เพราะไมมีที่นามาก
 บานกัไมโครเพิ่ม มีเพียขีลิบเจก ขีลิบแปด
 หลงคาเวอนมีคนประมาณ หึ่งรอย
 หาสิบคน.

หนองหา, บ้าน

วิทยากร : นายนวน ลือโฮ้ง อายุ 66 ปี

ชาวนา

ป้อจ้อววาป้อนวน ลือโฮ้ง อัญไคฮกซิบฮกปี
เป็นกันเล็กต๋ายมาตัง บ้านหนองฮา
มูฮา คำบดแมคำมี อ่าเภาเมืองแพร จังหักแพร
หะขอเลาปะวัคบ้านหนองฮาฮอพง
ซึกสามสิบฮกปีมาน ปอลูกบ้านฮองฟอง
มาตัง ลายตะหนตางป็น ซะหมียกอนบอไคฮอ
ไคหา ไผหะเพียวตางเอาตะฮอกระไค
ค้อมากะมาทวนวอลเวเนยไคตะหนตาง
ไปไทมาไทนคังหะสะควก กะเลียบ
มาซอก สะหมยมนกะบอแม
สองงานเจคบาท หนาเคียวนาทาหะสามป็น
เพาะทนาถวนไสละฮากป็น ค้อมากะ
มีคนญายตวณา เช่น บานถิน บานเหมียงมอ
บานนาแหลม บานปะทุม บานตงกวาว
บานใหม่ บานเหมียงแดง บานสองแคว
บานนามโคง บานแมจัวะ บานกวาง
บานแมคำมี บานโก บานนามจำ
บานละฮากหลกคาเฮียน คันทักฮักคอบาน
ฮองฟอง ญูงนำเอาอาซิบเกามาควย คอวาง
จากญูณา กะต๋เล็กต๋วา ไผลูกบ้านไทน
มากะเอาอาซิบเกามา แตชวนมากจะญะไฮ

พ้อจ้อววาพอนวน ลือโฮ้ง อัญไคฮกซิบฮกปี
เป็นกันแรกต๋ายมาตังบ้าน หนองหา
หมูหา คำบดแมคำมี อ่าเภาเมืองแพร จังหักแพร
จะขอเลาปะวัคบ้านหนองฮาให้พัง
สั๊กสามสิบฮกปีมาน พอมาจากบ้านรองฟอง
มาอยู่เฝ้าทุ่งถนนซางโนน สมัยกอนไมไคฮอ
ไคหา ใครจะบุกเบิกเอาเภาไรไคไค
ค้อมากะมาเห็นวาวบริเวณอยู่ใกล้ถนนหลวง
ไปไทมาไทนคังจะสะควก กะเลียบ
มาซอก สมัยนกไม่แพง
สองงานเจคบาท มาเคียวนคังจะสามพัน
เพาะทนาถวนโรละหาหักพัน ค้อมากะ
คนขายตามมา เช่น บานถิน บานเหมียงมอ
บานนาแหลม บานปะทุม บานตงกวาว
บานใหม่ บานเหมียงแดง บานสองแคว
บานน้ำโคง บานแมจัวะ บานกวาง
บานแมคำมี บานไคร บานน้ำชา
บานละฮากรอบคร้ว หนาท่ที่สุดคือบ้าน
รองฟอง ยังนำเอาอาซิบเกามาควย คอวาง
จากहांนา กะต๋เล็กต๋วา ใครมาจากบ้านไทน
ก็เอาอาซิบเกามา แตชวนมากกัทำไ

หนองใหม่, บ้าน

วิทยากร : นายวงศ์ วิชาคำ

อายุ 72 ปี

อดีตกำนันตำบลป่าเมต

นายวงศ์ วิชาคำ อายุเจ็ดสิบสองปี
เป็นลูกพ่อจ้อย แม่หวัน เกิดที่บ้านมะหาโป้
มอ้า ตำบลป่าเมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
ต่อมาได้มาขึ้นครอบครัวอยู่บ้านหนองใหม่ อยู่ใกล้
อำเภอสืบแล้ว เคยเป็นผู้ใหญ่บ้านหนองใหม่
หกปี เป็นกำนันตำบลป่าเมตคนี่สิบแปดปี
ได้รับฟังเรื่องราวประวัติของบ้านหนองใหม่จาก
พ่อท้าวคำแวง คำว่าพ่อท้าว หมายถึงกำนัน
ถ้าหากมีเชื้ออยู่ ท่านใดหนึ่งร้อยสามสิบเจ็ดปี
ท่านเล่าให้ฟังว่า ท่านเกิดที่บ้าน คนที่มาอยู่
ท่านบางคนเป็นเชื้อสายของลาวเวียงจันทน์
มาเป็นรุ่นแรก แต่สืบไม่ไ้ความมาอยู่ได้ก็
แล้ว มาทำไร่ทำนา เกิดเป็นหมู่บ้านขึ้น ตอนแรก
ก็มีลาวซีกชาวสามสิบหลังคาเรือน แต่ปัจจุบัน
มีสองร้อยเจ็ดสิบห้าหลังคาเรือน สาเหตุที่มีจ
วบ้านหนองใหม่ เพราะว่าแม่น้ำยมเปลี่ยนทางเดิน
ไปทางอื่น เลยเกิดเป็นหนองเรียกว่าหนองใหม่
ก็เลยได้ตั้งชื่อบ้านว่าบ้านหนองใหม่
ต่อมาตอนพ่อเป็นผู้ใหญ่บ้าน ประมาณ พ.ศ.สองพัน
สี่ร้อยเจ็ดสิบแปด ได้คิดสร้างวัดร่วมกับชาวบ้าน
ตั้งชื่อตามนามบ้านว่าวัดหนองใหม่

นายวงศ์ วิชาคำ อายุเจ็ดสิบสองปี
เป็นลูกพ่อจ้อย แม่หวัน เกิดที่บ้านมะหาโพธิ์
หมุ่หา ตำบลป่าเมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
ต่อมาได้มาขึ้นครอบครัวอยู่บ้านหนองใหม่ อยู่ใกล้
อำเภอสืบแล้ว เคยเป็นผู้ใหญ่บ้านหนองใหม่
หกปี เป็นกำนันตำบลป่าเมตคนี่สิบแปดปี
ได้รับฟังเรื่องราวประวัติของบ้านหนองใหม่จาก
พ่อท้าวคำแวง คำว่าพ่อท้าว หมายถึงกำนัน
ถ้าหากมีเชื้ออยู่ ท่านใดหนึ่งร้อยสามสิบเจ็ดปี
ท่านเล่าให้ฟังว่า ท่านเกิดที่บ้าน คนที่มาอยู่
ท่านบางคนเป็นเชื้อสายของลาวเวียงจันทน์
มาเป็นรุ่นแรก แต่สืบไม่ไ้ความมาอยู่ได้ก็
แล้ว มาทำไร่ทำนา เกิดเป็นหมู่บ้านขึ้น ตอนแรก
ก็มีประมาณสี่สิบสามสิบหลังคาเรือน แต่ปัจจุบัน
มีสองร้อยเจ็ดสิบห้าหลังคาเรือน สาเหตุที่มี
วบ้านหนองใหม่ เพราะว่าแม่น้ำยมเปลี่ยนทางเดิน
ไปทางอื่น เลยเกิดเป็นหนองเรียกว่าหนองใหม่
ก็เลยได้ตั้งชื่อบ้านว่าบ้านหนองใหม่
ต่อมาตอนพ่อเป็นผู้ใหญ่บ้าน ประมาณ พ.ศ.สองพัน
สี่ร้อยเจ็ดสิบแปด ได้คิดสร้างวัดร่วมกับชาวบ้าน
ตั้งชื่อตามนามบ้านว่าวัดหนองใหม่

คนที่เลาประวัคจอบานหนองใหม่ฮ้อปอพัง
 ค้อปอทาวคำแวงนี้ เจ้าหลวงพิริยวงค์
 ตั้งฮ้อเป็นหัวหนาคูแลคนหาปลาในหนองใหม่
 ฮองกันวาชะโหมง หากคนใดไปปลาทัวใหญ่
 ชะโหมงหะเอาไม้จุกไฟให้หนึ่งอัน
 แล้วเอาปลาใหญ่ตัวนั้นไว้ แล้วไปถวาย
 เจ้าหลวง.

คนที่เลาประวัคจอบานหนองใหม่ให้พ้อพัง
 ค้อพ้อทาวคำแวงนี้ เจ้าหลวงพิริยวงค์
 ตั้งให้เป็นหัวหนาคูแลคนหาปลาในหนองใหม่
 เรียกกันว่าโหมง หากคนไหนไปปลาทัวโต
 โหมงจะเอาไม้จุกไฟให้หนึ่งอัน
 แล้วเอาปลาใหญ่ตัวนั้นไว้ แล้วไปถวาย
 เจ้าหลวง.

หนองไผ่, บ้าน

วิทยากร : นายบุญยก เวียงยา อายุ 45 ปี

ข้าราชการกรมทาง

หมู่บ้านคือบ้านมะหาโปดไปทางทิศเหนือ
ประมาณสองพันเมตร หรือว่าสองกิโลเมตร ก็มี
ว่าหมู่บ้านหนองไผ่ แรกเริ่มเดิมทีเป็นหมู่บ้านที่
ขยายไปจากบ้านมะหาโปด เป็นคนบ้านมะหา
โปด มีครอบครัวแล้วจะไปยึดสถานที่ เป็น
บ้านเป็นของตนเอง กระทั่งกลายเป็นหมู่บ้านหนึ่ง
แถวข้างบ่อม่วง ภายหลังจากเกิดหมู่บ้าน
หนาแน่นขึ้น ชาวบ้านหนองไผ่ก็เลย
พอมเพียกันขออนุญาตจากกรมศาสนา
ตั้งวัดขึ้นในหมู่บ้าน มีชื่อว่าวัดหนองไผ่
ส่วนชื่อของบ้านหนองไผ่ หรือวัดหนองไผ่
นั้นก็ได้อาศัยหนองแห่งนี้ซึ่งยึดกับม
บ้านและวัด เป็นสัญลักษณ์หรือว่าเป็นนามของ
วัดของบ้าน หมู่บ้านหนองไผ่ ปัจจุบัน
ก็มีประชาชนอาศัยอยู่ประมาณหนึ่งร้อยเจ็ดสิบ
ครอบครัว แล้วก็นับกับตำบลเคียวกับ
บ้านมะหาโปด มีชื่อว่าตำบลป่าแฝก
เหมือนกับคนบ้านหนองไผ่ บางครอบครัว
มาจากเจียงแสน แต่ครอบครัวส่วนใหญ่
แยกจากบ้านมะหาโปด และตั้งเกิดหนองไผ่

หมู่บ้านคือบ้านมะหาโพธิ์ ไปทางทิศเหนือ
ประมาณสองพันเมตร หรือว่าสองกิโลเมตร ก็มี
ว่าหมู่บ้านหนองไผ่ แรกเริ่มเดิมทีเป็นหมู่บ้านที่
ขยายไปจากหมู่บ้านมะหาโพธิ์ เป็นคนบ้านมะหาโพธิ์
มีครอบครัวแล้วจะไปยึดสถานที่ เป็น
บ้านของตนเอง กระทั่งกลายเป็นหมู่บ้านหนึ่ง
แถวข้างบ่อม่วง ภายหลังจากเกิดหมู่บ้าน
หนาแน่นขึ้น ชาวบ้านหนองไผ่ก็เลย
พอมเพียกันขออนุญาตจากกรมศาสนา
ตั้งวัดขึ้นในหมู่บ้าน มีชื่อว่าวัดหนองไผ่
ส่วนชื่อของบ้านหนองไผ่ หรือวัดหนองไผ่
นั้นก็ได้อาศัยหนองแห่งนี้ซึ่งยึดกับหมู่บ้าน
และวัดเป็นสัญลักษณ์ หรือว่าเป็นชื่อของ
วัด ของบ้าน หมู่บ้านหนองไผ่ ปัจจุบัน
ก็มีประชาชนอาศัยอยู่ประมาณหนึ่งร้อยเจ็ดสิบ
ครอบครัว แล้วก็นับกับตำบลเคียวกับ
บ้านมะหาโพธิ์ มีชื่อว่าตำบลป่าแฝก
เหมือนกับคนบ้านหนองไผ่ บางครอบครัว
มาจากเจียงแสน แต่ครอบครัวส่วนใหญ่
แยกจากบ้านมะหาโพธิ์ และตั้งเกิดหนองไผ่

เพาะนามเณรม เปิ่นทางเคิ่น หมายคว่ำว่า
 ค่แลกกะเปิ่นลำนามญมคืบ พอลำนามญม
 เปิ่นทางเคิ่น แลวกะนามชวณนกะเลยซัง
 กายเปิ่นหนอง เปิ่นมึงมเนิ่นคินชวญ
 กบนามเณรม.

เพราะเณร่ายมเปลี่ยนทางเคิ่น หมายคว่ำว่า
 ที่แรกก็เป็นลำน่ายมคืบ พอลำน่ายม
 เปลี่ยนทางเคิ่น แลวก็นำส่วนนกะเลยซัง
 กลายเป็นหนอง เปิ่นมึงมเนิ่นคินชวญอยู่
 กับน้ำเณรม.

ห้วยปู่เชียง, บ้าน

วิทยากร : นายวงศ์ จินากุล

อายุ 78 ปี

ชาวสวน

พ่อวงศ์ จินากุล อายุเจ็ดสิบแปดปี เกิดที่
บ้านพันเชิง ไ้ไปทำสวนเมือง ต.บ้านห้วยปู่เชียง
ในปี พ.ศ. สองพันสี่ร้อยหกสิบเจ็ด ไ้
รับฟังประวัติของห้วยปู่เชียง ว่าแต่เดิมที
เป็นทอคุมสมบูรณ์ รินน้ำริมห้วยแล้วลาวชื่อว่า
ปู่เชียง ไ้มาเห็นเหมาะสมควรสำหรับพันไร่
พันสวน ก็เลยไ้ลงมือพันไร่พันสวน
ปลูกบ้านเรือนขึ้น ต่อมาคนอื่น ๆ ไ้ไปทำ
สวนเมือง ปลูกบ้าน แบ่งเฮียน หนาแน่นคน
กายเป็นหมู่บ้านคน ปากน้ำของวามบ้านห้วย
ปู่เชียง ตามที่ปู่เชียงไ้มาอยู่เป็นคนแรก
เลยมีคนคนเฒ่าคนแก่ ไ้เลาฮ่อฟง อาศัยเป็น
ทางคน ก็เลยล่อยกว่าปี่ละ.

พ่อวงศ์ จินากุล อายุเจ็ดสิบแปดปี เกิดที่
บ้านพันเชิง ไ้ไปทำสวนเมืองที่บ้านห้วยปู่เชียง
ในปี พ.ศ. สองพันสี่ร้อยหกสิบเจ็ด ไ้
รับฟังประวัติของห้วยปู่เชียง ว่าแต่เดิมที
เป็นทอคุมสมบูรณ์ รินน้ำริมห้วยแล้วลาวชื่อว่า
ปู่เชียง ไ้มาเห็นเหมาะสมควรสำหรับพันไร่
พันสวน ก็เลยไ้ลงมือพันไร่พันสวน
ปลูกบ้านเรือนขึ้น ต่อมาคนอื่น ๆ ไ้ไปทำ
สวนเมือง ปลูกบ้านปลูกเรือนหนาแน่นขึ้น
กลายเป็นหมู่บ้านขึ้น พวกนี้เรียกว่าหมู่บ้านห้วย
ปู่เชียง ตามที่ปู่เชียงไ้มาอยู่เป็นคนแรก
เรื่องนี้คนเฒ่าคนแก่ไ้เลาให้ฟัง อายุทาน
ถ้ายมีชีวิตอยู่ ก็ไ้ร่อยกว่าปี่ละ.

หฺวเฌมา, คำบด
หฺวเฌมา หนฺม 3, บาน

วิทยากร : นายททา หนฺนชัย อายุ 64 ปี

อดีตครู

ปอทา หนฺนชัย อาญุไคฮกสิบปี ญ่าบด
ฮวเฌมา อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา เกยเป็น
ครูโรงเรียนหฺวเฌมา เพิ่งจะปลดเกษียณไคสิบปี
ก่อนจะเป็นครูเคยเป็นทหาร ไครับยศเป็น
สิบโท ขอเลาประวัติบ้านหฺวเฌมาไคสิบ
ปี มาจากปอเพาเจย เป็นเกยเป็นหมอเกา
ทาเป็นญกคนอาญุเป็นไคประมาณ
ลยสามสิบห้าปี เพราะตอนเป็นเลาฮอปอเพา
เป็นอาญุไคแปดสิบปีแล้ว ญางไปไหนทอง
ถ้าไมทว ตอนนั้นปอทาอาญุไคฮกสิบปี
สิบเจ็ดปี เป็นเลาฮอพงวาทิฮองวามาน
ฮวเฌมา เพราะวาทางทิศตะวันออกแจ้งไคของบาน
มีฮวยสองฮวยมาลวมกัน ตอนนั้นบดเว
นเป็นป่ารก และมีทางเดินแคบ ๆ สำหรับ
คคคอกาชายละหวางบานคอบาน เช่นบาน
ป่าแดง บานสวนเคียน บานฮวยฮอย มีพวก
จีนฮอเอาของมาขาย บนทุกควมมาทาง
ละยะทางฮางไกล เกินล้านาก งามมากบอ
มคคกกันนาม พอมาถึงฮวยนนั้น มากะฝง
กันนาม จึงมาสะมกันนามคาย เขากะเลยไคฮจ

พอทา หนฺนชัย อาญุไคฮกสิบปี ญ่าบด
หฺวเฌมา อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา เกยเป็น
ครูโรงเรียนหฺวเฌมา เพิ่งจะปลดเกษียณไคสิบปี
ก่อนจะเป็นครูเคยเป็นทหาร ไครับยศเป็น
สิบโท ขอเลาประวัติบ้านหฺวเฌมาไคสิบ
ปี มาจากปอเพาเจย ทานเกยเป็นหมอเกา
ทาทานยังมีชีวิตอยู่ อาญุทานไคประมาณ
ลยสามสิบห้าปี เพราะตอนทานเลาไคพอเพา
ทานอาญุไคแปดสิบปีแล้ว เกินไปไหนทอง
ถ้าไมทว ตอนนั้นพอทาอาญุไคฮกสิบปี
สิบเจ็ดปี ทานเลาให้พงวาทิเรียกวามาน
หฺวเฌมา เพราะวาทางทิศตะวันออกแจ้งไค
ของบาน มีฮวยสองฮวยมาลวมกัน ตอนนั้นบดเว
นเป็นป่ารก และมีทางเดินแคบ ๆ สำหรับ
คคคคอกาชายละหวางบานคอบาน เช่นบาน
ป่าแดง บานสวนเคียน บานฮวยฮอย มีพวก
จีนฮอเอาของมาขายบนทุกควมมาทาง
ละยะทางฮางไกล เกินล้านาก งามมาก
ไมทคคกกันนาม พอมาถึงฮวยนนั้น มากะฝ
กันนาม มักจะมาสะลคกันนามคาย เขากะเลยไคฮจ

ห้วยมุ่น, บาน

วิทยากร : นายถวน ภูมแก้ว อายุ 50 ปี

ชาวสวน

ต่อไปนี้จะเล่าเรื่องประวัติบ้านห้วยมุ่น
 ชื่อพ่อแม่พี่น้องทั้งหลายฟัง คนเขาเกาะแก
 กอนันน์ คือพ่อหนานนนท์ ภูมกน เป็นโค
 แนะนำเข้ามาในป่าเมี่ยงนี้ เป็นบ้านห้วยมุ่น
 นี้เกาะห้วยมุ่น เป็นเกาะใหญ่ เกาะหลวงที่ดูคุด
 พิกมมกนกันโค แต่ใบมันคายคองกับ
 ใบพม่าทอง นี่จะเป็นปางห้วยมุ่น ห้วยมุ่น
 ฝนคายกับพม่ามุด กันโคลทหวน ที่ฮวยนี้
 เป็นที่อุดมสมบูรณ์ เจาบ้านไผ่มาฮมาหา
 ไผ่มาปลูกข้างข้างสวน มาจากเมี่ยงจกคอง
 พม่าเคียนโคเป็นหอเป็นเฮียนยงกหลาย
 แลวหนา มีสักสิบกว่าหลังคาเฮียน อาชีบกะ
 ทำสวนเมี่ยง.

ต่อไปนี้จะเล่าเรื่องประวัติบ้านห้วยมุ่น
 ให้พ่อแม่พี่น้องทั้งหลายฟัง คนเขาเกาะแก
 กอนันน์ คือพ่อหนานนนท์ ตอนมีสาวคอง ทานโค
 แนะนำเข้ามาในป่าเมี่ยงนี้ ทานวานห้วยมุ่น
 นิตมุ่น เป็นคนใหญ่ที่ดูคุด
 พิกมมกนกันโค แต่ใบมันคายคองกับ
 ใบกระทอนมีและจะเป็นปางห้วยมุ่น ผลมุ่น
 กลายกับละมุด กันโคโรสหวาน ที่ฮวยนี้
 เป็นที่อุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านไผ่มาเริ่มคนหา
 ไผ่มาปลูกเบิกสร้างสวน มาจับทำเมี่ยง ทำใบคอง
 มาเคียนโคเป็นบ้านเรือนอยู่มากมาย
 แลวนะ มีสักสิบกว่าหลังคาเรือน อาชีบ
 ทำสวนเมี่ยง.

ห้วยหอย, บาน

วิทยากร : นางแก้ว คำเป็ง

อายุ 72 ปี

ชาวนา

แม่จอว้า แม่แก้ว คำเป็ง อายุได้เจ็ดสิบ
สองปี เป็นคนบานฮวยหอย คำบานฮวยมา
อำเภอมะนังแม่ จังวัดแม่ แม่กะแปน
เท่าแปนแกของบ้านนี้ คนเท่าคนแกกว่า
แม่กะมีเหมือนกัน แต่เป็นบออยู่เลยง แลว่ามี
แต่คนกะกันงฮัมแมนจ้อแม่ใส่ แต่เป็น
ญาณาหลนแม่แต่ก่อน
คนบานฮวยหอยนี้ ญามาจากบานฮวยมา
มาชานานำฟานอกบานน่ก่อน มีพ่อเฒ่ามอย
เป็นหัวหน้าปามา อยู่บอถึงฮำปี แสงแสงแก
กะเลยญาญามายัน มีนามฮวยหอยไหลลลล ลาย
บานนูลู ปอเฒ่ามอยเป็นเลยใจจ้อว้าบาน
ฮวยหอย ตามฮวยค้อมบานน จ้อฮวยหอย
ไค่สอตามจากเท้าปอเท้าแมว้าเป็นจะไค่มาไค่
จ้อว้าฮวยหอย เป็นเลาฮอฟังว่า ฮัมซุน
มันท์ แม่เต็กนอย มีฮอยคั้น เหมือนฮอย
คั้นนากายเป็นหิน คิคคินาผายแปนเถิบ ๆ
คนบานนี้ถ้าไปชุนแมนจึงเอาฮัมคแะมาฮอฮูลูก
หลานละฮอนนอ บานฮวยหอยนังมาไค่
สามสิบแปดปี ลูกแม่คนนมาเกิดนพอก เกิดปี
ฉะหลู กิบานฮวยหอยนญาจนคงมก

แม่จอว้า แม่แก้ว คำเป็ง อายุได้เจ็ดสิบ
สองปี เป็นคนบานฮวยหอย คำลหวยมา
อำเภอมะนังแม่ จังวัดแม่ แม่กะแปน
แม่ฮอว้าโสของบ้านนี้ คนเฒ่าคนแกกว่า
แม่กะมีเหมือนกัน แต่ทวนไมรูเรื่อง แลว่ามี
อีกคนกัท่งซางแมน ซอแม่ใส่ แต่ทวน
ยาเฒ่าที่หลังแม่อีก
คนบานฮวยหอยนี้ยาเฒ่าจากบานฮวยมา
มาชานานำฟานอกบานน่ก่อน มีพ่อเฒ่ามอย
เป็นหัวหน้าปามา อยู่ไค่ไม่ถึงฮำปี แสงแสงมาก
กเลยยายมาอยู่ทั้น มีน้ำฮวยหอยไหลมาน
ซางบานน่ใจ พ่อเฒ่ามอยทวนเลยใจจ้อว้าบาน
ฮวยหอยตามฮวยทซางบานน ซอฮวยหอย
ไค่สอตามจากบรรพบุรุษ ว่าเป็นยังงี้ถึงไค่
จ้อว้าฮวยหอย ทวนเลาให้ฟังว่า ไกลต่นนำ
มันท์ แม่เต็กนอย มีฮอยคั้น เหมือนฮอย
คั้นนากายเป็นหิน คิคคินาผายแปนซัน ๆ
คนบานนี้ถ้าไปแถวต่นนำน้กเอาฮัมคแะมาให้ลูก
หลานเค็ก ๆ คู้ บานฮวยหอยนังมาไค่
สามสิบแปดปี ลูกแม่คนนมาเกิดนพอก เกิดปี
ฉลู่ คนบานฮวยหอยนียาจนท่งมก

มีสามสิบเจ็ดหลังคาเรือน มีเจ็ดหลังคาเรือน
 หนึ่งนามควาย หนึ่งนามจางทกทั้น
 เอาทุกอย่างได้เงินมากเอาไปซื้อข้าว
 ของแห้งของเหี่ยวพอง โลงเล่นกะบอม
 วัคกะบอมต้องไปบ้านปึงฉางลกทงไป
 บ้านฮวยหยอนชนกับหมู่บ้านปง
 คำบ้านฮวยมา อำเภอมะบองแป จังวัคแป
 หะตังแปหมู่บ้านกะบองทง.

มีสามสิบเจ็ดหลังคาเรือน มีเจ็ดหลังคาเรือน
 หนึ่งนามควาย หนึ่งนามจางทกทั้น
 เอาทุกอย่างได้เงินมากเอาไปซื้อข้าว
 ของแห้ง ๆ บาง โรงเรือนก็ไม่มี
 วัคก็ไม่มี ต้องไปบ้านปงเกินทักทงไป
 บ้านฮวยหยอนชนกับหมู่บ้านปง
 คำบ้านฮวยมา อำเภอมะบองแป จังวัคแป
 จะตังแปหมู่บ้านกะบองทง.

ห้วยสูง, บ้าน

วิทยากร : นายมณู สิกขะเจริญ อายุ 78 ปี

ชาวนา

พ่อจ้อวา ป่อมอน สิกขะจะเล็น เกิดที่บ้าน
ฮ้วยสูง มสอง ตำบลห้วยมา อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่ อายุได้เจ็ดสิบแปดปี เป็นคนแก่ที่ซุก
ในหมู่บ้านนี้ ตอนหนุ่ม ๆ เคยทำไร่ทำนา
ขอเลาประวัติดานฮ้วยสูงให้ฟัง ที่ได้รับฟัง
มาจากเท้าพ่อเท้าแม่ ที่เป็นคนฮ้อยกนฟัง
สืบต่อมาเป็นทอด ๆ ว่าตอนแรกมาจากบ้านเลน
ยทางเมืองลาว พ่อหะสืบไควาคนที่
มาจากเมืองเลนคือแม่ของแม่หมอนสุ แม่หมอนสุ
เป็นแม่ของแม่ใหญ่เฮียน แม่ใหญ่เฮียนเป็นแม่
ของแม่นา แม่ของป่อมอนนี้ กระแลวไคประมาณ
ลยฮ้ายปีขึ้นไป มาตอนแรกเพาะพายัพ
พายัพมา ที่เดิมถ้านั้นเป็นป่าเป็นดง มาบุกเบิก
เป็นที่ไร่ทำนา ตอนนั้นมีคนทอนมาฮ้อยกนอีก
แพร่ขยายออกเป็นบ้านใหญ่ขึ้น ได้ฮ้อยกนตามลำห้วย
ที่ไหลผ่านบ้าน จ้อวาบ้านฮ้วยสูง บ้านจ้อฮ้วยสูง
นั้น สืบมาไควาเป็นจะไคถึงไคจ้อวาฮ้วยสูง
บ้านฮ้วยสูงมีแปดสิบห้าหลังคาเฮียน มีคน
ประมาณฮ้อยกน อาชีพทำไร่ทำนา.

พ่อจ้อวา ป่อมอน สิกขะเจริญ เกิดที่บ้าน
ห้วยสูง มสอง ตำบลห้วยมา อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่ อายุได้เจ็ดสิบแปดปี เป็นคนแก่ที่ซุก
ในหมู่บ้านนี้ ตอนหนุ่ม ๆ เคยทำไร่ทำนา
ขอเลาประวัติดานฮ้วยสูงให้ฟัง ที่ได้รับฟัง
มาจากบรรพบุรุษ ที่ท่านเล่าให้กันฟัง
สืบต่อมาเป็นทอด ๆ ว่าตอนแรกมาจากบ้านเลน
อยู่ทางเมืองลาว พ่อจะสืบไควา คนที่
มาจากเมืองเลนคือแม่ของแม่หมอนสุ แม่หมอนสุ
เป็นแม่ของแม่ใหญ่เฮียน แม่ใหญ่เฮียนเป็นแม่
ของแม่นา แม่ของป่อมอนนี้ กระแลวไคประมาณ
ร้อยห้าสิบปีขึ้นไป มาตอนแรกเพาะพายัพ
พายัพมา ที่เดิมถ้านั้นเป็นป่าเป็นดง มาบุกเบิก
เป็นที่ไร่ทำนา ตอนนั้นมีคนทอนมาฮ้อยกนอีก
แพร่ขยายออกเป็นบ้านใหญ่ขึ้น ได้ฮ้อยกนตามลำห้วย
ที่ไหลผ่านบ้าน จ้อวาบ้านฮ้วยสูง บ้านจ้อฮ้วยสูง
นั้น สืบมาไควาทำไม่ถึงไคจ้อวาฮ้วยสูง
บ้านฮ้วยสูงมีแปดสิบห้าหลังคาเรือน มีคน
ประมาณฮ้อยกน อาชีพทำไร่ทำนา.

หัวขวง, บาน

วิทยากร : นายสม นันทสาร อายุ 65 ปี

พoca

ปอสม นันทะสาน อาญุสกลิมหาปี ยบาน
หัวขวง คำบลิในเวียง อำเภอมะเมือง จังวัดแพ
ประวัติของบ้านหัวขวงนี้ เติมทีในเวียงแพ
มีกำแพงล้อมรอบ กำแพงดินลอมรอบทุกด้าน
มีประตูยประตูหนึ่ง ที่ในบานหัวขวงนี้เรียก
ประตูงมา คคประตูงมา เขามาทางใน
เวียงนี้เป็นสนามกว้าง สะสนาม คนคนในเมือง
เลยกวาขวง แล้วขวงนี้มนยหัวเวียง
เลยใช้ชื่อหัวขวง สะสนามก่อนเติมมาคนคิหะ
ออกไปจากเมืองนี้หะตองไปจิไปลวมกันยค
สนามนี้เพยจะเค้นทางคอไปเมืองทาง ๆ
เลยใช้ชื่อว่าประตูงมา หลอว่า
คนคามาจากจังวัดทาง ๆ เมืองทาง ๆ นั้น
หะตองมาญงนก่อน เพยว่าล่อฮอเป็นเปิด
ประตูกะค ล่อฮอมนแจมจนชวากค ตะกอนประตู
นกะมคนเฝ้าเป็นญามฮกสาย เลยกวา
คนลงประตู บานหัวขวงหะตองมาพอสอตัวได้
กะบอช หะโยกปญบอช มัวคยวคณ
ตะกอนเขาเลยกวาวคสะเปาหัวขวง แตพมา
เคียนเป็นนคหัวขวงเลย ๆ ตามคนเฝ้าคนแก
เลาไววาวคสะเปาหัวขวงนอะคอวคหัวขวง

พอสม นันทสาร อาญุสกลิมหาปี ยบาน
หัวขวง คำบลิในเวียง อำเภอมะเมือง จังวัดแพ
ประวัติของบ้านหัวขวงนี้ เติมทีในเวียงแพ
มีกำแพงล้อมรอบ กำแพงดินลอมรอบทุกด้าน
มีประตูยประตูหนึ่ง ที่ในบานหัวขวงนี้เรียก
ประตูงมา คคประตูงมา เขามาทางใน
เวียงนี้เป็นสนามกว้าง สนามคนคนในเมือง
เรียกวาขวง แล้วขวงนี้มนยหัวเวียง
เลยใช้ชื่อหัวขวง สนามนี้เติมคคที่จะ
ออกไปจากเมืองนี้จะตองไปรวมกันอยค
สนามนี้ เพยจะเค้นทางคอไปเมืองทาง ๆ
เลยใช้ชื่อว่าประตูงมา หลอว่า
คนคามาจากจังวัดทาง ๆ เมืองทาง ๆ นั้น
จะตองมาญคพกนก่อน เพยว่ารอให้เขาเปิด
ประตูคค รอให้มันสว่างมันสายคค แตกอนประตู
นกะมคนเฝ้าเป็นญามรักชวอย เรียกวา
คนรังประตู บานหัวขวงจะตองมา พ.ศ. เทาโค
กัไมรู จะโคกปักไมรู มีวคอยคคหนึ่ง
แตกอนเขาเรียกวาวคสะเปาหัวขวง แตพมา
เคียนเป็นนคหัวขวงเลย ๆ ตามคนเฝ้าคนแก
เลาไววาวคสะเปาหัวขวงนอะคอวคหัวขวง

มีเจ็ดยองคหนึ่ง เจ็ดยองใหญ่ ในเจ็ดยอง
 เป็นวามสะเปาค่ายในอนันตม เลยเลยกว
 วัคสะเปาหัวขวง ประคองมานะ เป็นค
 ตางออกไปทางจิงวัคตางเมียง ตะกอนัน
 มตางออกจากประคองมา ไปทางเมียงสอง
 ลอกรางออกเมค มาสะหมัน
 เมียฮับป้านโก เป็นเจอะปะคตัมใหม่
 ปะคตัมคิกไปทางทิศตะวันออก นั้น
 ปะมาสะสองลอยเมค เป็นเลยกวปะคใหม่
 ฆมาเคียน ฆมาเคียนนทตางกะจะเล
 ยตางบัน กางเม กะเลยคำลุดคิกใหม่ไป
 นอกประคองมาน ฆุมมวักยุดนง เลยก
 วาวคประคองมา วัคประคองมานะ
 เป็นวัคตางไปเสียแล้ว ฆมาเคียน นั้นเมีย
 สะหมันจักเจ็คคิมแปคคิมปี่เนยะ ฆุมม
 วิหานลางย วิหานลางนเมเตเสา คณ
 กะพอนายฮางเอะจัก มาทันเสาวิหาน
 ยจะนนั้น แกมาทำไม้คาง แมคเคม คาง
 หุงน กะเกยลากไม้มาคางนี้ กะได้
 เอาเสาวิหานนั้น มาขางแปนสะพานจมนคน
 เสาวนกะฉงเหลยคตมณยู คตมาตาง
 เซน บอมไผะนุมาลง กะเลยแปนปา
 แปนงไป กะมีเตาปากันไปเสียไปสวน
 บานหวางนังยอมนามอวม อาฮับชวมาก
 กะตังแปนทำสวนควโคเฆมาก.

มีเจ็ดยองคหนึ่ง เจ็ดยองใหญ่ ในเจ็ดยอง
 เขาว่ามีสำเภาทองอยู่ในอนันตม เลยเลยกว
 วัคสะเปาหัวขวง ประคองมานั้นแหละเป็นที่
 ทางออกไปสู่ตางจิงวัคตางเมียง แทกอนัน
 มีทางออกจากประคองมา ไปทางเมียงสอง
 รอกวางออกนหมคเลย มาสมัน
 เมื่อหาสิบปีมานี้โก เขาเจอะปะคใหม่อีก
 ปะคหนึ่ง คิกไปทางทิศตะวันออก นั้น
 ประมาคักสองรอยเมค เขาเรียกวปะคใหม่
 มาเคียน ฆคณนทนททางกัเจริญ
 อยู่ทางโนน ทางนี้กละขารุดทรุดโทรมไป
 นอกประคองมานี้ ยังมีวัคอยู่วัคหนึ่ง เรียก
 ว่าวัคประคองมา วัคประคองมานั้นแหละ
 เป็นวัคตางไปเสียแล้ว มาเคียนนั้นเมื่อ
 สมัยจักเจ็คคิมแปคคิมปี่เนยะ ยังมี
 วิหารร้างอยู่ วิหารร้างนั้นเมเตเสา ที่
 กัพอนายฮางเอะจักคิมมาเห็นเสาวิหาร
 อยู่อย่างนั้น แกมาทำไม้คางแมคเคม ทาง
 อะไรนี้ กะเกยลากไม้มาคางนี้ กะได้
 เอาเสาวิหารนั้นมาขางแปนสะพานจมนคน
 เลานักยังเหลยคตมณยู คตมาตาง
 เสนั้น ไม่มีใครทะนุบำรุง ก็เลยแปนปา
 แปนงไป กะมีแกพากันไปเรือกสวน
 บานหัวขวงนังอยู่ใกล้แม่น้ำยม อาฮับชวมาก
 เป็นทำสวนกวโคเฆมาก.

หัวทง, บาน

วิทยากร : นายน้อย สุวรรณมัย อายุ 67 ปี

อดีตครูโรงเรียนพิริยาลัย

ปอจอปอนน้อย ส่วนนามัย อายุหกสิบเจ็ดปี
 อาชีพรับราชการบำนาญ เคยเป็นครูอยู่โรงเรียน
 พริยาลัย ออกมาไกลหกเจ็ดปีแล้ว เวลานั้นทำสวน
 ยี่ในบานหัวทงนี้ เออ หลานมาตามประวัติ
 เลื่องล่าวของบานหัวทงกา ไค่ ลุงกะป้อ
 ฮพอง ลุงจอนน้อย ส่วนนามัย เวลานั้นกะ
 ยี่บานหัวทงนี้ แดกอนเกานนแต่ เป็นคนบาน
 นามค้อ แลวกะไค่ญาเหมายบานหัวทงนี้
 ทงแต่ปออาญงไค่ฮายกป็นอะกา ปอน
 อาญงฮายกป็นเยะ ตอนเป็นญาเหมายบาน
 หัวทงนี้ คอมาพายหลังเมือมาเวยนเคา
 กะไค่ญาเหมายมา ไค่มาลกับปอของปอเนยะ
 เป็นกะเลาฮอพง เลาเลียง เลาลาว หลึง
 ทาง ๆ บานหัวทงฮอพง บานหัวทงคป้อมมา
 ย่นกะเกยท่น จนจาวบานหัวทงน กะมิตงมาน
 ทงเงียวและฮอ คป้อมเกยฮอจฮอ
 มย่นคนท่งเวลัน โอ ตายไปเมินแล้ว
 ลูกเป็นหญิง ๆ ยี่ เมียเป็นตายแล้ว มานกะมี
 แหมคนทางเพนย่นมีเงียวหลายทางเพนยี่
 ลูกเคาไปป่น มีเงียวหลายคน บานหัวทง
 นนะ ตามประวัติตั้งเตงคป้อมของปอเกย

พอชอพอนน้อย สุวรรณมัย อายุหกสิบเจ็ดปี
 อาชีพรับราชการบำนาญ เคยเป็นครูอยู่โรงเรียน
 พริยาลัย ออกมาไกลหกเจ็ดปีแล้ว เวลานั้นทำสวน
 ยี่ในบานหัวทงนี้ เออ หลานมาตามประวัติ
 เลื่องล่าวของบานหัวทงหรือ ไค่ ลุงกะป้อ
 ูบวง ลุงจอนน้อย สุวรรณมัย เวลานั้นกะ
 ยี่บานหัวทงนี้ แดกอนเกานนเิมเป็นคนบาน
 นาค้อ แลวกะไค่ญาเหมายบานหัวทงนี้
 ทงแต่พออายุไค่หาหกปีในละมิง พอน
 อายุสักหาหกปีในละ และ ตอนท่นญาเหมายบาน
 หัวทงน คอมาพายหลังเมือมาเวยนนาเขา
 กะเคิบไค่ซิ่นเรอย ๆ ไค่พอกกับพอของพอนและ
 ทานกะเลาไค่พิง เลาเลื่อง เลาราว อะไร
 ทาง ๆ บานหัวทงไค่พิง บานหัวทงคป้อมมา
 ย่นกะเกยท่น จนจาวบานหัวทงนกะมิตงมา
 ทงเงียวและฮอ พอเคยฮอจฮอ
 มย่นคนท่งเวลัน โอกายไปมานแล้ว
 ลูกท่นยังเหลืออยู่ เมียท่นตายแล้ว พอกมี
 อักคน ทางเพนย่นมีเงียวมากอยู่ ทางเพน
 ลูกเคาไปป่นมีเงียวหลายคน บานหัวทง
 นนะตามประวัติ ตั้งเิมพอกของพอเคย

เล้าฮอพงวาเกยแปดเคียงจางเคียงมา
 เคียงวักวายของเจ้าหลวง คือเจ้าหลวงมีบ้าน
 อยู่ในเวียงนั้น แล้วเป็นฮอคนไอคนโฮง เป็น
 เอาจางมาเคียง คือคิบ้านหัวคองมันแปงปา
 ปาจาง เป็นปาใหญ่ มีคนไม่ต่งสเลา
 เกากำ คนไม่ใหญ่ ปอกะเกยกันทันตน
 ทอมันนุ เกาไม่ใหญ่ มีนกหนาที่เคียว
 ตอนหลังเป็นกะมาคค ปอนเกยทันตอ
 เกาไม่ใหญ่ ๆ มีนกหนา ว่าบ้านหัวคองนี้เพาะ
 ปาแปงคองทิบ เป็นฮองวาวานหัวคอง บ้านหัวคองนี้
 จะเพาะบ้านโกโกเมนทมนเป็นบ้านแลก มาตอน
 แล็กพอกคนจากในเวียงมา กะมาทั้นมาปะนีกอน
 กะเลยแปตนแปทัว จอวาหัวคอง อาณาเขตบ้าน
 หัวคองนี้กะมนาม แม้แคมลอมลอมบย สายีโตนกะมี
 นามแม้แคมหลอนามฮอง สะหวัน ทางเห็นยกะ
 มนามลอมลอมกวง อาณาเขตกวงเพี้ยนกัน
 เวลานกะมีเป็นส่วน มีส่วนม่วง ส่วนลำไย
 ส่วนกล้วย ส่วนออย มีพอม ณะทนทนทาง
 กะกำลังตกเคามา กำลังพัดทะนาคคเคามาจำนวน
 หลังกาในบานเมปะมานสามสิบห้าสามสิบหก
 หลังกาเฮียน มีคนจาวบานปะมานซัก
 สองลอมกาว อาชีพของจาวบาน เวลานกะทำ
 ส่วน มีส่วนลำไย ส่วนหมามวง ส่วนกล้วย

เล้าให้ฟงวาเกยแปดเคียงจางเคียงมา
 เคียงวักวายของเจ้าหลวง คือเจ้าหลวงมีบ้าน
 อยู่ในเวียงนั้น แล้วทานไอคนไอคนโรง¹ ทาน
 เอาจางมาเคียง คือคิบ้านหัวคองมันแปงปา
 ปาจาง เป็นปาใหญ่ มีคนไม่ต่งสเลา
 เกากำ คนไม่ใหญ่ พอกเกยทันเห็นตน
 ทอมันนุ คนไม่ใหญ่มีมากมายที่เคียว
 ตอนหลังเขากมาคค พอนเกยเห็นตอ
 คนไม่ใหญ่ ๆ มีมากมาย วาวานหัวคองนี้เพาะ
 ปาแปงคองทิบ ทานเรียววาวานหัวคอง บ้านหัวคองนี้
 เฉพาะบ้านโกกล ๆ พวกนี้มันเป็นบ้านแรก ขากอ
 แรกพอกคนจากในเมืองมาให้เห็นมาพอนก่อน
 กะเลยแปตนแปทัว จอวาหัวคอง อาณาเขตบ้าน
 หัวคองนี้กะมนำแม้แคมลอมลอมบย สายีโตนกะมี
 นำแม้แคมหรือแม้นำรองสวรรค์ ทางเห็นอก
 มีน้ำลอมลอมกวง อาณาเขตกวงเพี้ยนกัน
 เวลานกะมีเป็นส่วน มีส่วนมะม่วง ส่วนลำไย
 ส่วนกล้วย ส่วนออย มีพอม ถนนทนทาง
 กำลังตกเคามา กำลังพัฒนา ตกเคามาจำนวน
 หลังกาในบานเมปะมานสามสิบห้าสามสิบหก
 หลังกาเรือน มีคนจาวบานปะมานซัก
 สองรอยกวาอาชีพของจาวบาน เวลานกะทำ
 ส่วน มีส่วนลำไย ส่วนมะม่วง ส่วนกล้วย

¹ คนที่อยู่โรงเหมือนคนไอ.

และทำปถุฬลมูลก พวกพริก มะเขือ ชายค
 ทำลายไคค ฆูบานหัวกงนี้ ตะกอนเป็นฆูบาน
 หนึ่งอยู่ในเขตตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพ
 จังวัดแพ เวลานั้นไคเปลี่ยนไปขึ้นกับตำบล
 หงกวาว เพราะในเวียงนั้นไคเล็กจากตำบล
 ในเวียง ไปนเขตเทศบาลไป ก็เลยรวมบาน
 หัวกงไปขึ้นกับตำบลหงกวาว อำเภอเมืองแพ
 จังวัดแพ ฆูบานหัวกงที่มานั่งอยู่
 นั่งคุยกันคนละสามคน นายป่วนคนหนึ่ง
 กะอายุไคหกสิบแปดปี หนานจะลน อายุ
 สกสิบเจ็ดปี ทั้งสามคนนั้นไคเห็นพอง
 ทองกัน ก็ตรงกันไค เป็นความจริงแล้ว.

และทำปถุฬลมูลก พวกพริก มะเขือ ชายค
 ทำลายไคค ฆูบานหัวกงนี้ ตะกอนเป็นฆูบาน
 หนึ่งอยู่ในเขตตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพ
 จังวัดแพ เวลานั้นไคเปลี่ยนไปขึ้นกับตำบล
 หงกวาว เพราะในเวียงนั้นไคเล็กจากตำบล
 ในเวียง เป็นเขตเทศบาลไป ก็เลยรวมบาน
 หัวกงไปขึ้นกับตำบลหงกวาว อำเภอเมืองแพ
 จังวัดแพ อยู่หมื่นสี่ เรื่องบานหัวกงที่มานั่งอยู่
 นั่งคุยกันคนละสามคน นายป่วนคนหนึ่ง
 กะอายุไคหกสิบแปดปี หนานจรัญ อายุ
 หกสิบเจ็ดปี ทั้งสามคนนั้นไคเห็นพอง
 ทองกัน ก็ตรงกันไค เป็นความจริงแล้ว.

หัวทุ่ง, บ้าน

วิทยากร : นายฉัต กอนฟู

อายุ 76 ปี

ชาวนา

พัก กอนฟู คำขบป้าแดงมั่ง บ้านหัวทุ่ง
 จังวัดแพ อายุเจ็ดสิบหกปี พอออกมาอยู่น
 กอนฟู มาอยู่โคสามปี พอถึงควมมา ไค
 ประมานสามสิบห้าปี พอออกมาจากบ้าน
 หนองไค ญาเฒ่าเพราะที่โน่นมันคับแคบเป็นมา
 ซอกไค กวงขวาง เป็นมาญะโฮไค กะเลย
 มาอยู่หาญ ญาเฒ่าคอนแลกนมาคนเคียว
 มาแบ่งฮางยไค แลวกะมาบ้านหนองไคด้วย
 มาแหล่สองคนคือพ่อผดกับพ่อจัน แพรพอก
 ออกมา มาเคียวมาสิบแปดหลังคาเรือน
 ที่โคจวามบ้านหัวทุ่ง เพราะแตกอนทางเหนือ
 นมนเปป้า บอมกมมาทางนมนย
 บนตงอเทอะ ตงมยตางนเขาเลยเลยก
 วาบ้านหัวทุ่ง.

ฉัต กอนฟู คำขบป้าแดงมั่ง บ้านหัวทุ่ง
 จังวัดแพ อายุเจ็ดสิบหกปี พอออกมาอยู่น
 กอนฟู มาอยู่โคสามปี พอถึงตามมาไค
 ประมานสามสิบห้าปี พอออกมาจากบ้าน
 หนองไค ญาเฒ่าเพราะที่โน่นมันคับแคบ ทานมา
 ซอกทางนกวางขวาง ทานมาทำไรทนกละ
 มาอยู่ชะท ญาเฒ่าคอนแรกนมาคนเคียว
 มาปลกกระทอมอยทางน แลวกะมาบ้านหนองไคตาม
 มาอีกสองคน คือพ่อผดกับพ่อจันทร แพรขยาย
 ออกมา มาเคียวมาสิบแปดหลังคาเรือน
 ที่โคจวามบ้านหัวทุ่ง เพราะแตกอนทางเหนือ
 นมนเปป้า ไม่มึงมีนาอะไรน มันอย
 เหนือพวงนเถอะ พงมอยทางนเขาเลยเรียก
 วาบ้านหัวทุ่ง.

หัวฝาย, บ้าน

วิทยากร : นายสมัย ศรีวิจิตร อายุ 54 ปี

ผู้ใหญ่บ้านหัวฝาย

ผมนายสมัย สอนวิชา อาวุธวิชา
 เป็นผู้ใหญ่บ้านมาตั้งแต่พอสองปี
 สิบเจ็ด หัวฝาย ผมเปิด ตำบลนาจาก อำเภอ
 เมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พ่อแม่เกิดที่บ้านหัวฝาย
 พ่อชื่อพ่อชอน แม่ชื่อแม่สี เป็นพ่อค้า
 ที่บ้านหัวฝาย มาแต่เดิมเป็นคนเมืองแพร่
 โดยแท้จริง ผมได้รับฟังประวัติความเป็นมา
 ของบ้านหัวฝาย มาจากปู่ทวดเขา เขาเล่า
 ให้ฟังว่าประวัติของบ้านหัวฝายคือ แรกก่อน
 เป็นป่าดง คือเกิดมาจากมีแม่น้ำ แม่สาย
 ผ่านหมู่บ้าน โดยตลอด แล้วที่เกตุคงเป็น
 เมืองฝายขึ้น เขาน่า ซึ่งมีเมืองฝายหลายฝาย
 เมื่อก่อนมีคนมากคน กตงนามบ้านคน
 หนึ่งบ้านหนึ่งฝายมากคน ก็เลยตั้งชื่อว่า
 เป็นบ้านหัวฝายมาถึง เขาเดิวนั้น ชวนบ้าน
 หัวฝาย หะดังมากป็นบ่อขุดแน่นอน
 แต่พอจะเอาไถว่ากวาสองล้อยกว่าปี เพราะ
 จากประวัติของวัดหัวฝาย ซึ่งบ้านจะต้องเกิด
 ก่อนวัด เดิวนั้นมีบ้านสองล้อยิบหลังคา
 มีคนประมาณเกาสองกว่าคน ล้าละสองคนประกอบ
 อาชีพ โดยมากทำนา เป็นอาชีพหลัก แล้วมี
 การปลูกยา สวนยาเวอจันเนย ถั่วลิสง.

ผมนายสมัย ศรีวิจิตร อายุห้าสิบสี่ปี
 เป็นผู้ใหญ่บ้านมาตั้งแต่ พ.ศ.สองพันห้าร้อย
 สิบเจ็ด หัวฝาย ผมเปิด ตำบลนาจักร อำเภอ
 เมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พ่อแม่เกิดที่บ้านหัวฝาย
 พ่อชื่อพ่อชอน แม่ชื่อแม่สี เป็นพ่อค้า
 ที่บ้านหัวฝาย มาแต่เดิมเป็นคนเมืองแพร่
 โดยแท้จริง ผมได้รับฟังประวัติความเป็นมา
 ของบ้านหัวฝาย มาจากปู่ทวดเขา เขาเล่า
 ให้ฟังว่าประวัติของบ้านหัวฝายคือ แรกก่อน
 เป็นป่าดง คือเกิดมาจากมีแม่น้ำ แม่สาย
 ผ่านหมู่บ้าน โดยตลอด แล้วที่เกตุคงเป็น
 เมืองฝายขึ้น เขาน่า ซึ่งมีเมืองฝายหลายฝาย
 เมื่อก่อนมีคนมากคน กตงชอบานชน
 หนึ่งบ้านหนึ่งฝายมากคน ก็เลยตั้งชื่อว่า
 เป็นบ้านหัวฝายมาถึงปัจจุบันนี้ ส่วนบ้าน
 หัวฝาย จะดังมากป็นบ่อขุดแน่นอน
 แต่พอจะเอาไถว่ากวาสองร้อยกว่าปี เพราะ
 จากประวัติของวัดหัวฝาย ซึ่งบ้านจะต้องเกิด
 ก่อนวัด เดิวนั้นมีบ้านสองร้อยสิบหลังคา
 มีคนประมาณเการ้อยกว่าคน ราษฎรประกอบ
 อาชีพ โดยมากทำนา เป็นอาชีพหลัก แล้วมี
 การปลูกยา สวนยาเวอจันเนย ถั่วลิสง.

เมืองกา, บาน

วิทยากร : นายศรี วงศ์สุวรรณ อายุ 59 ปี

สารวัตรผู้ใหญ่บ้านเมืองกา

นายสี วงศ์วัน ยู่บ้านเหมียงคา ตั้งแต
เล็ก ๆ มา กะในบานเหมียงคาน คนเทาคนแก
เป็นเลวาว เติมคงทนทะเอาเกาคานเป็นลัก
เพาะเกาคานมนเกิดมาตงมนานแล้ว พอคงบาน
คน ความมาว่า บานเหมียงคา ทนกะมทาง
หลวงชุกเหมียงลคพานมา กะเลยไคจาวา
เหมียงคา กะเลยไคจาวาเป็นบานเหมียงคา
คอไปจนทูกวนนี้ ไคฮบฟงเลียงลาบมาจาก
แม่เมาปอใจ ปอแม่ของผมนะ ทามาอาญ
ไคแปคิมกว๊าวปี เกาคาใหญ่ทวนกะญงเป็น
พักยันทนญแลวมกะมของ ผังชกคย
ตะกอนกะม ปะลางหลวงของ โปลาบ มาม
ยติ เกาคา ปะลางเขาเอาไคจว แลวกะ
บมบอยแถมบองยูกาง ๆ ตะกอนจ้งออก
ฮอเขาหนุย หนาเคียวแตบอมละ บอนาม
นกะเป็นโองโองย เกาคาความ ไคค
บอไค หนานเป็นพมจากงาม
หนาเคียวบานเหมียงคามลอบกว๊าวหลังคา
เฮียน ปะกอบอาชบทำนา ทำสวนถว มวก
มีโองเลียนในหมู่บ้านเคียบลอย.

นายศรี วงศ์สุวรรณ อยู่บ้านเมืองกาตั้งเก
เล็ก ๆ มากในบานเหมียงคาน คนเทาคนแก
ทานเลวาว เติมคงเคิมที กะเอาคานคานเป็นลัก
เพราะทนคานมนเกิดมาตงมนานแล้ว พอคงบา
น ในนามว่าบานเหมียงคา ทนกะมทาง
หลวงชุกเหมียงลคพานมา กะเลยไคจาวา
เหมียงคา กะเลยไคจาวาเป็นบานเหมียงคา
คอไปจนทูกวนนี้ ไครับฟงเรองราวมาจาก
แม่เมาพอใจ ปอแม่ของผมนั้นแหละ ถามชีวิตอายุ
ไคแปคิมกว๊าวปี คนกาใหญ่ทวนกยงเป็น
พักยันทนญแลว มนกะมสิ่งคักคักฮอญ
แตกอนกะม กระคิงใหญ่ของโบราณ มน
อยุทนคา กระคิงเขาเอาไคจว แลวก
มนบอยออกบอหนอยซาง ๆ เมอกอนนกะ
ปรากฏไคเขาหนอย แตเคียวนโมแล้ว บอนา
นกะเป็นหลมคน ๆ อยุ ทนคาทวน ไคคค
ไมไค หนานเป็นพมสวมาก
มาเคียวบานเหมียงคามรอยกว๊าวหลังคา
เรือน ปะกอบอาชบทำนา ทำสวนถว มีวัก
มีโรงเรียนในหมู่บ้านเคียบลอย.

เหมืองแดง, บาน

วิทยากร : นายแปง อานินทร์ อายุ 68 ปี

ชาวนา

จ๋อ^๕นาย^๕แปง^๕ อานิน^๕ อาย^๕หกสิบแปดปี^๕
 เป็น^๕คน^๕บาน^๕เหมือง^๕แดง^๕ เกิด^๕บาน^๕เหมือง^๕แดง^๕
 วัน^๕แม่^๕ นาง^๕สาว^๕จิน^๕ตนา^๕ ยอก^๕ยั้ง^๕ มา^๕ถาม^๕
 ประ^๕วัค^๕ของ^๕บาน^๕เหมือง^๕แดง^๕ กะ^๕แหม^๕ไค^๕ลู^๕ซาบ^๕
 มา^๕จาก^๕ ยุก^๕บ^๕ล^๕วง^๕ อิน^๕กัน^๕ อาย^๕แปด^๕สิบ^๕แปด^๕ปี^๕
 ตอน^๕เป็น^๕เชิ^๕ย^๕ง^๕น^๕ไป^๕ แหม^๕กะ^๕ไค^๕สิบ^๕ประ^๕วัค^๕
 ออก^๕มา^๕วา^๕ บาน^๕เหมือง^๕แดง^๕น^๕ มัน^๕เป็น^๕หนอง^๕แดง^๕
 นาม^๕มน^๕แดง^๕ เป็น^๕วา^๕จะ^๕อ^๕ แหม^๕กะ^๕ญ^๕บ^๕อ^๕คน^๕ฮ^๕
 ทัน^๕หัน^๕ ฮ^๕เต^๕าค^๕เป็น^๕เล^๕ว^๕า^๕บาน^๕หนอง^๕แดง^๕ตะ^๕ฮ^๕น^๕
 อะ^๕ คอ^๕มา^๕ทาง^๕หลว^๕ง^๕เป็น^๕ก^๕ค^๕เหมือง^๕หลว^๕ง^๕ไป^๕
 กะ^๕เล^๕ย^๕พาน^๕ก^๕หนอง^๕แดง^๕ไป^๕เลย^๕ นาม^๕กะ^๕เล^๕ย^๕ไค^๕ล^๕
 ลว^๕ม^๕เล^๕ย^๕ไป^๕กับ^๕นาม^๕ใน^๕หนอง^๕แดง^๕ ฆมา^๕เค^๕ย^๕วน^๕
 บอ^๕หัน^๕หนอง^๕แดง^๕ ฆมา^๕เค^๕ย^๕วน^๕เขา^๕ฮ^๕อง^๕วา^๕
 บาน^๕เหมือง^๕แดง^๕ คน^๕บาน^๕เหมือง^๕แดง^๕มี^๕
 แปด^๕สิบ^๕ก^๕ว^๕า^๕หลว^๕ง^๕คา^๕เฮ^๕ย^๕น^๕ ประ^๕กอบ^๕ฮา^๕ซ^๕บ^๕
 เล^๕ย^๕ง^๕ซ^๕ัก^๕ ญะ^๕ไฮ^๕ ญะ^๕นา^๕.

จ๋อ^๕นาย^๕แปง^๕ อานิน^๕ อาย^๕หก^๕สิบ^๕แปด^๕ปี^๕
 เป็น^๕คน^๕บาน^๕เหมือง^๕แดง^๕ เกิด^๕บาน^๕เหมือง^๕แดง^๕
 วัน^๕แม่^๕นาง^๕สาว^๕จิน^๕ตนา^๕ ยอก^๕ยั้ง^๕ มา^๕ถาม^๕
 ประ^๕วัค^๕ของ^๕บาน^๕เหมือง^๕แดง^๕ กะ^๕แหม^๕ไค^๕รู^๕ทราบ^๕
 มา^๕จาก^๕อ^๕ย^๕กับ^๕หลว^๕ง^๕ล^๕วง^๕ง^๕ค^๕ อิน^๕กัน^๕ อาย^๕แปด^๕สิบ^๕แปด^๕ปี^๕
 กอน^๕ทาน^๕ม^๕ร^๕ณา^๕ฟ^๕ไป^๕ แหม^๕กะ^๕ไค^๕สิบ^๕ประ^๕วัค^๕
 ออก^๕มา^๕วา^๕ บาน^๕เหมือง^๕แดง^๕น^๕ มัน^๕เป็น^๕หนอง^๕แดง^๕
 นำน^๕ัน^๕แดง^๕ เขา^๕วา^๕ย^๕ัง^๕ แหม^๕ก^๕ย^๕ัง^๕ไม^๕ทัน^๕รู้^๕
 หัน^๕เห็น^๕ รู^๕เทา^๕ท^๕ทาน^๕เล^๕ว^๕า^๕บาน^๕หนอง^๕แดง^๕เทา^๕นั้น^๕
 แห^๕ละ^๕ คอ^๕มา^๕ทาง^๕รัฐ^๕บาล^๕ทาน^๕ซ^๕ค^๕เหมือง^๕หลว^๕ง^๕ไป^๕
 กะ^๕เล^๕ย^๕พาน^๕ท^๕หนอง^๕แดง^๕ไป^๕เลย^๕ นำน^๕ัก^๕เล^๕ย^๕ไค^๕ล^๕
 รว^๕ม^๕เล^๕ย^๕ไป^๕กับ^๕นำน^๕ไค^๕หนอง^๕แดง^๕มา^๕เค^๕ย^๕วน^๕
 ไม^๕เห็น^๕หนอง^๕แดง^๕ มา^๕เค^๕ย^๕วน^๕เขา^๕เร^๕ีย^๕ก^๕ว^๕a^๕
 บาน^๕เหมือง^๕แดง^๕ คน^๕บาน^๕เหมือง^๕แดง^๕มี^๕
 แปด^๕สิบ^๕ก^๕ว^๕a^๕คร^๕อบ^๕ค^๕รั^๕ว^๕ ประ^๕กอบ^๕ฮา^๕ซ^๕ี^๕ฟ^๕
 เล^๕ย^๕ง^๕ส^๕ัก^๕ว^๕ ทำ^๕ไร^๕ ทำ^๕นา^๕.

เมืองหมอ, คำบล

วิทยากร : นายจ่านง สุธวัชไชย อายุ 46 ปี

ครูใหญ่

ผมเป็นคนเหมียงมอกับ พม่าเคียนนี้
 กะเป็นครูใหญ่ของโรงเรียนบ้านนี้ ผมสนใจ
 ในเรื่องเกี่ยวกับทองที่ทองถิ่นทุกอย่าง และ
 ไคพยายามที่จะศึกษาหาความรู้เรื่อยตาม
 โอกาส วันนั้นคุณจินตนา ไคมาตามประวัติ
 จอบานเหมียงมอ คำบลเหมียงมอ ผมกะไค
 ปามาหาพ่อเหมียงใจ พระลนทะเลากัน คนลอบดู
 ของคำบลนี้ ไคกะถูกฮือเป็น เป็นเกย
 เป็นครูใหญ่เกา อายุเป็นพม่าเคียนนี้กะไค
 แปดสิบปีแล้ว นอกจากพ่อเหมียงใจแล้ว กะไคถาม
 จากพ่อพลนใจแฉะสองคนคือ พ่อหะมะใจ
 ชุกกัน อายุแปดสิบสองปี และพ่อจินตา
 วิฮุน อายุเจ็ดสิบแปดปี พ่อหะมะใจว่า
 คนบ้านเหมียงมอมาจากเจียงฮาย
 บ้านเหมียงมอที่เจียงฮาย พอมายัน
 กะเลยีไซจ้อวบ้านเหมียงมออย่างเกา
 ที่ลูกเจียงฮายมานั้น เป็นจาวลือ จาวเท็ง
 จ้าวพู จ้าวพัน และลูกหลานแฉะอย่างกะคือ
 นามสะกุนของคนเหมียงมอนี้เพิ่มเติมกับ
 นามสะกุนของจาวเจียงฮาย หลายนามสะกุน
 ที่เคียว

ผมเป็นคนเมืองหมอครับ ปัจจุบันนี้
 ก็เป็นครูใหญ่ของโรงเรียนบ้านนี้ ผมสนใจ
 ในเรื่องเกี่ยวกับทองที่ทองถิ่นทุกอย่าง และ
 ไคพยายามที่จะศึกษาหาความรู้เรื่อยตาม
 โอกาส วันนั้นคุณจินตนา ไคมาตามประวัติ
 ช้อบ้านเหมียงมอ คำบลเหมียงมอ ผมกะไค
 พามาหาพ่อเมืองใจ พลนทรากุล คนรอบรู้
 ของคำบลนี้ ไคก็ยกให้ทาน ทานเคย
 เป็นครูใหญ่เกา อายุทานมาเคียนนี้ไค
 แปดสิบปีแล้ว นอกจากพ่อเมืองใจแล้ว กะไคถาม
 จากครู ผูนใจอีกสองคน คือ พ่อธรรมใจ
 สุกกัน อายุแปดสิบสองปี และพ่อจินตา
 วิฮุน อายุเจ็ดสิบแปดปี พ่อจะสรุปไคว่า
 คนบ้านเหมียงมอมาจากเจียงฮาย
 บ้านเหมียงมอที่เจียงฮาย พอมายัน
 กะเลยีไซจ้อวบ้านเหมียงมออย่างเกม
 ที่มาจากเจียงฮายนั้น เป็นจาวลือ จาวเท็ง
 จ้าวพู จ้าวพัน และหลักฐานอีกอย่างก็คือ
 นามสกุลของคนเหมียงมอนี้ เหมือนกับ
 นามสกุลของคนเจียงฮาย หลายนามสกุล
 ที่เคียว

ตำบลเหมืองมอนเป็นตำบลใหญ่ มีถึง
 เจ็ดหมู่บ้าน หมู่หนึ่งบ้านเหมืองมอ
 หมู่สองบ้านปทุม หมู่สามบ้านเหมืองมอ
 หมู่สี่บ้านกาของ หมู่ห้าบ้านสะบะ
 หมู่หกบ้านเหมืองคา หมู่เจ็ดบ้านตงนามใส
 หมู่แปดบ้านหลายกำลังพักตะนา โดยฉะเพาะ
 มูนง หมู่สอง หมู่สาม ประชาชน
 กระเซย軒แซง อาชีบลัก กระมูณะนา
 ญะไฮ ทำสวนคว จางไม
 ถนนหนทางคึกคอกเชื่อมเคาหากันได้
 อย่างสะดวกสบายทุกหมู่บ้าน.

ตำบลเหมืองมอนเป็นตำบลใหญ่ มีถึง
 เจ็ดหมู่บ้าน หมู่หนึ่งบ้านเหมืองมอ
 หมู่สองบ้านปทุม หมู่สามบ้านเหมืองมอ
 หมู่สี่บ้านกาของ หมู่ห้าบ้านสะบะ
 หมู่หกบ้านเหมืองคา หมู่เจ็ดบ้านตงนามใส
 หมู่แปดบ้านหลายกำลังพักตะนา โดยฉะเพาะ
 มูนง หมู่สอง หมู่สาม ประชาชน
 กระเซย軒แซง อาชีพลักก็มีทำนา
 ทำไร่ ทำสวนกรัว ชางไม
 ถนนหนทางคึกคอกเชื่อมเคาหากันได้
 อย่างสะดวกสบายทุกหมู่บ้าน.

คอนแลก ๆ ออบพะยมมาจาบานเหมียงมอ
 คเจียงคายป๋มมายนคอน เลยโกจิวา
 บานเหมียงมอ เพาะวาโนบานเหมียงมอ
 พมาเคียวกะม่นามสะกุนใหญ่ของเจียงถาย
 เกงบานเหมียงมอณ คนเหมียงมอมอซบ
 เปนจิง เปเคาลาคะกาน ฮัมจาง และ
 ญะนา ญะไฮ บอโกม จอบานเหมียงมอ
 มสองม กอเพนงกมสาม มสามม
 ฮาลอยกวอหลังกา มพนงมลอยกวอหลังกา
 คแมงเวกคณ เปนพนงกมสามม
 เพาะมณนกกา วงบอเวกค
 มเลียงทองโกวาลองไวแถมอย่างก่อวค
 เหมียงมอณ สกเคกพะสะมะนะเจาณพะยา
 วะชิตะนัาพะโลัดค ไกสะเคกมา เพาะเลียง
 มพนยว พะกิมะหะยานะนัค ไกบวคพะ
 ฮาอุบ โดยบอโกชออะนุยาก และเจาคะนะ
 จังวัคฮ จะลงโหดจะโกะญะบอโค เพาะ
 เปนเพนพะนอวโกโสณค เจาคะนะจังวัค
 มพนสาทมกาว เลยชอฮอเอาไปค้วยกงเทบ
 วัคเคาไปหาสมเจดพะสงมะนะนเนนเปนนพะ
 เปนเกาลองลง โยคูปโนวิหาน เจาคะนะ
 จังวัค กะน้าเคาไปโนโนคนัน โยเคาไปโน
 วิหาน สมเคกพะพะหาสงมะนะเจาถูกจากค
 นังบา จังแชนเคาไปนัง เปนเกียงคเลยพะค
 มาประมณน ผอคเป็นนาเคียวมก นัพมาย

ตอนแรก ๆ อพยพจากบ้านเหมืองหม้อ
ที่เชียงรายได้มาอยู่ที่นี่ก่อน เลยได้ชื่อว่า
บ้านเหมืองหม้อ เพราะว่าในบ้านเหมืองหม้อ
มาเกียวกม่นามสกุลใหญ่ของเชียงรายได้
ครั้งบ้านเหมืองหม้อนี้ คนเหมืองหม้ออาชีพ
เป็นช่าง เป็นข้าราชการ รับจ้าง และ
ทำนา ทำไร่ ไม่มีใครมี ขอบ้านเหมืองหม้อ
มีสองหมื่น คือหมื่นหนึ่งกับหมื่นสาม หมื่นสามมี
หารอภิวาหลังคา หมื่นหนึ่งมีรอยกวาหลังคา
ที่แบ่งเขตออกเป็นหมื่นหนึ่งกับหมื่นสาม
เพราะมันมากไปก็ครองไม่ทั่วถึง
มีเรื่องต้องบันทึกลงไปอีกอย่าง คือวัด
เหมืองหม้อนี้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพระยา
วชิรญาณวโรรส ได้เสด็จมา เพราะเรื่อง
มันมีอยู่ว่าพระกรุณาหาญาณสิทธิ์ ไก่บวชพระ
หารูป โดยไม่ใคร่ขออนุญาต และเจ้าคณะ
จังหวัดรู้ จะลงโทษยังงี้ก็ทำไม่ได้ เพราะ
ท่านเป็นพระมีอายุโสมมาก เจ้าคณะจังหวัด
มีพระยาอโณกษาเลขาขอให้เอาไปกรุงเทพฯควบ
วันที่เขาไปหาสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้นเป็นวันพระ
ท่านกำลังลงไปสถิตย์ในวิหาร เจ้าคณะ
จังหวัดก็นำเขาไปในโบสถ์นั้น โผล่เข้าไปใน
วิหาร สมเด็จพระมหาสมณเจ้าลุดจากที่
นั่งมาจูงแขนเขาไปนั่งเป็นเคียงคู่เลยพระที่
มาประชุมนี้ มองดูเป็นตาเดียวหมด นี่หมาย

ทำบุญ พระอารามหลวง

หน้า ๖๘
หน้า ๖๘ พระอารามหลวง

บ้อสมควน จาวบ้านบอเคียคลอนในกานปะกอบ
 อาซบ มีทางลคคตอกันไคทุกบาน
 เปนหมู่บ้านคไคยบลังวันในกานปะกวด
 มุบ้าน.

พอสมควร ชาวบ้านไมเคือครอนในการปะกอบ
 อาซบ มีทางลคคตอกันไคทุกบาน
 เปนหมู่บ้านคไคยบลังวันในการปะกวด
 หมู่บ้าน.

เหมืองหิน, บาน

วิทยากร : นายค้อ ขวัญคำ

อายุ 65 ปี

ชาวนา

ป่อจั่วป่อตอ ขวัญคำ อ้ายไค
 อกซิมฮ่าปี่ เกิดที่บ้านเหมืองหิน พ่อใหญ่
 คั้นกะมายูบานท่ง แดไปมาแถวเหมืองหิน
 ทกวัน จมเหมืองบานของตัวเอง เพราะ
 บานป่อเท้าแม่เท้ายุบ ป่อเองเป็นคนสนใจ
 ประวัติกะแถวของทองถิ่นบานยู่สะเหมอ ตอนเป็น
 ละออนไคตามจากป่อเท้าแม่เท้า เป็นกะเลาฮ้อฟ้ง
 ยู่จกจำไคย วนนอนงจนตะนา มาตาม
 ป่อกะแล้ว บอมนมหยะเซียงไป ทาบอ
 มีไคเขียนจกจำเอาไว บานเหมืองหินนี้
 ทำหะว่าไปตอนตั้งหนตั้น เป็นลักสะนะของ
 บานนอกเวียง คนชวนมากยามาจากในเวียง
 หมายถึงบอเล วนกำแบ่งเบียง ออกมาเพียเซาะ
 หาคินา และท้ออาศัยใหม่ แดยายออกจากใน
 เวียงมากปีแล้วนั้น บอฮ้อบอไค ป่อแม่
 ของป่อตอ เป็นเลาฮ้อฟ้งว่าคนบานเหมืองหิน
 หนทเป็นชกท้าวักพระบาท คงหะ
 ญาวยมาจากแถว ๆ บาน ตามฮ่มวักพระบาทนั้น
 ป่อญาวยออกมาเมเน ๆ เคาหลายคอบคว
 เคากายเป็นบานเป็นจองใหญ่ชน ฮองวามาน
 เหมืองหิน คนเท้าคนแกเป็นบอกว่ารองคาม

พ่อจั่วพ่อตอ ขวัญคำ อ้ายไค
 หกสิบห้าปี เกิดที่บ้านเหมืองหิน พ่อโต
 ขึ้นมาอยูบานท่ง แดไปมาแถวเหมืองหิน
 ทุกวัน จมเหมืองบานของตัวเอง เพราะ
 บานกายายอยโนน พ่อเองเป็นคนสนใจ
 ประวัติกะแถวของทองถิ่นบานอยสะเหมอ ตอนเป็น
 ไคไคตามจากคายาย ทานก็เลาให้ฟ้ง
 ยังจกจำไคย วนนี้หนจินตนา บากาม
 พอกคนแล้ว ไม่นั้นจะหมกไป ไคไม
 มีไคเขียนจกจำเอาไว บานเหมืองหินนี้
 ภาจะว่าไปตอนตั้งครั้งแรกนั้น เป็นลักสะนะของ
 บานนอกเวียง คนชวนมากยามาจากในเวียง
 หมายถึงบรีเวดกำแพงเมือง ออกมาเพื่อแสวง
 หาคินา และท้ออาศัยใหม่ แดยายออกจากใน
 เวียงมากปีแล้วนั้น ไม่ทราบสืบไม่ได้ พ่อแม่
 ของพ่อตอ ทานเลาให้ฟ้งว่า คนบานเหมืองหิน
 ตอนแรกเป็นท่ายกท่ายักวักพระบาท คงจะ
 ยายมาจากแถว ๆ บาน แถวริมวัดพระบาทนั้น
 พ่อยายออกมานาน ๆ เคาหลายครอบครัว
 เคากลายเป็นบานจองใหญ่ชน เรียกวามาน
 เหมืองหินคนเภาคนแกทามบอกว่าเรียกตาม

นามเหมียงคืไหลพานบอลเวณบาน นามเหมียงฮิก
 เล่มจากบอลเวณโลงพะยาบานลัดตะบาน
 หล้อโลงพะยาบานใหม่ เลียบไปทาง
 เลียบไปทางสูนทานกาซมพื้ง บั้มเซน
 ตะหนเหมียงฮิก ไปจนถึงโลงเสียน
 กานซางชาย จนถึงนามแมญม และไคเคยตาม
 เป้นวาเป้นจะไคเหมียงนึ่งไคจ้อวา
 เหมียงฮิก เป้นกะบอกลอไค บอกลอไควา
 เป้นฮ้องวาเหมียงฮิก เหมียงฮิก มาเถา
 บานตังเมียงตัง สะหมยปอเป้นละออน
 มีทางลัดไพลากไม้ของบอลซึกเอเซียดัก
 เลียบบนล้าเหมียงฮิกจนถึงทะหลอคนามแมญม
 ซึงเป้นคตังของบอลซึก หนาเคียวน
 ภายเป้นตะหนเหมียงฮิกไปแล้ว
 บานเหมียงฮิกหนาเคียวนยี่ในเซกเทคสะบาน
 ตำนานในเวียง อ่าเพอเมียงแป คนใน
 บานกะมหลายอาซิป เป้นคาลากชะกานกะมี
 ปอากกะมี เป้นจาวนากะมีส่วนนอย นับคว
 คนไค.

นำเหมียงคืไหลพานบรีเวณพาน นำเหมียงฮิก
 เริ่มจากบรีเวณโรงพยาบาลรัฐบาล
 หรือโรงพยาบาลใหม่ เลียบไปทาง เลียบไปทาง
 ศูนย์การค้ำซมพื้ง บั้มเซลล์
 ถนนเหมียงฮิก ไปจนถึงโรงเรียน
 การซางชาย จนถึงแม่น้ำยม และไคเคยตาม
 ทานวา ทำไมเหมียงฮิกนึ่งไคจ้อวา
 เหมียงฮิก ทานก้มอกไม้ไค บอกลอไควา
 เขาเรียกวาเหมียงฮิก เหมียงฮิก มาตั้งแต่
 คั้งเคิมแล้ว สมัยพอเป้นเค็ก
 มีทางรถไฟลากไม้ของบริษัทเอเซียดัก
 เลียบฝั่งล้าเหมียงฮิกจนตลอดคั้งน้ำแมยม
 ซึงเป้นคตังของบริษัท มาเคียวน
 ภายเป้นถนนเหมียงฮิกไปแล้ว
 บานเหมียงฮิกมาเคียวนอยู่ในเขตเทศบาล
 ตำบลในเวียง อ่าเกอเมืองแพร คนใน
 บานกะมหลายอาซิป เป้นชาวราชการกะมี
 พอคากกะมี เป้นจาวนากะมีส่วนนอย นับคว
 คนไค.

เหล่า, บาน

วิทยากร : นายคำ ฉายาจักร์ อายุ 71 ปี

ชาวนา

ป่อจ้อวปอคำ ฉายาจักร์ อายุโคเจ็ก
 ธิบเอคปี ตอนเบนทุมมีอาชีพทานา เก็กที่
 บานเหล่า คำบสนาจักร์ อาเภอเมืองแพร่
 จังหวัคแพร่ แม่เป็นคนบานเหล่าน แม่ใหญ่
 หล่อยายเป็นคนบานเหล่าน ป่อโคฮับฟ่งปะวัค
 ของบานเลามาจากแม่ใหญ่ ซึ่งเป็นคนเลาฮอพง
 ว่าทาเป็นอญคนอาญเป็นหะโคปะมาน
 ลอยธิบ ลอยฮาธิบปี คนบานเลาญามา
 จากไหนสืบบอโค แต่ฟ้งจากเสียง ฮโควา
 หะทองเป็นคนเมืองแพร่ แม่ใหญ่จึงเป็นคนเลาวา
 หนตตามมแม่ญปะมานธิบฮาหลังคาเฮยน
 ทางตะวันออก มีแม่ใหญ่จึง แม่ใหญ่แจ
 แม่ค่านอย ทค मामแม่เกียว แม่ถ
 แม่คำ แม่จัน แม่เคม แม่ตา แม่เกียง
 ทคคนกะเป็นปาไฟ ปาเป่าหรือปาละเมาะ จาวบาน
 กะเลียงนามบานวาวานเหล่า ซึ่งหมายถึงปา
 นอย ๆ คอมากคนมากคน บางคนกะเลียง
 ญายออกไปแถมจวแถมกวายทางนอก จาวบาน
 นาจักร์ซึ่งอยู่ติดคอกไปทางทิศตะวันออก กะเอา
 จวควายมาแถมเพิ่มขนกัน เกิดเป็นบานเป่น
 จอคน ฮองกนาวานปางควาย แต่พามาเคียว

พอจ้อวพอคำ ฉายาจักร์ อายุโคเจ็ก
 ธิบเอคปี ตอนเบนทุมมีอาชีพทานา เก็กที่
 บานเหล่า คำบสนาจักร์ อาเภอเมืองแพร่
 จังหวัคแพร่ แม่เป็นคนบานเหล่าน แม่ใหญ่
 หรือยายเป็นคนบานเหล่าน พอได้รับฟ้งปะวัค
 ของบานเลามาจากแม่ใหญ่ ซึ่งทานเลาไฟฟ้ง
 ว่า ทานยังมีชีวิตอายุทานจะโคประมาณ
 รอยสืบ รอยหาสืบปี คนบานเลาญามา
 จากไหนสืบบอโค แต่ฟ้งจากเสียง รโควา
 จะทองเป็นคนเมืองแพร่ แม่ใหญ่จึงเป็นคนเลาวา
 เคิมทามแถมมอญประมาณสิบหาหลังคาเรือน
 ทางตะวันออก มีแม่ใหญ่จึง แม่ใหญ่แจ
 แม่ค่านอย ถคเซามาแม่เกียว แม่ถ
 แม่คำ แม่จันทร แม่เคม แม่ตา แม่เกียง
 ทคคนกะเป็นปาไฟ ปาเป่าหรือปาละเมาะ ชาวนาน
 กะเลียงชอบานวาวานเหล่า ซึ่งหมายถึงปา
 เล็ก ๆ คอมากคนมีมากขึ้น บางคนกะเลียง
 ยายออกไป แรมเลียงวักววยทางนอก ชาวนาน
 นาจักร์ซึ่งอยู่ติดคอกไปทางทิศตะวันออก ก็เอา
 วักควายมาแรมเลียงเพิ่มขนกัน เกิดเป็นบานเป่น
 ของชน เรียกวานปางควาย แต่ปัจจุบันนี้

ลมฮองวามานเลาหมฮายางเกี้ยว นอกจาก
 หนีงมามานเหมียงชาย ยู่ทางทิศตะวันออก
 แจงเหนียวของบานเลา เพราะวามานแฉวน
 มีเหมียงฟาน และมีชายนัก ลำเหมียงนั้นกะ
 ฮองวาเหมียงชาย คนคืยบานเหมียงชาย
 กะญายไปจากบานเลากับบานนาจก แต่เป็น
 กะลมเป๋นบานเลาหมฮายาเหมียงกัน เขตของ
 บานเลาหมฮานกว้างขวางนับจากโลงพะยัามาน
 แป๋มาทางนี้ จนถึงบานนาจก มั่งมก
 ลอยเกาสิบหลังคาเฮียน ประมาณเกาลอยคน
 ประกอบอาชีพทำนาทำสวนคว.

รวมเรียกวามานเลาหมฮายางเกี้ยว นอกจาก
 หนีงมามานเหมียงทราย อยู่ทางทิศตะวันออก
 เฉียงเหนือ ของบานเลา เพราะวามานแฉวน
 มีเหมียงผาน และมีทรายอย่มาก ลำเหมียงนั้นกะ
 เรียกวาเหมียงทราย คนทอยบานเหมียงทราย
 ญายไปจากบานเลากับบานนาจกร แต่ทาน
 กรรมเป็นบานเลาหมฮายาเหมียงกัน เขตของ
 บานเลาหมฮาน กว้างขวางนับจากโรงพยาบาล
 แป๋มาทางนี้ จนถึงบานนาจกร มีทั้งหมด
 รอยเกาสิบหลังคาเวือน ประมาณเการอยคน
 ประกอบอาชีพทำนาทำสวนคว.

ใหม่, บ้าน¹

วิทยากร : พระวิริยกิจ

อายุ 67 ปี

เจ้าคณะอำเภอเมืองแพร่

: นางบัวจิ้น รสเข้ม

อายุ 77 ปี

ชาวสวน

ออกจากประตูมามหาหน่า เป็นที่ปอยจาง
 เจ้าหลวง เจ้าหลวงเป็นเอาจางมาปอย
 บอมบานเตย ตอมากะมีบานที่ปากทางนาแหลม
 สองสามหลังคาเฮียน มีบานปอฮอยคำมาก
 บานปอเลียงบางนวน แลวกะตอมาวคน พอม
 บานขีขาวหลังคาเฮียน กะมีคบาอึก เป็น
 คณาขาววักสะหวันนิเวศ เกิมท้อวาวัก
 สะถาน แลวกะคันทะหาเข้าคณน แมนวน
 ปอนอยเขียว เป็นปอของกุนฐาน
 ปอเลียงบุนฐาน ยักไคบานชักสาสมอัน
 ตะกอน ตอจากนั้นมาเขาตะกคณน
 เขียยคั่นไปแวงคณน เป็นคณนคี่
 บอมคณนคี่ คณนทึงหนา มาหลายสิบปี
 หนึ่งหะมีคณนถาวคณน เหตุไคจ้อวา
 บานใหม่ เพาะบานนั้นสร้างคณนใหม่ จ้อวบบาน
 ใหม่ จ้อววักสะถาน เพาะมีคณนหลายบาน
 มารวมกัน จึงไคจ้อววักสะถาน คนที่ออกมา
 คือบานหวางม บานศรีจุมม วักสมมิง

ออกจากประตูมามหานะ เป็นที่ปอยจาง
 เจ้าหลวง เจ้าหลวงทอนเอาจางมาปอย
 ไม่มีบานหรือทอมากมีบานที่ปากทางนาแหลม
 สองสามหลังคาเรือน มีบานพอฮอยคำมาตย
 บานพอเลียงบางนวน แลวกะตอมาวคน พอบ
 บานสิบ ยักสิบหลังคาเรือน กะมีคบาอึก เป็น
 คณาสร้างวักสวรคณนเวศน เกิมท้อวาวัก
 สะถาน แลวกะคันทะหาเข้าคณน แมนวน
 พอนอยเขียว เป็นพอของกุนฐาน
 พอเลียงบุนฐาน อยู่ทางไคบานชักสาสมอัน
 ตะกอน ตอจากนั้นมาเขาตะกคณน
 เขียยคั่นไปถึงทึงนาโนม เป็นคณนคี่
 ไม่มีคณนกรีก คณนอะไรนะ มาหลายสิบปี
 ถึงจะปีคณนถาวขึ้น เหตุไคจ้อวา
 บานใหม่ เพาะบานนั้นสร้างคณนใหม่ จ้อวบบาน
 ใหม่ จ้อววักสะถาน เพาะมีคณนหลายบาน
 มารวมกัน จึงไคจ้อววักสะถาน คนที่ออกมา
 คือบานหวางม บานศรีจุมม วักสมมิง

¹ หมู่บ้านส่วนหนึ่งขึ้นกับตำบลในเวียง ส่วนหนึ่งขึ้นกับตำบลทุ่งกวาว.

พระบาทม พวกลูกอยู่ในเมืองที่เขาค้อมมา
 พันไร่ พันสวน ถึงรากฐานชั้นละ กะเลย
 เป้นานเป้นจนคน คมมานโคเป้มานลอยปี
 แดบโคมกานบนทักไววากปี ประวัคของวัด
 บอมสเคววาว วัดจอมส่วหนคอวกเงยวัน
 ซางกอนซักเจคแปกปี มีพวกละคตเงยวัน
 พะมา หนา จวยกนซาง คเเกกเป้นาน
 เป้นจนคน บานใหม่ทนคกนคกนคกน
 ทงจวาวหนา แดหมาเคยวนคนกับเคยส่บาน
 แลวกะทะวันคกวด ออมไปทางปาเหยว
 นคนกับค้ำบหนางกวาว มีส่วมบาน คอมา
 เจาคุนอุปาด มาเป้นเจาคะนะจิงวัดแป
 เป้นกะเลยเป้นเป้นวัดส่วหนนิเวค เพาะ
 มนคคอกนกวัดจอมส่วหน (ซ) นุแวก
 จอมส่วหน แควยในเขตบานใหม่
 เป้นนกันทงสองวัด.

พระบาทม พวกลูกอยู่ในเมืองที่เขาค้อมมา
 พันไร่ พันสวน ถึงรากฐานชั้นละ กะเลย
 เป้นานเป้นจนคน คมมานโคเป้มานลอยปี
 แดบโคมกานบนทักไววากปี ประวัคของวัด
 บอมสเคววาว วัดจอมส่วหนคอวกเงยวัน
 ซางกอนซักเจคแปกปี มีพวกละคตเงยวัน
 พะมา นะ จวยกนสร้าง ทเเกกเป้นาน
 เป้นจน บานใหม่ทนคกนคกนคกนคกน
 ทงจวาวนะ แดหมาเคยวนคนกับเคยส่บาน
 แลวทงทะวันคกวด ออมไปทางปาชา
 นคนกับค้ำบหนางกวาว มีส่วมบาน คอมา
 เจาคุนอุปาด มาเป้นเจาคะนะ จิงหวัดแพร
 ทานกะเลยเป้นเป้นวัดส่วหนนิเวค เพราะ
 มนคคอกนกวัดจอมส่วหน (ซ) โน้นวัด
 จอมส่วหน แควยอยู่ในเขตบานใหม่
 เป้นนกันทงสองวัด.

(นางบัวจัน รสเข้ม เล่า)

แม่จื่อว่า แม่บัวจัน ลกเค็ม เกิดที่
บ้านใหม่ ตำบลโนนเวียง อำเภอเมืองแพะ
จังหวัดแพร่ เกิดเมื่อปี พ.ศ. สองพันสี่ร้อยสี่สิบสอง
อายุได้เจ็ดสิบเจ็ดปี เป็นลูกพ่อหนานพิน
แม่สีวันนา มีเจ็ดสาวเจ็ดพี่ทองนาคอนแพ ทอง

จะขอเล่าประวัติบ้านใหม่ ที่ได้รับฟังมาจาก
คนแก่ ๆ สืบต่อกันมา ว่าเดิมทีมีกะบออยู่
บอเลเว่นมีพวกเงี้ยวมาอยู่ก่อน ที่บอหะฮู
จอกอ นายฮอยคำออง นายฮอยกันต์
กล่าวว่านายฮอย หมายถึงคนล้าลวย เป็นมี
จ้างฮ้างฮักฮักตัว และโกฮ้างวักคนหลาย
วัก เช่นวักทุ่งกวาว วักนาแหลม วักจอม
สะวัน ตักมัสลินละปาก่อนโคกนทะเบียน
เป็นของโบราณไว้แล้ว ต่อมาประมาณ
พอสี่สองพันสี่ร้อยสี่สิบ เกิดไฟไหม้
เมืองแพะ ในบอเลเว่นโนนเวียง กอตั้งแต่
ประจวบถึงเฮือนจำ ปอแม่คอปอเจ้า
หนานพินกับแม่เจ้าสีวันนา และครอบครัว
ของกันอื่น ไคปากันย้ายออกมาเพียว
ทางป่า บอเลเว่นบ้านใหม่พวกเงี้ยวอยู่แล้ว
สองสามหลัง ใครจะเอามากน้อยเท่าไรก็ได้
บอมากันฮักกันฮาย พอยมาได้นอยหนึ่ง
บอปีเกิดเงี้ยวบ้านแม่ขงแม่ พอสองบเลียง
เงี้ยวบ้านแม่ขงแม่ ภูเขาควะปากปากีสากัน

แม่จื่อว่า แม่บัวจัน รสเข้ม เกิดที่
บ้านใหม่ ตำบลโนนเวียง อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่ เกิดเมื่อปี พ.ศ. สองพันสี่ร้อยสี่สิบสอง
อายุได้เจ็ดสิบเจ็ดปี เป็นลูกพ่อหนานพิน
แม่สีวันนา มีเจ็ดสาวเจ็ดพี่ทองนาคอนแพ บาง

จะขอเล่าประวัติบ้านใหม่ที่ได้รับฟังมาจาก
คนแก่ ๆ สืบต่อกันมา ว่าเดิมทีมีกะบออยู่
บริเวณบอมีพวกเงี้ยวมาอยู่ก่อน ที่บอหะฮู
ชื่อคือ นายฮอยคำออง นายฮอยกันต์
กล่าวว่านายฮอย หมายถึงคนล้าลวย หาเมื่อ
ฮ้างฮักฮักฮักตัว และโกฮ้างวักคนหลาย
วัก เช่นวักทุ่งกวาว วักนาแหลม วักจอม
สวรรค์ ทกรรมคิดปากรไคขึ้นทะเบียน
เป็นของโบราณไว้แล้ว ต่อมาประมาณ
พ.ศ. สองพันสี่ร้อยสี่สิบเกิดไฟไหม้
เมืองแพร่ในบริเวณโนนเวียง กอตั้งแต่
ประจวบถึงเรือนจำ พอแม่คอปอเจ้า
หนานพินกับแม่เจ้าสีวันนา และครอบครัว
ของกันอื่น ไคพากันย้ายออกมา หักร้าง
ทางป่า บริเวณบ้านใหม่พวกเงี้ยวอยู่แล้ว
สองสามหลัง ใครจะเอามากน้อยเท่าไรก็ได้
ไม่มีการซื้อขายพอยมาได้นอยหนึ่ง
ไม่กี่ปีเกิดเงี้ยวปลนเมืองแพร่ พอสองบเลียง
เงี้ยวปลนเมืองแพร่ ภูเขาควะปากปากีสากัน

คึกสร้างวัดโดยไปขอที่ดินจากนายฮ้อยเขียวที่
 เป็นจับจองไว้ ข้างเป่หมักคน จ้าววัด
 สะถาน เพราะว่าเวลานั้นบ้านเมืองวุ่นวาย
 ใจจ้าววัดสะถาน หะไ้ค่นคัง ในสมัยนั้น
 บางคนฮ้องวาวานใหม่สะถาน ต่อมา
 พอสื่อส้องบ่นช้อยเกาธิบ พระวิริยะกิจ
 เจ้าคณะอำเภอกันปัจจุบัน และเป็นเจ้าอาวาส
 ้วย ไ้เปลี่ยนชื่อวัดสะถาน เป็นวัดสระหัว
 นิเวศน์ ประวัติกวามเป่มาของบ้านใหม่
 กะมเคาอ แต่เดิมบ้านใหม่ท่งมคคนยูก
 ตำบลท่งกวาว ต่อมาทอนท่งแบงเขต
 เทศบาล สมัยนายวังเป็นผู้แทนบ้านใหม่
 ทอนท่งจะคนกับตำบลในเวียง อยู่ในเขต
 เทศบาล ทอนท่งจะคนกับตำบลท่งกวาว
 มชี่ ลาคสะกอนบ้านใหม่ประกอบอาชีพหลัก
 คือ ส่วนถัว ทำนา.

คึกสร้างวัดโดยไปขอที่ดินจากนายฮ้อยเขียวที่
 เขาจับจองไว้ สร้างเป็นวัดขึ้น ชื่อว่าวัด
 ถาน เพราะว่าเวลานั้นบ้านเมืองวุ่นวาย
 ใจจ้าววัดสะถาน จะไ้ค่นคัง ในสมัยนั้น
 บางคนเรียกวาวานใหม่สะถาน¹ ต่อมา
 พ.ศ. สองพันสี่ร้อยเก้าสิบ พระวิริยะกิจ
 เจ้าคณะอำเภอกันปัจจุบัน และเป็นเจ้าอาวาส
 ้วย ไ้เปลี่ยนชื่อวัดสะถาน เป็นวัดสระวรรก
 นิเวศน์² ประวัติกวามเป่มาของบ้านใหม่
 กะมเคาอ แต่เดิมบ้านใหม่ท่งมคคนยูก
 ตำบลท่งกวาว ต่อมาทอนท่งแบงเขต
 เทศบาล สมัยนายวังเป็นผู้แทนบ้านใหม่
 ส่วนหนึ่งจะขึ้นกับตำบลในเวียง อยู่ในเขต
 เทศบาล ส่วนหนึ่งขึ้นกับตำบลท่งกวาว
 หมู่สี่ ราษฎรบ้านใหม่ประกอบอาชีพหลัก
 คือ ส่วนถัว ทำนา.

1...2 เจ้าคุณอนาสี เป็นผู้เปลี่ยนชื่อจากวัดสะถานเป็นวัดสระวรรกนิเวศน์ คนทั่วไป
 มักเข้าใจผิด เพราะเปลี่ยนในสมัยพระวิริยะกิจ เป็นเจ้าอาวาส.

โหมพระธาตุซอแซ่, บาน

วิทยากร : นายแกน ทองคำ

อายุ 52 ปี

ชาวนา

กัพะเจา นายแกน ทองคำ อาญุฮาซิบสองปี
 ยบานมุงมชันแล้ว ฮวยฮกนตะกอน
 เขาเลยกวาฮวยทัก ตัประวัติของฮวยทักนี้ว่า
 ตามประสาบานเราว่าฮวยทัก ทล้าฮวยน
 มีหมาฉลุบสีเหลืองใหญ่ ๆ ซอนกันยู เป็น
 กะเลยฮองวามานฮวยทัก หักพ่ายถึงทิม
 ฮองเม่น ๆ ไปกายเปะมานฮวยฮักไป จะได้
 กะบอฮู และกัพะเจาเนกโคตตามบอแม
 มายานฮวยฮัก เลียงนโศกบพมาจาก
 คนเทาคันแกปฎาตายาย ทาบของกัพะเจา
 ญิงยู อาญุในลาวเกาซิบปี เติมทิม
 เป็นเอางัวเอาควายเป็นแถม แล้งวัวแล้งควาย
 แลวกะเลยพันไร่สวน ปักพริก พริกเขีย
 ก็นกน กะเลยไซเคาไซเล็ก ๆ นอย ๆ ก็น
 กนกะเลยเอาพามวง พริกพริก พริกแดง
 หนึ่งไปปัก ทิมกะข้างเปะมานเปะจอกิน
 ซางบานมานเภาไมค้ายไปหลายเภาแล้ว ม
 พริกขาว หนึ่งนบักบอโคโค จางมันชอยกิน
 ตะกอนนบ่างฮ้างจางมันนย ตะกอนมาน
 จอวามันคังคินทิม จอวามันเภาพริกคินทิม
 เปะพาเปะคังพริกคินทิม เภามันเปะคังคิน

ชาพเจา นายแกน ทองคำ อายุห้าสิบสองปี
 ยบานมุงมชันแล้ว ฮวยฮกนตะกอน
 เขาเลยกวาฮวยทัก ตัประวัติของฮวยทักนี้ว่า
 ตามประสาบานเราว่าฮวยทัก ทล้าฮวยน
 มีกอนหินรูปสีเหลืองใหญ่ ๆ ซอนกันยู เขา
 กะเลยเรียกวามานฮวยทัก หักพ่ายถึงทิม
 เรียบนาน ๆ ไปกลายเป็นมานฮวยฮักไป ยังง
 กไมร และชาพเจาเนกโคตตามบอแม
 มายานฮวยฮัก เรืองนโศกบพมาจาก
 คนเจาคันแกปฎาตายาย ทาพของชาพเจา
 ยังมีชีวิตอยู่ อายุประมาณเกาสิบปี เติมทิม
 เขาเอารัวควายไปเลี้ยง เลี้ยงวัวเลี้ยงควาย
 แลวกะเลยพันไร่สวน ปักพริก มะเขือ
 ก็นกน กะเลยปลูกข้าวไร่เล็ก ๆ นอย ๆ ก็น
 กนกะเลยเอามะม่วง สับปะรด มะพร้าว
 อะไรไปปลูก หนึ่งสร้างเป็นบาน เปะชองขึ้น
 สร้างบานมาน คนไมค้ายไปหลายคนแล้ว พวก
 มะพร้าว อะไรนั้น ปลูกไมโครโค ซางมันคอบก
 แทกอนนบ่างฮ้างจางมันนอย แทกอนน
 จอวามันคังคินทิม จอวามันคังคินทิม
 เปะพาเปะคังคินทิม เภามันเปะคังคิน

ไบ่ฉาว ๆ กายกับไบ่หมามวง เอามาสะกัคนามัน
 ตะกอนนั้นคนไบ่ลานเป็นเอามาใจเป็นนามมัน
 คอผีหักกัน เขาตอพาตอเซี่ยนกัน นามมันออกดี
 เหลียง ๆ กอวาฮอหมามวง ส่วยทุก
 ฮอมนพัก มั่น แฉวตอมากะเปียน
 เป้นานฮวยหัก แฉวเพนเป้นานฮวยฮัก
 ไบ่เหีย บานเอนเอาแนบอไความักหลังคาเฮียน
 บางหมฮายกหลัง บางหมฮาวกวหลัง
 ผนทอกลเหลียงออกหลังกะเก็ทนามพาม
 ปัสองบันฮาลอยฮับสามนอะ เลย
 วนพะยมายพะทาคจอแฮ กะเลยไคจิวา
 บานใหม่ของพะทาคจอแฮ หลอบานใหม่จอแฮ
 และเป็นลูกบานของมฮันแล้วกบานฮวยฮัก
 มีอาฮับ ทำสวน ปักกลางสาก ลำไย
 เล็ก ๆ น้อย ๆ กูปมาน นามกะเกยทวมเหมือนกัน
 คัสวนเนน กะเปียงหัวเขาน ปักญาเหมาย
 ทวมสูงในลาวสามเม็คกว บานกะแปง
 แฉนทนายเต นามปักบานไปเลย นามมัน
 มากางกัน ในลาวฮักช กาลงนอน
 ลมกนยอเตอะนา พอคณมนตก ไคยิน
 เสียงนามมมำ เอาไหนไคแล้ว
 กานน คนเตนอมกานตาย เตของมันเสียหาย
 ไฮสวนพึงนาคีเขาซาง นาลุม
 บานเนละเสียหายกันไป คักญาเหมายัน

ไบ่ยาว ๆ กลายกับไบ่มะมวง เอามาสะกัคนำมัน
 แฉกอนนั้นคนไบ่อานเขาเอามาใจเป็นนังมัน
 ทอทุกกัน เขาตอพาตอเลื่อกัน นังมันออกดี
 เหลียง ๆ คิวาไผ่ผามันสน ๆ กระส่วยทุก
 ไผ่ผามัน มั่น แฉวตอมากะเปียน
 เป้นานฮวยหัก แฉวเพนเป้นานฮวยฮัก
 ไบ่ชะ หมบานเอนเอาแนบอไความักหลังคาเรื่อ
 บางหมฮายกหลัง บางหมฮวยสับกวหลัง
 ในที่สุดเหลื่ออยู่ไมกัหลัง กักเก็ทนาม
 ปัสองพันฮาวอยสับสามนอะ แฉลอะ เลย
 วนพะยมายพะทาคจอแฮ กะเลยไคจิวา
 บานใหม่ ของพะทาคจอแฮ หรือบานใหม่จอแฮ
 และเป็นลูกบานของมฮันแล้ว คนบานฮวยฮัก
 มีอาฮับ ทำสวน ปักกลางสาก ลำไย
 เล็ก ๆ น้อย ๆ ทุกปีกัน นังกะเกยทวมเหมือนกัน
 คัสวนเนน กะเปียงหัวเขาน ปักญาเหมายัน
 นามสูงประมาณสามเม็คกว บานปักปลูก
 แฉนทนายเต นามปักบานไปเลย นามมัน
 มาลางกัน ประมาณสักสี่ กาลงนอน
 หลบกันอยู่วางนเอะ พอคณมนตก ไคยิน
 เสียงนาคีกรรมกรรม ไมทันเสียแล้ว
 ทัน แฉกนไมกัทายหรือ เตของมันเสียหาย
 ไรสวนอะไร นาคีเขาซาง นาทางไค
 บานเนละเสียหายกันไป คักญาเหมายัน

เป็นคหบดีของพระเจ้าจอแฮ เป็นฮ้อยบอคำย
 กะวามบอเจิง คิวาฮ้อยพะเน เตเป็นวาซอคิด
 กาเจ้าฮ้อยเบี่ยงอย่างไว อย่างเม่นกตอง
 ความกตัญญูกาเจาเนน ทาบอทำสัญญาเจา
 ซักนอย กัวจาวมานหะบุกลกเอาคั่น เป็น
 กะทำสัญญาเจาไวปละฮาบาค เงินนี้เป็นกะบอใจ
 เอาไปไหน เงินนี้เป็นกะเอาเป็นกาพค้ำทาน
 ของพะเนนเตนอยไป บิปีหนึ่งพะกะมีย
 หลาย เนนกะมียหลาย เลยกะมาตังบาน
 ยูน ไปขอจากเจาคณะจิงวัค ไปขอจากเจ้า
 คณะอำเภอ ไปขอพววา ไปขอนายอำเภอ
 ลงจอไปฮือ พิใหญ่บาน กำนัน เช่นพานไปกะเจ้า
 ไปขุนพวาลักชะกานจิงวัคกับเจาคณะจิงวัค
 กำนะกานของพระเจ้าจอแฮ เขาจะกตองฮือ
 มายกะเลยฮ้อยพิใหญ่บานซึ กับกำนันไป
 ประชุมกันหัวคพะบาค วากานเคหะฮือเกา
 จะเนนจะนกะ ฝายนฝายนกะลงความเห็น
 ก็นวฮ้อยได้ เพาะนามทวมมากะเลยฮ้อย
 ยบอคำยกะมนะสมควนแกเทกทาน เพาะ
 กัวจาวมานหะยึกเอาคิ ฮือทำเบเนเจาไว ตาม
 ถุกคองกตัญญู เป็นวาจะน ทำสัญญาคอง
 กำนะกานของพระเจ้าจอแฮ หลอวาเจาฮาวาค
 ของวคพระเจ้าจอแฮ คนคิเป็นคาวตังคาวคิ
 คอผมเอง ยูนกะตงบอไคแล้ว กัวนามมา

เป็นทวารณึ่งของพระราชาจอแฮ ทานให้อยูเปลาๆ
 ก็ไม่เจิงทวาให้อยูพรีนะ เตทานวาซอคิด
 กาเขาให้เบี่ยงอย่างไว อย่างเม่นกตอง
 ความกตัญญูกาเจาเนน กาไม่ทำสัญญาเขา
 สักนอย กลัวจาวมานจะบุกลกเอาคั่น ทาน
 ก็ทำสัญญาเขาไวปละฮาบาค เงินนี้ทานก็ไม่ได้
 เอาไปไหน เงินนี้ทานก็เอาเป็นค้ำค้ำทาน
 ของพระเจรตาง ๆ ไป ปี ๆ หนึ่งพระก็มีอยู่
 มาก เณรก็มีอยู่มาก เลยกะมาตังบาน
 อยู่ทั้น ไปขอจากเจาคณะจิงวัค ไปขอจากเจ้า
 คณะอำเภอ ไปขอพววา ไปขอนายอำเภอ
 ลงจอไปพิใหญ่บาน กำนัน เช่นพานไปกะเจ้า
 ไปขุนพวาราชการจิงวัคกับเจาคณะจิงวัค
 กรรมการของพระราชาจอแฮ เขาจะกตองให้
 มาอยู่ ก็เลยเรียกพิใหญ่บานพวสิ กับกำนันไป
 ประชุมกันหัวคพะบาคทวารจะให้ใหม่
 อย่างเนอย่างนิก ฝายนฝายนกลงความเห็น
 กันวาให้อยู่ได้ เพาะนำทวมมากะเลยให้อยู่
 อยู่เปลาๆ ก็มันไม่สมควนแกเทกทาน เพาะ
 กลัวจาวมานจะยึกเอาคิให้ทำเบเนเขาไว ตาม
 ถุกคองกตัญญู เป็นวาอย่างนทำสัญญาคอง
 กรรมการของพระราชาจอแฮ หรือวาเจาฮาวาค
 ของวคพระเจ้าจอแฮ คนคิเป็นคาวตังคาวคิ
 คอผมเอง อยู่เนนก็ไม่ได้แล้ว กลัวนามมา

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

เพื่อรวบรวมประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ว่าเป็นลายลักษณ์อักษร และศึกษาถึงภูมิหลังของวิทยากร, วิธีการถ่ายทอดเรื่องราวที่วิทยากร ได้รับสืบทอดกันมา และที่มาของชื่อตำบล หมู่บ้าน

วิธีการดำเนินการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล

ได้ดำเนินการเป็นขั้น ๆ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องที่ ตำบล และหมู่บ้าน จากปลัดอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
2. เลือกวิทยากรในตำบลและหมู่บ้าน แห่งละ 1 – 2 คน จากการเสนอแนะของกำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, เจ้าอาวาสและครู ประมาณ 4 – 5 คน โดยพิจารณาว่าเป็นผู้รู้และสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นอย่างแท้จริง ประวัติที่เล่ามีความต่อเนื่องกัน และมีเนื้อความตรงกัน
3. บันทึกประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านจากวิทยากรด้วยเครื่องบันทึกเสียง และม้วนเทปแบบ C – 60 รวม 14 ม้วน
4. ถอดคำพูดภาษาไทยเหนือที่เล่าประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จากเครื่องบันทึกเสียง แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาไทยกลาง
5. แยกภูมิหลังของวิทยากรออกตามสถานภาพหรืออาชีพ วิธีการรับข้อมูล และอายุ
6. แยกประเภทที่มาของชื่อตำบลและหมู่บ้าน

7. นำข้อมูลทั้งหมด (ประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่) มารวมกัน แล้วเรียงตามลำดับอักษรตัวแรกของชื่อตำบลและหมู่บ้าน
8. ทำศัพทานุกรมภาษาไทยเหนือ จังหวัดแพร่ ที่ปรากฏในประวัติตำบลและหมู่บ้าน
9. ทำกรรมวิธีชื่อเรื่อง โดยแยกตามประเภทที่มาของชื่อตำบลและหมู่บ้าน
10. ทำกรรมวิธีวิทยาการ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าเพื่อรวบรวมประวัติชื่อตำบล 16 ตำบล และหมู่บ้าน 127 หมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ นั้น ได้ประวัติทั้งหมด 149 เรื่อง จากวิทยากร 112 คน เป็นชาย 104 คน เป็นหญิง 8 คน

ข้อมูลที่รวบรวมได้มีผลดังนี้

ก. ภูมิหลังของวิทยากรในสถานภาพหรืออาชีพ วิธีการรับข้อมูลและอายุ

1. วิทยากรส่วนมากเป็นชาวนา คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาเป็นชาวดาน คิดเป็นร้อยละ 12.50 ที่น้อยที่สุดคือสารวัตรกำนันและบรรณารักษ์ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 0.86 เท่ากัน

2. วิทยากรได้รับข้อมูลโดยถ่ายทอดทางมุขปาฐะมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.47 รองลงมาได้รับข้อมูลโดยเป็นผู้ประวัติด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 15.18 และได้รับข้อมูลโดยเป็นผู้ทำการศึกษาค้นคว้าน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.35

3. วิทยากรส่วนใหญ่อายุระหว่าง 50 – 79 ปี วิทยากรช่วงอายุ 70 – 79 ปี มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.25 ถัดไปเป็นช่วงอายุ 60 – 69 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.89 ช่วงอายุ 50 – 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.54 ส่วนช่วงอายุ 30 – 39 ปี มีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.59

ข. ชื่อของตำบล หมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 149 เรื่อง แยกตามประเภทที่มาได้ดังนี้

1. ลักษณะภูมิประเทศ	53 เรื่อง	คิดเป็นร้อยละ	35.57
2. ชื่อต้นไม้	22 เรื่อง	คิดเป็นร้อยละ	14.76
3. คำนาน	19 เรื่อง	คิดเป็นร้อยละ	12.75
4. ชื่อบ้านเดิม	14 เรื่อง	คิดเป็นร้อยละ	9.40
5. ชื่อวัด	19 เรื่อง	คิดเป็นร้อยละ	12.75
6. ชื่อแม่น้ำ คลอง หนอง ห้วย	22 เรื่อง	คิดเป็นร้อยละ	14.77

ค. ประวัติหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ทั้งหมด 133 เรื่อง มีสาเหตุในการย้ายมาตั้งหมู่บ้านดังนี้

1. เพื่อหาที่ทำกิน	99 เรื่อง	คิดเป็นร้อยละ	74.44
2. หนีอหังการ	14 เรื่อง	คิดเป็นร้อยละ	8.27
3. แสวงกรรม	8 เรื่อง	คิดเป็นร้อยละ	6.01
4. ถูกโจรคุกคาม	1 เรื่อง	คิดเป็นร้อยละ	0.75
5. ไม่ทราบสาเหตุแน่นอน	14 เรื่อง	คิดเป็นร้อยละ	10.53

อภิปรายผล

เมื่อได้พิจารณาลักษณะโดยทั่วไปของประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และภูมิหลังของวิทยาการแล้ว สรุปความได้ดังนี้

1. วิทยาการ

1.1 วิทยาการและผู้ที่สามารถถ่ายทอดประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ ได้ ในแต่ละตำบล หมู่บ้าน มีจำนวนน้อย ส่วนมากเป็นเพศชายวัย 50 - 70 ปี คนหนุ่มสนใจเกี่ยวกับเรื่องนี้มีจำนวนน้อย เพราะหาเวลาว่างได้ยาก มีธุรกิจในการประกอบอาชีพ ประกอบ

กับมีสิ่งที่ไม่ให้ความบันเทิงอื่น ๆ น่าสนใจมากกว่า แสดงว่าประวัติสถานที่ ตำนาน และวรรณกรรมของท้องถิ่นกำลังจะสูญหายไป ถ้าไม่มีการเก็บไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

1.2 วิทยาการส่วนใหญ่จะใช้คำภาษาไทยกลาง แต่สำเนียงไทยเหนือ การที่ภาษาถิ่นเปลี่ยนแปลงไปนี้ เนื่องมาจากอิทธิพลหลายอย่าง ได้แก่ การศึกษาในโรงเรียน การติดต่อกับบุคคลต่างถิ่น และสื่อสารมวลชนทุกชนิด โดยเฉพาะวิทยุประจำท้องถิ่นซึ่งใช้ภาษากลางเป็นภาษามาตรฐาน คนในท้องถิ่นไม่รู้ไต่กัน ไต่เห็นมากเข้า ก็รับคำใหม่เข้ามาแล้วออกเสียงเป็นภาษาถิ่น ทำให้คำพื้นเมืองเหนือแทบหมดไปเป็นส่วนมาก (ภิญโญ จิตต์ธรรม, 2513 : 151 - 152)

2. ที่มาของชื่อตำบลและหมู่บ้าน

2.1 ชื่อตำบลและหมู่บ้านส่วนใหญ่จะตั้งตามลักษณะภูมิศาสตร์ เช่น ทั้งตามลักษณะภูมิประเทศ ชื่อต้นไม้ ชื่อแม่น้ำ ลำคลอง หนอง ห้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นลักษณะที่มองเห็นได้เด่นชัดกว่าสิ่งอื่นในบริเวณเดียวกันซึ่งทำให้จดจำชื่อได้ง่าย มีอยู่หลายแห่งที่ยังมีหลักฐานปรากฏอยู่ เช่น บ้านนาแหลม บ้านน้ำชำ ประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านเหล่านี้จึงถือเป็นหลักฐานอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ได้

2.2 ชื่อตำบลและหมู่บ้านบางแห่ง ได้มาจากตำนานซึ่งมีลักษณะเป็นนิทานชาวบ้านที่เล่าสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ปรากฏผู้เล่าตั้งแต่เริ่มว่าเป็นใคร ลักษณะตำนานจะมีเนื้อเรื่องสัมพันธ์กับชื่อตำบลและหมู่บ้าน ทำให้ผู้ฟังเกิดความสนุกสนาน รักบ้านเกิดเมืองนอน เกิดความนิยมภาคภูมิใจในท้องถิ่น ตำนานเหล่านี้พอจะใช้ประกอบเป็นหลักฐานอ้างอิงทางคำประวัติศาสตร์ได้เหมือนกัน

2.3 ตำบลและหมู่บ้านหลายแห่งตั้งชื่อตามชื่อวัด ชื่อเหล่านี้ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังเพื่อให้เป็นศิริมงคลแก่ประชาชนในท้องถิ่น ทำให้เห็นว่าชาวจังหวัดแพร่มีความเชื่อ เสื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา นอกจากนี้ในเนื้อเรื่องของประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านอีกหลายแห่ง ยังกล่าวถึงความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจในการสร้างวัด เช่น บ้านนาจักร บ้านกาช่อง บ้านต้นม่วง เป็นต้น

2.4 มีตำบลและหมู่บ้านบางแห่งที่ตั้งชื่อตามถิ่นฐานเดิมที่ย้ายมา เช่น บ้านเหมืองหม้อ บ้านสีล่อ แสดงว่าคนส่วนใหญ่ยังมีความรักฝังใจในบ้านเกิดเมืองนอน แม้จะย้ายไปอยู่ถิ่นอื่นก็ยังคงใช้ชื่อหมู่บ้านเดิม เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจ

3. เนื้อหา

เนื้อหาของเรื่องส่วนมากให้ความเป็นจริงในคำค้นคว้ามากกว่าให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพราะตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่เกิดขึ้นในเวลาไม่นานนัก บางแห่งวิทยากรได้รับข้อมูลโดยการบอกเล่าของพ่อแม่ซึ่งเป็นผู้อยู่ในเหตุการณ์ตอนตั้งชื่อ ดังนั้นจึงทำให้นเนื้อเรื่องส่วนใหญ่อธิบายเพียงว่าตั้งชื่อตามลักษณะเด่นทางภูมิศาสตร์นั้น ๆ ตามสภาพที่มองเห็นพวกคำนานเก่าแก่เล่าเป็นนิทานไม่ค่อยมี

อย่างไรก็ตามขอเท็จจริงทั้งหลายของเนื้อเรื่อง จะถือว่าถูกหรือผิดไม่ได้แน่ชัดนัก เพราะวิทยากรผู้เล่าส่วนมากก็ได้รับการถ่ายทอดมาโดยวิธีเล่าด้วยปากสืบกันมาเป็นเวลาช้านานเช่นกัน

4. สาร

จากการศึกษาข้อมูลนอกจากจะได้ประวัติชื่อตำบลหมู่บ้านแล้ว ยังทำให้รู้ถึงอาชีพจำนวนประชากร ลักษณะภูมิประเทศ สถานที่สำคัญของหมู่บ้าน ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี และเหตุการณ์สำคัญที่วิทยากรผู้สูงอายุหลายคนยังจดจำได้ และอยากถ่ายทอดให้ลูกหลานฟังเพื่อเล่าสืบกันต่อไป เช่น

กบฏเงี้ยวปล้นเมืองแพร่ เมื่อ ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) ซึ่งปรากฏในประวัติชื่อบ้านใหม่ บ้านสันเหมืองหลวง บ้านสันกลาง บ้านท่าข้าม และบ้านมณีวรรณ เหตุการณ์นั้นบันทึกไว้ในประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 75, ภาคที่ 78 (ประชุมพงศาวดารเล่ม 47, 48, 49, 2513 : 1 - 113, 169 - 418, 1 - 96)

พุทธิกรรมอันโหดเหี้ยมของนายหัวหน้าโจรเมื่อ 70 ปีมาแล้ว ปัจจุบันนี้ชาวแพร่ยังกล่าวขวัญถึง ปรากฏในประวัติชื่อบ้านแม่หลาย และบ้านนาคุหา

ความอศอยากของชาวจังหวัดแพร่' บางหมู่บ้านต้องอพยพไปทำมาหากินที่จังหวัดอื่น เป็นระยะที่ข้าวแพง ไร่ชาขายกัน 7 ฮ้อย (1 กิโลกรัม) ต่อ 1 บาท ในสมัยนั้นเงินแพง เรียกปี นั้นว่า "ปีข้าวเจ็ดฮ้อย" ปรากฏในประวัติหมู่บ้านหนองหล่ม บ้านปทุม บ้านสองแคว และ บ้านวังธง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่' จังหวัดแพร่' มีความ เห็นว่าควรจะมีการค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับเรื่องราวของจังหวัดแพร่' อีกหลายด้านดังนี้

1. รวบรวมประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดแพร่' แล้วนำมาศึกษา เปรียบเทียบกัน

2. รวบรวมวรรณกรรมไทยเหนือ จังหวัดแพร่' ประเภท นิทาน คำอวยพร สุภาษิต คำพังเพย ปริศนา คำทาย กันโถง (โคลง) คำอุส่าวอุบ่าว เพลงกล่อมเด็ก เพลงพื้นเมือง เช่น คำว ขอ จ้อย

3. ศึกษาภาษาไทยเหนือโดยวิธีทางภาษาศาสตร์ในด้านหน่วยเสียงของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ หน่วยคำ ความหมาย การเรียงลำดับคำ ความ ประโยคอย่างละเอียด พร้อมทั้งศึกษาถึงตัวอักษรและอักษรวิธีของภาษาไทยเหนือ เพื่อใช้ในการอ่านและวิเคราะห์ วรรณกรรมจารึกบนกระดานสา กระดาษข่อย ซึ่งคงยังมีเหลืออยู่เป็นจำนวนมากในพิพิธภัณฑ์ประจำ ทองถิ่น, วัด และบ้านของผู้สนใจสะสม

4. ศึกษาและ เปรียบเทียบภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่' กับภาษาไทยกลาง เพื่อให้เห็น ลักษณะการกลายเสียง ความหมาย ลักษณะดั้งเดิมของภาษาไทยเหนือแท้ และจัดทำพจนานุกรม ภาษาไทยเหนือ

5. ศึกษาภาษาพูด วรรณกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชาวบ้านในอำเภอ เมืองแพร่'บางหมู่บ้านที่แตกต่างจากชาวไทยเหนือจังหวัดแพร่'ทั่วไป เช่น ภาษาก้อ ของชาวบ้านคง ตำบลสวนเขื่อน ซึ่งอพยพมาจากเมืองหล้าเมืองพง แคว้นสิบสองจุไทย และภาษาลาวพวนของ

ชาวบ้านทุ่งโฮ้ง ตำบลทุ่งโฮ้ง ซึ่งอพยพมาจากเมืองพวน ประเทศลาว

6. ศึกษาเรื่องอื่น ๆ ที่น่าสนใจเกี่ยวกับชาวไทยเหนือ เช่น การแต่งกาย การห่มมา
หากิน ความเป็นอยู่ ความเชื่อถือ ประเพณี การเกิด การตาย การส่งเคราะห์ การสืบ
ชาติ และงานนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ เป็นต้น

การศึกษาประวัติข้อตำบลและหมู่บ้านแบบนี้ น่าจะได้ขยายออกไปในจังหวัดอื่น ๆ
ทั่วประเทศไทย และควรนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อเป็นประโยชน์ในค่านิจวิทยา วรรณคดี
ศิลปศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา

บรรณานุกรม

กิ่งแก้ว อัครถาวร "คติชนวิทยา" วารสารรวมกำแหง 2 (2) : 10 กรกฎาคม 2518.

_____. วรรณกรรมจากบ้านโน้ โรงพิมพ์คุรุสภา 2514, 444 หน้า.

_____. "วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น" ข้อฟ้า 4 : 14 - 16 เมษายน 2514.

กุหลาบ มลลิกะมาศ คติชาวบ้าน พิมพ์ครั้งที่ 2 โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น 2516, 269 หน้า.

จังหวัดแพร่ งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ โรงพิมพ์อุคม 2500, 23 หน้า.

จันทร์ศรี สุปัญญากร วรรณกรรมไทยรามัญจากตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ปริญญาโท กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2517, 265 หน้า.

ฉวีลักษณ์ ศาตะมัย การผลิตและการใช้หนังสืออ้างอิงของไทย วิทยานิพนธ์ อ.ม. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2509, 345 หน้า.

บรรเทิง อินทรภู "ทำไมจึงชื่อว่าวัดพันเชิง" ประวัติวัดพันเชิง หน้า 13 - 17 โรงพิมพ์เจริญเมือง แพร่ 2518.

บริหารเทพธานี, พระ พงสาวดารชาติไทย ประจักษ์วิทยา 2496, 816 หน้า.

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ เชียงใหม่และภาคเหนือ คลังวิทยา 2503, 683 หน้า.

ประชาภิจักรจักร, พระยา (แช่ม บุนนาค) พงสาวดารโยนก พิมพ์ครั้งที่ 6 แพร่พิทยา 2515, 510 หน้า.

ประชุมพงศาวดาร เล่ม 47 (ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 75 (ต่อ) - 77) ปราบเงี้ยว ตอนที่ 1
พอคาสอลันคาสัมยพระเจ้าทรงธรรม ปราสาททอง ประวัติศาสตร์ยูนนาน และทางไมตรี
กับจีน องค์การคำครุสภา 2513, 258 หน้า.

ประชุมพงศาวดาร เล่ม 48 (ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 77 (ต่อ) - 78) และทางไมตรีกับจีน
ปราบเงี้ยว ตอนที่ 2 องค์การคำครุสภา 2513, 261 หน้า.

ประชุมพงศาวดาร เล่ม 49 (ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 78 (ต่อ) - 79) ปราบเงี้ยว ตอนที่ 2
จดหมายเหตุวันวลิต (ฉบับสมบูรณ์) องค์การคำครุสภา 2513, 257 หน้า.

เพ็ญจันทร์ ศรีชุมแสง การสำรวจหนังสืออ้างอิงในห้องสมุดวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ในปีการศึกษา
2513 ปริญญาทิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2515, 146 หน้า.

กัญญ์ จิตต์ธรรม ภาษาถิ่น วิทยาลัยครูสงขลา และวิทยาลัยวิชาการศึกษา สงขลา 2513,
 166 หน้า.

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว "พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่คณะสมาชิก
 หอสมุดทั่วประเทศ ในโอกาสที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท วันพฤหัสบดีที่ 25
 พฤศจิกายน 2514 ณ ศาลาศิลาชัย สวนจิตรลดา" หนังสือในบ้านของท่าน แสดงใน
งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ 1 - 7 เมษายน 2515 สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
 2515.

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว "พระราชดำรัสในพิธีเปิดงานนิทรรศการระหว่างชาติ
 และงานแสดงการพิมพ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 3 ณ โรงพิมพ์คุรุสภา วันที่ 4 กุมภาพันธ์
 2515" วารสารสภาการศึกษา 6 (7) : 58 กุมภาพันธ์ 2515.

ละออง ศรีสุคนธ์ เที่ยวเมืองไทย 71 จังหวัด เล่ม 2 พิมพ์ครั้งที่ 6 คลังวิทยา 2508,
1352 หน้า.

สงวน โชติสุรรัตน์ ตำนานเมืองเหนือ โอเคียนสโตร์ 2508, 660 หน้า.

_____. เที่ยวเมืองเหนือและวัฒนธรรมประเพณีของเมืองเหนือ โอเคียนสโตร์ 2505,
868 หน้า.

สงวน อึ้งคง สารานุกรมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย เล่ม 1 เกษมบรรณกิจ 2514, 560 หน้า.

สมจิตร สร้อยสุริยา และคนอื่น ๆ หนังสืออ่านประกอบสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4
จังหวัดแพร่ ม.ป.ท., ม.ป.ป., ไม่ปรากฏจำนวนหน้า. (อัครสำเนา)

สีปนนท์ เกตุทัต การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย
2518, 294 หน้า.

อัมพร วีรวัฒน์ วิธีใช้ห้องสมุด มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2514, 216 หน้า.

Dundes, Alan, "Ways of Studying Folklore," in American Folklore, pp. 41,
Edited by Tristram Coffin, III, Voice of America, United States
Information Agency, Washington, D.C., 1974.

Hutchins, Magaret, Introduction to Reference Works, McGraw-Hill, New York,
1969, 214 pp.

Stefferdud, Alfred, ed., The wonderful World of Books, 3rd ed., Houghton
Mifflin, Boston, 1953 319 pp.

Winchell, Constance M., Guide to Reference Books, 8th ed., American
Library Association, Chicago, 1967, 741 pp.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ศัพท์านุกรม

การใช้ศัพท์านุกรม

1. ศัพท์ซึ่งรวมอยู่ในนี้ ได้จากประวัติชื่อของตำบลและหมู่บ้านในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
2. ศัพท์บางคำมีหลายความหมาย จะบอกไว้ทุกความหมายที่ปรากฏในประวัติชื่อตำบล และหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
3. ศัพท์คำเดียวกัน วิถีการออกเสียงต่างกัน จะเขียนคำศัพท์ไว้ทุกคำ เช่น สรูป
วิธการบางคนออกเสียงสระอุ บางคนออกเสียงสระหลู

คำไทยเหนือ	คำไทยกลาง	คำไทยเหนือ	คำไทยกลาง
ก			
กำ	คำ	กุดสน	กุดล
กำคน	ภาษาคน	กุก	ทุก
กำนค	กำหนด	เกศ	เกร็ด
กำแปง	กำแพง	เกน	เกณต์
กำมะถาน	กรรมการ	เกบ	เก็บ
กำมะถาน	กรรมฐาน	เกย	เคย
กำลอง	คำร้อง	เกา	ทบ ประธาน
กั้น	กิน	เกากวาว	คันทองกวาว
กินสลาภ	สลาภภัทร	เกาคีเล็ก	คาน้ำเหล็ก
กัก	กัก	เกาทง	คันทง
กัก	แคบ	เกาเป่า	คันทเป่า
กัก	คิด	เกาไฟ	คันทไฟ
กักเตง	คิดถึง	เกามุน	คันทมน
กั้น	กลืน	เกาสี	คันทไฟ
กุง	ตึก	เกาะ	เกาะ
กุงเตบ	กรุงเทพ	เก็ง	ครึ่ง
กุงลัดตะนะโกสิน	กรุงรัตนโกสินทร์	เกียด	เกียรติ
กุกคิ	กุก	เกียบ	เกียบ
กุน	กุน	เกียว	เกียว
กุนละที่คำ	กุดชิตา	แก	แก
กุนละบค	กุดบุตร	แกน	ลูก
กวม	กุดม	แกนตา	ลูกตา

คำไทยเหนือ	คำไทยกลาง	คำไทยเหนือ	คำไทยกลาง

ก

แก้ม	แก้ม	โกน	โกน
แก้ว	แก้ว	โก้	โกด
โก้ง	โค้ง	โก้	ไกล
โกศ	โกษฐ์		

ข

ขวาง	สนาม	ชะหยัน	ขยัน
ขว้าว	ขวา	ชะหยาย	ขยาย
ขวาย	สาย	ข้าม	อยู่ยงคงกะพัน
ของแข็ง	ของแข็ง	ชำโป้	คิดหลม
ขอโทษ	ขอโทษ	ขุน	คันน้ำ
ขอลอง	ขอร้อง	ขุน ⁺ ตัง ⁺ อ้า ⁺ ทอน	ขุนธงอาหาร
ชะโงม	เค็กวัด	ขุน ⁺ ทอง ⁺ อิน ⁺ ชีก ⁺ สาก ⁺ อน	ขุนทองอินทร์ศึกษากร
ชนะ	ชนะ	ขุน ⁺ น้ำ ⁺ จึก ⁺ จำ ⁺ เลิน	ขุนนาจักรจำเริญ
ชนะบ	ชนะ	ขุนวิเชียร	ขุนวิเชียร
ชนะมุ	ชนะ	ชนะ	หลม
ชนะนาน	ชนะ	เชก	เชก
ชนะนาบ	ชนะ	เชียม	หายาก

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ค

คก	ครก	คัค	ชัค
คิง	คง	คัณ	กรัณ
คค	ชค	คับ	กรับ, คับ
คน	คน	คัว	กรัว
คิน	กน	คัา	ชา ฆา
คินเท้า	คนเฒ่า	คัาง	ชาว
กนคอง	คนทอง	คัคคะเน	คาคคะเน
คินมือ	คินมือ (ยาม)	คัาน	คาน
คินโง้ง	คนโง้ง (คนรับใช้)	คัาพะเจ้า	ข้าพเจ้า
กบ	กรบ	คัาม	ขาม
กมมะนำคัม	คมนาคน	คัาย	คล้าย
คัวน	กวร	คาว	ขาว
ควว	ควา	คัาว	ขาว
ควัวม	คว่า	คัาว	ไม
ควัวม	คววม	คัาว	กราว
ควาย	ควาย	คัาหลวงพ้งพ้งน	ข้าหลวงพ้งพ้งน
คัอง	กรอง	คั่า	กำ
คัอบ	ครอบ	คั่าจ้	รังแก
คัอมน	ขอมล	คั่านวน	ก่านวน
คัค	คค	คัค	กิค
กะนะ	คณะ	คั	ชี
คิง	ครัง	คัค	ชี

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ค

คั๊ป	โคลน	คั๊บ ⁺⁺ น ⁺ า ⁺⁺ ล ⁺⁺ ิง ⁺⁺ ตะ	ครุบนานางังทะ
คั๊เล้า	ซีเหล้า	คั๊บ ⁺⁺ า ⁺⁺ ป ⁺⁺ าน	ครุบาปาน
กั๊เฮอะ	ขยะ	คั๊บ ⁺⁺ า ⁺⁺ หลว ⁺⁺ ง ⁺⁺ เจ้า-	ครุบาหลวงเจ้า-
คั้ง	กรั้ง	-มะชาเตบวัคสา	มหาเทพวัสสา
คั๊น	ขั๊น	คั๊บ ⁺⁺ า ⁺⁺ อะ ⁺⁺ น ⁺⁺ ัน ⁺⁺ ตะ	ครุบาอั้นันตะ
คั๊น ⁺⁺ คั๊ย ⁺⁺ ลั๊ย ⁺⁺ ฮั๊ย	ขั๊น ⁺⁺ เซาลง ⁺⁺ หวย	คั๊บ ⁺⁺ า ⁺⁺ อะ ⁺⁺ พ ⁺⁺ ัจ ⁺⁺ ย	ครุบาอักษย
คั๊อ	คั๊อ คู	เก	เก
คัค	ชค	เค้ม	เขม
กั๊น	คณ	เกา	เข้า
คั๊น ⁺⁺ พะ ⁺⁺ นา ⁺⁺ ก	คณพระนาค	เค็ย ⁺⁺ เซา	เกาวัลย
คั๊ม	คั๊ม	เค็ย ⁺⁺ ง	เก็ยง
คั๊ม	คั๊ม	เค็ย ⁺⁺ ง	เค็ยง
คั๊ย	คั๊ย	เค็ยน	เข็ยน
คั๊ย	ครุ	แค	เส็ลยง
คั๊บ ⁺⁺ า	ครุบา (เจ้าอาวาส)	แควน	แควน
คั๊บ ⁺⁺ า ⁺⁺ เจ้า ⁺⁺ อิน ⁺⁺ ตา	ครุบาเจ้าอินตา	ไก	คั๊น (ไกร)
คั๊บ ⁺⁺ า ⁺⁺ ใจ ⁺⁺ ป ⁺⁺ ิน	ครุบาใจป็น	คั๊	ไซ
คั๊ม ⁺⁺ า ⁺⁺ ทะ ⁺⁺ มะ	ครุบาตะมะ		
คั๊บ ⁺⁺ า ⁺⁺ ทา ⁺⁺ ล ⁺⁺ ิยะ	ครุบาทาวริยะะ		

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ง

ง็อกแง็ก

คกเคี้ยว

เง็น

เงิน

งัว

วัว

เงี้ยว

เงี้ยว

ง้าม

งาม

แงง

วก

เงาะ

เงาะ

จ

จก

จ้วง ย่อม (ฉ่า)

จะเดิน

เจริญ

จก

เก็บ, ทำ, จก

จะอี่

อย่างนี้

จน

จน, กระทั่ง

จัก

ชัก

จุ่มจิ้น

จุ่มจิ้น

จัก

จักร

จวน

ชวน

จั้ง

ชั้ง มักจะ

จวย

ชวย

จั้งวัด

จั้งวัด

จื่อ

(ปี่) จอ

จั้งวัดเจียงฮาย

จั้งวัดเจียงฮาย

จ้อง

จ้อง

จั้งวัดคณะคือน้ำญก

จั้งวัดนครนายก

จอน

หาย, สิ้น

จั้งวัดป่าจันบุรี

จั้งวัดปราชญ์บุรี

จอม

แคบ

จั้งวัดแม่

จั้งวัดแพร่

จอม

จอม

จั้งวัดพระนาคอน

จั้งวัดพระนคร

จอมพันป้อพันสงคาม

จอมพล ป. พันสสงคราม

จั้งวัดแพ

จั้งวัดแพร่

จะโก

อย่างไร ทำไม

จั้งวัดลุมบุรี

จั้งวัดลพบุรี

จะนั้น

อย่างนั้น

จั้งวัดลำปาง

จั้งวัดลำปาง

จะนี้

อย่างนี้

จั้งวัดลำปวน

จั้งวัดลำปวน

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

จ

จังหวัดสุโขทัย

จังหวัดสุโขทัย

จังหวัด

จังหวัด

จังหวัดสุพรรณบุรี

จังหวัดสุพรรณบุรี

จังหวัด

จังหวัด

จังหวัดใหม่

เชียงใหม่

จังหวัด

จังหวัด

จัก

จัก

จังหวัด

จังหวัด

จัน

จัน

จังหวัด

จังหวัด

จับ

จับ

จังหวัด

พบ ชน โภท

จีย

ชัย

จังหวัด

ทุกคน

จา

ชา

จังหวัดชะลิกทะเล

จังหวัดราช

จาง

ช่าง

จังหวัด

ชุม

จาง

จาง

จังหวัด

เผ่า

จาง

วิก

จังหวัด

วัน

จางชอ

ช่างชอ

จังหวัด

เวคีย

จาด

ชาติ

จังหวัด

เจ็ด

จาลึก

จาลึก

จังหวัด

เขกวาน

จาวจ้อง

ชาวของ

เงิน

ตั้งแต่ ชาวคน

จาวบาน

ชาวบาน

เงิน

จนกระทั่ง

จำ

จำ

เจ็บ

เจ็บ

จำ

จำ

เจ้าคณะ

เจ้าคณะ

จำกั

จำกั

เจ้าคุณพิมพ์นาค

เจ้าคุณพิมพ์นาค

จัก

จัก

เจ้าคุณมหาเมตัง

เจ้าคุณมหาเมตัง

จิง

จัน

เจ้าคุณลาคัด

เจ้าคุณราชรัตน

คำไทยเหนือ   คำไทยกลาง   คำไทยเหนือ   คำไทยกลาง

จ

เจ้าเซต	เจ้าเซต	เจ้าอะทักาน	เจ้าอาวาส
เจ้านาย	เจ้านาย	เจ้าอำวัก	เจ้าอาวาส
เจาบาน	ชาวบาน	เจิ่น	เชิญ
เจ้าบุลี	เจ้าบุรี	เจียงขวาง	เจียงขวาง
เจ้าปมป้า	เจ้าพมพา	เจียงแสน	เจียงแสน
เจ้าปฏากำ	เจ้าปฏากำ	เจียงฮ้าย	เจียงราย
เจ้าพม	เจ้าพม	แจ	เจ
เจ้าพะนักงาน	เจ้าพนักงาน	แจง	มม
เจ้าพะญาจียจะนะสงคาม	เจ้าพระยาชัยชนะสงคราม	แจง	แจง
เจ้าพะญามะหากะชัคชีก	เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก	ใจ	ไช
เจ้าพคองนะคือน	เจ้ายครองนคร	ใจ	ไช
เจ้าหนาคี	เจ้าหนาคี	ใจ	ใจ
เจ้าหลวงกาวิละ	เจ้าหลวงกาวิละ	ใจ	ใจ
เจ้าหลวงอินตะวิชัย	เจ้าหลวงอินทวิชัย		

ฉ

ฉะเพาะ   ฉะเพาะ   ฉะหลง   ฉะหลง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ช

ชันปะทาน

ชลประทาน

ชัน

ชัน

ชันชัย

ชมชัย

ชันจุค

ชันจุค

ชันนิค

ชนิก

ชันวิค

ชันวิค

ชันเลียบ

ชลย

ชันละมัน

ชลมน

ชันค

ชันค

ชันมน

ชันมน

ช

ชง

ส่ง

شاب

ทราย

ชม

เปี้ยว

ชาย

ทราย, สาย

ชวน

ส่วน

ชาย

ชาย

ชวน

ชวน

ชาว

ยี่สิบ

ชะหนามบิน

สนามบิน

ชำ

ชำ

ชะหมัย

สมัย

ชำฮาย

ยี่ร้อย

ชันค

ลัก

ชันชาล้าเพค

ชันชาล้าเพค

ชันง

ลัก

ชัน

ลัก

ชันค

ลักคัว

ชัน

ลัก

ชันจจะ

ลักจจะ

ชันมัน

ลักมัน, เลียชัน

ชันคทา

หายกหายิกา ศรีทรา

ชัน

ลัก

ชัน

ลัก

ชันค

ลัก

ชัน

ลัก

ชันหาย

ลักหาย

ชัน

ลัก

ชันเอก

ลักเอก

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ช

ช

ช

เช็ก

เสร็จ

ชก

ชก ชิก

เช็น

เส้น

ชกสัทิกาน

ศึกษาธิการ

เขาะ

แสวง หา เสาะ

ชอ

ช้อ, ทรง

เขาะซอ

มากมาย

ชุก

ชุก สุข

เช็บ

เลื้อ

ชุก

ชุก

เชียง

หมกไป

ช

ช

แช็บ

หายเจ็บ

ช

ช

ไช

ไล่

ญ

ญก

ยก

ญัก

ปัก

ญค

ยศ

ญน

แน่น

ญอง

วาง ค้าง

ญา

ยา

ญอก

ยอด

ญาก

ยาก

ญอน

ยอน

ญาง

เกิน

ญอม

ยอม

ญาม

ยาม

ญอม

ยอม

ญาย

ยาย

ญะ

ท่า

ญิง

ยิง

ญิง

หยก ยิง

ญบ

เล็ก บุน

ญิง

ยิง

ญ

ฉลัก

ญิง

ยิง

ญ

ฉลัก

ญิง คิน

ยิง วิวิคตอยู่

ญ

ไม้กวาด

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ค

คิง

คง

คิง

กิง

คิง

คิง

คิง ๆ คิง

คิง ๆ งาม ๆ

คิง

คิง

คิง

คิง

ควย

ควย

คูก

กระคูก

คอกบัว

คอกบัว

คอก

คอก

คอง

คอง

เคน

เคน

คอย

คอย เขา

เคิม

เคิม

คอยสะงู

คอยสะงู

เคิมพัน

เคิมที่

คิง

คิง

เคียกลอน

เคียวรอน

คิน

ทะเล

เคียน

เคียน

คิน

คิน

โคิน

โคิน

คืบ

คืบ

โค

โค

คำ

คำ

คำหลิ

คำวิ

ค

คก

คก

คินไค

คินไค

คก

คก

คินฮอ

คินฮอ

คก

คก

คินหมอน

คินหมอน

คก

คก

คินฮัก

คินฮัก

คก-คก
คินคินอนคก-คก
คินคินอนคก-คก
คินฮอคก-คก
คินฮอ

คำไทยเหนือ	คำไทยกลาง	คำไทยเหนือ	คำไทยกลาง
ค			
ควค	คววจ	คะหลอค	คลอก
ควย	ควย ตาม	คะหวน	ทหาร
คอ	คอ	คะฮั้น	เท้านั้น
คอ	หอ	คะฮือ	เทาไร
กอ	คอ	คัก	คัก
คอ	หอ	คั้ง	ทั้ง
คอง	ทอง	คั้ง	คั้ง
คอง	คอง	คัค	ครง
คอง	ทองหลวง	คัค	คัค
คอค	ค้ำ ทอค	คั้น	ทีบ
คอน	คอน	คั้น	ทั้น
คอน	คอน	คัว	คัว
ค้อน	กลางวัน	คา	ทา
คัว	ค้อม	คา	คา
คะกอน	แคเกม	คาชวน	ทาขวัญ
คะพัง	คั้ง	คาคาม	ทาขาม
คะลก	คลก	คาง	คาง
คะวัน	คะวัน	ค่าง	ทาง
คะวันตก	คะวันตก	ค่างปัดค่างปาย	รุ่นหลัง
คะวันออก	คะวันออก	คาน	ทาน
คะวันออกแรงใต้	คะวันออกเฉียงใต้	คาน	ทาน
คะวันออกแรงเหนือ	คะวันออกเฉียงเหนือ	คานหมาเคียว	จนบัก

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ด

+
ดาม+
ดาย+
ดาว+ +
ดาวแก้ว ทะนันชัย+
ดาวใจวัง+ +
ดาวซุกทะนาวา+ +
ดาวยาซึกแสนหาน+ +
ดำนาน+ +
ดำนัก+ +
ด่าบิน+
ด่าลาวก+
ด่าลับ+ +
ด่าลา

ดัก

ดัก ๆ

ดัก

ดัก

ดัก

ดัก

ดัก

ดัก

ดัก ๆ

ดาม

ดาย

ดาว คั้งแด

ดาวแก้ว ทะนันชัย

ดาวใจวัง

ดาวสัทธนา

ดาวยาสิทซ์แสนหาน

ดำนาน

ดำนัก

ด่าบล

ด่ารวจ

ด่าหรับ

ด่ารา

ดัก

ดัก ๆ

ดัก

ดัก

ดัก

ดัก

ดัก

ดัก

ดัก ๆ

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ด

พระ

ทกข

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

พระ

ทกข

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

ทง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ค

เคี้ยว

เคิน แล่น

เคน

แทน

แค

แค

เคน

แทน

แค

จริง

โต

โต

แค

เขื่อนกันน้ำ

โต

โต

แกง

แกง

ท

ทน

ทน

อักชะวี่โล

อักชะวี่โร

ทวน

ถวน

ท่าย

กงจะ

ทอง

ทอง

ท่าย

ท่าย

ทอง

ทอง

ทาว

ทาว

ทองถิ่น

ทองถิ่น

ท่า

ท่า

ทองที่

ทองที่

ท่า

ท่า

ทอละนึ่ง

ทอละนึ่ง

ทามะชาค

ทามะชาค

ทัง

ทัง

ทามะคา

ทามะคา

ทัก

ถัก

ทามะท่าไม้

ทามะท่าไม้

ทับ

ทับ

ทามาค

ทามะมาสน์

ท่า

ถา

ท่าเล็ก

ท่าเล็ก

ท้าง

ทาง

ทัง

ทัง

ทาก

ทาก

ทัก

ทัก

ทามะท่าโกส-

ทามะท่าโกส-

ทามะท่าโกส-

ทามะท่าโกส-

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ท

ที่

ที่

เท่า

เท่า

ที่บ

ที่บ

เท่า

เท่า

ทก

ทก

เท่าบ่อเท่าแม่

บรรพบุรุษ

ทก

ทก

เทียม

ก

ทเลี่ยน

ทเรียน

แท่น

แท่น

ทเลี่ยน

ทเลี่ยน

แทบ

แทบ

ทเลี่ยน

เท

ไท

ไท

เท

เท

ไท

ไท

เท

เท

ไท

ไท

เทศะบ้าน

เทศบาล

ถ

ถองถาม

ชักถาม

ถัวถิน

ถัวเขียว

ถะหนน

ถน

ถาก

เขื่อน

ถะหนนคำลือ

ถนคำลือ

ถาน

ฐาน

ถะหนนคุมเค็ม

ถนคุมเค็ม

ถานะ

ฐานะ

ถะหวาย

ถวาย

ถาว่อน

ถาวร

ถัวถิน

(ถัวถิน) ถัวลิสง

ถ้าม

ถัก

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

น

นก

นก

นําคตกค้อยสวัน

นําคตกค้อยสวรค์

นกคั้แหวก

นกคั้งโครง

นํามแม่

แม่นํ้า

นํมนาน

นมนาน

นํามแม่แถม

แม่ปํ้าแถม

นํวน

นวล

นํามแม่ญิม

แม่นํ้ายม

นง

นง

นํามแม่สาย

แม่นํ้าสาย

นอน

นอน

นํามสะกุน

นํามสกุ

นอย

นอย (ผู้ที่สึกจากเพศ)

นําย

นําย

นอย

นอย

นํายเมียง ฟังเพ็ด

นํายเมียง ฟรังเพ็ด

มะมัตสะกาน

มัตการ

นํายอ้าย

นํายกาน

นํัก

นํัก

นํายอ้อย

นํายอ้อย (เสรมฐี)

นํักทํ้า

นํักธรรม

นําลี

นําริ (โรงเรียนนําริวิ

นํักเทค

นํักเทศ

นํ้า

อํัด

นํักเลี่ยน

นํักเรียน

นํ้า

นํ้า

นํัน

นํัน

นํิก

นํิสิต

นํบ

นํบ

นํิมัน

นํิมนค์

นําง

นําง

นํีกา

นํิมัง

นํางบัก

นํางขอ

นํิด

นํันง

นําน

นําน

นํิอะ

นํิแหละ

นําม

นํ้า

นํิก

นํิก

นํ้า

นําม

นํิง

นํิง

นํามตัก

นํ้าตัก

นํิงเกา

นํืออนเคิม

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

น

เนิ่น ^๓	เนร	เนียง ^๓	เนื่อง ^๓
เนอ ^๓	นะ	แน้น ^๓	แนน ^๓
เนาะ	นะ	แน่ว ^๓	แนว
เนิ่น ^๓	เนิน	ไน้ ^๓	ไน

บ

บิ่น ^๓	บน	บ้านจ๋อง ^๓	บ้านซ่อง ^๓
บวค	บวช	บ้านจ๋อง ^๓	บ้านซ่อง ^๓
บอ	บ่อ	บ้านไชย้ามาค ^๓	บ้านไชยามาศ
บ่อ ^๓	ไบ้ ^๓	บ้านน้ำเล็ก ^๓	บ้านนาเหล็ก
บอ ^๓	ไบ้ ^๓	บ้านเมอเล็ก ^๓	บ้านบ่อเหล็ก
บ่อค้าย ^๓	เคย ๆ	บ้าน่าน ^๓	บ้านาญ
บ้อลัมไบ้ลัน ^๓	บรมโบราณ	บิ่นทะบาด ^๓	บิณฑบาตร
บ้อลี้ชัก ^๓	บริษัท	บุ ^๓	บุ
บ้อลี้เว้น ^๓	บริเวณ	บุกเบิก ^๓	บุกเบิก
บู้ด ^๓	บัค	บุกกัน ^๓	บุคคด
บนจู้ ^๓	บรรจู้	บุค	บุตร
บนชู้ ^๓	บัญชี	บน ^๓	บุญ
บนทู้ ^๓	บรรทุก	บบ ^๓	ทูปตี
บนพะบุลค ^๓	บรรพบุรุษ	บุละนะ ^๓	บุณะ
บั่ว	เปลย	บู้ ^๓	บู้
		เบียว	เบียว

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ป

ปัก ⁺ คอง	ปักครอง	ปะ ⁺ จำ	ประ ⁺ จำ
ปัก	ที่ราบริมแม่น้ำ	ปะ ⁺ ช้า ⁺ จีน	ประ ⁺ ชาชน
ปัก	พัก	ปะ ⁺ ช้า ⁺ บ้าน	ประ ⁺ ชาบาล
ปัก	ปลด	ปะ ⁺ คี ⁺ สัง ⁺ ซอน	ปฏิ ⁺ สัง ⁺ ซอร์
ป็น	ปล้น	ปะ ⁺ ตุ	ประ ⁺ ตุ
ป้อ	พอ	ปะ ⁺ ณม	ประ ⁺ ณม
ป้อ	พอ	ปะ ⁺ ณม ทุคที่วาคณะลีพุทธ	ปรม สุทธิวาทนกุพฺผิ
ป้อ ⁺ กา	พ้อ ⁺ คา	ปะ ⁺ ทับ	ประ ⁺ ทับ
ป้อ ⁺ เขย ⁺ นั	พ้อ ⁺ เขย ⁺ นัณฑ์	ปะ ⁺ ท้าน	ประ ⁺ ธาน
ป้อ ⁺ จัน ⁺ คำ วิ ⁺ อุ	พ้อ ⁺ จัน ⁺ ทร์ ⁺ คำ วิ ⁺ อุ	ปะ ⁺ เท็ค	ประ ⁺ เทศ
ป้อ ⁺ คาว	พ้อ ⁺ ทาว	ปะ ⁺ ม้าน	ประ ⁺ มาณ
ป้อ ⁺ ท้ามะ ⁺ ใจ สุก ⁺ กัน	พ้อ ⁺ ธรรม ⁺ ใจ สุก ⁺ กัน	ปะ ⁺ ลัม ⁺ ปะ ⁺ ล้า	ปรม ⁺ ปฺรา
ป้อ ⁺ เท้า	พ้อ ⁺ คา พ้อ ⁺ ฉัว ปู่ ⁺ คา	ปะ ⁺ เลาะ	ประ ⁺ จบ
ป้อม	ป้อม	ปะ ⁺ เลี่ยน	เปร ⁺ ียน
ป้อย	ปลอย	ปะ ⁺ วัค	ประ ⁺ วัติ
ป้อ ⁺ เลียง	เปร ⁺ ฐรี (พ้อ ⁺ เลียง)	ปะ ⁺ วัค ⁺ สาต	ประ ⁺ วัค ⁺ สาตร์
ป้อ ⁺ หนาน	พธ ⁺ หนาน	ปะ ⁺ สา	กุ ⁺ ณ
ป้อ ⁺ หมอน	พธ ⁺ หมอน	ปะ ⁺ สาต	ปฺรา ⁺ สาท
ป้อ ⁺ ใหญ่	คา ปู่	ปะ ⁺ โหยก	ประ ⁺ โยค
ป๊ะ	พบ สบ	ปัก	ปลัก
ปะ ⁺ กอบ	ประ ⁺ กอบ	ปัก ⁺ กะ ⁺ คิ่น	แผ่น ⁺ ศิลา
ปะ ⁺ กาด	ประ ⁺ กาศ	ปัก	พัง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ป

ปัก	ฟาก	ปีเฒ่า	ปีเถาะ
ปักจุ๋น	ปัจจุบัน	ปีใหม่	ปีใหม่ (สงกรานต์)
ปิ่น	ปิ่น	ปีก	ปีก
ปิ่น	พัน	ปีกสา	ปรีक्षा
ปิ่น	แบ่ง	ปีด	เปิด (ยกขึ้น)
ปิ่นญา	ปัญญา	ปิ่น	พื่น
ปิ่น	ปิ่น	ปิ่น	ปิ่น
ป่า	ปลา	ปิ่นดี	พื่นดี
ป่า	พา	ปู	สะพรั่ง
ป่ากัก	ปรากฏ	ปูก	บุกเบิก
ป่าง	ปาง (ที่พักแรมชั่วคราว)	ปูกม่วง	บุกเบิก
ป่าชา	ป่าชา	ปูค	พุท
ปาก	ชาแหละ	ปูน	โนน
ป้าย	พาย	ปูก	ปลุก
ป้าย	ปลาย, กว้า	ปูชนะนิยะสะถาน	ปูชนะนิยะถาน
ป่าว	เปล่า	เป็ก	อุปสมบท
ปาเหี้ยว	ป่าชา	เป็ง	เพ็ญ
ปัด	ปัด	เป็ด	เป็ด
ปี่	พี	เป้น	เป็น
ปี่ฉู้	ปี่ชาล	เปือเซน	เปอร์เซนต์
ปี่เล่า	ปี่ระกา	เปือเล่อ	มากมาย

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ป

เปาะ

รวม

แป้

แพร'

เป็ค

เป็ค

แป้

แปล

เป็น

ทาน เขา

แป้ง

สร้าง แกล้งทำ

เปียก

เปลือก

แป็ค

แปก

เปียง

ระคับ

โปค

พังทะลาย

เปียน

เปลี่ยน

โป๊ย

โปรย

เปี้ยว

เปรี้ยว

โป๊

โป

ผ

ผน

ผล

เผ้

ทางนี้

ผนละไม้

ผลไม้

เผอะ

เฉอะเฉะ

ผอ

กู

เผียก

เผือก

ผะสม

ผสม

ผง

ผดง

ผะหนัง

ผนัง

ผว

ถึง

ผะเอิ้น

บังเอิญ

ไผ

ไกร

ผาก

ผาก

ผ

ผะหลั่ง

ผรั่ง

ผั่งคั่งคืบ

(ผั่งทั้งคืบ) ผั่งทั้งเป็น

ผั่ง

รีบ

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

พ

พ่ง	พง	พะญาอะพัยปาบโลก	พญาอภัยปราบโรค
พค	ทะลุ	พะเญา	พะเยา
พ่นละเมียง	พลเมือง	พะคาบค	พระคาบส
พวน	พวน	พะถานานุกัม	พระถานานุกรม
พอ	พอ	พะทาคจอมแจ้ง	พระธาตุจอมแจ้ง
พอก	เพิม	พะทาคจ้อแฮ	พระธาตุจ้อแฮ
พอง	เพ็ง	พะนอน	พระนอน
พอง	บ่าง	พะน้อย	เณร
พอน	พร	พะนางเจ้าอุทองปืมมี	พระนางเจ้าอุทองพืมพา
พอม	พรม	พะบ่อลิมสาดีลิกกะทาค	พระบรมสารีริกธาตุ
พอย	พลอย	พะปะทาน	พระประธาน
พะค	พระครู	พะพิกขุ	พระภิกษุ
พะค้ำลา-	พระครูคำหลา	พะพคทะเจ้า	พระพุทเจ้า
-โอพาคพุททิกุ่น	โอภาสพุททิกุ่น	พะพคทะลือบ	พระพุทธรูป
พะกพบน	พระครูพิบลย์	พะมะหาเถละ	พระมหาเถระ
พะคิมะหาย่านะซิค	พระครูมหาญาณสิทธิ์	พะมา	พมา
พะจอมเกาเจ้ายัวหัว	พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	พะย้าวม	พยายาม
พะญา	พระยา พญฯ	พะลวง	พระลวง
พะญาใจวัง	พญาใจวัง	พะลาคชะท้าน	พระราชทาน
พะญาเคบ เคนชัย	พญาเทพ เทพชัย	พะลาคบันยัค	พระราชบัญญัติ
พะญาหลวงปึงเมียง	พญาหลวงพิงเมือง	พะลาคลัคคะน่มุณี	พระราชรัศมี

คำไทยเหนือ	คำไทยกลาง	คำไทยเหนือ	คำไทยกลาง
พ			
พะ ⁺ ดิดิ ⁺ ยา	ภริยา	พาน ⁺	พาน
พะ ⁺ ดิม ⁺	พระรูป	พาบ	ภาพ
พะ ⁺ ดือ ⁺ ลี	พระญาติ	พา ⁺ ป่า	ผ้าป่า
พะ ⁺ อิง	พระองค์	พาย ⁺	พาย
พะ ⁺ ออล ⁺ ละ ⁺ หัน	พระอรหันต์	พาย ⁺ ยับ	พายัพ
พะ ⁺ อู ⁺ บา ⁺ ลี ⁺ คูน ⁺ ปะ ⁺ มา ⁺ จัน	พระอุบาลีคุณูปมาจารย์	พายุ ⁺	พายุ
พะ ⁺ อุ ⁺ โบ ⁺ ซก	พระอุโบสถ	พาส ⁺	ภาบา
พะ ⁺ ฮวง	พระร่วง	พาสี ⁺	ภาสี
พัก	ผัก	พิก ⁺	พริก
พิก	พัก	พิด	ผัก
พิกละ	ผักชะอม	พิด ⁺ จา ⁺ ละ ⁺ น่า	พืวารณา
พิค	ผัก	พิ ⁺ พิ	พิ
พิค ⁺ ทะ ⁺ น่า	พืชนา	พิ ⁺ พิ	พื
พิค ⁺ ทะ ⁺ ลี ⁺ มา	พืชรลีมา	พิด ⁺ สะ ⁺ พาคม	พฤษภาคม
พิน ⁺	พันธุ์	พิด	พืช
พิน ⁺ ยา	ภรรยา	พิน	พิน
พิน ⁺ สา	พรรษา	พุก ⁺ ทะ ⁺ จิก	พุทจักร
พา	พรา	พุก ⁺ ทะ ⁺ วัง ⁺ สา ⁺ จัน	พุททวงศาจารย์
พา	พา	พุก ⁺ ทะ ⁺ สา ⁺ คสะ ⁺ หนา	พุททสาสนา
พาก	ภาค	พู ⁺ เขา	ภูเขา
พาน	พาน	พู ⁺ ค	พุด

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

พ

ภูมิใจ
 ภูมิสาคร
 ปลาย
 พิใหญ่บาน
 เพง
 เพ็น
 เพน
 เพาะ
 เพ็ง

ภูมิใจ
 ภูมิศาสตร์
 ปลาย
 พิใหญ่บาน
 เพลง
 เพ็ญ
 เพล
 เพราะ เเพาะ
 เพลิง

เพี้ย
 เพียน
 เพียว
 แพ
 แพค
 แพะ
 โไพ
 โไพ
 โไพ

เพื่อ
 เพียน
 ถาง
 แพร์
 แพทย์
 ป่าเล็ก ๆ
 โม่
 ไพร
 โม่

พ

พัง
 พัง
 พาย
 พง
 พ

พัง
 พัง
 ฝ่าย
 พง
 พก

เพ้า
 เพี้ย
 เพี้ยย
 เพ็
 ไพ

เพ้า
 ใจ
 เพื่อย
 คุ
 ไพ

ม

มังคิน
 มก

มงคล
 หมก

มั่น
 มวง

กลม
 มะม่วง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ม

ม [ั] ว	สน [ุ] ก เพราะ	ม [ั]	ม [ิ]
ม ^อ	หม ^อ	ม [ิ] น	ม [ิ] น
ม [ิ] อบ	ม [ิ] อบ	ม [ุ] ง	ม [ุ] ง
ม [ั] อเป็ค	ม. แปค	ม [ุ] ค	หม [ุ] ค
ม [ั] อย ๆ	หม [ิ] น ๆ	ม [ุ] ย	หม [ุ] ย
ม [ั] อละนะพาบ	ม [ิ] รณภาพ	ม [ุ] ย	พว ^ก
ม ^อ ฮอม	หม ^อ ฮอม	ม [ิ] น	น ^น ม ^ล
มะเขีย	มะเขือ	ม [ุ] หญิง	ม [ุ] หญิง
มะหานิ [ั] ยม	มหานิ [ิ] ยม	เม็ค	เม [ิ] ตร
มะหา [ั] ป็ค	มหา [ิ] โพธิ	เม [ั] คตำ	เม [ิ] ตคา
มะหา [ั] มนละ [ิ] ชัค [ั] ทำ	มหา [ุ] มุลศรั [ิ] ทธา	เม [ั] า	เม [ิ] า
มะหา [ิ] วักทะ [ั] ยาลั [ิ] ย	มหา [ิ] วิทยาลั [ิ] ย	เม็น	นา ^น
มะหา [ิ] ลั [ั] แน [ั] วนะ [ั] ลั [ั] ง	มหา [ิ] ศรั [ิ] แน [ั] วณ [ั] ร [ั] ค	เม ^า ะ	เท ^า มะ
มะเหล็	ม [ิ] เหล็	เม็ย	เม็อ
มะฮั [ั] ชระ [ั] จัน	ม [ิ] หั [ั] จ [ั] ร [ั] ย	เม็ย	กั [ั] ลั [ั] บ
มั้ง	มั้ง	เม็ยง	เม็อง
มัน	บ ^อ ย ช [ั] ย [ั] น	เม็ยง	เม็ยง
มึน	มึน	เม็ยงโก [ั] สั [ั] ย	เม็องโก [ั] สั [ั] ย
มัน	มัน	เม็ยงแบ	เม็องแพ [ั]
มา	มา	เม็ยงย็อง	เม็องย็อง
มา [ั] น	- ทอ ^ง	เม็ยงลั [ั] อ	- เม็องลอ

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ม

แม่เจ้าสุ^๕เน^๕ค^๕าแม่^๕ตุงแม่^๕ค^๕ี^๕ วัง^๕กา^๕ว^๕แม่^๕เท^๕าแม่^๕นา^๕ม^๕เจ้า^๕พะ^๕ย^๕าแม่^๕นา^๕ม^๕ตุง^๕แม่^๕นา^๕ม^๕แม่^๕ค^๕า^๕มี^๕แม่^๕บา^๕นแม่^๕มา^๕นแม่^๕วแม่เจ้าสุ^๕น^๕ทาผู้^๕หญิงแม่^๕ค^๕ี^๕ วง^๕ศ^๕กา^๕ว^๕ยาย^๕ ย^๕า^๕ แม่^๕เม^๕ียแม่^๕น^๕า^๕เจ้า^๕พระ^๕ยาแม่^๕น^๕า^๕ย^๕มแม่^๕น^๕า^๕แม่^๕ค^๕า^๕มี^๕แม่^๕บา^๕นคน^๕ทองแม่^๕วแม่^๕หม^๕อนไม่^๕ไม้^๕ไม้^๕แ^๕ะไม้^๕ตา^๕วไม้^๕เต^๕งไม้^๕ท^๕งไม้^๕ล^๕งไม้^๕อ^๕ว^๕กทว^๕คไม้^๕ไ^๕หม^๕ไ^๕หม^๕แ^๕ะไ^๕หม^๕เท^๕าไ^๕หม^๕เต^๕งไ^๕หม^๕ซ^๕งไ^๕หม^๕ร^๕งไ^๕หม^๕ไ^๕ว

ย

ย^๕องย^๕งย^๕คย^๕างย^๕ายย^๕ำว^๕างย^๕ังย^๕ัคย^๕างย^๕าย เ^๕ว^๕เ^๕ย^๕ร^๕ายค^๕ย^๕ีนย^๕ุคย^๕ุค^๕ค^๕ิ^๕ท^๕ำย^๕ุค^๕ท^๕ะ^๕ส^๕า^๕คย^๕ย^๕เ^๕กย^๕ีนห^๕ย^๕คย^๕ุค^๕ิ^๕ท^๕ะ^๕ร^๕ว^๕มย^๕ุค^๕ท^๕ะ^๕ส^๕า^๕ค^๕รอ^๕ย^๕ย^๕เ^๕ก

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ล

ล[่]ก

รก

ล[่]อยร[่]อยล[่]ง

ลง

ล[่]อสอ

ร.ศ.

ล[่]ค

รค ลค

ล[่]ะเค็ก[่]ล[่]ะออน

ลูกเล็กเค็กแดง

ล[่]ค[่]ลารค[่]ราล[่]ะคั้ง

ระฆัง

ล[่]ค[่]ญุนรค[่]ญน[่]คล[่]ะบาย

ระบาย

ล[่]ค[่]ถีบรค[่]จัก[่]รยานล[่]ะยะ

ระยะ

ล[่]ค[่]ไฟรค[่]ไฟล[่]ะล็ก

ระล็ก

ล[่]นร[่]นล[่]ะออน

เค็ก

ล[่]บร[่]บล[่]ก

หลัก

ล[่]มล[่]มล[่]ก[่]สะนะ

ลักษณะ

ล[่]ม[่]ลันร[่]ม[่]รินล[่]ก[่]สารักษ[่]าล[่]ม[่]ลุกล[่]ม[่]ลุกล[่]ง

รัง

ล[่]วค

นลาค

ล[่]ง ๆ

ฐ ๆ

ล[่]วงล[่]วงล[่]คล[่]คล[่]วค[่]เล้วร[่]วค[่]เร้วล[่]ค[่]ชะ[่]กาน

รัชกาล

ล[่]วมร[่]วมล[่]ค[่]ชะ[่]บ้านรัช[่]บาลล[่]อ

เกวียน

ล[่]บรับ[่] ล[่]บล[่]อร[่]อล[่]บ[่]ไป

ตาย

ล[่]องร[่]อง (ที่[่]ล[่]ม[่]ซ[่]าง[่]ล[่]ำ[่]น้ำ)ล[่]ัวล[่]ัวล[่]องร[่]องล[่]ำล[่]ำล[่]อบร[่]อบล[่]ำ[่]ค[่]ำร[่]าค[่]ำล[่]อมล[่]อมล[่]ำ[่]งล[่]ำ[่]ง ร[่]ำ[่]ง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ล

ล่าง ⁺ พอง [!]	บางคน	ลิ [!] เล็ม	ริ [!] เริ่ม
ล่าง ⁺ วัน ⁺	รางวัล	ลิ [!]	หนี [!] หลบหนี
ลัก [!] ชะ [!] ถ่าน ⁺	ราชการ	ลิ ⁺ ติ ⁺	ถู [!]
ลัก [!] สมบัติ [!]	ราชสมบัติ	ลิ [!] อ	ลิ [!] อ
ลัก [!] สะ [!] ค้อน ⁺	ราษฎร	ลิ [!] อ	ลิ [!] อ
ลาน [!] กา [!]	ร้านค้า	ลก [!]	รุก [!] มาจาก
ลาน [!] น้ำ	ลานนา	ลก [!] ชะ [!] ชาค	รุก [!] ชาติ
ล้า [!] บ	ราบ	ลก [!] ล้าน ⁺	รุก [!] ราน
ลาย [!]	ข้าง [!] หลัง	ลง [!]	รุ่ง [!]
ลาย ⁺	ลาย	ลง [!] เลียง ⁺	รุ่ง [!] เรือง
ลาว ⁺	ราว	ลง [!] ลึง ⁺	รุ่ง [!] รัง
ลาว ⁺	ลาว	ลก [!]	หล [!] ก
ลำ [!] คื้อ [!]	คู	ลก [!] น	รุน [!]
ลำ [!] ไญ ⁺	ลำไย	ลก [!] บ	เลื้อ [!] น
ลำ [!] คับ	ลำคับ	ลก [!] ม	ลาง [!]
ลำน [!] าม	ลำน้ำ	ลก [!] บ	รุ [!]
ล้า [!] บาก	ล้าบาก	ลก [!] ก	ลูก [!]
ลำ [!] ป้าง	ลำปาง	ลก [!] น	ทึ [!] หลัง
ลำ [!] ปุ่น	ลำพูน	ลก [!] บ	รูป [!]
ล้า [!] ลวย	ล้ารวย	ลก [!] บ	รูป [!]
ล้า [!] เหมียง	ล้าเหมียง	เล็ก [!]	เหล็ก [!]
ลิ [!] ค	ฤทธิ	เล [!] ย	เรื้อ [!] ย

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ล

เล็ ⁺	เลย	เล็ ⁺ ยน	เร็ ⁺ น เร็ ⁺ น
เล็ ⁺	เร็ ⁺ น	เล็ ⁺ บ	เร็ ⁺ บ
เล็ ⁺ ลอน	เหล ⁺ า	เล็ ⁺ ย	เร็ ⁺ ย เล็ ⁺ ย
เล ⁺ า	เหล ⁺ า	แล ⁺	แร ⁺ หรือ
เล็ ⁺ า	แล ⁺ ว	แล ⁺ ก	แร ⁺ ก
เล ⁺ าะ	ลึ ⁺ ก	แล ⁺ ง	แล ⁺ ง
เล็ ⁺ ก	ถู ⁺ ษ	แล็ ⁺ ม เล็ ⁺ ยง	แร ⁺ ม เล็ ⁺ ยง
เล็ ⁺ ก	เร็ ⁺ ม	แล ⁺ ว	แล ⁺ ว
เล็ ⁺ ม	เล็ ⁺ ก เร็ ⁺ ย	โล็ ⁺ งพะยั ⁺ บ้าน	โร็ ⁺ งพยาบาล
เล็ ⁺ ย	เร็ ⁺ อง เล็ ⁺ ยง	โล็ ⁺ งพัก	โร็ ⁺ งพัก
เล็ ⁺ ยง		โล็ ⁺ งเล็ ⁺ ยน	โร็ ⁺ งเร็ ⁺ น

ว

ว็ ⁺	ว่ง ⁺	ว็ ⁺ คมะหาโป๊ ⁺ ค	ว็ ⁺ คมหาโพธิ
ว็ ⁺	หว่ง ⁺ น้ำ	ว็ ⁺ คสมเค็ ⁺ ค	ว็ ⁺ คสมเค็ ⁺ จ
ว็ ⁺	ว็ ⁺	ว็ ⁺ คสะถาน	ว็ ⁺ คสากาน
ว็ ⁺ กานจะน้ำลำ ⁺	ว็ ⁺ คกาญจน ⁺ า ⁺ ม	ว็ ⁺ คสะหวันนิเว ⁺ ค	ว็ ⁺ คสวร ⁺ คณิเว ⁺ ศน์
ว็ ⁺ จอมสะหวัน	ว็ ⁺ คจอมสวร ⁺ ค	ว็ ⁺ คสุ ⁺ วันน้ำลำ ⁺	ว็ ⁺ คสวร ⁺ ณาร ⁺ ม
ว็ ⁺ ทะนะ ⁺ ทำ	ว็ ⁺ คณ ⁺ รร ⁺ ม	ว็ ⁺ คโส ⁺ พะน้ำลั ⁺ ย	ว็ ⁺ คโส ⁺ กนา ⁺ ลั ⁺ ย
ว็ ⁺ คัน ⁺ จ็ ⁺	ว็ ⁺ คัน ⁺ ห็ ⁺ ชัย	ว็ ⁺ คธ ⁺ าง	ว็ ⁺ คร้าง
ว็ ⁺ คพะ ⁺ แก้ว	ว็ ⁺ คพระ ⁺ แก้ว	ว็ ⁺ คัน ⁺ ะคะ ⁺ ค	ว็ ⁺ คณ ⁺ คค
ว็ ⁺ คพะ ⁺ สิง	ว็ ⁺ คพระ ⁺ สิง ⁺ ห	ว็ ⁺ คพั ⁺ ค	ว็ ⁺ คพั ⁺ หั ⁺ สค

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ว

วันออก

(ทัก) ตะวันออก

เว็น

เวร

ว่า

วา

เว้ด้า

เวลา

วาน

วาน

เวียงจัน

เวียงจันทน์

วิชาญ ปะลัมลาค

วิชาญ ปัลลมาราชย์

เวียงคอง

เวียงทอง

วิธี

วิธี

เวียงเคบ

เวียงเทพ

วิปัสสนา

วิปัสสนา

เวอจีเนีย

เวอรจีเนีย

วิเศษ

วิเศษ

แวกหัว

ล้อมรอบ

วิหาร

วิหาร

ไว

ไว

ส

สงกาน

สงกรานต์

สะถานตี้

สถานที่

สงคาม

สงคราม

สะบาย

สบาย

สมเด็จพระวันรัต

สมเด็จพระวันรัต

สะเป้า

สำเภา

สมเด็จพระสมณะเจ้า

สมเด็จพระสมณเจ้า

สะพีเบ

สภาพ

กัมพะย้าวชิละยาน-

กรรมพระยาวชิรญาณ

สะมัก

สำลัก

-วโถลล

-วโรรส

สะม้าซึก

สมาธิ

สมบัก

สมบัก

สะละ

สระ

สมบุญ

สมบุญ

สะลือทะทัก

ศรัทธาทู

สะกัก

สกัก

สะลูป

สรูป

สะงบ

สงบ

สะหนาม

สนาม

สะเค็ค

เส็คจ

สะนุก

สนุก

สะต้าง

สตาจก

สะหมาก

สนาส

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ส

สะหมั๊

สมั๊

สามาค

สามารด

สะหลา

ซาง

สามี่

สามี่

สะหลบ

สรูป

สา⁺ล้า⁺วักศาลา⁺วัก สาร⁺วักสะ⁺หะ⁺กอน

สกรณ

สา⁺ลี้⁺ลิกกะ⁺ทาคสาร⁺วิ⁺ริ⁺ชา⁺ตุสะ⁺เหมอ

เสมอ

สา⁺คันสา⁺คัญสะ⁺เหมียน⁺กาเสมียน⁺ตราสา⁺นั๊กสา⁺นั๊กสะ⁺เหลียงเส⁺ลียงสา⁺เนียงสา⁺เนียงสะ⁺แหวงแส⁺วงสา⁺ลั๊สา⁺หรั๊สัง⁺ชานสัง⁺ชารสา⁺เล็คสา⁺เว็จสัง⁺คะ⁺ย้าน⁺น้ำสัง⁺คยานาสิ⁺ลิม⁺มั่ง⁺คันสิ⁺ริม⁺กคสัง⁺คะ⁺โลกสัง⁺คะ⁺โลก

สี

ศรี

สั⁺คตะ⁺ย้าน⁺บั้นสั⁺คยา⁺บันสี⁺จุ่มศรี⁺ชุม

สัน

ฉัน

สิน

ศีล

สัน⁺ญาสั⁺ญญาสินะ⁺คะ⁺ลัน⁺วี่⁺โลกศรี⁺น⁺คริน⁺ทรวี่⁺โร⁺ฆสัน⁺นึค⁺ถานสัน⁺นิษ⁺ฐานสุ⁺บพะ⁺ลาคกุ⁺ภ⁺ราชสัน⁺บ่า⁺ลักสั⁺ญลัก⁺ขณ

สุน

บัน

सान⁺จิง⁺วัดศาล⁺จิง⁺หวัดเส⁺ก ๗เศ⁺ษ ๗สาม⁺มะ⁺เน็นสาม⁺เณรเส⁺็ค⁺ถีเศ⁺รฐ⁺ฐีสาม⁺น⁺ชนสาม⁺ณ⁺ชนเส⁺ย ๗เน⁺ย ๗

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ท

หญ่อม	หย่อม	หม่อมค	ละมุด
หญ้าง	อะไร	หม่อมุน	มะมุน
หนตี่	เคิมที	หมาแล้ง	คอนเย็น
หน่วย	ผล	หมาหนัค	สับประค
หนะ	นะ	หมาหิน	ก้อนหิน
หนา	นะ	หมาแหะ	ถั่วระ
หนาน	ทิด	หมาไอ้	ส้มโอ
หนาฮอน	หนารอน	หมื่นสิมะหาน้ำ	หมื่นศรีมหาน้ำ
หม้อก	คอน	หยอก ๆ ย้อย ๆ	ทะยอย
หมาเกา	โบราณ	หยะ	จะ
หมาคั่น	คอนกลางคั่น	หลม	ดึกหลม
หมาเจ้า	คอนเช่า	หลวง	ใหญ่
หมาคั่นกั	ก้อนอิฐ	หลวงพ่อกุทะโก๊สัย-	หลวงพ่อกุทธโกศัย-
หมาคั่นหมิ	ลูกคินหมิ	-สิหลิไ้ข่มะหาสากกะยะมุนี	-ศิริขัยมหาสากยกุนี
หมาเคียวนี้	มาเคียวนี้	หลยง	โคง
หมาไค้	เมื่อไร	หลัว	พิน
หมาคั่น	พุทรา	หลานม่าว	หลานชาย
หมาผา	หินผา	หลือ	หรือ
หมาผาง	มะปราง	ห่อทำ	ห่อธรรม
หมามวง	มะม่วง	ห่อพะไ้	ห่อพระไ้
หมามื่น	กระบอก	ห่อสะมุด	ห่อสมุด

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ห

หับ

เห็น

เหมียงหลวง

เหมืองหลวง

หึค

หีบ

เหมียงฮัก

เหมืองหิต

เหค

เหตุ

เหมียน

เหมื่อน

เหีย

เสีย

เหมียย

หมอก

เหมียง

เหมือง

แหม

ฮัก

เหมียงคำ

เหมืองคำ

แหม

เพี้ยน

เหมียงตาน

เหมืองตาล

อ

อ^๕งสมเก็ดมะหลาลัก

องค์สมเก็ดมหาราช

อะนุสอน

อนุสรณ์

อค

อค

อะเม^๕อ^๕กัน

อเมริกัน

อ^๕บพะยบ

อพยพ

อะลิกจิกจอก

เล็ก ๆ น้อย ๆ

ออ

ออ

อะหญ้ง

อะไร

ออก

ปรากฏ

อ^๕งก^๕

อังกฤษ

อ^๕อมอ^๕อมอ^๕ิน

เท่านั้น

อ^๕อยอ^๕อยอ^๕ัน

อัน

อะ

หรงก

อ^๕ันตะล้าย

อันตราย

อะคิต

อ^๕คิตอ^๕ากาก

อากาศ

อะ^๕น้ามย

อนามัย

อ^๕้าจ้าน

อาจารย์

อะ^๕นุค

อนุนคิ

อ^๕้าซิบ

อาชีพ

อะ^๕นุยก

อนุนุยก

อ^๕้าญ

อายุ

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

อ

อาก	อาจ	อ ^๕ เตอะหนะ	ว้าง ^๑ นั้นะ
อากตะ ^๕ มี	อาคมา	อ ^๕ หนะ	จ ^๕ นั้นะ
อ ^๕ คัก	อาทิตย ^๕	อ ^๕ หนา	จ ^๕ นั้นะ
อ ^๕ น้ำ ^๕ จัก	อาณาจักร	อ ^๕ แอ	จ ^๕ แหละ
อ ^๕ าลาค ^๕ ทะ ^๕ น้ำ	อาราธนา	อ ^๕ ค	อ ^๕ ค
อ ^๕ าลาม	อาราม	อ ^๕ คตะ ^๕ ละ ^๕ คัก	อ ^๕ ครคัก ^๕
อ ^๕ าลัย	อาศัย	อ ^๕ ค ^๕ ม	อ ^๕ ค ^๕ ม
อ ^๕ าหน	อาหาร	อ ^๕ บปะ ^๕ ถัม	อ ^๕ บ ^๕ ถัม ^๕ ก
อ ^๕ า ^๕ เพอ	อำเภอ	อ ^๕ บปะ ^๕ สม ^๕ บัก	อ ^๕ บ ^๕ สม ^๕ บ ^๕ ท
อ ^๕ า ^๕ เพอ ^๕ บาง ^๕ ป ^๕ า ^๕ มา	อำเภอบางป ^๕ ล ^๕ า ^๕ มา	อ ^๕ ม	พ ^๕ ค ^๕
อ ^๕ า ^๕ เพอ ^๕ ล ^๕ อง	อำเภอลอง	อ ^๕ เิง	เ ^๕ อง
อ ^๕ า ^๕ เพอ ^๕ ล ^๕ อง ^๕ กว ^๕ าง	อำเภอร ^๕ อง ^๕ กว ^๕ าง	อ ^๕ เีค	เีค
อ ^๕ า ^๕ เพอ ^๕ ว ^๕ ัง ^๕ ซัน	อำเภอ ^๕ ว ^๕ ัง ^๕ ซัน	อ ^๕ เ้า	เ้า
อ ^๕ า ^๕ เพอ ^๕ ส ^๕ ี ^๕ ช ^๕ ค ^๕ ะ ^๕ น ^๕ า ^๕ ล ^๕ ัย	อำเภอส ^๕ รี ^๕ ส ^๕ ัน ^๕ า ^๕ ล ^๕ ัย	อ ^๕ เีย ^๕ ง	เีย ^๕ ง
อ ^๕ า ^๕ เพอ ^๕ ล ^๕ ี ^๕ มะ ^๕ ห ^๕ า ^๕ โพ	อำเภอส ^๕ รี ^๕ ม ^๕ ห ^๕ า ^๕ โพ	อ ^๕ เ้า ^๕ ก ^๕ าค	อ ^๕ เ้า ^๕ ก ^๕ าส
อ ^๕ า ^๕ เพอ ^๕ สูง ^๕ เม ^๕ น	อำเภอส ^๕ ง ^๕ เม ^๕ น	อ ^๕ เ้า ^๕ ค ^๕ ้า	ก ^๕ ล ^๕ อง ^๕ ส ^๕ ไ ^๕ ซ ^๕ าว
อ ^๕ ค	อิฐ	อ ^๕ เ้า ^๕ ห ^๕ มา ^๕ ก	เีย ^๕ น ^๕ ห ^๕ มา ^๕ ก
อ ^๕ ค ^๕ ที่ ^๕ พ ^๕ น	อิทธิพล	อ ^๕ เ้า ^๕	เีย ^๕ ว
อ ^๕ น ^๕ โก ^๕ จ ^๕ ิน	อินโค ^๕ จ ^๕ ิน	อ ^๕ เ้า ^๕ อ ^๕ ค	อ ^๕ เ้า ^๕ ค
อ ^๕	อ ^๕ ง	อ ^๕ เ้า ^๕	อ ^๕ เ้า ^๕
อ ^๕ น ^๕ อง	น ^๕ อง ^๕ ห ^๕ ึง		

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

คำไทยเหนือ

คำไทยกลาง

ย

ฮก

ทก

ฮ่าง

ร้าง

ฮค

รค

ฮ้าง

บริษัท, ห้าง, กระท่อม

ฮบ

รบ

ฮ้าม

ห้าม

ฮม

ทม

ฮาย

ร้าย

ฮม

ทม

ฮาว

ราว

ฮวก

รวก

ฮิ

ริเริ่ม

ฮวบ

หวบ

ฮัน

ฮิน

ฮอง

เวียก ร่อง

ฮิม

ริม

ฮองฟอง

รื่องฟอง

ฮือ

ให้

ฮอค

ถึง

ฮู

ฮู

ฮอม

รวม

ฮู

ฮู

ฮอย

ฮอย (หน่วยวัดน้ำหนัก)

ฮูฮัก

ฮูฮัก

ฮัก

หัก

เฮา

เรา

ฮักสา

รักษา

เฮีย

เรือ

ฮัง

มั่งมี

เฮียก

เรือก

ฮัน

นั้น

เฮียน

เรือน เรือน

ฮับ

ปัก

แอง

แหง

ฮับ

รับ

แอง

แหง

ฮัว

รัว

แอม

แรม

ฮ้า

หา

โฮ้ง

โรง

ฮ้า

ปลาร้า

โฮ

ให้

ฮาก

ราก

โฮ

ไร่

ฮาง

หาง

ภาคผนวก ข.

ข้อแตกต่างระหว่างภาษาไทยเหนือ จังหวัดแพร่ กับภาษาไทยกลาง

ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่ มีลักษณะแตกต่างจากภาษาไทยกลางในด้านต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

1. ในด้านพยัญชนะ

1.1 เสียง [ค] คำไทยเหนือบางคำออกเสียง [ก] เช่น คน (อาหาร) เป็น กน

1.2 เสียง [ช] คำไทยเหนือบางคำออกเสียง [จ] เช่น ไข่เป็นไข่ บางคำออกเสียงเป็น [ซ] เช่น ชอบ เป็น ซอบ

1.3 เสียง [พ] บางคำออกเป็น [ป] เช่น ข้าวโพด เป็น ข้าวโป๊ด

1.4 เสียง [ท] บางคำออกเสียงเป็น [ต] เช่น ทา เป็น ต้า

1.5 เสียง [ย] บางคำออกเสียง [ญ] นาสึก เช่น ย้าย เป็น ญ้าย และบางคำใช้ [ง] แทน เช่น เยี่ยว เป็น เงี่ยว

1.6 เสียง [ร] ไม่มีใช้ในภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่ ใช้เสียง [ล] แทน เช่น โรงเรียน เป็น โลงเรียน และบางคำออกเสียง [ฮ] เช่น รัก เป็น ฮัก

2. ในด้านสระ

2.1 ภาษาไทยกลางเป็นเสียงสระอะ ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นสระอา เช่น

มะม่วง เป็น หม้าม่วง

2.2 ภาษาไทยกลางเป็นเสียงสระอา ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นสระแอ และสระเออ เช่น

ง้าม เป็น แง่ม

ห้าม เป็น เห้ม

2.3 ภาษาไทยกลางเป็นสระอี ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นสระอี และสระอะ

เช่น

คิต	เป็น	กี้ก
กระพริบ (ตา)	เป็น	พับ

2.4 ภาษาไทยกลางเป็นสระอี ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นสระเออ และสระ

อี เช่น

คิก	เป็น	เก็ก
ลิก	เป็น	ลิก

2.5 ภาษาไทยกลางเป็นสระเอ ภาษาไทยเหนือเป็นสระแอ เช่น

เหลว	เป็น	แหลว

2.6 ภาษาไทยกลางเป็นสระโอะ, โอ ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่ใช้สระอุ เช่น

ธง	เป็น	ตุ่ง
โปรย	เป็น	มูย

2.7 ภาษาไทยกลางใช้สระออ ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่ใช้สระ แอ, อุ เช่น

งอน	เป็น	งั่น
หมอบ	เป็น	มูบ

2.8 ภาษาไทยกลางใช้สระเอื้อ ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นสระเออ, เอีย

เช่น

เกือก	เป็น	เกิบ
เหนือ	เป็น	เหนีย

2.9 ภาษาไทยกลางใช้สระอัว ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นสระออ เช่น
 หน่วง เป็น หนอง

3. ในคํานวรรณยุกต์

3.1 อักษรกลาง คำเป็น

3.1.1 ภาษาไทยกลางเป็นเสียงสามัญ ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นเสียงจัตวา และเสียงจัตวาเพี้ยน เช่น

ใจ เป็น ใจ⁺

คิน เป็น คิ่น

3.1.2 ภาษาไทยกลางเป็นเสียงเอก ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นเสียงสามัญ เช่น

เต่า เป็น เถา

ตอ เป็น คอ

3.1.3 ภาษาไทยกลางเป็นเสียงโท ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นเสียงตรี เช่น

ใกล้ เป็น ใใกล้

3.1.4 ภาษาไทยกลางเป็นเสียงตรี ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นเสียงโท เช่น

บ้อง เป็น บ้อง

3.1.5 ภาษาไทยกลางเป็นเสียงจัตวา ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นเสียงจัตวา เช่น

จำ เป็น จำ⁺

3.2 อักษรกลาง คำตาย

3.2.1 ภาษาไทยกลางเป็นเสียงเอก ภาษาไทยเหนือจังหวักแพร่เป็นเสียงเอก หรือเสียงเอกเพี้ยนหรือเสียงตรี เช่น จาก

จาก	เป็น	จาก
เกิด	เป็น	เกิด
กค	เป็น	กค

3.2.2 ภาษาไทยกลาง เป็นเสียงตรี ภาษาไทยเหนือจังหวักแพร่เป็นเสียงโท เช่น กค เป็น กค

3.3 อักษรสูงคำเป็น

3.3.1 ภาษาไทยกลางเป็นจัตวา ภาษาไทยเหนือจังหวักแพร่เป็นจัตวา เช่น

ชา	เป็น	ชา

3.3.2 ภาษาไทยกลางเป็นเสียงเอก ภาษาไทยเหนือจังหวักแพร่เป็นเสียงสามัญ เช่น

เขื่อน	เป็น	เขื่อน

3.3.3 ภาษาไทยกลางเป็นเสียงโท ภาษาไทยเหนือจังหวักแพร่เป็นเสียงตรีเพี้ยน เช่น

ข้าม	เป็น	ข้าม
ห่วย	เป็น	ห่วย

3.4 อักษรสูงคำตาย

ภาษาไทยกลางเป็นเสียงเอก ภาษาไทยเหนือจังหวักแพร่เป็นเสียงตรี เช่น

ชัค	เป็น	ชัค

3.5 อักษรคำคำเป็น

3.5.1 ภาษาไทยกลางเป็นเสียงสามัญ ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นเสียงจัตวาเพี้ยน เช่น

มา เป็น ม้า

3.5.2 ภาษาไทยกลางเป็นเสียงโท (วรรณยุกต์เอก) ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นเสียงเดียวกัน เช่น

คำ เป็น ก้า

3.5.3 ภาษาไทยกลางเป็นเสียงตรี (วรรณยุกต์โท) ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นเสียงโทและโทเพี้ยน เช่น

พร้า เป็น พ่า
น้อย เป็น น้อย

3.6 อักษรคำคำตาย

3.6.1 อักษรคำคำตายเสียงยาว ภาษาไทยกลางเป็นเสียงโท ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นเสียงโท หรือเสียงโทเพี้ยน เช่น

ทาก เป็น ท้าก
เลือก เป็น เลือก

3.6.2 อักษรคำคำตายเสียงสั้น ภาษาไทยกลางเป็นเสียงตรี ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นเสียงตรีและเสียงโท เช่น

วัด เป็น วั๊ด

3.7 คำที่มี ห นำ

3.7.1 ห นำคำเป็น คำไทยกลางเป็นเสียงโท คำไทยเหนือจังหวัดแพร่เป็นเสียงตรีเพี้ยน เช่น

หญ้า เป็น ญ้า

3.7.2 ท นำคำตาย คำไทยกลางเป็นเสียงเอก คำไทยเหนือจังหวัดแพร่
เป็นเสียงตรี เช่น

หวัค เป็น วัค

3.7.3 ท นำคำเป็นบางคำ คำไทยกลางเป็นเสียงเอก คำไทยเหนือ
จังหวัดแพร่เป็นเสียงโทเพี้ยนหรือเสียงสามัญ เช่น

หนึ่ง เป็น นึ่ง
อยู่ เป็น ยู่

4. ในคำคำ พยางค์ และประโยค

4.1 คำตรงกันข้าม เช่น

คำ	คำแปล	
	ภาษาไทยเหนือ	ภาษาไทยกลาง
แป้ (แพ้)	ชนะ	แพ้
ก้าน (คาน)	แพ้	ไม่ยอม
คี่ (ครี)	โก้, โอ้อ้า	โบราณ เชย

4.2 คำเดียวกัน แปลความหมายต่างกัน เช่น

ซ้ำ ภาษาไทยกลางแปลว่า คมคาย ขบขัน

ซ้ำ ภาษาไทยเหนือแปลว่า กา ติด

- 4.3 คำช่วยพหูในภาษาไทยเหนือมีหลายคำ เช่น
กะ (ซี)	แล (หรือ)
เื้อะ (เอะ)	หนะ (นะ)
ละ (แล้ว)	หนา (นะ)
เลาะ (แล้ว)	ฮือ (หรือ)

- 4.4 คำภาษาไทยกลางบางคำมีกระ ภาษาไทยเหนือไม่มี เช่น
ถูก (กระถูก)	นกจอก (นกกระจอก)

- 4.5 พยางค์วางสลับที่กัน เช่น
น้ำหม้อ (น้าม้อ)	-	หม้อน้ำ
น้ำบ่อ (น้ามบ่อ)	-	บ่อน้ำ
มากอร้อย (จาคล้ำ)	-	อร้อยมาก
น้ำแม่ (น้ามแม่)	-	แม่น้ำ

- 4.6 การสร้างแบบประโยคที่แปลกไป เช่น
ภาษาไทยเหนือ	ภาษาไทยกลาง
ใจแล้ว (ใช่แล้ว)	ใช่
บ่อใจได้ (ไม่ใช่ได้)	ไม่ได้
เป็นโชคฮือคั่ว (ฉันท้กรรให้เธอ)	ฉันท้กรรเธอ

5. ในก้านการนับ

- 5.1 ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่ เรียกชื่อเครือญาติต่างจากภาษาไทยกลางดังนี้

ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่	ภาษาไทยกลาง
พ่อเท้า หรือ พ่อใหญ่	ปู่ หรือ ตา
แม่เท้า หรือ แม่ใหญ่	ย่า หรือ ยาย

ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่

ภาษาไทยกลาง

พ่อหมอน

ปู่ทวด หรือ ตาทวด

แม่หมอน

ย่าทวด หรือ ยายทวด

อ้าว

อาหรือน้าชาย

อา

อาหรือน้าหญิง

อีน้อง

หนู, น้องหญิง

ไอน้อง

หนู, น้องชาย

พ่อเฒ่า

พอสามี

แม่เฒ่า

แม่สามี

5.2 ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่มีวิธีนับจำนวนเลข วัน เดือน และปี ต่างจากภาษาไทยกลาง ดังนี้

5.2.1 จำนวนเลขต่างกันจำนวนเดียว คือ ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่ เรียกว่า ซาว ภาษาไทยกลางว่า ยี่สิบ

5.2.2 วันต่างกันวันเดียว คือ ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่ เรียกว่า วันพัก ภาษาไทยกลางว่า วันพฤหัสบดี

5.2.3 เดือนต่างกันเดือนเดียว คือ ภาษาไทยเหนือจังหวัดแพร่ เรียกว่า เดือนเกี้ยง ภาษาไทยกลางเรียกว่า เดือนอ้าย

5.2.4 ปี นับต่างกันหมด

ภาษาไทยเหนือ

ภาษาไทยกลาง

ใจ

ซวด

เป้า

ฉลุ

ผู้

ซาล

เม้า

เถาะ

ภาษาไทยเหนือ

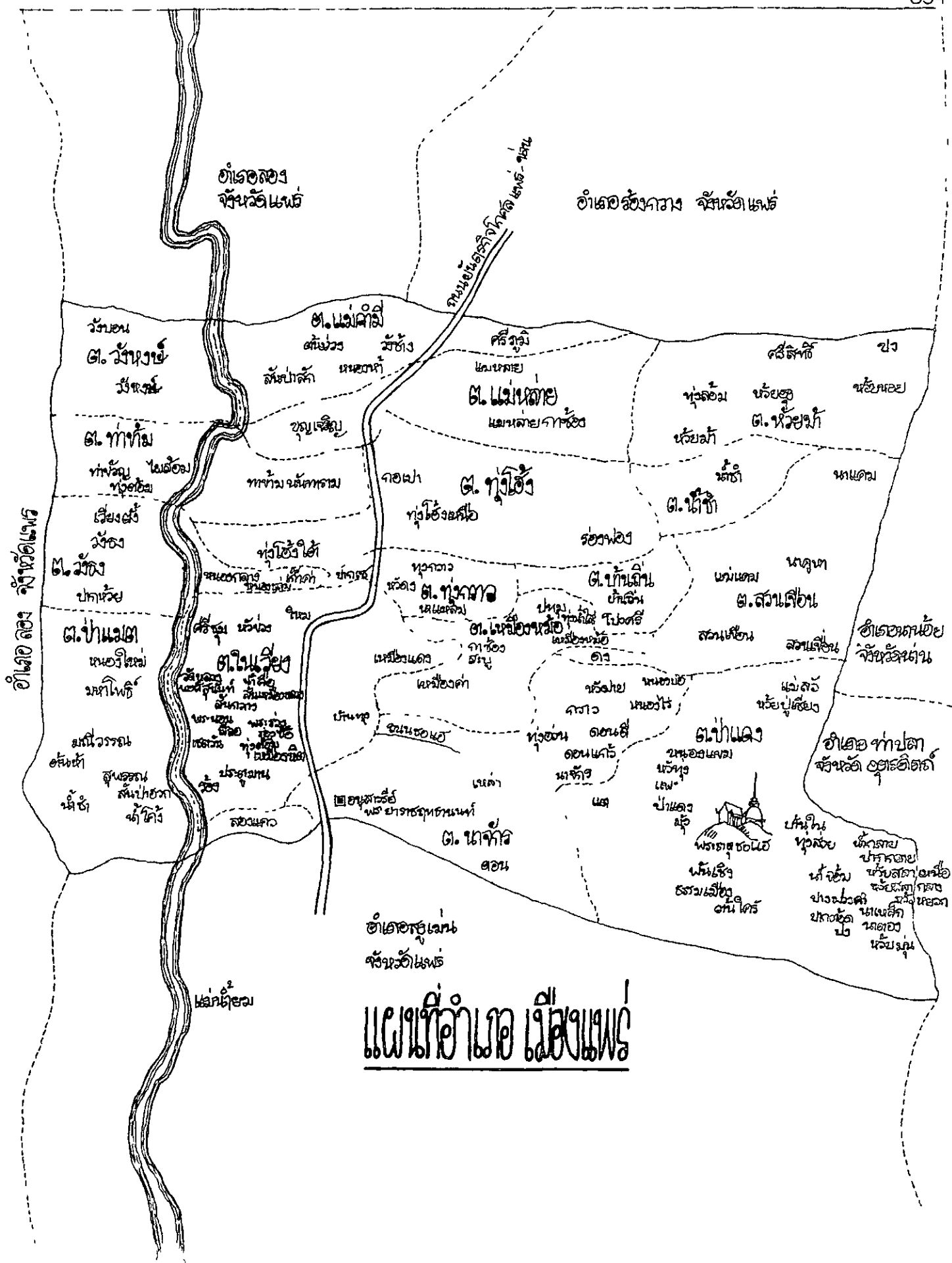
ภาษาไทยกลาง

ลี	มะโรง
ไ้	มะเส็ง
สะง่า	มะเมี้ย
เม็ด	มะแม
สัน	วอก
เล่า	ระกา
เส็ด	จอ
ไก้	กุน

นามติดกันนามเดียว คือ ปีกุน นามข้างไม่ใช่นามหมู่

ข้อสังเกตดังกล่าวข้างต้นเป็นลักษณะส่วนใหญ่ซึ่งพอจะสรุปเป็นหลักได้ อย่างไรก็ตาม
บางคำก็ยกเว้นไม่เป็นไปตามหลักดังกล่าว ทั้งวิทยากรก็ออกเสียงต่างกัน

แผนที่อำเภอเมืองแพร่

ครุฑ

ครุฑขึ้นชื่อตำบลและหมู่บ้าน แยกตามประเภทที่มา

ชื่อต้นไม้

กวาว 45
 กอเปา 46 - 47
 เก้าค่า 49 - 50
 ไคร้ 51
 คมวาว 62 - 64
 คนหา 65 - 66
 หูกวาว, ตำบล 82
 หูกวาว หมู่ 1 83 - 84
 นาทอง 106 - 107
 นาเหล็ก 108
 ปางม่วงคำ 144
 ป่าแมต 150 - 151
 โป่งศรี 152 - 153
 ร่องขอ 196 - 197
 วังธง, ตำบล 202 - 203
 วังธง หมู่ 2 204 - 205
 วังมอน 210
 หนองแขม 248 - 249
 หนองไร่ 254
 เหมืองคำ 277

ชื่อถิ่นเดิมหรือบ้านเดิม

บ้านถิ่น, ตำบล 130 - 131
 บ้านถิ่นนอก หมู่ 2 131
 บ้านถิ่นนอก หมู่ 3 131
 บ้านถิ่นใน หมู่ 1 131
 แมลัว 184 - 185
 แม่หลายกาของ หมู่ 3 191 - 194
 แม่หลายกาของ หมู่ 4 191 - 194
 เวียงตั้ง 215 - 216
 สันป่าสัก 235
 สันป่าฮาก 236 - 237
 สีสอ 240
 เหมืองหม้อ, ตำบล 279 - 280
 เหมืองหม้อ หมู่ 1 281 - 284
 เหมืองหม้อ หมู่ 3 281 - 284

ชื่อแม่น้ำ ลำคลอง หนอง ห้วย

นาแคม 101 - 102
 น้ำกลาย 112 - 114
 น้ำค้อ 115 - 116
 แม่น้ำมี, ตำบล 179
 แม่น้ำ 181 - 183
 แม่หลาย, ตำบล 186 - 187

ชื่อแม่น้ำ ลำคลอง หนอง ห้วย (ต่อ)

แม่หลาย หมู่ 2 188 - 190
 ร่องพอง 198 - 199
 ร่องพองใต้ 198 - 199
 หนองหา 257 - 258
 หนองใหม่ 259 - 262
 ห้วยปู่เชียง 263
 ห้วยมา, ตำบล 264 - 265
 ห้วยมา หมู่ 3 264 - 265
 ห้วยมน 266
 ห้วยสลากลาง 113 - 114
 ห้วยสลาเหนือ 113 - 114
 ห้วยหยวก 113 - 114
 ห้วยหอย 267 - 268
 ห้วยสูง 269
 เหมืองหิศ 285 - 286

ชื่อวัด

เขตวัน 53 - 54
 คอนคี่ 59 - 61
 ท่าขามนันทาราม 76 - 77
 บุญเจริญ 132 - 133
 ปทุม 136 - 137

พงศุ์นันท์ 156 - 161
 พระนอน 162 - 165
 พระร่วง 166 - 167
 มณีวรรณ 172 - 173
 มหาโพธิ 174 - 178
 วัดหลวง 211 - 214
 ศรีชุม 217 - 220
 ศรีภูมิ 221 - 222
 ศรีสิทธิ์ 223 - 224
 สุพรรณ 241 - 244
 หนองกลาง 245 - 247

ตำนาน

กาช่อง 48
 ตอน 67 - 68
 หงสวาย 89
 หงโง้ง, ตำบล 92 - 93
 หงโง้งใต้ 94 - 96
 หงโง้งเหนือ 94 - 96
 ธรรมเมือง 97
 นาจักร, ตำบล 103
 นาจักร หมู่ 3 104 - 105

คำนำ (ต่อ)

ประทุมาน 138

มุง 148

พันเชิง 168 - 170

วังช้าง 200 - 201

วังหงษ์, ตำบล 206 - 210

วังหงษ์ หมู่ 1 206 - 210

วังหงษ์ หมู่ 2 206 - 210

วังหงษ์ หมู่ 3 206 - 210

สะบ 232

หนองหลุม 255 - 256

ลักษณะภูมิประเทศ

จำแขวาน 52

กง 55 - 56

คอนแก้ว 57 - 58

ตาดหมอก 69

แต 70 - 71

ท้าวชัย 72 - 74

ท้าวสาม, ตำบล 75

ทุ่ง 78 - 81

ทุ่งตอม ตำบลท้าวสาม 74

ทุ่งตอม ตำบลโนเวียง 85

ทุ่งน้ำใส 86

ทุ่งลอม 87 - 88

ทุ่งอวน 90 - 91

นาศูหา 98 - 100

นาแหลมไต้ 109 - 111

นาแหลมเหนือ 109 - 111

น้ำโค้ง 117 - 119

น้ำจอม 120

น้ำชำ, ตำบล 121 - 122

น้ำชำ หมู่ 1 ตำบลน้ำชำ 121 - 122

น้ำชำ หมู่ 2 ตำบลน้ำชำ 121 - 122

น้ำชำ ตำบลป่าแมต 123 - 125

โน 126 - 127

โนเวียง 128 - 129

ปง ตำบลป่าแดง 134

ปง ตำบลห้วยม้า 135

ปากกลาย 113 - 114

ปากเซ 139 - 140

ปากตอก 141

ปากห้วย 142 - 143

ป่าแดง, ตำบล 145 - 146

ป่าแดง 147 - 149

ไผ่ลอม 154 - 155

แพะ 171

รอง 195

สวนเขื่อน, ตำบล 225 - 226

สวนเขื่อน หมู่ 1 225 - 226

ลักษณะภูมิประเทศ (ต่อ)

ส่วนเขื่อน หมู่ 2 227

ส่วนเขื่อน หมู่ 3 228 - 229

สองแคว 230 - 231

สันกลาง 233 - 234

สันเหมืองหลวง 238 - 239

หนองบ่อ 250 - 253

หัวขวาง 270 - 271

หัวตง 272 - 274

หัวทุ่ง 275

หัวฝาย 276

เหมืองแดง 278

เหล่า 287 - 288

โหม 289 - 292

โหมพระธาตุซอแด 293 - 296

วรรณคดีวิทยากร

- กอน คาวกิงส์ 154 - 155
 กอน ปัญญาวัน 195
 กอน สุขใจ 150 - 151, 241 - 242
 + กา วรรณกุล 172
 กุญ พวงป่า 134
 เกี้ยว ทับเลื่อน, นาง 233 - 234
 แกน ทองคำ 293 - 296
 แก้ว คาเป้ง, นาง 267 - 268
 แก้ว ใจเอื้อ 156 - 157
 แก้ว คาวกิงส์ 75
 แก้ว ตะวงส์ 106
 ชัน เพียรพาก 70 - 71
 ชันแก้ว คงทน 59 - 61, 254
 คา กอนจักร์ 67 - 68
 คำ เวียงนอก 230 - 231
 คำน้อย พันธุ์วาทิ, นาง 236 - 237
 เครือ กัณยะมี 200 - 201
 + จอย วังกาวัน 49 - 50
 จันทร นันทเสวี 90 - 91
 จันทร ศิริมอก 112 - 114
 จำนง สุขขุไชย 279 - 280
 เฉลิม ศรีพิพงค์ 46 - 47, 92 - 93, 94 - 96
 ชัน เวทย์ชิน 238 - 239
 ชัน สองแคว 119
 คำ ฉายาจักร์ 287 - 288
 คิเรก บุตรรัตน์ 217 - 220
 คี วงศ์กาวิ. นาง 197
 เกษ อินทุคม 115 - 116
 ควน จันทวงศ์ 108
 ควน สวนเชื่อน 227
 คา สุนันตะ 123 - 125
 ค้อ ขวัญคำ 285 - 286
 ค้อ แฉนทอง 196
 คูป ชัยพิชิต 121 - 122
 เต็ม วงศ์สุวรรณ 232
 เต๊ะ รมเย็น 255 - 256
 ถวน ญาณแก้ว 141, 144, 266
 ถา เสนาธรรม 198 - 199
 ทอง กุเหว่า 89
 ทา ทนชัย 264 - 265
 ทาน ศรีใจวงศ์ 221 - 222
 ธรรมใจ เหมือนหม้อ 152 - 153
 นวล เข็มขุน, นาง 120
 นวล ปะสมสวย, นาง 51

กรรมชื่อนี้ชื่อวิทยากร (ต่อ)

- นวล ลือโฮ้ง 257 - 258
 น้อย สุวรรณามัย 139 - 140, 272 - 274
 นำ จันทร์เจิง 171
 บัวจัน รสเข้ม, นาง 291 - 292
 บุญยก เวียงยา 174 - 178, 261 - 262
 บุญยัง ธรรมสอน 104 - 105
 บุญญาตัน แก้วสมนึก 135
 บั๊น ชานาญชัย 204 - 205
 บั๊น เหมืองจา 48
 เปียง วิโจคำ 235
 แปง อาบินทร์ 278
 ยัค กอนฟู 275
 พระครูจิตตสังวโร (ลือ) 191 - 194
 พระครูสุทธิธรรมรัตน์ 62 - 64
 พระครูโสภาสสังฆกิจ 87 - 88
 พระจันตา 97, 147 - 149, 148
 พระจำเริญ ไหวมน 45, 250 - 253
 พระหมุ่สาโร (หมวก) 206 - 210
 พระใบฎีกาวัลลภ 157 - 161
 พระปณฺฑิตพล (ทองแก้ว คณาบรรณ) 109 - 111
 พระวิริยกิจ 289 - 290
 พระสุพัฒน์ สุภโท 162 - 165
 พระอนันตสาโร 98 - 100
 พระอินทวิโร (ทุน คางทวิชัย) 126 - 127
 พวง สาจักร 57 - 58
 มอญ สิกขะเจริญ 269
 มั่น ทาหาร 181 - 183
 มั่น ธิงสา 76 - 77
 มา ทองคำ 145 - 146, 184 - 185
 มา บุตรเสน 130 - 131
 มูล กาศวิบูลย์ 107
 เมือง หล่ายศรี 188 - 190
 เมืองใจ พรินทรากุล 86, 281 - 284
 ยอด ธรรมสอน 103
 ยืน จิตจง 248 - 249
 ฤทธิ อุปนันท์ชัย 228 - 229
 ลือ ชัคแก้ว 136 - 137
 วงศ์ จินากุล 263
 วงศ์ วิชาดา 259 - 260
 วัลลภ ธรรมเมือง 52, 69
 วิสิษฐ์ ปญฺญาธรรม 166 - 167
 ศรี วงศ์สุวรรณ 277
 ศรีชัย วังโน 243 - 244
 สม นันทสาร 270 - 271

บรรณานุกรม (ต่อ)

สมิต วรณกุล 53 - 54

ส่วย สุวรรณรัตน์ 225 - 226

สา นิตยง 101 - 102

สุข วรณกลิง 117 - 118

สุข อินทจักร 223 - 224

สุบิน รักถิ่น 211 - 214

สุมัย ศรีวิจิตร 276

สุวรรณ มุ่งทอง 168

แสง คำลือ 179

แสง หลายแก้ว 132 - 133

หมวก ชัยวุฒิ 215 - 216

หมื่น คุณาคำ 138

หมื่น แฉนทอง 128 - 129

หมื่น วิรัชกร 85

หลง บอภัย 78 - 81

หล้า ชิติมะระ 186 - 187

หวั่น หงกาว 82, 83 - 84

เหลียม วงศ์วาน 172 - 173

ไหว โมรา 142 - 143, 202 - 203

อิน วงศ์ 72 - 74

อภิวังค์ เชื้อนสง 55 - 56

อ้วน สายศรี 245 - 247

อ้วน แสงลอ 240

อ้าย ทาประเสริฐ 65 - 66